ΣX-SCIENCE

1•25

ANARCHISTICKÁ REVUE

Anarchistická geografie

ANARCHISTICKÁ REVUE EXISTENCE

Existence *je anarchistickou tiskovinou, která vycházela nejprve v letech 1998–2002 a znovuobnovena byla počátkem roku 2010. Vydává ji Anarchistická federace (AF, dříve ČSAF) zpravidla dvakrát do roka s rozsahem 60 stran a více. Proč tištěné médium v době internetu? Každý prostě nemá rád čtení delších textů z monitoru a navíc tištěný text nemizí tak rychle jako ten virtuální. I tak je ale každé číslo hned po vydání volně ke stažení na webu federace.* Existence *má za cíl přinášet informace o dění v rámci domácího antiautoritářského hnutí, zprostředkovávat teoretické texty, ale i praktickou inspiraci. Každé číslo je z nemalé části věnováno jednomu hlavnímu tématu, na které se snažíme mimo jiné nahlédnout z anarchistické perspektivy. Tento časopis je určen zejména do řad antiautoritářského hnutí, ale rádi bychom oslovili*y či něčím zaujali*y i ty, kteří*í s anarchistickými myšlenkami přišli*y do styku jen okrajově.*

1 / 2025
V POŘADÍ 60. ČÍSLO
VYDÁVÁ ANARCHISTICKÁ FEDERACE (AF)
AFED@AFED.CZ
WWW.AFED.CZ
NAKLADATELSTVI.AFED.CZ

DOPORUČENÝ PŘÍSPĚVEK NA POKRYTÍ NÁKLADŮ: 90 KČ

DISTRIBUČNÍ MÍSTA

Kde můžete *Existenci* (popř. další publikace Nakladatelství AF) přímo pořídit či objednat:
Kamenné obchody:
- Trhlina (Jaromírova 9, Praha-Nusle; trhlina.org),
- Autonomní centrum 254 (Argentinská 18, Praha-Holešovice; ac254.org),
- Roleta2 (Radhošťská 2016/11, Praha 3; roleta39.cz),
- Rekomando (Trojanova 9, Praha 2; rekomando.eu),
- ALERtattoo (Zámecká 22, Pardubice),
- Antikvariát Černý pes (Sedláčkova 20, Plzeň),
- Tři ocásci (kpt. Jaroše 18, Brno; triocasci.cz),
- Klub Lúč (Kniežaťa Pribinu 197/3, Trenčín; klubluc.sk).

On-line distribuce:
- https://www.roleta2.cz/eshop.

Pro zájemce ze Slovenska
doporučujeme objednávat na:
- Salto Mortale (sust@riseup.net).

Uzávěrka čísla: 28. února 2025

OBSAH

AKTIVITY HNUTÍ
4.....KVARTÁL

TÉMA
12.....ANARCHISTICKÁ GEOGRAFIE
14.....S. SPRINGER: POROZUMĚNÍ ANARCHISTICKÉ GEOGRAFII
16.....J. CLARK: ANARCHISTICKÉ KOŘENY GEOGRAFIE
17.....S. SPRINGER: PROČ MUSÍ BÝT RADIKÁLNÍ GEOGRAFIE ANARCHISTICKÁ?
24.....MĚSTSKÝ DESIGN, BYDLENÍ A AUTONOMIE
27.....M. FLEMING: ANARCHISMUS, GEOGRAFIE A VĚDA
31.....P. KROPOTKIN: ČÍM BY MĚLA BÝT GEOGRAFIE
36.....M. DAVIS: KROPOTKIN A ZMĚNA KLIMATU
38.....U. GORDON: BIOREGIONALISMUS
39.....DEKOLONIÁLNÍ ATLAS
40.....A KARIMOV: AUTONOMIE A REPRESE V PAMÍRU
41.....M. BIJL: ANARCHISTICKÁ ZEMĚ ZOMIE
42.....KAŠLAT NA TEORIE

TEORIE
44.....T. IBÁÑEZ: NEGATIVITA A POZITIVITA V ANARCHISMU: NEODDĚLITELNÁ, I KDYŽ PROTICHŮDNÁ DUALITA
46.....Z. BROM: ANARCHISMUS V MAINSTREAMU

OSOBNOSTI
47.....NEKROLOGY A VZPOMÍNKY
50.....B. ZEPHANIAH: PROČ JSEM ANARCHISTA

AUTONOMNÍ PROSTORY
51.....AC 254

ANARCHISTICKÁ FEDERACE
52.....NENECHÁME SE ZASTRAŠIT! / PODZIMNÍ SJEZD AF / ANARCHISMUS: VELICE STRUČNÝ ÚVOD / VÁLKA SLOV / ...

A3
57.....PŘÍMOU AKCÍ PROTI RASISMU / ZA OSVOBOZENÍ ESÍČEK / PO NÁS POTOPA? / KRIMINALIZACE CHUDOBU NEŘEŠÍ / KAM MÍŘÍ SVĚT S TRUMPEM? / TŘI ROKY PROTI...

RECENZE
61.....ÚL V ZAHRADĚ / IMPERIÁLNÍ POVAHA RUSKÉ ŘÍŠE / ...

EDITORIAL

Je jaro roku 2025. A pokud někdo věřil, že vývoj věcí jde vždy kupředu a má tendenci se zlepšovat, dost možná z takové nepodložené teorie právě v posledních měsících vystřízlivěl. Prohlubující se klimatická krize, genocida v Gaze, turecké útoky na kurdské oblasti, pokračující ruská snaha okupovat Ukrajinu, druhý nástup Trumpa do prezidentského úřadu… To vše nějakým způsobem přepisuje geografii. Geografii, která je postavena na oficiálním dogmatu, že každé místo musí přináležet nějakému státu, nejsou přípustná bezstátní území, nejasné hranice, oblasti bez kontroly. Impéria si činí nové územní nároky. Některá postupují postaru silou, korupcí či manipulací. Trump to chce zas zkusit cestou komodifikace – prostě si nárokované území odkoupit. Navíc se jal přepisovat geografická označení a trestat ty, kdo je nebudou používat.

Snaha pochopit, jak a proč jsou přepisovány mapy, je jen jedním z důvodů, proč jsme se rozhodlx v *Existenci* zaměřit na geografii. Zároveň se snažíme nastínit, jak etatistická politická kartografie výraznou měrou ovlivňuje vnímání světa a omezuje sociální imaginaci, ignoruje anarchická a anarchistická místa v prostoru a čase a nepřipouští alternativy. Ukazujeme, jak tragicky formovala geopolitika 20. století mentální nastavení nemalé části západní levice, která žije v zajetí bipolárního vidění světa a antiamerikanismu, jenž přehlíží vliv ostatních imperiálních mocností. Není tedy překvapením, že spolu s dalšími voláme po radikální dekolonizaci map, kritické ortografii a alternativních geografiích (včetně té punkové, kterou zmiňujeme v úvodním textu), a to samozřejmě s důrazem na anarchistickou perspektivu.

Abychom porozumělx anarchistické geografii, přibližujeme práci jejího asi nejznámějšího protagonisty Simona Springera. Nejprve jeho textem, který odhaluje, proč jsou si anarchismus a geografie tak blízké a jak by se podle anarchistických hledisek mělo ke geografii, té sociální, přistupovat. V recenzi od Johna Clarka představujeme Springerovu knihu *Anarchistické kořeny geografie: Směrem k prostorové emancipaci* a nakonec jsme přeložilx jeho rozsáhlou esej nazvanou „Proč musí být radikální geografie anarchistická?“. Ta je zároveň skvělou obžalobou rigidního marxistického přístupu. Už kvůli tomu stojí za bedlivé přečtení. Dále v čísle najdete k tématu tři rozhovory. První je s chorvatským anarchistickým urbanistou Jere Kuzmanićem o městském designu, bydlení a autonomii, druhý s projektem Dekoloniálního atlasu a třetí, jako jediný původní, se sociálním geografem Michalem Kohoutem, jenž působí na univerzitě v kalifornském San Bernardinu, mimo jiné o příčinách a důsledcích zvolení Trumpa prezidentem. Jelikož přední anarchističtí myslitelé – Petr Kropotkin a Elisée Reclus – byli zároveň významnými geografy, představíme si z tohoto pohledu i je. Recluse a jeho působení coby anarchisty i geografa velmi živě vykresluje Marie Fleming v asi nejucelenějším textu, jenž o něm v češtině vůbec kdy vyšel. Kropotkina prezentujeme jednak jeho dobovým esejem „Čím by měla být geografie“, jenž značně zasahuje do tématu předchozího čísla *Existence* – tedy pedagogiky –, a pak článkem Mika Davise o Kropotkinově příspěvku k diskusi o změně klimatu. Dále téma anarchistické geografie rozvíjí úryvek z knihy Uri Gorgona *Anarchie tadу a teď. Antiautoritářská politika od praxe k teorii* věnovaný bioregionalismu, článek A Karimova o autonomii v Pamíru a příspěvek Matthijse Bijla o anarchické oblasti Zomie.

Mimo hlavní téma tvoří jarní číslo *Existence* teoretické texty Tomáse Ibáñeze o negativitě a pozitivitě v anarchismu a Zosie Brom o anarchismu v mainstreamu, kde se věnuje užívání principu vzájemné pomoci i mimo anarchistické kruhy. Následují nekrology osobností anarchistického hnutí, které nás v poslední době opustily, jako bylx María Eva Izquierdo, Viktar Žarkevič, Licia Pinelli, Roman Švedov, Robert Paul Wolff či Murphy Hoopes. Vedle toho jsme zařadilx článek, v němž se nedávno zesnulý Benjamin Zephaniah svěřuje, co ho vedlo k tomu, že se stal anarchistou. V původním rozhovoru se nám představí nový autonomní prostor AC 254, který naleznete v Praze v Argentinské ulici.

Jako vždy se podíváme na něco z toho, co se dělo v rámci domácího antiautoritářského hnutí, ať už šlo o benefice pro kamarádstvo bojující na Ukrajině, besedy nad knihami, akce za práva kvír osob, podporu autonomních prostorů, anarchistické bookfairy, workshopy komunitního bydlení, demonstraci na podporu Rojavy, různé vzpomínky, akce za klima či proti genocidě v Gaze… Samostatná rubrika pak přibližuje některé z aktivit Anarchistické federace (sportovní, distribuční, osvětové), podzimní sjezd federace, existenční večírek na téma vzdělávání, publikační činnost (nové knihy *Válka slov* a *Anarchismus: Velice stručný úvod*) a neopomene ani 30. výročí založení federace. Tradičně následují texty nástěnných novin *A3* za předchozích šest měsíců, a to na témata rasismu v politice, asexuality, klimatické krize, kriminalizace chudoby, Trumpova dalšího prezidentství a pokračující putinovské invaze na Ukrajinu. Úplný závěr patří recenzím, a to na knihy *Autobiografie chobotnice*, *Srdce včely má pět komor*, *Ruský kolonialismus* a na zin *Hřmot*.

Přejeme inspirativní čtení!

ENGLISH SUMMARY

The year 2025 has begun. If anyone believed that things were moving forward and on an improving trend, they may well have sobered up from such an unfounded theory. The worsening climate crisis, the genocide in Gaza, Turkish attacks on Kurdish areas, Russia's drive to occupy Ukraine, Trump's ascension to a second presidency... All of these are somehow rewriting the geography. A geography that is based on the dogma that every place must belong to a state, stateless territories, unclear borders, areas without control are not allowed. Empires make new territorial claims. Some advance the old-fashioned way by force, corruption or manipulation. Trump wants to try the commodification route – simply buying back the claimed territory.

Trying to understand how and why maps are being rewritten is just one of the reasons we chose to focus on geography in *Existence*. At the same time, we try to outline how statist political cartography affects the perception of the world and limits the social imagination, ignoring anarchic and anarchist places in space and time. We point out how 20th century geopolitics has tragically shaped the mental settings of a substantial part of the Western left. Hence the call for the decolonization of maps and alternative geographies, with, of course, an emphasis on an anarchist perspective.

In order to understand anarchist geography, we present the work of perhaps its most famous protagonist, S. Springer. We present his book *The Anarchist Roots of Geography* and translate his extensive essay "Why Radical Geography Must Be Anarchist?", which is also a brilliant indictment of the rigid Marxist approach. For that alone it is worth a careful reading. Below you will find three interviews on the topic. The first with anarchist urbanist J. Kuzmanic on urban design, housing and autonomy, the second with the Decolonial Atlas Project, and the third, original, with social geographer M. Kohout, who is based at the University of California, San Bernardino, on. Since the leading anarchist thinkers – P. Kropotkin and E. Reclus – were also prominent geographers, we will introduce them as well. M. Fleming introduces Reclus and his work as an anarchist and geographer in what is probably the most comprehensive text on him ever published in Czech. We present Kropotkin firstly with his contemporary essay, which significantly interferes with the theme of the previous issue of *Existence* – pedagogy, and then with M. Davis's article on his contribution to the climate change debate. The theme of anarchist geography is further developed in an excerpt from U. Gorgon's book on bioregionalism, A Karimov's article on autonomy in the Pamirs, and M. Bijl's contribution on the anarchic region of Zomia.

The rest of *Existence* consists of theoretical texts by T. Ibáñez on negativity and positivity in anarchism and Z. Brom on anarchism in the mainstream. This is followed by obituaries of M. E. Izquierdo, V. Zarkevich, L. Pinelli, R. P. Wolff, R. Shvedov and M. Hoopes. The recently deceased B. Zephaniah writes about how he became an anarchist. A new autonomous space in Prague, AC 254, is featured in conversation. And as always, there are reviews, movement activities, news from the AF, and the text of the *A3* wall newspaper for the previous six months.

KVARTÁL

Přehled některých veřejných aktivit širšího antiautoritářského hnutí za období od uzávěrky předešlého čísla Existence. *Ne všechny akce jsme navštívili*y, některé reporty jsou proto zprostředkované podle informací uvedených na webech antiautoritářských skupin a projektů. Označení Kvartál mělo svou relevanci, když* Existence *vycházela jako čtvrtletník, zvyk je ale železná košile, a tak jsme ho zachovaly*i.*

ZE SMÍCHOVA NA UKRAJINU

Premilla Nadasen, Hi'ilei Julia Kawehipuaakahaopulani Hobart, Tamara Kneese, Lynne Segal – autorek*rů, co se věnují radikalitě péče bychom mohlx vyjmenovat spoustu. Ale tohle není akademická přednáška, tohle je praxe – a my nenecháme kámošstvo ve štychu. Nejenom proto jsme se tedy sešlx v pátek 13. září ve smíchovské Eternii na benefičním koncertě organizovaném přímo Anarchistickou federací a kolektivem HC Hakis Crew. Účelem bylo vybrat peníze na zaplacení vybavení pro našeho kamaráda Kubu (chceš-li ho podpořit i mimo koncert, koukni na jedunaukrajinu.cz, kde je všechno info), co bojuje s dalšími antifašisty na Ukrajině, a na Solidarity Collectives, které dlouhodobě podporují antifašistickou obranu, taktéž na Ukrajině.

Na dveřích jsme bylx už v 18.00. Nejvyšší patro Eternie bylo připravené – v čele před U-rampou visel transparent Impérium padne/Solidarita zvítězí, vlajka Good Night White Pride a klasický černorudý prapor. Po pravé straně se nacházel stolek s distrem Nakladatelství Anarchistické federace, kde si každá duše mohla koupit knížky, *Existence* a oblečení od Solidarity Collectives. Vedle na stejném stole měly kapely svůj merch s kazetama a deskama.

Na koncert přicházelx lidé už od šesti a před sedmou začala hudba. Kellner, aktivistickej chain punk z Žižkova, nasadili vysoký tempo hned od začátku. Kopák kopal, kytary křičely a část přítomných pomalu začínala tančit. Pokud díky tomu vznikne víc takových kapel, mohlo by víc lidí s rukama plnýma špinavých peněz létat lyžovat vrtulníkem. Ideálně jednosměrně.

Po miliardářích z Žižkova přišla na řadu kapela Protimluv. Nově vzniklá emo hardcore kapela se členy jinak známých kapel, jako jsou Gagarin nebo Crayfish. Těm patří velké díky za technické zázemí a že začali svou produkci dřív, když se zbylé dvě kapely kvůli dešti sekly na cestě. Na začátku setu nabídli své vytištěné texty a začali hrát. To už se nás tu nakupilo několik desítek. Kdo nepřišel, prohloupil, říká se, ale poslechnout si Protimluv a přečíst si jejich texty můžete aspoň na jejich bandcampu.

Podpořit Kubovu kampaň a náš benefiční koncert dojela vídeňská kapela Love Embassy. Ti od začátku slibovali bezstarostnost a možnost tančit, jako by se nikdo nedíval, a svůj slib dodrželi. Bylo úplně vidět, jak si to všichni užívají, jak najednou tu byla jedna masa, co dychtila po dalším akordu. A TEN PŘIŠEL! Pardon, stále křičím, protože dneska je hlas anarchismu slyšet.

A pak to vypuklo. Plzeňsko-pražská kapela Xarkov7 (rozhodně si dej song Choke on the Spite) nám přišlápla hrudníky těžkou botou, ale ta energie, co z nás vibrovala místností, ty boty odhodila někam do dáli. Různé styly moshpitů se slétly jako psi na Štěpánovu koledu a lidi tančilx. „Nemusíš se schovávat, jsme propojeni", se nám tetovalo do kůže – ta zvláštní solidarita, co máš s člověkem, který vedle tebe hejbe hlavou, jako ostrej střep probodávala různý trable, co jsme nechalx venku na schodech.

Solidarita – hodně se o ní mluví, hodně se o ní píše, ale dokud nezažiješ to, že se můžeš opřít o někoho, že v tom je někdo s tebou, tak jsou to zbytečný kecy. Je to naše zbraň, způsob, jakým můžeme zažívat budoucnost, která přijde, dřív než přijde. Hakim Bey mluví o tom, že revoluce už začala – stačí jen najít ty dočasné autonomní zóny, v kterých se žije kolmo ke kapitalistickému honu za ziskem. A my víme, že adjektivum dočasné je vskutku jen dočasné. Smrt fašismu!

Velké díky všem, kteří na benefiční koncert do Eternie dorazilx, a samozřejmě kapelám, které se postaraly o hluk a zábavu. Na pomoc kamarádstvu na Ukrajině poputuje výtěžek akce, neuvěřitelných deset tisíc korun! (AF-PRAHA)

DÁT KNIHÁM DALŠÍ ROZMĚR

Na základě impulzu od komunitního centra Trhlina se Anarchistická federace zapojila do přípravy prvního setkání čehosi na způsob „knižního klubu". Chopilx jsme se této příležitosti, jelikož přesně toto je moment, kdy můžeme dávat knihám nový rozměr – kolektivní. Tedy hovořit společně s ostatními, kteří*ré o to projeví zájem, o konkrétních knihách a jejich obsahu.

Pro začátek jsme vybralx titul *Když se řekne anarchie*, protože se v něm – díky jeho formátu dlouhého rozhovoru – prolíná velké množství témat. Z těch jsme si připravilx asi dvanáct a k nim i příslušné úryvky napříč knihou, aby bylo během večera cíleně z čeho čerpat (zdaleka jsme všechny nevyužilx). Termín padl na úterý 10. září a seriál jsme nazvalx „Knihy v Trhlině" s alternativní verzí „Knihy s Trhlinou".

Program začal těsně po šesté večer tím, že zástupce kolektivu Trhliny představil tento prostor, seznámil přítomné, z nichž nemalá část ho navštívila úplně poprvé, s tím, jaké aktivity se v něm provozují a co je na místě k dispozici. K našemu milému překvapení se nás tu sešla dobrá dvacítka. Popravdě, tolik zájemců*kyň jsme ani nečekalx. Po představení Trhliny jsme se pokusilx o vytvoření otevřené a přátelské atmosféry. Kdo chtěl, mohl říci něco o sobě, sdělit, s jakými očekáváními na knižní setkání přišel*la, a také povědět, zda četl publikaci, kvůli níž jsme se sešlx. Formou kolečka

INKLUZIVNÍ JAZYK

Po diskusích v rámci Anarchistické federace jsme se rozhodli*y pro užívání tzv. inkluzivního jazyka, jelikož si uvědomujeme, že dosavadní podoba češtiny odráží opresivní patriarchální a cis/hetero normalizaci. Cílem je dát jasně najevo, že počítáme se všemi lidmi bez ohledu na jejich gender a orientaci, a snažit se vytvářet prostředí, v němž se bude moci každý*á cítit důstojně a bezpečně. Inkluzivním jazykem nemáme na mysli přesně daná pravidla. Naopak jím otvíráme prostor pro experimentování. Respektujeme autorský přístup a snažíme se podoby inkluzivního jazyka přizpůsobit cílovým skupinám, pro něž jsou texty určeny. Jazyk, kterým mluvíme a píšeme, je zároveň jazykem, kterým myslíme a sníme. Pokud tedy sníme o individuální a společenské emancipaci, nepůjde to plně bez jazyka, který bude všem zaručovat důstojnost a respekt. Věříme, že tato snaha bude vřele přijata.

se zapojilx všichni, z čehož až na dva lidi knihu předtím nikdo nečetl.

Co se týče samotné besedy, byl nejprve stručně představen autor – David Graeber, ústřední postava rozhovoru, na němž se celkem podíleli čtyři lidé. Před osmi dny jsme si připomnělx čtvrté výročí jeho předčasného úmrtí. Graeber byl svým významem pro novodobé globální anarchistické hnutí přirovnán k Petru Kropotkinovi, jenž sto let před ním dokázal obdobně spojovat vědu a anarchismus.

Debatu rámovaly úryvky z knihy, po nichž vždy následovala větší či menší diskuse o jejich významu, popř. o našich vlastních zkušenostech. Začalo se náznakem definice anarchie od Graebera, která „není ani postojem, ani vizí, ani souborem postupů, ale neustálým pohybem mezi nimi". To bylo rozvinuto jeho pozorováním při výzkumném pobytu na Madagaskaru a v rámci alterglobalizačního hnutí. V debatě byly zmíněny i postřehy z dalších Graeberových prací, k nimž jsme se pak vracelx dalšími úryvky z knihy *Když se řekne anarchie*. Na přetřes přišel rozdíl mezi anarchismem s velkým a s malým „a" a způsoby anarchistické organizace. Narazilo se na tezi o svobodě coby možnosti porušování slibů, což vedlo mj. k otázce osobní zodpovědnosti v rámci anarchistických kolektivů a k potřebě organizovat se. Když se zabrousilo k problematice zdraví kolektivů, byly doporučeny k přečtení tituly *Vzájemná pomoc* a *Radost z boje za lepší svět* (malá inspirace pro další Knihy v Trhlině). Mluvilo se o metodě konsenzu, hledání společných cílů a otázce, jak dalece přitom může být ignorována ideologie. Odtud jsme to vzali zkratkou k tomu, co Graeber nazývá „názorovou politikou", která je vyhrazena těm, kdož nemají žádnou moc a mohou tak říkat sebehorší názory, protože je jasné, že na jejich názorech vlastně nezáleží. Jak to vše může změnit možnost spolurozhodování a přijetí odpovědnosti? K příkladu Rojavy a anarchistického protiimperiálního odporu na Ukrajině se stočila diskuse nad úryvkem o „duální svrchovanosti" a téma, které asi nejvíce v účastnictvu zarezonovalo, se týkalo každodenního anarchismu v našich životech. Diskutující tak mohlx přicházet s momenty, které tomu odpovídají nebo mají blízko. V této souvislosti bylo také zmíněno jméno anarchisty Colina Warda, jehož sté výročí narození jsme si v létě připomnělx.

Dalo by se mluvit dál a dál a přicházet s dalšími zajímavými ukázkami z knihy, ale po necelých dvou hodinách bylo už načase (také kvůli už poněkud vydýchanému vzduchu) směrovat akci k závěru. Ten byl věnován kolečku, v němž se mohl opět každý vyjádřit k tomu, jaký měl*a z besedy dojem, a co si z ní odnáší. Obecně byla shoda na tom, že formát besedy byl vhodně zvolený, i na tom, že pro příště by bylo dobré nechat formát otevřený a nebát se experimentovat. Padl nápad, že do budoucna by mohly být zveřejněny dopředu nějaké úryvky z knihy, o níž se bude mluvit, aby si lidé, pokud budou mít zájem, mohlx vybraná témata dopředu trochu promyslet. Dalším kladem, jenž byl opakovaně vyzdvižen, bylo vytvoření otevřené, přátelské a bezpečné atmosféry. Cíl, aby se knize dal nejen kolektivní, ale i komunitní rozměr, tak byl podle všeho naplněn. Přispělo k tomu i pohoštění, které jeden z účastníků připravil ze zeleniny čerstvě sklizené z „anarchistické zahrádky".

Možnost, aby každý dostal prostor se vyjádřit, tak z knižního večera udělala něco víc než přednášku/prezentaci či diskusi několika málo lidí. Okamžitá zpětná vazba zas byla inspirací pro další setkání. Na úplný závěr pak Trhlina představila akce na další měsíc, včetně několikadenního programu na vlastní podporu, jelikož je třeba z něčeho platit nájem a zároveň zafinancovat bezpečnostní opatření po nedávné žhářské výhrůžce. Nečekaná částka příspěvků se sešla po samotném knižním večírku a potěšilo i to, že se prodalo hned několik výtisků knihy, o níž se mluvilo a která vzbudila zájem přítomných přečíst si ji.

Pokud máte chuť promluvit o nějaké knize, oslovte kolektiv Trhliny (ahoj@trhlina.org) a aktivně se jednorázově či dlouhodoběji zapojte. (NAKLADATELSTVÍ AF)

PLZEŇSKÝ PRAJD

Víte, jak v sobotu 14. září zareagovalo klima na konání v pořadí již šestého plzeňského prajdu? Z těžkých mračen přestalo pršet a celé odpoledne bylo bez deště – na rozdíl od zbytku republiky.
Pestré účastnictví v počtu zhruba 150 lidí mohlo tedy projít poměrně pohodlně Plzní. Celý pochod, který tradičně začal v Mlýnské strouze a vydal se k Papírně, se nesl hlavně v duchu přátelské atmosféry a procházky po městě s přáteli. Nikdo se mu nepokoušel oponovat, sem tam se něco zaskandovalo a jinak byl pochod spíš tichý a nekonfliktní, nicméně vizuálně určitě nápaditý a výrazný. Nás kupříkladu zaujaly transparenty „Lásku všem, náckům nic" a „Good night corporate pride". Také moc hezky vypadala jedna malá slečna s piketem „Vaše děti budou jako my".

Trockistická skupina v počtu jednoho viditelného člena se setkala se zájmem stejným jako jehovisti u hlavního nádraží, a tak měl člověk dostatek času probrat s přáteli různé záležitosti a strávit příjemné odpoledne procházkou a následujícím pofelem v Papírně, kde probíhal související program a Pilsenpride benefiční merch.

Kromě pochodu, coby nejvýraznější části prajdu, se konaly různé přidružené akce od středy 11. do neděle 15. září, třeba výstava kvír umělectva, autorské čtení, promítání, beseda, přednáška či piknik. (AF-PLZEŇ)

PEČUJ O SVŮJ KOMUNITNÍ PROSTOR!

K pražskému komunitnímu centru Trhlina máme opravdu blízko. Již nejednou jsme tento prostor využilx k uspořádání nějaké akce. S radostí jsme proto podpořilx tento infoshop během třídenního benefičního programu nazvaného „Víkend s Trhlinou", jehož účelem bylo získat prostředky na provoz centra a zajištění jeho bezpečnosti.

Akce se konala ve dnech 27. až 29. září přímo v prostoru Trhliny. Během všech dní čekal na návštěvnictvo benefiční sekáč. Podařilo se naplnit čtyři štendry (plus dva improvizované) ramínky se stovkami položek, převážně bundami, košilemi, šaty. Dále rozložený stůl přetékal hromadou poskládaných džínů, sukní, kraťasů, a to vše od smart casual po sportovní oblečení. Zajímavé byly kupříkladu košile s indickými vzory, kožené kabáty a korzety. Nabízené oblečení bylo rozděleno do několika cenových kategorií od 50 do 400 Kč, přičemž příslušnou kategorii označovala barva papírku přidělaného k ramínku či danému svršku.

Oblečení se shromažďovalo zhruba od začátku září, nejvíc věcí však lidé doneslx v posledních dvou týdnech před víkendem, a to jak členstvo kolektivu, známí, tak desítka dalších. Vzhledem k množství šatstva ho také hodně zbylo, nicméně mnoho člověčenstva si doplnilo šatníky a odcházelo spokojené. K dispozici bylo i velké zrcadlo, takže nechyběla možnost se při výběru nakrucovat a prohlížet ze všech stran. V případě nutnosti posloužila coby převlékací kabinka trhliní toaleta. Oblečení ze sekáče, které zůstalo, bude postupně rozdistribuováno lidem v nouzi skrze spřátelené sociální pracovníky*ce.

Trhlinou proudilo hodně lidí, za celý víkend to mohlo být v řádu vyšších desítek, dohromady jistě tak stovka návštěvníků*nic. Tak půl na půl se objevovaly známé tváře, které přišly na pokec, ale dorazila i spousta lidí, co jen slyšelx o sekáči a Trhlinu do té doby neznalx.

Na příchozí vedle oblečení čekalo také vydatné občerstvení. Veškeré připravené jídlo bylo veganské a home made od „trhliního kuchaře", který dělal vlastní benefiční omáčky, pitta chleby, kari a další jídla. Téměř vše se snědlo a podařilo se úspěšně zaplatit náklady. V sobotu se podávalo pikantní kari s rýží, v neděli pozole rojo s chlebem. Bylo toho tolik, že poslední porce se dojídaly ještě v pondělí.

V sobotu bylo na programu benefiční tetování, kterého se ujalo spřátelené tatérstvo vystupující na Instagramu jako @cool.purin.tattoo. Mělo připraveno několik politických, antifašistických a feministických flashů, které tetovalo za doporučený příspěvek 2500 Kč. Z každého flashe šlo 500 Kč Trhlině. Této možnosti na ozdobu svých těl využilx čtyři lidé.

Vedle toho, že Trhlina byla poměrně zaplněná vším tím oblečením a věšáky, vařila se celý víkend káva a vedla hromada řečí – vyprávěly se historky z hnutí, včetně těch devadesátkových, probíraly se budoucí plány, ale i otázky zdraví atd. Někteří využilx místní knihovnu radikální literatury a posedělx s knihou v ruce. Největší zájem byl o *Anarchismus pro začátečníky* od Anarchistické federace.

Jak již bylo řečeno, hodně lidí přišlo vůbec poprvé. Nejvíce pak v neděli na promítání filmu Squat Wars. (Nenechte se zmást, tento aktivistický dokument se v žádném případě nepromítal na počest jeho autora, který v ten samý okamžik přebíral ve Valdštejnském paláci u příležitosti Dne české státnosti Stříbrnou medaili předsedy Senátu. Na tento paradox jsme bylx upozorněni až následující den.) Na místě bylo víc jak třicet lidí, co nepatřilx do kolektivu,

a film z nich předtím naprostá většina neviděla. Byly využity veškeré skládací židle, co jsou na místě k dispozici, a i tak ještě někteří museli během promítání stát. Po tradičních technických obtížích a s drobným zpožděním se začalo po úvodním slově, kdy byly přítomní vřele přivítáni a bylo sděleno základní info o Trhlině, promítat. Produkce byla párkrát přerušena a doplněna o některé informace k tématu dokumentu. Na pozvání dorazilo také několik pamětníků českých squatů, kteří*ré pak vyprávělx zážitky z Ladronky, Milady a Kliniky, a v uvolněné atmosféře se vedla společná diskuse o českém squatingu, jeho možné budoucnosti a ponaučeních ze zkušeností předchozích pokusů. Otázek bylo dost, odpovědí taktéž. Velký zájem byl o generační srovnání, dělbu práce mezi lidi, co na squatu bydlelx, a ty, co jen přicházelx pomáhat nebo felit, či o vliv okolí. Film byl opatřen anglickými titulky a během následné debaty bylo improvizovaně zajištěno tlumočení, takže nikdo nebyl opomenut. Debatovalo se ještě dlouho po oficiálním ukončení besedy.

Kolektiv komunitního centra Trhlina je po víkendu navýsost spokojený, jakkoli se cítí (v dobrém slova smyslu) vyčerpaný. Na tuto několikadenní akci padlo spousta kapacit a sil a je příjemné vědět, že to mělo smysl. Vybralo se deset tisíc a kolektiv Trhliny i návštěvnictvo byly spokojeny.

Trhlinu je možné podpořit na akcích, které jsou vždy oznamovány na sociálních sítích nebo na stránkách akce.nolog.cz. Kromě fyzické přítomnosti na akcích kolektivu samozřejmě velmi pomůže jakákoli finanční pomoc, jelikož infoshop negeneruje žádný zisk a ani nemá jak. Podpora v podobě trvalého platebního příkazu by pomohla z dlouhodobého hlediska nejvíce a zajistila by lepší udržitelnost infoshopu. Další možností je podpořit Trhlinu skrze Darujme.cz.

Do programu Trhliny se může zapojit každý. Stačí na jakoukoli sociální síť nebo na e-mail ahoj@trhlina.org poslat návrh na nějakou akci a následně společně probrat detaily. Vedle vlastních akcí má Trhlina také kapacity na poskytnutí prostoru spřáteleným kolektivům pro schůzování, tvorbu bannerů apod.

Pečujte o své komunitní prostory! (AF-PRAHA)

ZÁKOUTÍ ČESKÉHO ANARCHISMU

V úterý 8. října se v nuselském komunitním centru Trhlina konalo druhé setkání nazvané „Kniha v Trhlině“, které spočívá v otevřené besedě nad vybranou knihou. Tentokrát jsme sáhlx po titulu *Nečekáme nic od reforem*, který v roce 2024 vydalo nakladatelství Herrmann a synové.

Ač před měsícem bylo v Trhlině narváno, tentokrát dorazilo celkem osm lidí. Nutno však předeslat, že nižší počet zájemců a zájemkyň nijak nebrzdil debatu, která trvala dobré dvě a půl hodiny.

Stejně jako minule nechybělo občerstvení. Od kolektivu Trhliny se na stole objevil vynikající veganský perník a zahradnická sekce Anarchistické federace doručila famózní DIY nakládané zelí s křenem a toastovou směs z hřibů, cukety a cibule, která se podávala na čerstvě opečených toastech ozdobená (opět domácí) okurkou a petrželkou. Vzhledem k nižší návštěvnosti tak šlo doslova o hojnost jídla, přičemž na začátku debaty bylo upozorněno na sběr hub coby praktikování commons neboli společně sdílených statků.

Kniha *Nečekáme nic od reforem* pochází od „anarchizujících“ akademiků. Na jejich adresu bylo během debaty konstatováno, že u nich obecně platí, že publikují především v rámci své akademické kariéry, zatímco do anarchistických médií zpravidla ničím nepřispívají. Na úvod byly stručně představeny jednotlivé kapitoly knihy s tím, že rozhodně nejde – a ani to nebyl záměr – o poskytnutí vyčerpávajícího pohledu na český anarchismus.

Vzhledem k tomu, že kniha je logicky rozdělena do dvou částí dle období, kdy v českém prostředí existovalo anarchistické hnutí, hovořilx jsme nad jednou z přečtených ukázek o tom, jaká je (dis)kontinuita těchto historických hnutí, jaký je náš vztah k tradici a co můžeme čerpat z minulosti. Hodnotilx jsme rozdíly v sociálních i politických východiscích hnutí v obou obdobích.

Na toto téma přímo navázalo další, které se táhne jako červená nit celou druhou částí knihy a souvisí právě s vyzdvihováním „starého“ a „obranou hranic“, což byla tendence stahující hnutí do tenat dogmatismu a uzavřenosti. V knize je tomu věnována z obecného pohledu část o anarchismu coby politické kultuře a v jednotlivých kapitolách jsou pak sledovány důsledky ideologického obratu dovnitř hnutí. Vedle vzpomínek pamětníků zaznělo, že toto období, jímž si hnutí prošlo a které nebylo pro všechny zrovna příjemné, bylo dost možná nutné pro pochopení slepých cest následování předválečných ideologických pozic, které nereflektují stávající stav věcí. Spolu s tím to vedlo k uvědomění si skutečnosti, že ač se nám anarchistické ideje mohou zdát sebekrásnější, jejich až náboženské prosazování a zaměření se na „vnitřní nepřátele“, kteří neodpovídají požadovanému dogmatu, může působit značně toxicky a ze svobodomyslného hnutí vytvářet parodii sama sebe. Obdobné tendence se vracejí, avšak na základě prožité a sdílené zkušenosti jsou zcela marginální a těm, kteří si neustále osobují nárok určovat, kdo je a kdo není pravý anarchista, není dopřáváno přílišného sluchu.

V diskusi se pak přirozeně zabrousilo k otázce schopnosti analýzy a na jejím základě utváření strategie hnutí. Padla shoda, že pokud se budeme držet schémat anarchismu 19. století, těžko můžeme být aktuální pro dnešek, jakkoli základní principy anarchismu jsou stále stejné. V jednom z příspěvků jsme vyslechlx osobní zkušenost s hnutím v jižní Evropě, které si za dlouhá léta existence vybudovalo schematické vidění světa a namísto snahy o analýzu nových skutečností se mnozí uchylují k nacpání reality do zažitých vzorců, což má za následek paradoxy, jako je podpora imperialismu ve jménu odporu vůči imperialismu.

Zajímavé bylo srovnat rozdílné osobní zkušenosti, které zazněly v debatě o znovuustavování hnutí na začátku 90. let. Odtud se pak postupovalo až do dnešních dní a hodnotila se dynamika vývoje anarchistických organizací v Česku. Jedním z diskutovaných aspektů tohoto vývoje byly internacionální vztahy. Zatímco v minulosti bralo české hnutí to západní jako vzor, občas z něj čerpalo prostředky a de facto opisovalo mnohá prohlášení a stanoviska, dnes – pokud přihlédneme ke zkušenosti Anarchistické federace – už vystupuje samostatně a je schopné vytvářet na mezinárodní úrovni vlastní politiku. Ta se mimo jiné odráží v ústupu od pouhého deklarování internacionalismu k praktickému síťování na principech mezinárodní vzájemné pomoci, kdy jsme to my, kdo je nyní schopen zajišťovat výraznou podporu anarchistvu zejména ve východní Evropě.

Ke knize jsme se vrátili ukázkou z části o hnutí na přelomu 19. a 20. století, která vykresluje obraz severočeského hornictva a jeho blízkost smrti, jež byla důležitým formativním prvkem jeho příklonu k anarchismu s důrazem na brzkou revoluci a prožívání přítomnosti. Úryvek jsme do současnosti zasadilx otázkou, jaký vliv mají životní podmínky na radikalitu. Tady pak padaly opět osobní příklady spojené se zkušenostmi mnoha pracujících. Zdůrazněn byl také aspekt odvádění pozornosti, například silným tlakem na spotřebu a rádoby statusovost. Speciálně v českém prostředí byla zdůrazněna naprostá absence protestní kultury, stejně jako té komunitní. To pak vede často k tomu, že namísto vzdoru zdola mnozí vkládají své naděje do populistických vůdců a fašizujících šíbrů.

Celá beseda byla velmi živá, každý se dostal ke slovu, ať už vzpomínkou, příkladem ze života nebo dotazem. To podpořila i skutečnost, že návštěvnictvo tvořilx jak veteráni, tak lidé minulosti anarchistického hnutí neznalí. Samotná kniha opět nebyla tím, kolem čeho se celá beseda točí, ale inspirací pro vlastní uvažování, tázání se a poznávání, a to vše v přátelské a otevřené atmosféře. Takže už se těšíme brzy zase na shledanou! (NAKLADATELSTVÍ AF)

ZA OBĚTI QUEERFOBIE

Je to už dva roky, co jsme se se smutkem v srdci dozvědělx o vražedném útoku v bratislavském klubu Tepláreň. Jméno atentátníka si nezaslouží prostor, stejně jako nenávistná ideologie, z níž vycházel. Naneštěstí nenávistné myšlenky vůči lidem, kteří jsou nějakým způsobem odlišní od heterosexuální bílé majority, ani po tomto útoku veřejný prostor neopustily, a to jak na Slovensku, tak v Česku. Stejně tak konspirační teorie, v jejichž vleku atentátník jednal. Na nenávistné projevy tohoto druhu běžně narážíme mezi politiky, církevními hodnostáři i miliardáři, kteří mají přímý či nepřímý vliv na média.

Podobně jako v předchozích dvou letech jsme si i v roce 2024 při pietních akcích připomnělx oběti, dva mladé lidi, kteří přišlx v Teplárni 12. října 2022 o život: Juraje Vankuliče a Matúše Horváta.

V Praze na sobotu 12. října iniciovaly Alt*prajd a místní skupina Anarchistické federace setkání v parku na Parukářce, aby nebylo zapomenuto nejen na oběti a přeživší bratislavského útoku, ale ani na další, kdo čelí bigotnímu násilí jen proto, kým jsou. Dalším poselstvím pietního setkání bylo odmítnutí nenávisti a těch, kteří vraždě umetli cestu nenávistným lhaním nebo v něm pokračují

tam, kde atentátníkovo nacistické blábolení skončilo. Je jedno, jak moc se u toho zaklínají údajnou tradicí a rodinou, hnědá košile jim prosvítá až hrůza. I když byla pieta organizovaná na poslední chvíli, přišlo nás asi třicet. Postavilx jsme svíčky, zapálilx je a řeklx jsme si pár slov. Pak jsme tam v tichu stálx. Není důležité, kolik nás přišlo, ale že jsme přišlx, zavzpomínalx a pokračovalx v boji.

V Plzni se ve stejný den konalo pietní setkání na popud iniciativy Pilsen Pride, která v západočeské metropoli pořádá každoročně nekomerční pochody hrdosti. K její výzvě se připojila i místní skupina Anarchistické federace. V šest večer se v centru města, U Branky sešla skoro dvacítka lidí, kteří pod duhovou vlajkou a portréty Matúše a Juraje zapálilx svíčky, načež si vyslechlx dva ozvučené projevy. Ty připomněly vražednou událost, k níž došlo před dvěma lety v Bratislavě, pokračující projevy homofobie, transfobie a tažení proti smyšlené „genderové ideologii", ale také smutek nad ztracenými životy. Následovala minuta ticha.

Pietními setkáními ale nic nekončí. Podporujme se navzájem, zastaňme se těch, kdo čelí nenávisti kvůli patriarchální tuposti, postavme se fašounům všude tam, kde budou mít tu drzost se projevit.

Zároveň děkujeme, pokud jste přišlx nebo i pokud jste zavzpomínalx někde v soukromí. (AF-PRAHA/ALT*PRAJD/AF-PLZEŇ)

RANDÁL U ŘEKY

V sobotu 15. října se v klubu Cross, jenž sídlí nedaleko Vltavy v pražských Holešovicích, konal devátý ročník antifašistického festivalu Riot over River. Jako vždy šlo o benefiční akci s dobrovolným vstupným a bohatým programem. Připraveno bylo pět scén, 25 kapel a 15 Djs. Nebylx jsme u všeho, ale festival budil dojem, že šlape podle plánu, stejně jako v tvrdém rytmu hardcore, punku, metalu, Oi!, crustu..., o což se staraly jak kapely zpoza hranic (The Restarts, Anti-System, Skorup/A, Holocausts, The Public, Stalker, Samorast, Lhuma a Neon Lies), tak ty domácí (Houba, Slavery, Hever, Aculeos, Jet8, Lucifer Efekt, Ježišovi pivo nelej, The Shifty Grifts, Nicota, Forrest X Trump, Dimenzia X, Mike X Wazowski, Stezk či Nomad Disco).

Vedle hudebního byl velmi bohatý i doprovodný program, do kterého přispěla i Anarchistická federace (AF).

Zapojilx jsme se do velmi zajímavé debaty pořádané Kolektivem 115 o tom, jak se úspěšně organizovat v boji za lepší svět. Náš zástupce v této panelové diskusi, kam jsme ho vybavilx slušivým černo-rudým šátkem, popisuje: „Před debatou jsem byl lehce nervózní, obzvlášť proto, že formát panelovek nemám rád a cítím se bezpečněji v kruhu. Naštěstí jsem si to i jako delegát užil. Limity jsme my, Iniciativa nájemníků a nájemnic a Sdruženy mělx zajímavé postřehy, které – kdyby byl čas – možná rozvineme do komplexnější analýzy. Ostatně je vždycky dobrý nápad potkat se s dalšími přátelskými kolektivy a sdílet naše vnitřní fungování a řešení různorodých problémů. V jisté fázi aktivismu dává smysl si dát pečující pauzu a směřovat aktivity spíš dovnitř než ven jako Sdruženy, diskutovat proces dělby práce a neformální hierarchie na plénech způsobem, který přináší radost a naději jako Limity či experimentovat s ‚formálními demokratickými strukturami' jako Iniciativa nájemníků a nájemnic (tady jen pozor, abychom nespadlx do pasti naturalizace mocenské hierarchie). Došlo mi, že vnitřní fungování kolektivu nezáleží pouze na lidech, kteří se ‚tam zrovna sejdou', ale i na sociálním kontextu a naší vědomé, ale i nevědomé strategii. Největší výzva spočívá v tom umět tyto věci radostně a kolektivně reflektovat, analyzovat a poté aplikovat v praxi. Většinou se moc nevyplatí o věcech pouze mluvit a nic nedělat či naopak věci dělat, ale ani nevědět proč a neumět o tom společně mluvit."

Přednáška v režii kamaráda z Anarchistického černého kříže Bělorusko přilákala asi dvacítku lidí. Někteří*ré z nás obdobný formát povídání o pronásledování – a v podstatě téměř kompletním zadupání do vězení či exilu – tamějšího hnutí pod Lukašenko-Putinovým diktátem slyšelx už dříve na Trhlině, ale nic mu to neubralo na síle a jímavosti. Nejen co se týče tíže osudů těch, kteří se s anarchistickými ideály pustilx do nerovného boje s letitým brutálním režimem, ale hlavně díky nesmírně inspirativnímu odhodlání lidí dál odporovat, i když to pro ně znamená časově neomezený exil.

Následně se slova chopila přímo AF. Přednášející zástupce federace k tomu posléze poznamenal: „Naším úkolem bylo popovídat o odporu ukrajinských antifašistek*ů proti ruské invazi a o podpoře, kterou jim od začátku otevřeného konfliktu poskytujeme. Nechtěl jsem opakovat další monolog, jakých už pár na různých místech zaznělo, takže jsem se rozhodl odhodit strukturu přednášky a vydat se na nejistější půdu sdílení emocí, zkušeností a diskuse. Po většinu doby jsem asi k tuctu lidí beztak mluvil sám, ale těší mě, že jsem se kromě základních bodů příběhu dostal i jaksi hlouběji, nejen do problému, ale i do sebe.

Jak jsme se po brutálním útoku kremelského impéria rozhodlx podpořit ukrajinské antiautoritářstvo na frontě i v humanitárních aktivitách, od chaotických začátků až po koordinované sbírky se Solidarity Collectives a dovážení 4x4 pick-upů přímo na Ukrajinu, to jsem samozřejmě také vylíčil. Zabrousil jsem však – pro sebe netradičně – i do pocitů smutku z míry válečné zkázy či z toho, kolik skvělých lidí padlo útočící z-fašistické mašinerii za oběť. O to radši jsem za otevřenou diskusi, jíž jsme věnovalx poslední desítky minut. Bavilx jsme se o překážkách pro anarchistické organizování v hierarchických strukturách válčící země, výhledech do budoucna i, jak by se řeklo v novinách, kontroverzním tématu ukrajinských neonacistů, kteří našim kámošům*kám komplikovali život před válkou, a skrze svoje kokotiny mnohonásobně zhlasené ruskou propagandou komplikují i teď."

Na dalších přednáškách mluvilx Koridor UA o pomoci na Ukrajině, fanoušstvo Růžovej Union o fandění fotbalu bez šéfů, nácků, rasismu a sexismu či Sdružení Přátel Palestiny o probíhající genocidě, fake news a vyšetřování izraelských zločinů. Probíhalo benefiční tetování, divadlo, folkpunková produkce... Naše členstvo navštívilo také blok poezie: „V básnické části bylo o poznání méně lidí než na koncertech. Atmosféra se mi líbila, slyšet poezii naživo přednášenou je úplně jiný zážitek než si ji číst. Lidé zde poměrně volně měnilx role, vystupování před publikem se co chvíli měnilo v poslech ostatních a jejich výtvorů."

Venku se AF prezentovala distribucí publikací svého nakladatelství. Jeden z našich stánkařů popsal atmosféru: „K večeru se už v úplné tmě pařilo před pódiem, my si podupávalx, občas zašlx pro drink či super jídlo a konverzovalx s občasnými návštěvníky*cemi stánku. Mimochodem, to ‚super' u jídla není nadsázka. Sám jsem si dal hned dvě tortilly naráz, a tento zážitek zapisuji do kroniky festivalu pomyslným zlatým písmem. U distra se protočil leckdo, od zvědavců a (poměrně četných) lidí, co přišlx pro tričko na podporu Solidarity Collectives, přes milé známé až po antifašistu z Polska chválícího, že AF před lety vydala komiks *Likviðátor*. Bylo to moc milé! Určitým trochu náročnějším koloritem (nejen RoRu) jsou příležitostně snad jen lidé, co to přehnali s pivem a rozhodli se náhlou činorodost využít k politické diskusi. Nu, i to se zvládlo ve zdraví."

Akci si nemohlo vynachválit ani samotné pořadatelstvo, které ve svém poděkování návštěvnictvu po festivalu uvedlo: „Počasí navzdory vás tančilo na devátém Riot over River více než tisíc. Neuvěřitelný! Letošní ročník byl pro nás všechny asi nejnáročnější v historii, ale vše nakonec klaplo, jak mělo, a pro naše kamarády a kamarádky na Ukrajině – Solidarity Collectives, lékařskou pomoc pro civilisty Medical Aid for Palestinians a pro azylovou farmu rozdělíme přes 100 000 Kč a 4000 € z vašich darů! To by nebylo nikdy možné bez desítek kapel, DJs, básníků a básnířek a dalších, co v Crossu performovalx zcela zdarma bez nároku na honoráře a často na proplacení nákladů. Celá akce by nikdy nevznikla bez chuti neskutečně obětavého dobrovolnictva okolo Food not Bombs Praha support a Solidrones. Nejde jen o to, co děláme, ale i o to, jak to děláme. Nešlo by to bez vás a vaší podpory během devíti let Riotů a benefičních přesahů."

Pražská skupina AF se k poděkování připojuje a hlásí, že částka pro Solidarity Collectives byla přidána k dalším benefičním výtěžkům a v druhé polovině října byl díky tomu na Ukrajinu našemu bojujícímu kamarádstvu doručen další terénní vůz. (AF-PRAHA)

17. LISTOPAD: ZA KLIMA NA PLANETĚ A LIDSKÁ PRÁVA V PALESTINĚ

17. listopad nemá být jen prázdným svátkem boomerských politiků vzpomínajících na staré časy. I letos byl příležitostí k požadování klimatické spravedlnosti a osvobození Palestiny!

Proti oligarchii a za klima

Pražská buňka Univerzit za klima a Fridays for Future Česká republika svolaly na letošní 17. listopad demonstraci s názvem „Konec oligarchie v Čechách". Účastnilo se jí i členstvo Anarchistické federace a Dekonstrukce, které si na ni přineslo své černo-rudé, černo-růžové a duhové antifácké vlajky. Pochod začal v 11.30 na náměs-

tíčku u Masarykova nádraží, odkud jsme vyrazilx směrem na Národní třídu. Akce byla dobrou příležitostí k tomu, abychom upozornilx na rostoucí moc oligarchů v Česku.

Během pochodu se skandovalo třeba „Zničený klima – oligarchů vina“, „Špína, hnus – oligarchismus“, „Zatykače na Tykače!“, „Křetínský má zámeček, my ani na byteček!“ či „Sparta nebo Slavie, oligarchů mánie!“. Asi se nedá ignorovat to, že CEO a většinový vlastník Energetického a průmyslového holdingu (EPH), uhlobaron Daniel Křetínský, který se svými 390 miliardami českých korun nedávno překonal Renátu Kellnerovou a zmocnil se titulu nejbohatšího Čecha, je dosti vzdálený problémům nás všech, souvisejících s klimatickou změnou, a jeho skupina je jedním z největších ničitelů klimatu. Vlastník Slavie, miliardář Pavel Tykač, zase minulý měsíc uvedl, že podporuje klerofašistickou Alianci pro rodinu, která v parlamentu dlouhodobě lobbuje proti přijetí manželství pro všechny a která mimochodem tvrdí, že žije z drobných dárců. Další miliardář tu podporuje ultrakonzervativní asociály, kteří chtějí lidem určovat, co smí a nesmí být rodina.

Fosilní oligarchové za poslední léta vydělali tolik peněz, že si nakoupili média a fotbalové kluby, a všem se prostě vysmívají. Proto jsme se stovkou lidí vyjádřilx nesouhlas s jejich antisociálními praktikami, aby věděli, že nám nejsou úplně jedno. Liberálům na Národní třídě jsme zamávalx anarchistickými vlajkami před obličeji, aby nezapomněli, že jejich vzpomínkový svátek může někdo vzít i vážněji a požadovat klimaticky spravedlivou budoucnost. Během demonstrace zazněl i příspěvek o Palestině s pozvánkou na večerní akci. Demonstrace skončila ve 14.00 před budovou Pedagogické fakulty v ulici Magdalény Rettigové, kde se pak konal další program, konkrétně přednáška Veroniky Dvorské z Re-setu s názvem „Oligarchie v ČR“, povídání s členstvem pražských UZK a v 16.00 pak i přínosná přednáška Martina Čecha z NaZemi o nerůstu, kterou si jeden člen AF taky přišel poslechnout. I když byla zima, shromáždilx se ve venkovním stanu zájemci a v příjemném prostředí, zatepleni dekami a s horkým čajem, si tuto dobře zpracovanou prezentaci vyslechlx. Po přednášce následovaly koncerty Cermaque a Kvietah. Nechybělo ani chutné jídlo od kolektivu FNB.

Proti genocidě a za lidská práva

Na akci Univerzit za klima navazovala demonstrace „Palestinians have human rights too“, kterou svolalo Sdružení Přátelé Palestiny. Začínalo se s proslovy na náměstí Jana Palacha. Poté jsme vyrazilx na pochod centrem města, plného lidí, kteří se rozhodlx vyjít do ulic a slavit, nebo protestovat.

Už od začátku pochodu na nás pokřikovalx náhodní kolemjdoucí a my jsme jim to vracelx skandovačkami: *Yalla yalla intifaδa, when people are occupieδ – resistance is justifieδ, from the river to the sea Palestine will be free – from the sea to the river Palestine will live forever, No peace – no peace – no peace on stolen lanδ, there is only one solution – intifaδa – revolution!, from Ukraine to Palestine – occupation is a crime.*

Atmosféra na demonstraci byla poměrně napjatá, ale převládalo odhodlání. Před začátkem pochodu bylo domluveno, že vzhledem k mrazivému počasí půjdeme pouze k Národnímu divadlu. Když jsme tam došlx, tak nás přítomní, s etnickým čištěním Gazy sympatizující lidé, co šlx na liberální oslavy 17. listopadu, zasypávalx mnoha nadávkami a došlo i k fyzickému střetu, kdy se zvlášť odhodlaný podporovatel apartheidního režimu pokusil sebrat baner „Ceasefire now!“. To se mu však nepodařilo a my pokračovalx v protestu. Rozhodlx jsme se, že by byla škoda končit už tady, a po chvíli čekání, než projde národovecká demonstrace pořádaná Rajchlem, jsme se začalx proplétat ulicemi až k Václavskému náměstí. Tam nás konfrontovalo několik lidí s izraelskou vlajkou, mezi nimi také pražský zastupitel Jan Wolf, se kterým server iDnes.cz vydal zavádějící rozhovor o události, kde se v podstatě prohlásil za hrdinu. Realita byla však taková, že pár lidí vytáhlo izraelskou vlajku, my jsme je obestoupilx, skandovalx jsme a oni zhruba po čtvrthodině odešlx.

Za poslední rok se členstvo AF účastnilo mnoha demonstrací proti genocidě v Palestině a demonstrace 17. listopadu byla vzhledem ke kontextu, ve kterém se odehrávala, jednou z nejintenzivnějších. (-z&n-)

SPOLEČNOST SPEKTÁKLU V TRHLINĚ

Po měsíci jsme se znovu sešlx v Trhlině na dalším knižním klubu. Tentokrát to bylo 19. listopadu nad *Společností spektáklu* od Guye Deborda (v českém překladu vydala UTOPIA LIBRI).

Přišlo nás kolem 12 lidí – někteří zde bylx poprvé, někteří již tento cyklus mají ve svých kalendářích. Vždy je otázka, jak takovýhle klub pojmout – tentokrát jsme to pojalx spíše jako seznámení než diskusi nad vybranými pasážemi, což se projevilo i tím, že jsme se rozhodlx nedávat předem ke čtení ukázky (například se nabízí klíčový paragraf 8). Proto jsme knížku vykládalx určitou dialogickou formou – vždy jsme řeklx kus knížky a pak si ho vyložilx z pozic politické teorie a mediálních studií. Jednalo se o pokus otvírat teorii a umožnit tak použít ji v osobní praxi.

Vyvstává otázka, proč by anarchisté*ky mělx číst marxistickou teorii. Vždyť od dob První internacionály je mezi těmito praxemi revolučního bytí vražen klín. Ten jsme nechtělx vytrhnout, a ani jsme ho nechtělx nahradit větším, ostřejším klínem. V rámci naší tradice (vzpomeňme na knížku *Marxova ekonomie pro anarchistky a anarchisty*) jsme zamýšlelx vykrást to zajímavé z Deborda. On sám, jak říká v paragrafu 207, volá po vylepšování myšlenek předchozích autorů (jak to mimo jiné sám dělá s Lukácsem, Hegelem či Marxem). Když se kují pikle, tak někdy něco zčoříš. A proč by to nemohl být koncept *Spektáklu*?

Povídání o knížce mělo úspěch, proto jsme ho doplnilx, přepracovalx a posléze představilx na Anarchistickém večírku knihy. S Knihou v Trhlině si v prosinci dáváme pauzu, abychom se setkávalx a trávilx čas v našich kruzích, komunitách.

Děkujeme všem, co přišlx. (-mp-)

KNIHY ZE SIBIŘE

V sobotu 19. listopadu se Nakladatelství Anarchistické federace zúčastnilo druhého ročníku brněnského bookfairu, přehlídky anarchistických publikací s doprovodným programem.

Na místo jsme se vypravilx s předstihem, takže jsme mělx dost času na procházku Brnem, kde jsme na vlastní kůži zažilx to, před čím nás opakovaně Standa Biller varuje, tedy automobilový ráj s překážkovou dráhou místo chodníků.

Jednotlivá distra byla k dispozici už v poledne a se svou nabídkou pokračovala až do šesti hodin večer. Přítomno bylo i spoustu kolektivů a iniciativ. My jsme se zastavilx konkrétně u stánků nakladatelství Tří ocásků, u Neklidu s Utopia libri a u Spinkdistra.

Na svém stánku jsme mělx mnoho publikací našeho nakladatelství, včetně čerstvého čísla anarchistické revue *Existence* s tématem anarchistické pedagogiky a nechyběla ani starší čísla. Zájem byl o brožuru *Anarchismus pro začátečníky* nebo o knihu *Raδikální buδδhismus*. Také jsme nabízelx ziny a placky kvír anarchistického kolektivu Dekonstrukce.

V průběhu dne se u nás zastavovalo sympatizantstvo, se kterým jsme probíralx činnost federace a anarchistické myšlenky obecně. Jednoho sympatizanta jsme dokonce zaškolilx v prodeji distra a věříme, že již brzy se stane naším spolučlenem. Jen jsme ho varovalx před redakcí našeho webu, která umanutě vyžaduje psaní reportů :-).

Vzhledem k našim povinnostem a vřelým lidským interakcím u distra jsme se nestihlx zastavit na žádném z bodů programu, nicméně v jeho rozpisu nás zaujal workshop kvír imaginace od Ostravského prajdu nebo workshop odemykání zámků.

Jídlo na celé akci zajišťovaly Tři ocásci a výběr veganských pochoutek byl opravdu luxusní od houbových pirožků a obložených chlebíčků po kari s rýží a dýňovou polévku, doteď se nám o těchto chálkách občas v noci zdá.

Potkalx jsme se s kamarádstvem z nejrůznějších kolektivů a probralx novinky i to, jak vidíme budoucnost. Večer jsme se zastavilx u ohně, kde se na kytaru hrály revoluční písně a vydatně kouřilo.

Bookfair proběhl bez problémů a děkujeme centru Sibiř za skvělé a pohodové místo. Přišla spousta lidí, kteří se v relativně malém prostoru mačkali, což ale spíš vypovídá o úspěšnosti bookfairu, zájem byl vskutku obrovský.

Na nádru jsme si pořídilx Zlatopramen 11 0,75 l v PET lahvi, cestou vlakem jsme ho se kamarádem z Neklidu zpracovalx a užilx si notnou dávku cestovní zábavy.

Tak příští rok opět na shledanou. (-n&a-)

HRA NA KOMUNITNÍ BYDLENÍ

Otázka bydlení je jednou z těch, jimiž se soustavně zabýváme (asi nejpodrobněji v anarchistické revui *Existence* č. 2/19). Jednak proto, že jde obecně o jednu ze základních potřeb člověka, a pak z toho

důvodu, že pro mnohé z nás je akutním problémem tuto potřebu naplnit. Po mnoha letech se v rámci antiautoritářského hnutí rozjel družstevní projekt Sdílené domy, jenž již po vzoru podobných iniciativ – zejména v Německu – zahrnuje několik nemovitostí, které se tak podařilo vysvobodit z realitního trhu.

Plzeňská skupina Anarchistické federace hostila před lety Sdílené domy v kavárně Inkognito na přednášce a promítání filmu *To je náš dům!*, ještě v době, kdy se teprve utvářel právní status tohoto speciálního družstva. Letos jsme se rozhodlx pozvání zopakovat, aby se případní zájemci mohlx seznámit s tím, co je nového a jak celý proces vyčleňování nemovitostí z kapitalistické mašinerie pokračuje. Naše pozvání se akorát potkalo s plánem Sdílených domů na pořádání workshopů „Vytváření sítě komunitního družstevního bydlení v Česku", které kromě Plzně proběhly také v Praze a Brně.

Na pražský workshop dorazilo kolem třiceti lidí. V Plzni to 25. listopadu bylo žel o hodně méně. Otázka je, zda to bylo tím, že v pondělí nejsou lidé zvyklí nikam moc chodit. Těžko říct. I tak se ale vytvořila příjemná atmosféra, malá účast samotnému workshopu nijak neubrala a hostující prostor Jednota tvořil velmi příjemné a pohostinné zázemí, které ještě dokreslilo distro publikací z Nakladatelství AF.

Workshop se skládal z několika částí – kvízu, prezentace, plánování a diskuse. Na úvod jsme si tedy otestovalx, jak jsou realitě blízké naše domněnky o trhu s bydlením a možnostech alternativ. Následně členky Sdílených domů představily vlastní zkušenost s cestou ke komunitnímu bydlení, která se vine již od roku 2013, zastavily se u principů, které tvoří pilíře projektu, stejně jako u jeho právní struktury a iniciativ, které mu byly inspirací. Dále mluvily o tom, proč je podle nich vhodné zrovna sociální družstvo, o finančním modelu a udržitelnosti, popsaly kritéria pro koupi domu a způsoby jeho hledání a na základě vlastní zkušenosti vyprávěly o problémech s rekonstrukcí a rekolaudací. V neposlední řadě obrátily pozornost ke zdraví a udržitelnosti komunity.

Dále jsme pracovalx ve skupinách, kdy si každá vybrala nějaký vzorový příklad a na jeho základě a dle připravených otázek namodelovala vlastní projekt komunitního bydlení, včetně výběru konkrétní nemovitosti v realitní nabídce, uzpůsobení svých představ reálnému objektu a nastínění finančního plánu. Tato část byla velmi živá a zábavná a stejně tak si vyžadovala formulaci vlastních představ a naslouchání představám těch druhých. Na konci každá skupina představila svůj projekt.

Závěrečná neformální diskuse se pak týkala zejména zvídavých dotazů na praktické věci a konkrétní příklady, a to vše bylo prokládané veselými i méně veselými historkami z ranku snah o komunitní bydlení.

Velké díky Sdíleným domům za inspirativní workshop a Jednotě za poskytnutý prostor. (AF-PLZEŇ)

10 LET KLINIKY

V sobotu 30. listopadu uběhlo deset let od obsazení Kliniky, budovy na pražském Žižkově, která se tak proměnila v živoucí, nápadité a inspirativní autonomní centrum. To téměř pět let poskytovalo místo pro každodenní setkávání, nekomerční kulturní aktivity a radikální emancipační politiku zdola. Klinika ale byla také místem, kde se hesla o svobodě, solidaritě a vzájemné pomoci uskutečňovala v praxi.

Klinika stále žije v našich srdcích, stejně jako ostatní již neexistující autonomní prostory, které jsme byliy nuceni nedobrovolně opustit za doprovodu násilí, ať přímého či potencionálního, ze strany úřadů, policie, exekutorů a soukromých bezpečnostních agentur. Proto jsme se rozhodliy přidat ke vzpomínkové akci připomínající výročí aktu obsazení Kliniky.

Kolem čtvrté odpoledne jsme se setkaliy u bývalého squatu Milada. Bylo nás tu kolem padesáti, a ač jsme tu mrzliy, nálada byla i tak výborná. Hned zpočátku padl nápad, že když je teď těžké dostat se do nitra Milady, nyní na pokyn úřadů ostudně zdemolované vily, venkovní prostor před ní je moc hezký a přístupný, takže bychom se mohliy pravidelněji setkávat aspoň tam. Jako první byl na programu poměrně dlouhý proslov bývalého squatera, jenž byl součástí kolektivu, který Miladu v roce 1998 zasquatoval. Mluvil o tom, jak tehdy hledaliy baráky a zjistiliy, že vila Milada měla být v osmdesátkách zdemolovaná, a tudíž nebyla v katastru, přesto stále stála a byla obyvatelná. Dál vyprávěl o tom, jak postupně začaliy dělat akce pro veřejnost poté, co opraviliy vše, co bylo třeba, a hlavně o prvním pokusu o vyklizení, během něhož došlo kupříkladu i ke slaňování z osmého patra sousedních vysokoškolských kolejí na střechu Milady.

Po proslovu následovalo promítnutí klipu z vyklizení, k němuž došlo 30. června 2009. Poté přišlo na řadu folkpunkové vystoupení a recitace poezie. Po programu před Miladou jsme se lehkou blokádou magistrály vydaliy do autonomního centra 254, kde už čekala spousta dalších lidí. Dohromady nás tu nakonec byla dobrá stovka, podle kolektivu provozujícího centrum zatím největší zaznamenaná návštěvnost. V horní části se felilo, k jídlu byla cibulačka, zeleninové kari a gulášek (vše 10/10). Program v dolním sále začal promítáním videí z bývalé Kliniky a open micem, ve kterém mohliy všichni vyprávět například vlastní oblíbený zážitek z Kliniky a jak ho*ji to posunulo. Open mic byl proložen pozvanými lidmi z kolektivů, které na Klinice vznikly. Poté znovu následovala folkpunková produkce za přispění interpretů Dáša Fon Fľaša a Aran Satan. „Rapové překvapení", které mělo následně proběhnout, nedorazilo, a tak celou akci zakončila afterparty v podobě ravu a dlouhým tlacháním s kámošstvem. V AC 254 se vybíralo dobrovolné benefiční vstupné, přičemž výtěžek z něj – cca 20 000 – putoval z poloviny na jiný autonomní prostor, a to na nuselskou Trhlinu, a z té druhé na iniciativu Limity jsme my.

Celkově akci hodnotím velmi pozitivně. Vládla příjemná atmosféra prostoupená kapkou nostalgie. Domnívám se, že to mohlo dát lidem motivaci víc se organizovat a podporovat alespoň onen omezený počet komunitních prostorů, které teď máme. Taky se tu sešla spousta starého i nového kámošstva a pořád bylo o čem kecat. (-MQ-)

ANARCHISTICKÝ VEČÍREK KNIHY

V roce 2023 uspořádal kolektiv Anarchistického festivalu knihy vedle svého květnového stěžejního podniku také menší setkání začátkem prosince. To se setkalo s obrovským zájmem a v tehdy končícím Prostoru39 nebylo takřka k hnutí. Jelikož se nápad se „zimním bookfairem" takto ujal, rozhodl se ho kolektiv zopakovat i v roce 2024 a na sobotu 7. prosince zorganizoval „Anarchistický večírek knihy". Ten se konal v pražských Holešovicích paralelně na dvou místech, která jsou od sebe vzdálena jen pár minut chůze, a to v klubu Cross a autonomním centru 254.

Samotný bookfair, tedy prostor se stánky nakladatelství a různých kolektivů, se odehrával od druhé hodiny odpolední do sedmi večer ve sklepním sále Crossu. Pokud by byla návštěvnost jako v loňském roce, asi by tu do sebe lidé neustále vráželx, ale naštěstí byla menší a přesně odpovídala kapacitě prostoru. Se svým stánkem jsme se zde rozložilx i my. Starší publikace Nakladatelství Anarchistické federace jsme doplnili novou knížkou od Colina Warda *Anarchismus: Velice stručný úvod* a novým podzimním číslem anarchistické revue *Existence* na téma anarchistické pedagogiky. Kdo chtěl, mohl si ke svému nákupu odnést zdarma některá ze starších čísel *Existence*. V nabídce byly také plakáty běloruského Anarchistického černého kříže či anglojazyčná kniha *Life in Combat* se sebranými texty Dmitrije Petrova, ruského anarchisty, jenž padl u Bachmutu v boji proti putinovské invazi. Dále byly v sále stánky *The Anarchist Review of Books*, Salé distra (s úžasným nástěnným kalendářem *The Riot Dogs* na rok 2025), kolektivu Solidrones, K115, Kolektivně proti kapitálu, Safe space bookstore, nakladatelství Utopia Libri (s dvěma čerstvými novinkami – *Ruský kolonialismus: průvodce* a *Na této zemi je pro co žít*), Nevim, Alarm a Rubato. Pokud jsme na někoho zapomnělx, pak se omlouváme.

V Crossu souběžně také probíhal v jedné z místností přednáškový program. Ze tří bodů však jeden kvůli nemoci odpadl, takže zájemci a zájemkyně si mohli nakonec poslechnout představení knihy *Dobrého po málu* nebo prezentaci Anarchistické federace o anarchistické strategii. Na tu bylo díky zkrácení programu daleko více času, takže se mohla po jejím skončení rozvinout dlouhá a zajímavá debata v publiku. V samotné prezentaci, která se vracela k tématu *Existence* č. 2/2022, se tedy hovořilo o potřebě strategického myšlení, o anarchistických cílech, o ohledu na nás samotné, o pastech aktivismu, o tom, co může revoluční organizace dělat v nerevolučních časech a co je a není analýza, o vlastních zkušenostech, o nutnosti znovurozmýšlení i o tom, jaké byly závěry dřívější federační debaty o hledání anarchistické politiky.

Další část programu probíhala v AC 254. Tady se promítal film *Lobby USA*, po němž následovala diskuse. V dalším bodu jsme opět přispělx z federačních rezerv, a to prezentací ke knize Guye Debor-

da *Společnost spektáklu* od nakladatelství Utopia libri. Každý náš vztah je mediován spektákly, říká Debord a i my tento „showbyznys“ (svět, kde se obrazy ukazují za účelem akumulace zisku, svět, kde obrazy jsou zbožím, a s ním spojeným fetišismus) doslova vidíme před našimi zraky. Zdání ale klame, proklamovaly naše babičky (a někdy u toho pekly lahodné švestkové buchty). A my se nechceme nechat klamat. Akce jako tento bookfair prezentují vizi, v níž je možné se potkávat přímo (ne skrz obrazy à la sociální sítě či tržní vztahy) a zažívat, jaké je to být a nejen mít či zdát se. Přednáška se podle nás povedla a zájem ukázal, že i o teorii je mezi námi zájem.

Po přednášce následovala diskuse, v níž jsme si představovali další inspirace k dalšímu čtení, což ke knihám patří. Krátká pauza, střih a přichází akce. Hudební přesah celému „Anarchistickému večírku knihy“ pak dala večerní vystoupení v AC 254. Představilx se Bunkerer, Podještědský okultista a DJane Dark Spherez.

A nesmíme zapomenout ani na oblíbenou část našich reportů věnovanou jídlu. O materiální základnu pro naše nenasytná bříška se postaral kolektiv AC 254. Vedle hned několika druhů zákusků jste si tu mohlx nechat naložit na talíř zeleninové ragú se sojovými nudličkami a rýží, nebo se jen zahřát vynikající misocibulačkou.

Jakkoli se organizace večírku řešila poměrně na poslední chvíli, akce se vyvedla. Jsme rádx, že jsme bylx schopnx pohotově zareagovat na dotaz pořadatelstva a přispět přednáškami. Stejně tak oceňujeme vytvoření příležitosti prezentovat naše publikace, společně se sejít, pozdravit známé tváře a poklábosit i s těmi úplně novými. Bookfairy jsou v Čechách jedněmi ze stěžejních anarchistických akcí – místa, kde se potkáváme a kde vznikají jiskry zažehávající metaforické molotovy. V dalším roce už lahve dopadnou a plamenná náruč zachvátí nejeden cíl – Anarchistické federaci bude 30 let. Ale o tom někdy příště. (AF)

JIN, JIAN, AZADI!

Ihned poté, co padl režim Bašára Asada, využilo Turecko a jím podporované džihádistické milice SNA situaci k zintenzivnění útoků na autonomní oblast Rojava na severovýchodě Sýrie. Jelikož je nám rojavský politický experiment, založený na sekulární a demokratické samosprávě veřejných věcí, ženském osvobození a etnické snášenlivosti, sympatický a vidíme v něm naplňování mnoha principů vlastních anarchismu, připojila se Anarchistická federace k výzvě spřáteleného Výboru na obranu revoluce v Rojavě (VORR) a zúčastnila se demonstrace svolané na středu 18. prosince.

V počtu asi 60 lidí jsme se sešli v půl šesté večer v Praze na Malostranském náměstí. Na místě byly k vidění prapory rojavských milicí YPG, YPJ (včetně jedné obří vlajky YPJ) a transparenty „Vy mlčíte – Afrín hoří“, „Riseup4Rojava“ a „Solidarity with Rojava. Against all fascist aggression“. Po úvodním slově organizátorstva byl přečten proslov za VORR, jenž se dotýkal aktuální situace v Sýrii, radosti ze zbavení se diktátora, stejně jako obav z politického a náboženského pozadí vítězných milicí HTS a vojenského uzurpátorství ze strany Izraele a Turecka. Důraz byl samozřejmě položen na osud Rojavy. Zazněla také kritika pokrytectví Západu, který jde bez ostychu na ruku diktátorům, stejně jako domácí politické reprezentace, která se chytá každé příležitosti, aby náhodou někomu nemusela poskytnout pomoc, či dokonce azyl, zvláště když neodpovídá rasovým standardům.

Po proslovu se nějakou dobu pouštěly různé kurdské písně, načež se přítomní vydalx na pochod směrem na Loretánské náměstí, kde se nachází ministerstvo zahraničních věcí. Cestou se skandovala hesla „Biji berxwedana YPG/YPJ/Rojava“ (Sláva odporu YPG/YPJ/Rojavy), „Ať žije mezinárodní solidarita“, „Jin, Jian, Azadi!“ (Ženy, život, svoboda!), „Naší zbraní je solidarita“, „Ede besse!“ (Máme toho dost!), „Erdoğan je vrah“ či obligátní „Alerta, alerta antifascista!“.

Před ministerstvem další mluvčí přečetla deset bodů, které navrhla DAANES (Demokratická autonomní správa severní a východní Sýrie) k aktuálním rozhovorům o budoucnosti Sýrie. Mezi tyto body patří například ochrana před tureckými útoky, podpora tolerance a rozmanitosti, zajištění účasti žen na správě či možnost návratu vnitřně vysídlených osob. Poté další mluvčí řekl, co mohou lidé dělat na podporu Rojavy.

Následovala série skandovaček, poděkování a ukončení celé akce. Dění v Rojavě, potažmo v celé Sýrii ale nadále sledujeme a jsme připravenx na další intervence. (AF-PRAHA)

VZPOMÍNKY NA HONZU KUČERU

Je tomu už 17 let, co nás opustil Honza Kučera. Bylo mu teprve devatenáct. Měl rád zábavu a hrdě se hlásil ke skinheadské subkultuře. Zároveň nesnášel nácky a neváhal se jim postavit. Proto také zareagoval v noci z 18. na 19. ledna 2008 na provokaci v nacismu se vzhlížejícího Jiřího Fouse. Ten ho při tom několikrát bodl bajonetem. 20. ledna 2008 Honza na následky způsobených zranění umírá. Na jeho pohřbu jsme si slíbili, že nezapomeneme a neodpustíme. Od té doby se rok co rok konají vzpomínkové akce různého druhu. Nejinak tomu bylo i letos. Na Honzu jsme vzpomenulx během tří veřejných hudebních akcí.

* * *

První z nich v pátek 17. ledna byla „Machnorychta“, benefice pro antifašisty a antifašistky v Ukrajině. Akcička, při níž se tančilo až do ranních hodin následujícího dne, přičemž o hudební doprovod se postupně staralx Shmirgrrrl, EL PRDEL, Wyxie, DJ Pisnicki, DJ Daweedo, Djka [6 □ □ я], se konala v pražské Krenovce v Husitské ulici. Zatrsat si dorazily desítky lidí.

Během večera byl na místě transparent „Nezapomeneme, Neodpustíme! Jan Kučera + 20. 1. 2008“, coby připomínka výročí Honzovy tragické smrti. Nechybělo distro AF a merch Kolektivů solidarity, ukrajinské antiautoritářské antifašistické organizace, která se už od začátku otevřené invaze věnuje jak podpoře spřátelených bojovníků*ic na frontě – včetně zahraničních anarchistických dobrovolníků*ic –, tak humanitární pomoci v nejvíce zasažených oblastech. Právě na Kolektivy solidarity putoval výtěžek celé akce, jenž činil přes 10 000 korun.

Je super, že solidarita (a párty) žije, dává nám to nejen radost, ale i naději, že jiný svět je možný!

* * *

Další vzpomínka, která proběhla v Praze, byla čistě věnována Honzovi Kučerovi a zorganizovalx ji místní punx & skins. Konala se v sobotu 18. ledna na strahovském kopci v klubu 007. Vzpomínkový koncert, na kterém zahrály pražští Aculeos a berlínští Hell Nation Army, nebyl jen pietním setkáním, ale i připomínkou toho, že boj proti násilí, rasismu a fašismu nikdy nekončí. Po koncertě nastoupili Dj Bobek a Dj David, aby pouštěli hity z desek, které měl rád i Honza. Na pódiu nechyběl již výše zmíněný putovní transparent „Nezapomeneme, Neodpustíme!“.

* * *

Mimo Prahu bylo na Honzu vzpomenuto například v Plzni, a to během benefičního koncertu pro Food not Bombs Plzeň, který v družstevní kavárně Družba zorganizovali kluci z DiyPilsen Gigs. Šlo v pořadí o čtvrtou benefici, kterou pro FNB uspořádali.

Součástí akce byla sbírka teplého oblečení pro lidi bez domova. Nechyběl merch místního kolektivu FNB, ani výborný veganský guláš s chlebem za dobrovolný benefiční příspěvek. K dispozici bylo částečně benefiční distro RAWzinu s vinyly. AF-Plzeň přispěla distrem anarchistických publikací a zelnými plackami.

Program začal promítáním studentského filmu Všichni policajti jsou filmaři, jemuž předcházelo úvodní slovo. Nedlouhý dokument se zaměřoval na to, co se děje ve chvílích, kdy jsou vypnuty policejní kamery, což bylo demonstrováno na konkrétním případě policejního mučení jednoho z plzeňských aktivistů. Silná káva, žel realita.

Hudební produkci zahájila takřka domácí kapela Sarayevo, přičemž nasadila slušné tempo. Po jejich setu zazněla krátká řeč vysvětlující, co se událo v Příbrami před 17 lety. Bylo řečeno, že Honza Kučera pro nás není žádným mučedníkem ani superhrdinou, ale že oceňujeme jeho jasně antifašistický postoj i odhodlání postavit se za své přátele, přičemž stejnou měrou je nám zároveň líto ztráty jeho mladého života. Nesmíme zapomínat, že doba fašistického násilí se může kdykoli opakovat a my musíme být připravenx adekvátně reagovat.

Než nastoupila další kapela, dozvědělx jsme se, že Oi! parta Remdik nezahraje. I když dorazili na místo, zhoršil se cestou zdravotní stav jednoho z členů kapely natolik, že by nezvládl celý set odehrát. Velká škoda. Ale jede se dál. Na plac nastupují Nostra Culpa a nekompromisně valí jednu písničku za druhou do lidí v přeplněné kavárně. Po pauze nastoupili P.22 a provedli povedený žánrový obrat směrem k syrovému rapu, jemuž vskutku nic nechybělo na údernosti. Také za to sklidili zasloužené ovace.

Na FNB-Plzeň se na dobrovolném vstupném nakonec vybralo 12 400 Kč, což byla dosud nejvyšší částka za celou dobu, co DiyPilsen Gigs dělají různé benefice.

Po celou dobu akce hořela svíčka u Honzovy podobizny. Díky všem, že nezapomínáte. (AF-PRAHA, AF-PLZEŇ)

DEN FEMINISTICKÝCH ZINŮ

Čisté nadšení a DIY spolupráce, radost sdílená v prostoru Klubu 007 v Praze na Strahově. Tak by se dal shrnout „Den feministických zinů“, který proběhl 8. února 2025. Akce byla pořádaná kolektivem feministek, ale také milovnic a autorek zinů. Jednalo se o benefiční párty, u které bylo na každém kroku cítit, že zde jde o víc než hudbu, a tak to má taky bejt! Za mě výborný počin… Vstupný dobrovolný, ale doporučený čtyři stovky. Celá akce má podpořit kolektivní publikaci o feministických zinech, která již nějaký ten pátek vzniká právě pod rukama pořádajícího kolektivu.

Večer startoval v 18.00, a to hned „zvostra“ punkovou formací Tradiční rodina z Terezína. Čtyřčlenná banda jasně upřednostňuje sdělení před hudební stránkou věci, a tak o české říkankové, ale velmi vtipné (vážné) texty není nouze. Kapela hudebně evokující např. předrevoluční Dybbuk mě z celého večera zaujala nejvíc… Tohle „tradiční“ ouvej dnešní společnosti najdeš v každý vesnici i v každym paneláku, jasná kritika patriarchálního uspořádání, klerofašistických tendencí, ale i tradic jako takových, tradic, na kterých stojí rádoby neotřesitelné hodnoty. Tradiční rodina tohle všechno narušuje a je to dobře. Třeste se, hodovníci!

Po cigárku a diskusi s pár kamarády a kamarádkami o náckovskym koncertu na Plzeňsku, kterej se čertužel koná ten samý večer bez jakékoli protiakce levice, jdeme na plzeňský Nihil Acutum. Úsporný punk s naechovaným vokálem, kytarou, bicíma a basou. Texty jsou méně výrazné oproti T. R., nicméně řeší neméně palčivé otázky ženství, jako je například mateřství. S nadhledem a vtipem se s tím však protagonistky z Plzně popasovaly – jako vždy. Následující kapelu Bibione jsem registroval delší dobu, ale není to úplně šálek mýho zapaty, takže kecáme s přátelstvem před Sedmičkou.

Po Bibione zakupuji nějaké čtivo, kterého zde také není málo. Eviduji vydání anarchofeministického zinu *Přímá cesta*, punkové *Cerelitiðy* od Petry z Liberce, *Bloody Mary* (femipunkový diy zin), *Hřmotu* z Plzně nebo více artové *Mazinerie* od Maruš. Přebaly zinů ve formátu A3 jsou také součástí výstavy u schodů do klubu. Dále se zde prodávaly DIY tisky, trika nebo tzv. štěstíčka. Vše benefiční, potírající sexismus a podporující sociální spravedlnost! Sympatické. Na akci se postupně objevuje hodně známých a Sedmička se plní k prasknutí. Akce propojila punx, anarchistky/y i feministky/y, a tak o milá setkání není nouze.

Blíží se lucemburští Petrograd. Anarchopunková kapela, hrající od roku 1996, ženský a mužský vokál, angažované texty, sál je plný nostalgie, revolty a radosti. Petrograd přitáhl také velkou část publika, tudíž skvělý tah a krok pořádajícího kolektivu, který tak mohl myšlenku akce šířit většímu plénu.

Jako poslední vystoupili/y Levag pod taktovkou běsnícího vokálu Marie. Poměrně nově je tu druhá kytara a slušně to odsejpá. Dávám ale jen pár songů. Venku ještě posdílíme pár dojmů z celé akce s kamarádstvem, následuje dražba a pouštěčka. To už ale my valíme do Plzně a jsme vděčni za kvalitně strávený večer. (ASTA/PES)

BEATY PROTI FAŠISTŮM

Ve čtvrtek 13. února jsme s Dekonstrukcí po delší době uspořádalx další protestní street party. Tentokrát jsme naši kvír radost šířilx před americkou ambasádou v Praze na protest proti fašismu, který ve Spojených státech vzkvétá dlouhá desetiletí, ale jehož nárůst byl nedávno posílen opětovným zvolením Donalda Trumpa. Ani nepřízeň počasí nás neodradila a v podvečer se nás na místě sešlo něco přes stovku.

Vyslechlx jsme si tři proslovy. Dekonstrukce nás uvedla do kontextu, představila děsivou, do očí bijící paralelu mezi Německem ve 30. letech 20. století a Spojenými státy dnešních dnů. Soudružstvo z Mexika s námi sdílelo vlastní žitou zkušenost migrace za studiem. Blok proslovů zakončil kolektiv Alt*Prajd, který zdůraznil důležitost kvír odporu radostí. Následovaly menší technické problémy, které jsme zaplnilx skandováním antifašistických kvír a promigrantských hesel. Zároveň dorazil kolektiv Food Not Bombs Žižkov, který nám v průběhu večera servíroval buchty a teplý čaj.

A pak už se tančilo! Po prvním setu jsme vyslechlx ještě jeden proslov soudružstva z propalestinského kolektivu, které nám připomnělo, že fašismus není jen otázkou posledních týdnů. Je na vzestupu minimálně poslední desítky let. Asi hodinové sety nám zahrálx DJ Sixya, DJ Keťák a DJ Ewema.

Děkujeme všem, že jste přišlx, a těšíme se, až se s vámi zase uvidíme. Fašismus v Americe je sice stále v plné síle, ale my také. Brzy budeme tančit na jeho hrobě.

Kvír revoluci zdar! (DEKONSTRUKCE)

DATREVENO DE LA RUSA INVADO DE UKRAINIO

24. února to byly přesně tři roky od ruské invaze na Ukrajinu a přibližně 14 let od vypuknutí bojů na ukrajinském území. Tato chladná věta svou pravdivostní hodnotou říká vše. A přeci to některým nestačí. Žijeme ve světě, kde to oranžoví prezidenti přehlížejí, ba dokonce mlží ohledně tohoto termínu. Otevřeně řečeno – lžou o podstatě krize, která se dá shrnout jednou mrazivou větou. 24. února to byly přesně tři roky od, jak říká Putin, speciální vojenské operace, která měla trvat pár dní. Byly to tři roky, co naše antifašistické soudružky a soudruzi slyší zvuky dronů nesoucích bomby, cítí exploze, vidí mrtvé, umírají.

Na toto datum nám přišlo správné o této válce nemlčet. Proto když Tábor solidarity oslovil kolektiv Trhliny, kola anarchistického hodinového stroje se začala točit a s dalším zubem jsme se blížilx připomínce. Padlo rozhodnutí udělat tři přednášky. A protože nejeden Čech se vyzná ve všech krásných teoretických modelech, které s sebou politické myšlení nese, byly v kontrastu tyto přednášky o žité zkušenosti, od které můžeme vést společnou reflexi. Ale do pozice lidí na Ukrajině se prostě nepromyslíš, šéfe.

První přednáška, která začala po 18.30, byla s kolektivem Queer War Archive. Ten se věnuje mapování kvír zkušenosti ve válečných otřesech. Ukazuje hlas, který je většinovou společností marginalizovaný. Prostřednictvím výpovědí vojáků, uměleckých instalací, kritického psaní či deníkových záznamů jsou světu předávány odvaha, bolest, strach, křehkost, ale hlavně obrovská síla. Přednášející s námi sdílelx, jak zkušenost s armádou (což je hierarchická, mocenská a často velmi kvírfobní instituce) krystalizuje na černém zrcadle nutnosti – jde totiž o holé přežití. Tohle by si měli poslechnout ti, kteří z bezpečí mluví o válce. Doprdele, vytáhněte si hlavy z teoretických koncepcí, vy geopolitičtí experti. Chtělx bychom vás vidět, jak trans ženě, která se snaží bránit svou holou existenci (protože nemůžete předstírat, že by se připojením k Rusku její situace razantně zlepšila) jako paramedička, jak jí řeknete do očí to, co v dešti pamfletů snese internet. My, co jsme na přednášce bylx, jsme cítilx tu neskutečnou bolest. Protože tohle není příklad z matiky, co vyřešíš vzorečkem, cos našel v 50 let starý knížce.

Druhá přednáška byla s kolektivem Radical Aid Force. Tito lidé, sídlící v Berlíně, jsou od začátku invaze v blízkém kontaktu s Ukrajinci a Ukrajinkami. Evakuují lidi z válkou zničených vesnic, či naopak na Ukrajinu přivážejí balíčky s pomocí. Fungují čistě z dobrovolných příspěvků a nespočtu neplacené práce, která umožňuje lidem být v bezpečí. Na přednášce nám říkalx o svém fungování, ale taky o tom, jaká je situace v Německu, kde trpce komentovali situaci na levém břehu politického řečiště. Nejenže lidé hlásící se k sovětské vizi Evropy papouškují teze o neexistenci ukrajinské komunity, ale ještě šíří jedovaté plivance na tváře válkou ztrápených. Nikdo tu nechce válku, byla nám vnucena. To by si nejeden (nejenom) Němec neměl nechat utéct.

Třetí přednáška byla s Janem Martinovským. Ten nám z přímé zkušenosti ukazoval, jaké je to pomáhat. Mluvil o tom, proč z Ukrajiny je méně dokumentace (protože je nebezpečné sdílet pozice, lokace a další informace). Jan je na jihu Ukrajiny společně s týmem Koridor UA. Mluvil o tom, jak v zemi funguje vzdělávání, jak vypadá pomoc prakticky (například kolika stanovišti člověk musí projít), o tom, jak jsou vesnice odstřihnuté od vody… A každý den dobrovolníci a dobrovolnice vstanou a jdou pomáhat. I s málem. Protože i hloupá lahev vody, kterou si koupíš v Bille za pár korun, pro někoho znamená možnost žít další den.

Na akci bylo drobné občerstvení v podobě quiche, obložených chlebíčku, muffinů a sušenek. Dobrovolná cena šla jako podpora přednášejícím kolektivům, stejně jako dobrovolné vstupné. Dále se na akci prodávaly trička Solidarity Collectives a printy podporující přímo Tábor solidarity.

Přišlo nás kolem třiceti, takže jsme Trhlinu zaplnilx jako příspěvky kasičky. Vybralo se kolem 4525 korun (plus dary přes QR kódy), které jsou rozděleny mezi tři přednášející organizace.

Musíme vytrvat a pokračovat v dobré práci. Solidarita je naší silou. (-PK-)

TÉMA EXISTENCE: ANARCHISTICKÁ GEOGRAFIE

Ocitáme se v době, kdy se velmoci v čele se svými vůdci, kteří buď jsou autokraty, nebo se tak minimálně chovají, rozhodly významným způsobem překreslovat mapy svých impérií. Když to nejde dekretem, penězi či pohrůžkou, jako inkoust slouží lidská krev. Proti této geografii podmanění, násilí, hranic a donucení staví anarchisté a anarchistky vlastní geografii, která vychází ze sounáležitosti s přírodou i lidí mezi sebou, ze vzájemné pomoci a přímé akce; geografii svobodného světa.

Geografie neboli zeměpis – předmět, který jsme ve škole buď milovalx, nebo nenávidělx. Dost podle toho, zda byl pouhým biflováním států, jejich hlavních měst a dalších dat, nebo zda dovoloval poznávat svět a to, jak je geologicky utvářen, daleké krajiny, moře a oceány, směry větrů i podmořské proudy… Už ve škole jsme mohlx poznat, že geografie je souborem mnoha zajímavých vědních disciplín, jako jsou planetární geografie odhalující zákonitosti v rámci Sluneční soustavy a chování planety Země; oceánologie; geomorfologie propojená s geologií (utváření a rozmanitost povrchu Země) či orografií (rozmístění a charakter pohoří); glaciologie (přírodní led); biogeografie dělící se na fytogeografii (flóra) a zoogeografii (fauna); pedografie (půda); krajinná ekologie; klimatologie… To vše a ještě víc patří do souboru fyzické geografie, zkoumající přírodní část krajinné sféry a fyzickogeografických vztahů.

My se ale zaměříme spíše na aspekty sociální (sociálně-ekonomické, humánní) geografie, studující antroposféru, tedy sociálně-geografické objekty, složky krajiny, vztahy a procesy a jejich pravidelnosti. I zde najdeme velké množství podoborů, jako je geografie obyvatelstva, geodemografie, geografie sídel, behaviorální geografie (chování lidí v krajině a vnímání krajiny lidmi), politická geografie (prostorové aspekty politiky), ekonomická geografie, geografie přírodních zdrojů, geografie města vedle rurální geografie, historická geografie, vojenská geografie ad.

Na pozadí radikálního politického pnutí 60. a 70. let se začal formovat koncept radikální geografie, jenž se držel poznatku, že objektivní a apolitická věda neexistuje, vždy někomu slouží a je třeba, aby sloužila i jiným skupinám obyvatel. V rámci geografie se tak začalo dostávat zvýšeného zájmu prostorové dimenzi chudoby, hladu, útlaku, nerovnosti apod. V tomto směru se výrazně etablovala marxistická geografie, která se snaží analyzovat geografické vztahy v rámci sociálně-ekonomických systémů pomocí nástrojů marxistické teorie. Analyzuje způsoby, jak kapitalismus využívá a přetváří prostorové vztahy. Na přerodu radikální geografie v geografii marxistickou se podílel zejména David Harvey.

V akademickém prostředí se ale začal nově objevovat výrazný hlas, jenž tvrdí, že skutečně radikální geografie se musí postavit proti státu a všem představám o vedení a kontrole. Nejodvážněji tento trend razí anarchistický akademik Simon Springer, který se neváhal při kritice ekonomizujícího marxistického přístupu pustit přímo do Harveye. Podle Springera jsou anarchisté*ky mnohem ochotnější vidět, jak se věci samy vyvíjejí prostřednictvím našeho kolektivního úsilí, podléhají průběžné revizi a revitalizaci, spíš než aby následovaly stanovený kurz k nějakému vymyšlenému konečnému cíli. V neposlední řadě poukazuje na dřívější dílo a odkaz anarchistických geografů 19. století, Petra Kropotkina a Élisée Recluse.

GEOGRAFIE ÚTLAKU

Primární funkcí map je pomoci nám zorientovat se v prostoru a dostat se z jednoho bodu do druhého. Umožňují lodím plout a letadlům létat. Mapy se používají k vedení války a nakonec i k míru. Jsou to také impozantní stroje na sny, které utvářejí náš obraz světa, fixují jeho paměť a nakonec vytvářejí naši realitu.

Pokud se díváme do atlasů a map, a to i do těch z oblasti fyzické geografie, narážíme bez přestání na vyobrazení nepřirozených hranic, které oddělují jednotlivé státy či hierarchii jejich územních jednotek. Tyto hranice jsou v mapách takřka všudypřítomné, přičemž úkolem jejich nekonečně se opakujícího zobrazování není nic jiného než jejich legitimizace a normalizace, tedy přijetí těmi, kdož do map nahlížejí.

Národní hranice a národy samotné lze považovat za zvěčnění koloniální logiky, protože to byl původ jejich zrodu. Představte si vesnici, přes niž vede státní hranice, a dva sousedy, které odděluje tato čára. Navzdory tomu, že vesničané na obou stranách této linie sdílelx rodinné linie po mnoho generací, nyní jsou prostřednictvím nacionalismu instruováni, že nejsou stejného etnika. Navíc se jim říká, že jsou od sebe vzdálenější než od ostatních lidí, kteří od nich žijí stovky kilometrů, ale stát o nich říká, že jsou jejich národními bratry. Je to naprosto absurdní, ale toto je způsob, jakým nás státní instituce vybízí k přemýšlení o světě. Stát si přivlastnil místní identity pod národním praporem, kde je pak obyvatelstvo nuceno myslet, jednat, a dokonce i mluvit národním způsobem. Toto je i jedna z primárních funkcí školní docházky – přesvědčit lidi, že jsou skutečně součástí národa, a naučit je mluvit stejným jazykem, který se standardizuje díky věcem tak zdánlivě světským, jako je správná gramatika. Stát je pak ve skutečnosti mnohem zákeřnější než explicitní formy kolonialismu, protože funguje na úrovni ideologie, kde se proměňuje smýšlení lidí o sobě samých a jejich samotná subjektivita. Stát je vystřižen ze stejné látky jako kolonialismus, kde jedinými skutečnými rozdíly jsou rozsah, na kterém působí, a taktika, která se používá k zajištění kapitulace těch, které utlačuje.

Nacionalismus, stejně jako v jeho duchu koncipované mapy, má za úkol neprivilegovaným vnutit vidění světa, které má vytvořit jinak nesmyslnou jednotu s vládnoucí třídou a jejími zájmy a namluvit nám, že s některými lidmi jsme si bližší než s jinými.

ZA DEKOLONIZACI MAP

Mapy ovlivňují veřejné mínění a fungují jako materiál podporující politické narativy, čemuž napomáhá určitá autorita map, která je v nich historicky zakotvena. Vždyť také mapy byly od dob rané kartografie prezentovány jako objektivní a založené na vědeckých důkazech. To začala zpochybňovat kritická kartografie, která ukazuje, že mapy nikdy nemohou být politicky neutrální: vždy obsahují ideologické rámce, jež potvrzují určité mocenské struktury.

Mapy bývají často eurocentrické a upřednostňují globální Sever. Je to patrné už z toho, že na většině map je Evropa umístěna na opticky privilegovaném místě.

Mnohá toponyma (geografická pojmenování) nesou jména kolonizátorů či objevitelů pocházejících z koloniálních mocností a naprosto opomíjejí domorodou perspektivu – jak tu vztahující se k pojmenování, tak tu dávající geografickým objektům spirituální rozměr, život a smysl sdílený daným společenstvím.

Lze pozorovat vznik různých nových mapovacích praktik, jako jsou občanská kartografie, rebelská mapování, ikonoklastická mapování a další formy zkoumání prostoru. Na následujících stránkách představujeme projekt Decolonnial Atlas zpochybňující oficiální kartografii. Na Deníku Alarm jste zas mohlx narazit na rozhovor o projektu Beirut Urban Lab, jenž mapoval rozsah devastace každodenního bombardování Libanonu a nouzová útočiště až pro milion obyvatel prchajících před válkou. Projekt Tracking the Urbicide in Gaza zas mapuje izraelskou armádou prováděnou urbicidu, tedy úmyslné cílení na městské oblasti, které přesahuje pouhou

destrukci fyzické struktury, jelikož zahrnuje také infrastrukturu, důležitá místa života a kolektivní paměti. Často vede k narušení sociálních, kulturních a ekonomických vztahů, což způsobuje nucené vysídlování obyvatel z jejich domovů a míst, se kterými cítí sounáležitost. Nejde tedy jen o ničení konkrétních míst, ale také ničení způsobu života.

Potenciál anarchistických kartografií lze vidět jako prostředek k vytváření mnohosti světů v prostoru. Navíc pro naši představu světa bez států a bez hranic mohou být velmi účinné právě mapy, které nic takového neobsahují a záměrně se reprezentaci státní moci vyhýbají.

IGNORACE ANARCHICKÝCH MÍST

Za anarchistické či anarchické (tzn. odpovídající anarchistickým principům) prostory a místa lze považovat minulé či současné komunity bez státní příslušnosti, lidové prostory, svobodomyslná společenství, sociální centra, komunitní zahrady, kolektivizované obce, dočasné autonomní zóny, situace, večírky, revolty atd., kdekoli a kdykoli. Jenže taková anarchoteritoria nezapadají ve světě formovaném státy a kapitalismem do současných hegemonických geografických struktur a rámců, které tvoří jakousi mozaikově-etatistickou metageografii. Ta svět představuje jako mozaiku nebo puzzle, kde je každý dílek samostatnou entitou navazující na ostatní, a v sociálně-prostorovém kontextu určuje vztahy nadvlády. Parafrází rčení z knihy *1984* George Orwella „Ten, kdo ovládá minulost, ovládá budoucnost“, lze říci, že skupina, která ovládá metageografii (a její konstrukci), ovládá území.

Etatistická ideologie pojímá „stát“ jako jedinou suverénní entitu nad vymezeným územím. Výsledkem je vzestup dílčích rozdělení světa na jasně ohraničené a sousedící části, jako jsou státy, regiony, jazyky, kultury, ekosystémy atd. Každému kusu jsou přiřazeny jedinečné vlastnosti a je tak homogenizován. Územní vymezení je tu zásadní. Jakékoli místo musí být přiřazeno k jednomu územnímu celku. Proto musí být odstraněna prázdná místa, vícenásobná přiřazení, přesahy a křížení. Vše musí být zmapováno, pojmenováno a kontrolováno. Územní celky jsou hierarchicky řazeny, podle koncentrace moci. Všechny výše uvedené úvahy a jejich důsledky jsou svým způsobem předpokladem, ale má se za to, že jsou normální nebo přirozené, a tudíž nevyhnutelné.

Geografická imaginace vytvořená touto mozaikově-etatistickou metageografií činí jiné prostorové reality nepředstavitelnými. Tím vzniká vědomé či nevědomé odmítnutí anarchické/stické možnosti. A navíc s sebou takové zvnitřněné geografické uchopení světa nese neschopnost či nemožnost pojmout svět jiným způsobem. Vzniká tak ve své podstatě nesmyslná korespondence mezi „společností“ a „státem“. Odtud častý dotaz naším směrem po nějakém příkladu „anarchistického státu“. Anarchické/stické prostory jsou pak smeteny z debatního stolu omezenou imaginací coby příliš historické, omezeného či nejasného geografického rozsahu, divoké, necivilizované či okrajové.

Nicméně anarchické prostory a místa existovaly „vždy“ (dokonce i před samotným anarchismem) a jsou „všude“. Tyto zkušenosti jsou v souladu s principy a aspiracemi svobody, autonomie a solidarity. Je tedy třeba postavit se kartografickému etnocentrismu; představě, že kulturní územní jednotky odpovídají přírodním; umělé korespondenci mezi kulturními a politickými územními jednotkami. Je třeba uznat, že územní jednotky netvoří nadčasové entity. Je třeba prosazovat geografii autonomie, solidarity a rovnosti, které určují její dynamiku, připouští neurčitosti, fluidnost, heterogenitu a překrývání, místo etatistické mentality uniformity.

V ZAJETÍ GEOPOLITIKY

Vedle státních hranic existují hranice (neo)koloniálních sfér vlivu, geopolitických spojenectví a nepřátelství, a tyto hranice se v posledních letech výrazně proměňují. Největší nedávná proměna nastala s druhým nástupem Trumpa do prezidentského úřadu USA.

Jak již bylo řečeno, nástroje umožňující reprezentaci světa jsou zpravidla v rukou těch, kdo drží moc. V současnosti můžeme vidět značné pokusy o překreslení map. Izrael etnicky čistí palestinská území a vojensky posouvá své hranice na úkor okolních států. Rusko v roce 2014 bez větších problémů překreslilo mapu Ukrajiny anexí Krymu, a jelikož s jídlem roste chuť, zahájilo omezenou a v roce 2022 plnou invazi. Oranžový šílenec z Bílého domu hlásá, jak je třeba se zmocnit části Panamy, Grónska, Kanady, a dokonce i Gazy. Turecký autokrat ukusuje ze severu Sýrie. Čínské záměry jsou dlouhodobě známé. A dění v Africe také stojí za pozornost, avšak těší se mediálnímu nezájmu.

Je smutné sledovat, že hnutí, která se označují za pokroková, více než ochotně přejímají mocenské mapy a na jejich základě tvoří své vlastní mentální mapy, které nejsou schopna opustit, ani když se promění geopolitická situace. Nemálo levičáctva má ve svých hlavách nesmazatelně nakreslenou hranici bipolárního světa z období studené války, přičemž centrum zla je podle nich na Západě, z něhož většinou sami pocházejí, konkrétně pak ve Washingtonu. Podle hesla, že nepřítel mého nepřítele je můj přítel, se pak kloní k druhé straně a zlehčují zlo, které přináší, jakkoli může být někdy daleko horší. Krásně to bylo vidět, když Rusko napadlo Ukrajinu. V situaci s jasným agresorem a jasnou obětí, začalx vymýšlet teorie o vyprovokování Ruska Západem, aby zkroutilx realitu do svého předem vytvořeného schématu. Pro tento způsob myšlení se vžil termín „antiimperialismus idiotů“, použitý antiautoritářstvem v Sýrii, které čelilo spojenectví Ruska s diktátorem Asadem. Tito „idioti“ nadále obviňují z toho či onoho NATO, vojenský pakt, jenž už dlouhá léta postrádá relevanci. A jejich zavilý antiamerikanismus je musí přivádět do schizofrenických stavů v době, kdy se Washington spolčuje s Moskvou. Přesto nadále nedokážou přiznat obyvatelstvu menších zemí subjektivitu a vlastní vůli.

Zajímavá je v tomto kontextu zkušenost anarchistického hnutí střední a východní Evropy. Jelikož bolševické režimy naprosto nepřipouštěly existenci organizovaného anarchistického hnutí na územích, jež ovládaly, začínalo hnutí po jejich pádu vlastně od nuly. Jedním z trendů bylo přijímání postojů a často i dogmat od západního soudružstva. Jenže vlastní historická zkušenost s ruským imperialismem nás přinutila některá dogmata zpochybnit a postavit se jim. To se na Západě setkalo povětšinou s nepochopením. Čest výjimkám. Budiž to pro nás ponaučením, jak hluboko se mohou mocenské hranice zarýt do hlav i těm, kteří bojují proti hranicím.

GEOGRAFIE PŘÍMÉ AKCE

Anarchistvo akcentuje téma neovladatelných prostorů. Autority se totiž cítí velmi nekomfortně tam, kde jsou informace o geografii značně nečitelné či rychle se proměňují. Proto pro povstalecké základny jsou tak stěžejní džungle a hory coby těžko ovladatelná místa, kde je obtížné shromažďovat pro autority tolik důležitá data. Naopak neovladatelní lidé, kteří tam žijí, se dokážou přizpůsobit velmi snadno, jelikož se v prostoru pohybují pěšky a takto vstřebávají informace, které nelze vyhledat na mapě. Autority mapy milují a jsou na nich a jejich čitelnosti částečně závislé. Proto se anarchistické hnutí tak často pohybuje v „podzemí“, „mimo dohled“, v oficiálně nezmapované „kontrakultuře“. Anarchistická geografie nabízí cesty, jak problematizovat hierarchické společenské formace a zaměřit se na možnosti, které existují *tadу* a *teď* směrem k horizontálnějšímu uspořádání.

Krásnou ukázkou alternativní geografie je ta punková. Skoro každý hc/punkový zin je jí víceméně prodchnutý a pomáhá čtenářstvu zprostředkovat svět z pohledu, který ho zajímá a je pro něj nejrelevantnější vzhledem k jeho kulturním a politickým preferencím. Ziny jsou plné cestopisů a tour reportů mapujících zajímavá místa, kluby, squaty, sociální centra..., a to ve všech možných koutech světa. Scene reporty pak jednotlivá místa mapují mnohem podrobněji vykreslením jejich subkulturní a aktivistické historie, včetně bývalých i současných kapel, zinů apod. Punková geografie má i své velké objevitele, kteří putovalx po světě, hledalx punková ohniska a představovalx je světu. Jedním z takových je třeba Luk Haas, jenž v 80. letech mj. seznámil zbytek světa s punkovou scénou v tehdejším, za železnou oponou izolovaném Československu.

Geografie přímé akce může vypovídat o dynamice toho kterého hnutí. U nás je hodně daná dělením na centrum a periferii. Zejména Praha (popř. Brno) a zbytek Česka. Většina větších akcí probíhá v centru, už kvůli jeho nejsnazší dostupnosti a největší koncentraci aktivistva, stejně jako koncentraci center moci, kapitálu a zastupitelstev cizích zemí. S touto geografií je nutno počítat při organizování a maximalizovat decentralizační snahy v praktické rovině, nikoli pouze formálně.

Nemusíme být akademictvo, abychom pracovalx na vlastní geografii, která odstraní hranice nejen z našich map, ale především z našich hlav.

POROZUMĚNÍ ANARCHISTICKÉ GEOGRAFII

SIMON SPRINGER

Anarchismus byl vždy špatně interpretován. Anarchismus má daleko k násilí a chaosu, s nimiž je běžně spojován, je to naopak praxe zaměřená na vzájemnou pomoc a nehierarchické formy společenské organizace ztělesněné v každodenních strategiích přímých akcí, dobrovolných sdružení a samosprávy. Karikující pohled na anarchismus má často tendenci vykreslovat ho jako ideologii, která se zabývá výhradně zničením státu, ale síla anarchistické geografie spočívá právě v jejím holistickém charakteru. To také vysvětluje odmítání upřednostňovat některý z mnoha a různých mocenských aparátů, které omezují naše životy. Anarchismus je bojem proti všem formám útlaku a vykořisťování. Je to plynulý a rozmanitý proces, který má výrazně geografický charakter.

GEOGRAFIE A ANARCHISMY: SHODY A ROZDÍLY

Dlouhou historii vztahu mezi anarchismem a geografií lze představit jako krajinu tvořenou vysokými vrcholy – obdobími nejužšího spojení – a hlubokými propady, kde se jejich cesty začínají rozcházet. Pokud však přijmeme, že „popis Země a jejích obyvatel" je „nejlepším prostředkem k… vyvrácení předsudků a vytváření jiných představ, které více odpovídají pojmu lidskosti" (Kropotkin 1885), pak je zřejmé, že anarchismus může účinně přispět k rozvoji geografie.

Geografická díla tak vlivných anarchistických myslitelů, jako byli Petr Kropotkin a Elisée Reclus, jejichž popularita dosáhla vrcholu na konci 19. století, měla hmatatelný vliv na intelektuální atmosféru doby. Teprve po smrti obou ve 20. století začal zájem o jejich díla opadat. Přesto je trvalý vliv těchto vizionářů na geografickou teorii citelný i dnes a projevuje se ve způsobu, jakým geografie řeší otázky od etnicity a „rasy" až po způsoby sociální organizace, akumulaci kapitálu, urbanismus a boje o životní prostředí; předvídali také některé hlavní přístupy nedávného posthumanistického obratu.

„Reálpolitika" a kvantitativní přístup dominovaly geografické vědě během velkých válek 20. století. Antiautoritářská koncepce Recluse a Kropotkina byla vyloučena z okruhu otázek, o nichž se mělo za to, že se jimi geografie zabývá. Když však byl na počátku 70. let 20. století znovu objeven jejich vliv v oblasti otázek sociální spravedlnosti, byl anarchismus znovu začleněn do této disciplíny a přijat těmi akademickými badateli, kteří se zasazovali o směr známý jako „radikální geografie". Texty v časopise *Antipode* hlásaly novou etiku sociální geografie, etiku, která odmítala stochastický model, induktivní statistiku a ekonometrii, jež v oboru dříve dominovaly. Tento trend byl nahrazen takzvaným „kvalitativním přístupem", který hlásal, že základem nové metodologie je živá zkušenost. Anarchismus přispěl k formování této kritiky tím nejzásadnějším způsobem. Ti, kdo ji předkládali, se obraceli ke Kropotkinovi a jeho anarchokomunismu coby východisku.

Monografie o anarchismu, publikovaná v časopise *Antipode* v roce 1978, ukázala vzájemné ovlivňování teorie a praxe anarchismu a geografie. Práce uznává nejen Kropotkinův přínos k boji za osvobození lidstva, ale také význam koncepce svobody, kterou na základě geografie rozvinul Reclus. Přetisk Kropotkinova článku „Čím by měla být geografie" (1885) dokazuje aktuálnost tohoto díla, zatímco přetisk článku M. Bookchina „Ekologie a revoluční myšlení" (1965) ve stejné době ukázal, že anarchismus, který tito údajně „negeografové" prosazovali, mohl mít významný vliv na radikální geografii, která se v těchto letech začala popularizovat. Ve stejné době vyšla ve zpravodaji Asociace socialistických geografů zpráva o anarchistických geografech*kách, která vycházela ze semináře na Minnesotské univerzitě v roce 1976. To vše svědčí o optimismu, který anarchistické myšlenky vzbuzovaly, pokud jde o jejich schopnost oživit praxi akademické disciplíny, u níž byly obavy o otázky sociální spravedlnosti stále silnější.

V 80. až 90. letech, kdy neoliberalismus převzal globální ekonomický kurz, anarchistické spojenectví s geografií upadalo, vytlačováno marxismem, feminismem a nastupujícím poststrukturalismem – přesto v letech reaganomiky a thatcherismu vyšla Bookchinova kniha *Ekologie svobody* (1982), která se zabývala anarchistickou kritikou nadvlády hierarchické společnosti nad přírodou. Kromě toho se začala rozvíjet introspektivní reflexe koloniální minulosti geografie a státu, která hrála rozhodující roli při formování teoretických základů této vědy. To vše se odehrávalo ve stejném teoretickém duchu s vlivnými pracemi takových autorů jako Halford Mackinder, Ellen Churchill Semple, Ellsworth Huntington, Isaiah Boman a Thomas Holdich. Návratem k anarchistické geografii Recluse a Kropotkina začíná odmítání předsudků, které do té doby ovlivňovaly tuto disciplínu.

V 90. letech 20. století se situace poněkud zlepšila. Cook a Pepper (1990) koordinovali případovou studii o anarchismu v časopise *Contemporary Issues in Geography and Education*, který však brzy zanikl. Paul Routledge (1998) vyvinul koncept „antigeopolitiky", aby odkázal na angihegemonické tendence a boj za získání úplné nezávislosti na státu. S. Houston (1997) prosazoval geografický přístup v anarchistických studiích, přičemž se zaměřil na prostorový rozměr vzájemné pomoci. Novější generace geografů pokračuje v přehodnocování hranic a staví anarchismus do centra své praxe, teorií, pedagogiky a metodologie a překresluje mapu možností, které může anarchistická perspektiva nabídnout geografii coby akademické disciplíně. Návrat anarchismu přichází ve chvíli, kdy se vzdušné zámky kapitalismu začínají hroutit pod vlastní vahou – zesílení neoliberalismu, prohloubení finanční krize a společenská reakce, kterou vyvolaly, významně přispěly k rozšíření anarchismu v akademickém prostředí i mimo něj.

Z příslušného hlediska je třeba zdůraznit, že ačkoli zájem anarchistů*ek o akademickou geografii od dob Recluse a Kropotkina poklesl, neznamená to, že by ji anarchismus opustil, což dokládá dnešní generace anarchistických geografů*ek. A navíc tento zájem odráží jeden ze základů anarchistické praxe, prefigurativní strategii, která vychází z předpokladu, že společenské vztahy, které anarchisté vytvářejí, by měly co nejvíce odpovídat společenskému řádu, který chtějí vybudovat. Prefigurativnost předpokládá, že pokud vývoj plánu nekoreluje s jeho realizací v praxi, je to totéž jako teorie, která nebere v úvahu empirii, historie, která nenaslouchá hlasu minulosti, geografie, které je lhostejný kontext. Prefigurovat znamená vytvářet novou společnost pod slupkou té staré. Zatímco přívrženci akademické geografie byli v zajetí nástrah pozitivismu a posléze marxistického ekonomismu zaměřeného na třídní analýzu, anarchistická geografie prostě opustila akademii a hledala „čerstvé pastviny" politické praxe – v ulicích, v přímé akci, v občanské neposlušnosti a taktice černého bloku, v komunách a nových buňkách družstevního hnutí, mezi aktivisty, malými skupinami a sítěmi vzájemné pomoci, ve sdruženích nájemníků, v syndikátech, ve vzájemných úvěrových společnostech, na internetu, ve sdílení souborů P2P, svobodném softwaru a wiki, a především v každém okamžiku každodenního života. Dnes, díky sto letům boje, vidíme, že anarchismus je na akademické půdě oceňován mnohem víc než dříve.

Reclusovi a Kropotkinovi se nepodařilo zakotvit anarchismus v akademické geografii tak, aby bylo možné jeho přístupy využívat tak volně jako dnes. Ne že by se o to nesnažili. Nicméně když bylo Kropotkinovi nabídnuto místo na Cambridgi, odmítl, protože by to

znamenalo vzdát se politických názorů. Jak se však přibližujeme k současnosti, texty ukazují, jak si stále více uvědomujeme zásadní význam praxe a potřebu jejího propojení s teorií.

ANARCHISMUS A ANARCHISTICKÁ GEOGRAFIE

Anarchismus se silně zasazuje o zničení hierarchických struktur a vztahů, které podporují a reprodukují násilí. Je to koncepce, podle níž by naše morálka neměla být založena na předsudcích, s jakými dnes žijeme v rámci současného politického konsenzu, převážně nepřátelského vůči jakékoli odlišnosti, ale na empatii, chápané coby pouto, které spojuje lidi navzájem i se světem. To znamená odmítnutí všech systémů nadvlády, které jsou navzájem propojeny: kapitalismu, imperialismu, kolonialismu, neoliberalismu, militarismu, třídního systému, rasismu, nacionalismu, etnocentrismu, sexismu, orientalismu, genderové diskriminace a ageismu, speciesismu, homofobie, transfobie, tradičního náboženství a samozřejmě státu. S ohledem na to lze anarchistické geografie definovat jako „kaleidoskopické oblasti, v nichž se mezi autonomními entitami vytváří mnohost fluidních vazeb bez hierarchie, kde se solidarita a pospolitost vytvářejí dobrovolně a v opozici vůči suverénnímu násilí, předem stanoveným normám, vnuceným identitám“ (Springer 2012).

Tuto holistickou interpretaci anarchistické geografie původně navrhl Reclus (1876), jehož hlavním přínosem pro tuto disciplínu byl emancipační přístup prezentovaný v knize *Země a její obyvatelé – univerzální geografie*. V tomto díle konceptualizoval vztah mezi lidstvem a samotnou Zemí. Reclus vyzýval k odstranění všech forem nadvlády, na jejímž místě viděl lásku a aktivní soucit mezi lidmi a nelidmi, proces, který by vedl lidstvo k objevení hlubokého významu emocí a k uvědomění si sebe sama jako historického subjektu vznikajícího v širším kontextu planetárního vědomí.

K formování tohoto přístupu významně přispěl také Kropotkin (1902) svým dílem *Vzájemná pomoc: faktor evoluce*. To bylo do značné míry reakcí na tehdejší sociální darwinismus a práce byla založena na studiích vzájemné podpory jako příkladu spolupráce mezi rostlinami, živočichy a lidmi.

Vznikl tak širší pojem dějinnosti, který předznamenal současné přístupy geografie „za hranicemi člověka“. Anarchistické myšlenky mají na rozdíl od marxismu s jeho industriální rétorikou výrazně geografický původ. Od počátku zdůrazňovaly decentralizaci, život na venkově, zemědělství, místní výrobu, nezbytnou pro soběstačnost a odstraňující potřebu centralizovaného státu. Anarchistický přístup je také úzce spjat s těmi odvětvími historické vědy, která byla silně ovlivněna archeologií a zabývala se nejranějšími stadii vývoje lidských společností, kdy se usadily bez jakékoli institucionalizované autority a řídily se modely vylučujícími existenci politických forem založených na donucení.

Ačkoli rané anarchistické formulace byly kritizovány tzv. naturalisty, měli bychom si všimnout, že linie jejich úvah implicitně naturalizovala hierarchické struktury a prohlašovala jejich vývoj za nevyhnutelný důsledek růstu komunit. Měli bychom také analyzovat, jak je konstruována moc, a přemýšlet o mnoha anarchistických alternativách, které by mohly být navrženy a které se již nabízejí.

Abychom pochopili anarchistickou geografii, musíme mít na paměti, že anarchismus nenabízí hotový protokol akcí nebo modelů, ani nevymezuje hranice. Prefigurace by se neměla změnit v předurčení. Anarchistické myšlení se snaží identifikovat společenské trendy, aby určilo, co je možné realizovat tady a teď. Anarchismus je především strategií spočívající v aktech každodenního odporu a spolupráce. Alternativy, které nabízí, jsou téměř nekonečné. Jediným omezením anarchistické organizace je naše představivost – jediný princip, jehož původ není spojen s hierarchií. Horizontální mohou být spolky péče o děti, organizace pouličních večírků, zahrádkářské spolky, sítě vzájemné pomoci, flashmoby, komunitní jídelny, svobodné školy, kluby cyklistů, samba bandy, šicí dílny, protestní skupiny…

Vzájemná pomoc koluje mezi samosprávnými obcemi, které využívají federativní princip spolupráce k organizaci všech druhů činnosti a cílů a tvoří decentralizovaný systém. Pyramidální struktura státního donucení je nahrazena sítí svobodných sdružení, v jejichž rámci mohou být stanovena politická, ekonomická a sociokulturní pravidla. Anarchistická geografie není v žádném případě novým vynálezem. Naopak, lidstvo se v průběhu své historie sdružovalo a praktikovalo vzájemnou podporu v nejrůznějších formách, ať už šlo o boj proti živlům, dobrovolné hasičské sbory, komunitní rádia, hackerské skupiny, stavební a oděvní družstva, dělnické stávky, sousedské výměny nářadí, odbory, squaterská hnutí. To vše jsou projevy anarchismu v akci, které úzce souvisejí s prostorovou dimenzí.

ANARCHISTICKÁ GEOGRAFIE V AKCI

Jaké druhy akce tedy anarchismus uznává?

„Všechny druhy,“ napsal Kropotkin (1880), „vlastně maximální rozmanitost druhů, podle okolností, temperamentu, dostupných prostředků; někdy vážně, někdy humorně, vždy odvážně; někdy kolektivně, někdy čistě individuálně, tato linie se nevzdává žádných prostředků v dosahu ani událostí společenského života, sleduje cíl probudit odvahu a šířit ducha vzpoury.“

Anarchistické organizace nepředstírají, že nahrazují vertikální mechanismus státu tím, že by zaujaly jeho místo. Naopak, usilují o jeho úplné zrušení a umožňují lidem budovat to, co potřebují, bez odkazu na autoritářské instituce. Místo centralizované politiky navrhují autonomní organizaci společnosti podle jejích potřeb. Podstatou principu anarchistické organizace je tento lidový impulz podporovat, nikoli mu bránit, jak to obvykle dělá stát. Jak kdysi napsal Colin Ward (1973): „Jednotlivci sjednocení kolektivně tváří v tvář společné nutnosti jsou schopni pomocí pokusů a omylů, improvizace a experimentů vybudovat řád, který se ukáže být mnohem trvalejší a lépe reagující na jejich skutečné potřeby, než je schopna zajistit jakákoli vnější autorita.“

Proto také v anarchismu neexistuje žádný mimogeografický narativ. Vzájemná pomoc sice v lidských společenstvích existovala vždy, ale její formy se měnily v závislosti na čase a místě. Nabývá jedinečných, někdy až spletitých podob v závislosti na kontextu, potřebách, přáních a omezeních, která jí kladou antagonistické systémy, jako je kapitalismus. V některých historických obdobích se vzájemná pomoc stala ústředním prvkem společenského života, zatímco v jiných byla utajována a odsouzena současnými politickými režimy ke stínové existenci. Přesto vzájemná pomoc obstála i v těch nejnepřátelštějších podmínkách: „Od chvíle, kdy přestaneme tvrdošíjně nahlížet na všechny druhy sociálních interakcí pouze z hlediska jejich schopnosti reprodukovat nerovnost, můžeme rozeznat anarchické, nezcizitelné formy vztahů, které nás obklopují.“ (Graeber 2011)

V poslední době dochází k oživení anarchistické geografie ve znamení hledání nových forem organizace s důrazem na přístup „udělej si sám“ v duchu autonomie, přímé akce, radikální demokracie a antikomercionalizace. Argumenty ve prospěch radikálního potenciálu tohoto postoje dále posilují anarchistické pojetí transformace každodenního života. To je významné mezi mnoha sociálními hnutími, pro něž se koncept „dočasných autonomních zón“ Hakima Beye (1991) stal východiskem pro reflexi praktik sociálně-politické interakce, které vedou k tomu, že se tyto časové prostory vyhýbají reprodukci struktur hierarchické kontroly. Pirecrille a Chatteron (2006) aplikovali tyto přístupy na „autonomní geografie“ v kontextu reflexe toho, jak spojit protest a každodenní život, aby se vyvinuly účinné alternativy ke kapitalismu. Routledgeův (2003) koncept „prostorů konvergence“ měl rovněž velký vliv na anarchistické myšlení a praxi, neboť zkoumá způsoby, jakými občanské aktivistické sítě na velmi rozdílných úrovních politické interakce rozvíjejí situační etiku boje a dávají smysl nehierarchickým způsobům organizace.

Pohled na věci z perspektivy anarchistické geografie by mohl prohloubit naše chápání různých současných fenoménů, z nichž každý má specifické prostorové souvislosti: od otevřených protestů arabského jara a hnutí Occupy Wall Street po pouliční divadlo a jízdu na kole v rámci hnutí Critical Mass; od subverzivních praktik komunikační gerily po specifické volby životního stylu, městské zemědělství a mimoškolní vzdělávání; od praktik vzájemné podpory při hospodaření na komunitních zahradách po život na veřejných zahradách; a od praktik komunitní zahrady po vlastní prostorovost komunity.

Anarchismus může také pomoci obohatit geografickou teorii. Je snadné si všimnout, jak uplatnění anarchistického přístupu dává vzniknout pojmům a tématům, jako jsou nereprezentační teorie, „geografie za člověkem“, aktivismus, sociální spravedlnost, geografie dluhů a ekonomických krizí, politika identity, participativní urbanismus, biopolitika, governmentalita, postkoloniální geografie, „situační vědění“ a alternativní epistemologie, nenásilné vzdělávání a kritická pedagogika.

Kropotkin věřil, že studium geografie je cvičením k osvobození mysli, které lidem nejen umožňuje zažít harmonii přírody, ale také rozptyluje jejich rasistické a nacionalistické předsudky. Geografie v sobě stále skrývá tento potenciál, který by mohl být plně využit, kdyby se anarchistické geografii věnovala pozornost a péče nezbytná pro její rozkvět. Skepse, kterou Kropotkin a Reclus vyjadřovali vůči dominantním ideologiím, a způsoby, jimiž je problematizovali, mohou obohatit současnou akademickou geografii, která často nereflektovaně přejímá diskurzy civilizace, práva a kapitálu, jež se sbíhají v bodě státu. Přesvědčení, že společnost potřebuje určitou formu organizace, jako je stát, je v této disciplíně všudypřítomné, a přestože ironizuje „teritoriální past“, vědomě kritizuje státní centralizaci a pomalu se přibližuje anarchistickým postojům.

Na rozdíl od marxistické geografie, která se soustředila na kategorii třídy, je rysem anarchistické geografie její integrální přístup, který spočívá v tom, že odmítá upřednostňovat jednotlivé systémy moci, které se vzájemně prolínají. Vychází se z toho, že neexistují boje, které „musí čekat“ na úspěch jiných, a že by se neměla vyhlašovat privilegovaná kategorie – dělníci, stávkující atd. jako základ pro vznik nových hierarchií. Jednoduše řečeno, anarchismus je boj proti všem formám útlaku a vykořisťování, což je plynulý a různorodý proces, který má určitý geografický rozměr. Proto je místo anarchismu všude.

Zdroj: https://akrateia.info/poniat-anarkhistskuiu-geografiiu/

ANARCHISTICKÉ KOŘENY GEOGRAFIE

JOHN CLARK

Recenze na knihu Anarchistické kořeny geografie. Směrem k prostorové emancipaci *od Simona Springera, která vyšla v roce 2016 a je důkazem toho, že anarchistická geografie je dnes stále živá.*

Autor *Anarchistických kořenů geografie* Simon Springer je jedním z nejaktivnějších anarchistických intelektuálů současnosti. V roce 2016 napsal dvě knihy a pět jich redigoval, většinou na anarchistická témata, zároveň napsal řadu článků, některé odborné, ale mnohé s hlubokým zaměřením na současné boje. Jeho živá polemika „Fuck Neoliberalism“ má jen na jedné webové stránce přes 50 000 zhlédnutí.

Podtitul knihy dobře vypovídá o jejím účelu. Zabývá se projektem osvobození lidstva a přírody a překonáním všech forem nadvlády. Springer s velkým zaujetím a výmluvností vyzývá k návratu k „radikálním kořenům“ geografie v anarchistických konceptech, v nichž jde o způsob sociální a politické angažovanosti. Prostřednictvím takové geografie autonomie a solidarity „konfigurujeme radikální politickou imaginaci, která je schopna požadovat nemožné“.

Springer spojuje anarchismus se současnými tématy, jako je biopolitika a rhizomatická teorie, ale také se ohlíží zpět ke klasickým anarchistickým myslitelům a ukazuje trvalou hodnotu jejich kritiky hierarchie a nadvlády. Zvláštní uznání si zaslouží za to, že pokračuje v odkazu velkého francouzského anarchisty, sociálního geografa a politického filozofa 19. století Éliseé Recluse.

Autor knihy se inspiruje Reclusovým komunitárním anarchistickým projektem univerzální geografie – v podstatě geografií solidarity –, který přirovnává k buddhistickým a taoistickým myšlenkám vzájemné propojenosti všech věcí. V návaznosti na Recluse také propojuje estetické a etické a prohlašuje, že „krásné je něco, co už jsme“. Pro Springera není utopie vzdáleným ideálem, ale je přítomna už tady a teď. Opakuje Reclusovo přesvědčení, že „malé milující a inteligentní společnosti“ jsou klíčové pro hlubokou společenskou transformaci, čímž předznamenává anarchistickou myšlenku spřízněné skupiny jako základu svobodné společnosti.

Springer tvrdí, že jádrem anarchismu je „etika nenásilí“. Poznamenává, že opozice vůči státu je založena na odmítnutí organizovaného násilí coby hlavní organizující síly ve společnosti a že důsledný anarchismus bude mít „neochvějný závazek k nenásilí a absolutnímu odsouzení války“. Navazuje tak na tradici anarchopacifistů*ek, kteří nacházeli inspiraci v životech a myšlenkách velkých osobností, jako byli Tolstoj, Thoreau a Dorothy Day.

Kritiku nadvlády aplikuje také na problematiku kolonialismu. Poukazuje na skutečnost, že projekt centralizovaného státu od počátku implikoval proces koloniální expanze (dobývání) z centra moci. Píše také, že „být jakkoli smysluplně ‚postkoloniální‘ vyžaduje, aby byl člověk ‚poststátní‘ nebo ‚anarchistický‘ a hledal inspiraci v nestátních tradicích“. Musíme následovat „nejméně odcizené“ a „nejvíce utlačované“ národy a učit se z tradiční moudrosti a současné revoluční praxe domorodých hnutí, jako jsou zapatisté, kteří mají hluboké historické a na zkušenostech založené chápání destruktivity kapitalismu a centralizovaného státu.

Nakonec Springer tuto kritiku aplikuje na urbanismus, který je podle něj hluboce infikován hierarchickou ideologií a příklonem k centrům moci a bohatství jako modelům města. V anarchistickém urbanismu „hodnoty zakotvené ve veřejném prostoru jsou ty, kterými ho obdarovává demos“. Veřejný prostor se stává prostorem sebeurčení svobodné komunity. Springer staví do kontrastu „disneyfikovaný“ prostor neoliberálního kapitalismu, „zbavený geografické specifičnosti“, s nedominovaným prostorem anarchistické komunity.

Knihu Springer uzavírá nadějnou myšlenkou, že stále existují „místa divoká a svobodná“. Na takových místech jsou vždy přítomny nové možnosti realizace krásy, dobra, svobody a kreativity, které jsou připraveny se objevit. Potřebujeme „politiku možností“ založenou na probuzeném, angažovaném životě na takových místech, abychom se sami „stali horizontem“.

Springer je ohledně takové politiky optimistický ze dvou důvodů. Zaprvé, existuje dlouhá a bohatá historie realizace takových tvůrčích možností, která sahá od kmenových společností až po velké revoluce a nedávné komunitní experimenty. Zadruhé, takové vynořování možností je vlastní samotné struktuře reality.

Žijeme ve vesmíru svobody a tvořivosti. Mohli bychom dokonce říci, že my sami jsme přírodou, která se osvobozuje a sebevytváří.

Simon Springer: *The Anarchist Roots of Geography. Toward Spatial Emancipation.* University of Minnesota Press, 2016. 240 stran, $27. K dostání u AK Press.

Poznámka:
Tato recenze poprvé vyšla v roce 2017 v podzimním čísle časopisu *Fifth Estate*. John Clark žije v New Orleansu a v pobřežním lese Bayou La Terre v Mississippi. Dlouhodobě působí v radikálně ekologickém a komunitně anarchistickém hnutí, věnuje se odporu proti ropovodu Bayou Bridge. Je ředitelem organizace La Terre Institute for Community and Ecology.

Zdroj: https://freedomnews.org.uk/2018/02/16/review-the-anarchist--roots-of-geography-toward-spatial-emancipation/

PROČ MUSÍ BÝT RADIKÁLNÍ GEOGRAFIE ANARCHISTICKÁ?

SIMON SPRINGER

Radikální geografové se již čtyři desetiletí zabývají marxismem, přičemž z velké části ignorují dřívější anarchistickou tradici, která vzkvétala sto let předtím, než se radikální geografie v 70. letech 20. století prohlásila za marxistickou. Když se uvažuje o anarchismu, je zneužíván coby synonymum násilí nebo zesměšňován jako utopický projekt. Přesto je nesprávné považovat anarchismus za projekt, který v podstatě odráží marxistické myšlení. Anarchismus je vhodnější považovat za proměnlivý proces, který se neustále rozvíjí prostřednictvím povstaleckých geografií každodennosti a prefigurativní politiky přímé akce, vzájemné pomoci a dobrovolného sdružování.

Na rozdíl od marxistických dějinných etap a revolučního imperativu, které předpokládají konečný stav, si anarchismus cení dynamiky sociálního světa. V rámci obnoveného anarchistického nároku na radikální geografii se věnuji rozporům marxismu a anarchismu jako dvou alternativních socialismů, kdy první z nich buduje rovnost v souvislosti s neustálým flirtováním s autoritářstvím, zatímco druhý maximalizuje rovnostářství a individuální svobodu tím, že je považuje za vzájemně se posilující. Radikální geografky*ové by udělali dobře, kdyby se začali anarchismem opět zabývat, protože tato filozofie má vitalitu, která chybí marxistickým analýzám, jež stále omílají myšlenky (jako je avantgardismus a diktatura proletariátu), které už dávno expirovaly.

ÚVODEM

Anarchistická společnost, společnost, která se organizuje sama bez autority, vždy existuje jako setba pod sněhem, pohřbená pod tíhou státu a jeho byrokracie, kapitalismu a jeho plýtvání, privilegií a jejich nespravedlností, nacionalismu a jeho sebevražedné loajality, náboženských rozdílů a jejich pověrčivého separatismu… zdaleka nejde o spekulativní vizi budoucí společnosti, [anarchismus] je popisem způsobu lidské organizace, zakořeněného ve zkušenosti každodenního života, který funguje vedle dominantních autoritářských tendencí naší společnosti a navzdory nim.

Colin Ward

Často se říká, že anarchisté žijí ve světě budoucích snů a nevidí věci, které se dějí dnes. My je však vidíme až příliš dobře a v jejich pravých barvách, a to nás nutí nést sekeru do lesa předsudků, který nás obklopuje.

Petr Kropotkin

V reakci na vlivnou esej Davida Harveyho (1972) o revoluční a kontrarevoluční teorii v geografii, která při zpětném pohledu fakticky zahájila „radikální obrat“ v této disciplíně, nastínil Steen Folke (1972) argument, „proč musí být radikální geografie marxistická“. Oba vědce znepokojoval původ většiny akademiků z vyšší střední třídy a vědomí, že geografie se do té doby vyvíjela převážně způsobem, který vyjadřoval dominantní společenské síly. Byla to vítaná a dlouho očekávaná kritika, ale problémem obou těchto přístupů je, že nereflektovaly anarchistické myšlenky, což je znepokojivé právě proto, že dřívější tradice radikální geografie existovala a skutečně vzkvétala sto let předtím, než Folke prohlásil radikální geografii za výlučně marxistickou. Harveyho silný vliv a plodná tvorba od té doby pouze upevnily to, co Folke považoval za povinné, protože se radikální geografie – přinejmenším do konce 80. a začátku 90. let, kdy se feministická kritika začala dožadovat naší kolektivní pozornosti – stala v podstatě synonymem marxistické analýzy. Jak by však mohla být „radikální“ geografie skutečně radikální, aniž by se ponořila do základů, které položili anarchističtí geografové Élisée Reclus a Petr Kropotkin? Tato dvojice byla ve své době nesmírně vlivná, neboť v době, kdy se 19. století chýlilo ke konci, napsali oba autoři z anarchistické perspektivy množství radikální geografické literatury. Nepovažoval Folke za důležité prozkoumat tyto kořeny? Současné užití slova radikální totiž pochází ze středoanglického významu „tvořící kořen“ a ještě dříve z latinského *radix*, což znamená doslova „kořen“. Jak se tedy může geografie prohlásit za radikální, aniž by se zapojila do této starší tradice antikapitalistického geografického myšlení? Harvey se ve své dlouhé kariéře kritického geografického vědce dotkl Kropotkina a Recluse jen minimálně, a pokud se jejich dílem zabýval, pak s jistou ambivalencí.[1]

Ke cti dalších radikálních geografů*ek, kteří se objevili v 70. letech 20. století, slouží, že badatelé jako Richard Peet, Myrna Breitbart, Bob Galois a Gary Dunbar se skutečně zabývali Kropotkinem a Reclusem ve svých pokusech zahájit novou kritickou trajektorii oboru. Anarchismu se dostalo širší pozornosti také prostřednictvím zvláštních čísel *Zpravodaje Svazu socialistických geografů* a časopisu *Antipode*. Simon Springer (2013) dále ukazuje, že ačkoli zájem geografů o anarchismus v průběhu minulého století postupně klesal, stále se objevoval prostřednictvím periodických výbuchů zájmu, přičemž Cookovo a Pepperovo (1990) zvláštní číslo *Contemporary Issues in Geography and Education* představovalo další vrchol angažovanosti. Nepravidelnost těchto iniciativ však znamenala, že byly v podstatě zastíněny trvalou pozorností, které se dostávalo marxistickým perspektivám, kde se zejména Harveyho práce následně stala prubířským kamenem pro naprostou většinu dalších radikálních geografů*ek. To, že se marxističtí geografové*ky rozhodli do značné míry ignorovat anarchismus, není vlastně nic nového. Marxisté*ky dlouho projevovali tendenci definovat anarchismus pouze jako opozici vůči státu a zároveň odmítali – nebo přinejmenším málo zohledňovali – společné odmítání kapitalismu a odmítání instituce soukromého vlastnictví ze strany anarchismu. Jak však tvrdí John Clark (1984), podstatou anarchismu není pouhá opozice vůči státu jako takovému, ale praktický a teoretický boj proti nadvládě v celé její groteskní pluralitě, kde „se propracovaná a rozvinutá anarchistická teorie nezastavuje u kritiky politického uspořádání, ale pokračuje ve zkoumání autoritářské povahy ekonomické nerovnosti a soukromého vlastnictví, hierarchických ekonomických struktur, tradičního vzdělání, patriarchální rodiny, třídní a rasové diskriminace a rigidního pohlaví a role věku, abychom zmínili jen několik nejdůležitějších témat“.

Redukovat anarchismus na pouhou politickou tendenci namířenou proti státu tedy znamená úmyslně vytlačit anarchismus z jeho místa v rámci širšího socialistickém hnutí. Z marxistického hlediska to dává smysl, neboť to marxistům umožňuje prezentovat svou ideologii jako jedinou seriózní antikapitalistickou tendenci.

Současný moment neoliberalismu a jeho důraz na minimální státy a individuální odpovědnost marxisty*ky příliš nepřesvědčuje o tom, že by měli přehodnotit svou ignoraci anarchistických myšlenek a jejich důraz na zrušení vlády. Neoliberalismus má přesně opačný účinek, kdy jeho jednoznačná destrukce sociálních ustanovení, jeho zjevná rekonstrukce třídní moci a stále zjevnější prohlubování nerovnosti vdechly marxistické analýze nový život. Jakkoli se zdá, že protistátní rétorika neoliberalismu, a zejména protimluvné pojmy „anarchokapitalismus“ a „anarchismus volného trhu“ přilévají olej do ohně marxistické kritiky anarchismu, jde jen o doutnající slámu. Jak kdysi varoval anarchista a odpůrce Karla Marxe Michail Bakunin: „Svoboda bez socialismu je privilegium

a nespravedlnost. Socialismus bez svobody je otroctví a brutalita.“ Přivlastňování slova „anarchismus“ krajní politickou pravicí probíhá v maximálně zjednodušujících a redukcionistických termínech a ignoruje skutečnou filozofii anarchismu a jeho oddanost antikapitalismu. „Jsme komunisté,“ prohlásil Kropotkin, „ale náš komunismus není komunismem autoritářské školy: je to anarchistický komunismus, komunismus bez vlády, svobodný komunismus. Je syntézou dvou hlavních cílů, které lidstvo prosazuje od úsvitu svých dějin – ekonomické svobody a politické svobody.“

Tato esej, inspirovaná Kropotkinovým vizionářstvím a Reclusovým nadšením pro sociální spravedlnost, předkládá obnovený nárok na radikální geografii, který je více v souladu s etymologií slova radikální a zaměřuje se na kořeny anarchismu, které tito dva velcí myslitelé vnesli do geografické praxe. Tento text navazuje na nedávný zájem o takovéto radikální oživení, jenž se objevil v podobě zvláštních čísel o anarchistické geografii v časopisech *Antipode* a *ACME*, a doufám, že se mi podaří zahájit dialog, který zhodnotí obnovený význam anarchismu v geografické praxi. Zejména ukazuji, jak anarchismus překračuje zjednodušený výklad, že je filozofií, která se staví výhradně proti státu, a nastiňuji problematičnost utvrzování této představy. Poté se zaměřuji na rozdělení anarchistického a marxistického myšlení nastolením otázky monopolu a zdůrazňuji, jak anarchismus tuto logiku odmítá, zatímco marxismus v tomto ohledu zachovává určité rozpory, zejména pokud jde o jeho třídně orientovaný pohled na proletariát a jeho roli vůči přechodu k socialismu. Dále obracím pozornost k otázce revoluce, která je v popředí zájmu radikálních geografů, včetně nedávné výzvy Neila Smithe (2010) k oživení revolučního imperativu. Zpochybňuji moudrost takového požadavku tím, že rozlišuji mezi povstáním a revolucí, kdy první z nich umožňuje přijmout proces a prefigurativní politiku, zatímco druhá je kritizována na základě své implicitní politiky čekání, své totalizující logiky a svých ageografických tendencí. Primární motivací je zde naznačit, že radikální geografie by udělala dobře, kdyby zahájila proces opětovného zapojení do anarchistického myšlení a praxe, protože tato filozofická pozice má v sobě určitou vitalitu, která chybí současným marxistickým analýzám, jež stále omílají konkrétní myšlenky – jako je avantgardismus a diktatura proletariátu –, které jsou již dávno po expiraci. Vykopejme tedy válečnou sekeru a udělejme místo setbě pod sněhem tím, že vyvrátíme některé mýty, které se o anarchismu vžily, jaro je před námi a čeká nás les předsudků!

MIMO STÁTNÍ CENTRICITU

Stát… a kapitalismus jsou skutečnosti a pojmy, které od sebe nemůžeme oddělit. V průběhu dějin se tyto instituce vyvíjely, vzájemně se podporovaly a posilovaly. Jsou vzájemně propojeny – nikoli jako pouhé náhodné shody okolností. Jsou spolu spojeny vazbami příčiny a následku.

Petr Kropotkin

*Celkově vzato, marxistická tvrzení, že anarchisté považují stát za „hlavní zlo“ nebo že vidí zničení státu jako „hlavní myšlenku“ anarchismu, jsou prostě nesmysly. Ve skutečnosti spíš než anarchisté*ky mají úzký pohled na sociální osvobození marxisté*ky. Tím, že se soustředí téměř výhradně na (ekonomický) třídní zdroj vykořisťování, jsou slepí vůči jiným formám vykořisťování a nadvládu, které mohou existovat nezávisle na (ekonomických) třídních vztazích.*

Iain McKay

Politický geograf Peter Taylor (1991) kdysi prohlásil, že „obecně sympatizuje s ‚politickou‘ pozicí anarchistů“ a snaží se „umístit anarchismus do širší radikální kritiky“. Taylorův popis je užitečný do té míry, že sleduje vývoj anarchistických myšlenek až k jednotnému socialistickému hnutí na počátku 19. století, kde se rozdíly stírají, a zároveň si všímá případných štěpení, k nimž docházelo během První internacionály v roce 1864 a rozšířila se prostřednictvím rozkolu mezi Bakuninem a Marxem, který se odehrál v 70. letech 19. století. Avšak jeho popis také vytvořil zvláštní karikaturu anarchistického myšlení tím, že ho vykreslil coby izolovanou a ojedinělou vizi zabývající se téměř výhradně státem. Taylor měl v průběhu 90. let 20. století mnoho co říci o státní centricitě, takže je zvláštní, že toto pojetí promítá do anarchistického myšlení. Jeho argumentace vytyčuje řadu falešných dichotomií, které socialistické, nacionalistické, feministické a anarchistické přístupy zařazují do svých vlastních odlišných škatulek, v nichž se výhradní priorita přisuzuje zpochybňování kapitalismu, imperialismu, patriarchátu, respektive autority státu. Toto rigidní kódování umožnilo Taylorovi dojít k závěru, že „nepotřebujeme ‚nový anarchismus‘ založený na nových materiálních okolnostech konce 20. století, ale kombinované hnutí, v němž jsou všechny čtyři formy křivd vzájemně respektovány“. Je zvláštní, že si Taylor výslovně protiřečil v recenzi knihy vydané téhož roku, kde tvrdil, že skutečně existuje „naléhavost a oprávněnost nového anarchismu“. Ať tak či onak, Taylorovo čtení anarchismu je problematické.

Clark a Martin (2004) poznamenávají, že kritici někdy tvrdí, že anarchistické myšlení „zdůrazňuje opozici vůči státu do té míry, že opomíjí skutečnou hegemonii ekonomické moci. Tato interpretace možná vyplývá ze zjednodušeného a příliš zkratkovitého rozlišování mezi anarchistickým zaměřením na politickou nadvládu a marxistickým zaměřením na ekonomické vykořisťování.“ Kdyby Taylor četl anarchistické myšlení velkoryseji v celé jeho historické trajektorii, uznal by, že ačkoli je otázka státu jistě v popředí anarchistické kritiky, není to jediná oblast zájmu, kde má anarchismus ve skutečnosti stejný zájem na podkopávání třídní moci, vyrovnávání mezikulturní výměny a reformě genderových vztahů jako na rozvracení nadvlády státu. Jak před mnoha lety ukázali anarchisté jako Bakunin, Kropotkin, Reclus a Emma Goldman, tyto prvky jsou pro anarchismus sotva „nové“, protože každý z nich se zabýval stejně tak katastrofálními účinky kapitalismu jako tyranií státu. Vzhledem k tomu, že Proudhon byl vůbec prvním člověkem, který se prohlásil za anarchistu, se zdá být skutečně zvláštní tvrzení, že stát byl někdy jediným zájmem anarchismu. *Co je vlastnictví? aneb Zkoumání principu práva a vlády* bylo Proudhonovo opus magnum, kde se jeho odpověď „vlastnictví je krádež“ stala výkřikem proti kapitalismu a raným definičním znakem anarchistického hnutí. V nedávné době se objevila nová generace anarchistických geografů, která pokročila v kombinovaném chápání anarchismu. Anthony Ince (2010) tvrdí, že „holismus anarchismu – jeho uznání mnoha různých faktorů, které se v kapitalistických systémech navzájem ovlivňují a živí jako vzájemně propojené a neoddělitelné – znamená, že se ideálně hodí k analýze sporného geografického terénu kapitalismu“, zatímco Springer (2012) říká, že „příslib anarchistické geografie spočívá právě v její schopnosti myslet integrálně a odmítat přisuzování priority jednomu z mnoha dominantních aparátů, protože všechny jsou navzájem neredukovatelné“. Takže zatímco Taylor projevuje anarchismu odměřenou podporu, žel tím, že anarchismus prezentuje jen coby starost o stát – namísto toho, aby jej ocenil jako trvalou, mnohotvárnou a proměnlivou kritiku všech forem nadvlády –, ve skutečnosti přispívá k ideologickému zmatení, které je základem pro takzvané anarchokapitalisty, stejně jako k hrubé rétorice, kterou kritici používají k diskreditaci anarchismu.

Přirovnání anarchismu k pouhému odmítnutí státu funguje v souladu s myšlenkou, že anarchistické ideály mají kořeny v nedostatku organizace, značícím chaos. Anarchismus však není synonymem chaosu a kolapsu, ani se nestaví proti organizaci. Jde o aktivní přetváření každodennosti prostřednictvím touhy vytvářet nové formy organizace a „uzákonění horizontálních sítí namísto shora řízených struktur, jako jsou státy, strany nebo korporace; sítí založených na principech decentralizované, nehierarchické konsenzuální demokracie“ (Graeber). Organizace nejen usnadňuje solidaritu a vzájemnou pomoc, ale je nevyhnutelnou podmínkou společenského života, a jak kdysi zdůraznil Errico Malatesta, „věčné utlačování mas malou privilegovanou skupinou bylo vždy důsledkem neschopnosti utlačovaných dohodnout se mezi sebou a organizovat se s ostatními pro výrobu, pro požitky a pro případné potřeby obrany proti tomu, kdo by je chtěl vykořisťovat a utlačovat. Anarchismus existuje proto, aby tento stav napravil.“ Jinými slovy: pokud je chápán jako společenský proces, začínáme si uvědomovat, že anarchismus je hluboce vetkán do struktury lidstva, což vyžaduje historické zpracování, které přesahuje zjednodušující figury. Právě v duchu hledání nových forem organizace se v poslední době revitalizují anarchistické geografie, které kladou důraz na étos „udělej si sám“ (DIY) autonomie, přímé akce, radikální demokracie a nekomodifikace. To vše přesahuje pouhou opozici vůči státu.

„Jak by mohl být anarchismus organizován?“ a „Jaké formy akce to bude znamenat?“ jsou dvě z nejčastějších otázek kladených anarchistům*kám, kteří odmítají centralizovaný stát. Mnozí anarchisté*ky, včetně mě, se často zdráhají popsat anarchistickou společnost podrobněji, a přestože je to často mylně vykládáno jako úhybný manévr, má taková vyhýbavost dobrý důvod. Anarchismus se nezabývá vypracováváním sociopolitických plánů pro

budoucnost a místo toho se anarchisté*ky zabývají spíše identifikací společenských tendencí, přičemž se důrazně soustředí na možnosti tady a teď. V souladu s tím je příkladů životaschopných anarchistických alternativ téměř nekonečně mnoho. Anarchistické organizování je omezeno pouze naší představivostí, kdy jediným existujícím kritériem je, aby probíhalo nehierarchicky a bez vnější autority. Může jít o téměř jakoukoli formu organizace, od dobrovolných hasičů pro zajištění bezpečnosti, přes komunitní zahrady pro zajištění potravin, družstva pro bydlení až po kolektivy pletoucí oblečení. Spíše než centrální politický orgán si anarchisté představují společenskou organizaci jako místní dobrovolná seskupení, která si udržují autonomii prostřednictvím decentralizovaného systému samosprávných komunit všech velikostí a stupňů, které koordinují činnosti a sítě pro všechny možné účely prostřednictvím svobodné federace. Donucovací pyramida státní dynamiky je nahrazena sítí volného sdružování, v níž každá lokalita může svobodně prosazovat své vlastní sociální, kulturní a ekonomické uspořádání. Globální poštovní systém poskytuje určité náznaky toho, jak by to mohlo fungovat, protože místní sdružení mohou vznikat za účelem poskytování komplexních funkcí bez uniformity nebo nadřazené byrokracie. Poštovní služby nefungují prostřednictvím centrálního světového orgánu, ale na základě dobrovolných dohod mezi různými poštami v různých zemích.

Lidé vždy žili ve společnostech, a i když je formalizovaná vláda státu v dlouhém pochodu dějin poměrně nedávným jevem, je třeba připomenout, že je „jen jednou z forem společenského života“ (Kropotkin). Musíme radikálně převrátit své myšlení, protože anarchistická organizace nenahrazuje státní mechanismy shora dolů. Ruší je tím, že si lidé místo toho sami budují to, co potřebují, bez donucení nebo vnucené autority. V průběhu lidských dějin se lidé organizovali kolektivně, aby uspokojovali vlastní potřeby. Organizace v rámci anarchismu se v tomto ohledu neliší. Jak tvrdí Colin Ward: „za předpokladu, že existuje společná potřeba, skupina lidí si pokusem a omylem, improvizací a experimentem vytvoří ze situace řád – tento řád je trvalejší a těsněji souvisí s jejich potřebami než jakýkoli řád, který by mohla poskytnout vnější autorita“.

Tento poznatek vychází z Kropotkinových pozorování dějin lidské společnosti, kde dokumentoval ústřední význam spolupráce spojené s každodenním životem a popsal ji jako „vzájemnou pomoc“. Vzájemná pomoc, ačkoli diferencovaná v prostoru a čase, byla a stále je v lidských společnostech trvale přítomna, i když její vývoj není jednotný a formy, kterých nabývá, jsou kontextově specifické. V určitých dobách a na určitých místech byla vzájemná pomoc ústředním prvkem společenského života, zatímco v jiných dobách byly geografie vzájemné pomoci téměř skryty pod nadvládou, násilím a konkurencí. Přesto je vzájemná pomoc bez ohledu na podmínky soupeření vždy přítomna a „ve chvíli, kdy přestaneme trvat na tom, abychom všechny formy jednání vnímali pouze podle jejich funkce při reprodukci větších, totálních, forem mocenské nerovnosti, budeme také schopni vidět, že anarchistické sociální vztahy a neodcizené formy jednání jsou všude kolem nás“ (Graeber).

Poskytování sociální péče nevzniklo na půdě státu; „vyvinulo se z rozsáhlé sítě přátelských spolků a organizací vzájemné pomoci, které vznikly díky svépomoci dělnické třídy v 19. století“ (Ward). Vzájemná pomoc tedy není hypotetickým modelem, jak by se mohla společnost utvářet; již se děje a poskytuje trvalé příležitosti k pospolitosti a emancipaci.

Na rozdíl od marxistů, kteří se na dějiny dívají utilitaristicky, anarchisté*ky uznávají, že prostředky a cíle nelze oddělit. Anarchistický projekt se pak shoduje s feminismem, pokud je pokusem o podporu feminizace společnosti prostřednictvím rozšíření spolupráce, rovnosti, soucitu a sdílení, které představují vztahy vzájemné pomoci a kontrastují s agresivitou, rasismem, vykořisťováním, misogynií, homofobií, třídním útlakem a soupeřením naší moderní společnosti ovládané muži. Anarchismus nevymezuje linii ani neposkytuje model, nýbrž poukazuje na strategii rozbití pout donucení a řetězů vykořisťování tím, že zahrnuje nekonečné množství každodenních aktů odporu a spolupráce. Kooperativy péče o děti, pouliční party, kolektivní zahrady, vzdělávací sítě, flash moby, komunitní kuchyně, skupiny pro neškolní vzdělávání, nezávislé mediální kolektivy, střešní okupace, spoluspotřebitelské aktivity, organizace přímé akce, radikální samba bandy, peer-to-peer sdílení souborů, šicí dílny, sezení na stromech a ekosabotáže, spontánní pomoc při katastrofách, kulturní jamming, knižní veletrhy, lokální rádio, budování koalic, kolektivní hacking, dumpster diving, divoké stávky, sousedské sdílení nástrojů, sdružení nájemníků*ic, organizace na pracovišti a squatting – to vše je anarchismus v akci, každý s významně prostorovými důsledky, a to je jen špička příslovečného ledovce. Jakými formami akce tedy anarchismus disponuje? „Všemi formami,“ odpověděl Kropotkin, „skutečně nejrozmanitějšími formami, diktovanými okolnostmi, temperamentem a dostupnými prostředky. Někdy vážnými, někdy humornými, ale vždy odvážnými; někdy kolektivními, někdy čistě individuálními. Tato politika akce nezanedbá žádný z dostupných prostředků, žádnou událost veřejného života, aby udržela ducha při životě, aby šířila a našla výraz pro nespokojenost, aby vzbudila odpor vůči vykořisťovatelům, aby zesměšnila vládu a odhalila její slabost, a především a vždy skutečným příkladem probudila odvahu a rozdmýchala ducha vzpoury.“ Mělo by tedy být jasné, že praxe vzájemné pomoci, která je jádrem anarchismu, je stejně tak kritikou kapitalismu, imperialismu a patriarchátu jako kritikou autority, kterou si nárokuje stát.

Problematické spojení anarchismu pouhopouze s protistátními způsoby myšlení a praxe slouží k marginalizaci této konkrétní trajektorie socialistického myšlení, takže se zdá být méně životaschopná nebo žádoucí mezi těmi, kteří by mohli jinak sympatizovat s anarchistickými sklony. Jedná se o strategii, která se snaží marxismu vdechnout jistou kritickou aspiraci levicového myšlení, kterou anarchismus údajně postrádá, zatímco ve skutečnosti – jak uvidíme v následující části – jak anarchismus, tak marxismus vzešly ze stejných kořenů socialistické kritiky, ale nakonec se rozštěpily různými směry, které pramenily z rozdílných názorů na roli státu. Tato divergence však neznamená, že anarchismus opustil veškerý svůj další věcný obsah a stal se čistě protistátní ideologií, jak se někteří marxisté*ky zřejmě domnívají. Historické sblížení anarchismu se socialismem žel nezabránilo marxistům*kám v tom, aby naznačovali, že anarchistické myšlenky promazávají koleje směřující k neoliberální budoucnosti, což je blud, který ještě prohloubili konzervativci (zejména v rámci Spojených států) a jejich nesmyslné přivlastnění si termínu anarchismus, aby jím označili vlastní démonizaci státu, aby se ve výsledku mohl kapitál stát zcela neomezeným. Takové výklady jsou hlubokým zkreslením anarchismu jako politické filozofie a záměrně se dopouštějí karikatury tím, že odmítají antikapitalistické kořeny anarchismu. A přesto marxisté*ky, počínaje Engelsem, opakovaně hlásali mýtus, že anarchisté*ky považují stát za hlavního nebo jediného nepřítele: „Podle Bakunina nebyl boj proti hlavní koncentraci moci ve společnosti, státu, *o nic méně nutný* než boj proti kapitálu. Engels však věc staví poněkud jinak, když tvrdí, že pro Bakunina byl stát hlavním nepřítelem, jako by Bakunin netvrdil, že i kapitál je nepřítelem a že jeho vyvlastnění je nutnou, i když ne postačující podmínkou sociální revoluce… [Engelsovo líčení] překrucuje Bakuninovu argumentaci, která rovněž považovala kapitál za zlo, jež je nutné odstranit.“ (Gouldner)

Stručně řečeno, anarchismus kritizuje kapitalismus stejně, jako to dělá marxismus, přičemž hlavní rozdíl spočívá v tom, že marxismus chce i nadále pracovat s konkrétními formami monopolu, zatímco anarchismus se do takové vylučovací praxe odmítá zapojit.

O MONOPOLECH

Nelze přerozdělovat bohatství, aniž by se člověk nejprve stal pánem veškerého bohatství; přerozdělování je především monopol.

Anselme Bellegarrigue

Právě v tomto bodě – v nutnosti zničit monopol – došlo k rozchodu jejich cest. Zde se cesta rozvětvila. Zjistili, že se musí obrátit buď doprava, nebo doleva – jít buď cestou Autority, nebo cestou Svobody. Marx šel jednou cestou, Warren a Proudhon druhou. Tak se zrodil státní socialismus a anarchismus.

Benjamin Tucker

To, že je anarchismus pevně zakotven v socialistické praxi a myšlení, platí od jeho vzniku coby politické filozofie, kdy Pierre-Joseph Proudhon jako první člověk v historii prohlásil: „Jsem anarchista.“ Vedle Pierra Lerouxe, Marie Roch, Louise Reybauda a Roberta Owena je Proudhon právem považován za předního kmotra socialismu. Jeho myšlenky měly na konci 19. století ve Francii takový vliv, že je nemožné oddělit jeho kritiku vlastnictví od libertinského hnutí, které v roce 1871 vyústilo v Pařížskou komunu. Stejně jako Marx, ale téměř tři desetiletí před ním, přišel Proudhon s tím, že kapitalisti podvádějí své dělníky, protože ti produkují více

hodnoty, než jim poskytuje námezdní práce, a jsou to tudíž dělníci, kdo má etické právo kontrolovat výrobní prostředky: „Kdo pracuje, stává se vlastníkem… A když říkám vlastník, nemám na mysli pouze (jak to dělají naši pokrytečtí ekonomové) vlastníka své dávky, svého platu, své mzdy – mám na mysli vlastníka hodnoty, kterou vytváří a z níž má zisk pouze pán. Protože to všechno se týká mzdy a rozdělování výrobků… Mnoho lidí mluví o tom, že by se pracujícímu lidu měl přiznat podíl na výrobcích a ziscích; ale v jejich představách je to čistá dobročinnost: nikdy neprokázali – možná ani netušili –, že by to bylo přirozené právo, které je vlastní práci a neoddělitelné od funkce výrobce… Toto je můj návrh: *Dělník si i po obdržení mzdy zachovává přirozené vlastnické právo k věci, kterou vyrobil*."

Proudhon umístil právo vyrábět bez práce do jádra vykořisťování v kapitalismu, což je myšlenka, která „předjímá to, co Marx a Engels později nazvali přivlastněním nadhodnoty" (Enrenberg). Podobně se Proudhon stavěl proti všem příjmům, které nejsou založeny na práci, včetně renty, dividend, úroků a zisku. Ve skutečnosti každý, kdo zná oba díly, pozná, že Marxův první díl *Kapitálu* rekapituluje mnoho myšlenek poprvé prezentovaných v Proudhonově knize *Co je vlastnictví?*, ale bez náležitého uznání. Na rozdíl od marxistů*ek, kteří Proudhonovi nevěnovali příliš pozornosti především kvůli Marxovým vlastním „velmi zkresleným" líčením, která byla „téměř vždy zatížena opovržením" (McKay), se anarchisté Proudhonovým dílem nadále zabývají a již dlouho si uvědomují, že „doktrínu nadhodnoty, onen velký ‚vědecký objev', na který jsou marxisté tak hrdí, nacházíme v Proudhonových spisech" (Rocker).

Jen málo marxistů*ek si je této historie vědomo a jeden z recenzentů tohoto článku skutečně označil Marxův intelektuální dluh vůči Proudhonovi za „naprosto absurdní tvrzení", ale je těžké polemizovat s důkazy, neboť „Marxovy diskuse o Proudhonových myšlenkách… pokrývají téměř celou jeho kariéru" (Thomas). Marx, stejně jako před ním Proudhon, tvrdil, že zrušení úročeného kapitálu je pro kapitalismus destruktivní. Marx, stejně jako před ním Proudhon, rozlišoval mezi vlastnictvím a soukromým vlastnictvím a tvrdil, že družstva by měla nahradit kapitalistické firmy. Marx, stejně jako před ním Proudhon, tvrdil, že dělnická třída se musí emancipovat. Marx, stejně jako před ním Proudhon, považoval vlastnictví za podmanění si práce druhých prostřednictvím přivlastnění. Marx, stejně jako před ním Proudhon, považoval družstevní hnutí za nutnost přechodu od kapitalismu, a proto uznával potřebu společné půdy a pracovních míst. Marx, stejně jako před ním Proudhon, hlásal potřebu „vědeckého socialismu". Marx, stejně jako před ním Proudhon, tvrdil, že stát je nástrojem třídní vlády, ačkoli se lišili v názoru, zda je k jeho řádnému zrušení nutná dočasná diktatura proletariátu.

V tomto světle je naprosto zvláštní, že se Proudhonem zabývalo tak málo geografů, dokud si neuvědomíme, že se Marx nejprve proslavil zesměšněním tehdy známého socialisty prostřednictvím „udržování zlomyslného překrucování jeho myšlenek" (Vincent) a využil Proudhonova věhlasu, aby přiměl lidi číst dílo tehdy neznámého radikálního myslitele. Benjamin Tucker (1883), zjevně rozčilený Marxovými výstřelky, tvrdil, že Proudhon „ukázal světu" jak „historickou trvalost třídních bojů v postupných projevech", tak „tendence a důsledky kapitalistické výroby… znovu a znovu během dvaceti let předcházejících vydání *Kapitálu*". Ale jak opět Ian McKay (2011) s jazýčkem na vahách uvádí, „to vše může být jen náhoda a pouhý případ podobně uvažujících velkých mozků – kdy jeden dospěl ke stejným závěrům několik let poté, co je druhý vyjádřil tiskem". A tak v celém Harveyho díle najdeme jen letmé zmínky o Proudhonovi, až do jeho poslední knihy o Paříži, kde se francouzskému socialistovi konečně a jen stěží vyhneme. Toto opomenutí, které pramení z „přetrvávajících mylných představ o Proudhonově myšlení, jež jsou důsledkem pokračující úcty prokazované Marxovi a v důsledku toho i jeho hodnocení Proudhona" (Vincent), udává tón radikální geografii, který je jasně patrný v množství článků, jež nacházíme s odkazem na rané zastánce socialismu v časopisech zabývajících se humánní geografií od vydání Harveyho (1973) první velké marxistické práce před čtyřmi desetiletími. Marx si jednoznačně monopolizoval kolektivní pozornost této disciplíny. Jak píše Edward Hyams (1979), „žádný dobrý marxista nemusel přemýšlet o Proudhonovi. Mají to, co je pro ně mateřským mlékem, soud ex cathedra. Neboť podstatou marxismu… je autorita." Jakkoli je to trapné, písemné záznamy dokazují, že Proudhon jako první navrhl mnoho klíčových aspektů marxismu. Proudhon, anarchista, proto sehrál klíčovou roli ve vývoji marxistického myšlení, a přestože marxisté*ky mají tendenci přisuzovat Pařížské komuně svůj význam, neboť je všeobecně považována za první převzetí moci dělnickou třídou během průmyslové revoluce, Proudhonův vliv je nepopiratelný.[2]

Debaty o politice a výsledcích Pařížské komuny upevnily rozpory mezi anarchisty*kami a marxisty*kami a plně potvrdily roztříštěnost socialistických myšlenek, které se začaly štěpit ještě před vznikem První internacionály v roce 1864. Kropotkin byl například zděšen odklonem Komuny od Proudhonových protistátních myšlenek, když „vyhlášením svobodné Komuny pařížský lid vyhlásil základní anarchistický princip… [ale] zastavil se v půli cesty… [zachoval] starý vládní princip tím, že okopíroval Komunální radu podle starých obecních rad". Hlavní rozkol mezi anarchismem a marxismem následně vyplynul z rozdílných názorů na potřebu vůdců – či předvoje – a na otázku samotné revoluce (viz níže), jakož i na míru autonomie poskytované dělníkům v jakékoli porevoluční konjunktuře a úzce související otázku monopolu násilí.

Anarchisté*ky odmítali jakýkoli takový monopol na základě předpokladu, že násilí je především primárním rozměrem státní moci, a proto každý stát, ať už ovládaný buržoazií nebo uchvácený dělníky, bude nevyhnutelně fungovat jako nástroj třídní nadvlády. Naproti tomu marxisté*ky věřili, že vzhledem k tomu, že ve většině společností před nástupem socialismu vládne menšinová třída, vyžaduje dosažení beztřídní společnosti, aby dříve znevýhodněná třída získala monopol a nadřazenou schopnost násilí. Jak tvrdil Bakunin: „Oni [marxisté] tvrdí, že pouze diktatura – samozřejmě jejich diktatura – může vytvořit vůli lidu, zatímco naše [anarchistická] odpověď na to zní: Žádná diktatura nemůže mít jiný cíl než sebepotvrzení a může zplodit pouze otroctví v lidech, kteří ji tolerují; svobodu může vytvořit pouze svoboda, to znamená… vzpoura lidu a svobodná organizace pracujících mas zdola nahoru."

Touha po svržení státu a vytvoření osvobozeného socialistického systému prostřednictvím despotické moci je tedy rozporuplná, stejně jako související marxistická představa o odumírání státu. Bakunin si toho byl vědom, když poznamenal: „Má-li být jejich stát skutečným lidovým státem, proč by se pak měl rozpouštět? (…) [Marxisté] říkají, že toto státní jho – diktatura – je nezbytným přechodným prostředkem k dosažení emancipace lidu: anarchismus neboli svoboda je cílem, stát neboli diktatura je prostředkem. Chceme-li tedy pracující masy osvobodit, je třeba je nejprve zotročit."

Takový avantgardismus a nápadná nedůslednost anarchisty*ky děsily a staly se základní trhlinou socialistického hnutí.

Marxova ekonomická analýza je zakořeněna v pojmu vykořisťování, přičemž ostatní formy útlaku nebo to, co by anarchisté*ky nazvali „nadvládou", jsou redukovatelné na konflikt třídních vztahů. Pro genderový útlak, homofobii, rasovou diskriminaci nebo jiné sociální hierarchie není v rámci striktně marxistického pohledu prostor pro samostatnou analýzu. Tyto boje nejsou považovány za svébytné mimo zdánlivě zásadnější problém kapitalistického vykořisťování, a tak sílou Marxova pohledu je, že trvá na tom, že konečnou analýzou společnosti jsou její ekonomické vztahy. Pokračujeme-li v této myšlence: „existuje-li jediné místo útlaku, archimédovský bod, kolem něhož se dějiny a boj otáčejí, pak ti, kdo jsou s tímto bodem lépe obeznámeni, jsou těmi, kdo mohou nejlépe dohlížet na boj a odpor" (May). Myšlenka předvoje je tedy neoddělitelná od marxismu právě proto, že zachovává třídně-centrický pohled, v němž marxisté*ky tvrdí, že ekonomické vykořisťování by mělo být monopolem našich analýz útlaku. Pokud však naopak považujeme nadvládu za mnohotvárnou, což je čtení, které geografie skutečně vyžaduje, neboť neexistuje jediné místo útlaku a kapitalismus si nikdy nemůže nárokovat totalizující a monolitickou hegemonii, pak je rozlišení mezi intelektuální třídou a masami obtížněji udržitelné. Jakmile rozpoznáme více míst útlaku – vzorců nadvlády, které postupují do každodenního života, z něj a napříč ním –, geografie vzpoury se stane mnohem rozptýlenější než jediná třídní revoluce. To neznamená, že by sítě solidarity nemohly a neměly být budovány na základě dobrovolné spřízněnosti, ale je to obžaloba představy, že předvoj nějakým způsobem reprezentuje naši kolektivní naději, a nikoliv své vlastní sobecké zájmy.

Tato linie kritiky odhaluje další smysl monopolu, k němuž se marxismus hlásí v podobě univerzalizace proletariátu a prohlašování takové ontologie za motor emancipace celého lidstva. Takový třídně orientovaný pohled je problematický právě proto, že identita je mnohem roztříštěnější, než si mnozí marxisté chtějí připustit, a přesto se marxismus jako filozofie prezentuje coby ten, kdo má pevně v rukou způsob, jak mobilizovat solidaritu a odkud by měla být poháněna. V tomto ohledu se opět ukazuje

jeho avantgardismus. To také naznačuje limity marxistického myšlení, které vyplývají z toho, jak vysvětluje přechod od kapitalismu k socialismu nebo od třídní společnosti ke společnosti beztřídní, a má to své důsledky. Je důležité si uvědomit, že marxistické vysvětlení vzniklo téměř výhradně na základě analogie s přechodem od feudalismu ke kapitalismu – tedy od jedné třídní společnosti k jiné třídní společnosti. To vyvolává klíčovou otázku o užitečnosti marxistické analýzy, totiž zda je možné vysvětlit a předpovědět přechod od třídní společnosti k beztřídní společnosti pomocí stejné dialektiky, která vysvětluje přechod jedné třídní společnosti k jiné? Jak poznamenává Murray Bookchin (1986), mezi vývojem buržoazie za feudalismu a vývojem proletariátu za kapitalismu existují velmi významné rozdíly, které Marx nepředpokládal a neuznal. To je silná kritika marxistické epistemologie, která přesahuje abstrakci a proniká do konkrétní materiality toho, jak se revoluce reálně uskutečňuje. Do jisté míry také vysvětluje, proč stát pod vlivem marxismu po uvedení do praxe ve skutečnosti nezaniká a proč v novém socialistickém státě zůstává zakořeněn buržoazní charakter. Jakmile se vlády ve státě zmocní marxismus, stává se pouhou ideologií, asimilovanou do vyspělých forem státního kapitalistického hnutí, jak jsme viděli v Sovětském svazu a jeho konečném zhroucení a jak se to zcela jasně ukázalo v současné Číně. Když tedy Bookchin tvrdí: „neuvěřitelnou ironií dějin se ukázalo, že marxovský ‚socialismus' je z velké části právě státním kapitalismem, který Marx v dialektice kapitalismu nepředvídal", je těžké jeho obvinění odmítnout, když empirie jeho hodnocení potvrzuje.

Zatímco marxismus představuje avantgardisticko-etatistický okraj socialistického politického spektra, nebo přinejmenším akceptuje stát v utilitaristickém pojetí jako prostředek k dosažení cíle prostřednictvím údajně „prozatímní" diktatury proletariátu, anarchismus je doménou libertinského socialismu a odmítá myšlenku, že násilné prostředky mohou ospravedlnit emancipovaný stav nebo k němu někdy případně vést. Jinak řečeno, být antietatistou v rámci socialistického myšlení znamená být anarchistou*kou. Ačkoli by autonomističtí marxisté*ky nepochybně oponovali, přesto bych kritizoval libertinské kategorie zdánlivě „marxistické" příslušnosti jako do značné míry synonymní se socialistickým anarchismem a přinejmenším „anarchistické" ve své podstatě. Zejména existuje významná shoda mezi anarchogeografií Kropotkina a Warda, v níž je potenciál nové společnosti spatřován již v materialitě kapitalismu, a analýzami autonomistických marxistů, kteří aktivně usilují o vytváření budoucnosti podporou alternativních společenských vztahů a nových forem bytí v každodenním životě (Katsiaficas, Marks, Pickerill a Chatterton). Harry Cleaver (1992) poznamenává, že „jako náhradu za vyčerpanou a neúspěšnou ortodoxii" nabízejí autonomističtí marxisté*ky živější a dynamičtější marxismus, „který se regeneroval v bojích skutečných lidí a jako takový dokázal vyjádřit alespoň některé prvky jejich tužeb a projektů sebehodnocení". Při hledání budoucnosti v přítomnosti tak přístup anarchistických geografů k otázce překonání kapitalismu nachází společnou řeč s autonomistickými marxisty*kami ve zdůrazňování existujících aktivit, které ztělesňují primární význam tvůrčích forem sociální spolupráce a alternativních způsobů bytí. Jak anarchisté, tak autonomisté se snaží organizovat produktivní činnosti způsobem, který brání kapitalismu s cílem nakonec zlomit jeho nadvládu nad společností.

Pravděpodobně z politických důvodů, které pramení z nedávného zneužívání slova anarchismus politickou pravicí, si autonomní marxisté*ky zvolili alternativní diskurzivní rámce pro reprezentaci svých myšlenek. Pravděpodobně z podobných důvodů se někdy upouští od označení „marxista*ka" ve prospěch přímočařejšího označení „autonomista*ka". Ať už jsou důvody pro jejich pojmenování jakékoli, mezi autonomistickými a anarchistickými myšlenkami existuje významná shoda. Clough a Blumberg (2012) poskytují užitečnou diskusi, která sleduje nuance těchto dvou dimenzí libertinského socialismu, aby je uvedla do dialogu, zatímco Pierpaolo Mudu (2012) sleduje historii toho, „jak a do jaké míry lidé spojení s anarchistickou nebo autonomistickou orientací sdíleli principy jednání a jak se jednotlivci sdílející tyto principy vzájemně ovlivňovali". Jedná se o kriticky důležité zásahy při budování širší solidarity pro stejné obecné principy svobody, spřízněnosti a reorganizace společnosti podél nehierarchické, horizontální osy. Anarchisté*ky i autonomisté*ky se do takového procesu zapojují prostřednictvím nové představy revoluce, kdy její základ nelze hledat v hlubokém momentu rozsáhlého společenského a politického převratu, jenž má svůj původ v údajně univerzální zkušenosti zbídačení určité třídy, ale v povstaleckém ohnisku každodennosti a kontextuální specifičnosti žité zkušenosti.

PROBLÉM S REVOLUCÍ

Stát není něco, co lze zničit revolucí, je to stav, určitý vztah mezi lidmi, způsob lidského chování; zničíme ho tím, že vytvoříme jiné vztahy, že se budeme chovat jinak.

Gustav Landauer

Ontologická anarchie navrhuje, abychom se probudili a vytvořili si svůj vlastní den – dokonce i ve stínu státu, toho hnisavého obra, který spí a jehož sny o Řádu metastázují jako křeče spektakulárního násilí.

Hakim Bey

Marxističtí geografové tradičně považovali revoluci za prostředek k dosažení cíle svého politického projektu. Toto čtení je však v poslední době zpochybňováno, zejména v autonomistických marxistických kruzích, kde je zpochybňován revoluční imperativ. Hardt a Negri jsou patrně nejznámějšími zastánci alternativního čtení revoluce s návrhem, že naše úsilí by se mělo zaměřit na určitou spontaneitu, která již vyzařuje z obyvatelstva a podněcuje politické narušení v malých trhlinách, které nevyhnutelně existují v rámci hegemonie. Tento výklad významně koresponduje s anarchistickým cítěním a shoduje se s těmi anarchisty*kami, kteří se stavěli proti revoluci a pro povstání. Max Stirner (1845) byl jedním z prvních, kdo tuto myšlenku formuloval, když říkal, že zatímco revoluce má za cíl vytvořit nové uspořádání, naopak povstání „nás již nevede k tomu, abychom se *nechali* řídit, ale abychom se řídili sami, a nevkládá žádné zářné naděje do ‚institucí'. Není to boj proti zavedenému, protože pokud se mu daří, zavedené se hroutí samo od sebe; je to pouze vypracování mne ze zavedeného. Opustím-li zavedené, je mrtvé a přechází v rozklad."

Stirner se proto vysmíval tradičnímu pojetí revoluce a považoval ta sociální hnutí, jejichž cílem bylo svrhnout stát, za implicitně etatistická, pokud z popela státu starého usilovala o založení státu nového. Nahrazení jedné vlády jinou nepřipadalo pro Stirnera v úvahu, což je myšlenka, kterou od té doby zastávají anarchisté*ky. Ačkoli někteří anarchisté*ky nadále používají jazyk „revoluce", předpokládaný význam je velmi odlišný od významu většiny marxistů*ek. Záměrem povstání je to, co by se dalo nazvat „revolucí každodenností", kdy se jednotlivci stávají „povstalci" tím, že odmítají stávající struktury nadvlády a jdou vlastní cestou. Stirner podle toho mluvil o povstání v jeho etymologickém smyslu „povznést se" nad vládu, náboženství a další hierarchie nikoliv nutně za účelem jejich svržení, ale prostě za účelem přehlížení těchto struktur tím, že člověk převezme kontrolu nad svým individuálním životem. Tento přístup je samozřejmě podstatou přímé akce, která na rozdíl od občanské neposlušnosti a jejího velkého gesta vzdoru postupuje bez jakýchkoli ohledů na autority, neboť všechny autority jsou považovány za nelegitimní. Přímá akce a povstání jsou proto synonyma, neboť odmítají jakýkoli pojem avantgardy a odvolávají se na prefigurativní politiku, v níž je spektakulární okamžik revoluce nahrazen probíhajícím procesem skutečného vytváření alternativ tady a teď, místo aby se čekalo, až se ustálí jediná proletářská identita a celá struktura bude stržena a vzkříšena s novými vůdci.[3]

Marxistický duch avantgardismu a třídní pohled na proletariát se dostává do popředí v knize *Komunistický horizont* od Jodi Dean (2012), která je sice vydávána za manifest nové kolektivní politiky, ale místo toho nabízí reakční odpověď na jazyk autonomie, autogesce a horizontalismu, který je pro současná sociální hnutí tak inspirativní. Spontaneita „nadcházejícího povstání" (Neviditelný výbor, 2009) je odmítnuta a místo ní Dean znovu resuscituje myšlenku, že kolektivní akce se musí konstituovat jako politická strana a být sešikována předvojem, aby vedla revoluci, což podle jejích vlastních slov vyžaduje „disciplínu a přípravu". Pro Dean je „komunistická strana nezbytná, protože ani kapitalistická dynamika, ani masová spontaneita imanentně nevyvolávají *proletářskou* revoluci", což znovu zavádí třídně orientovaný pohled na marxismus. Na jiném místě a při demonstraci neznalosti dějin socialismu Dean odtuší, že „anarchismus pouze opakuje neoliberální ideologii, jen s opoziční, jakoby groovier příchutí". Hrajíc si na stejnou protimluvnou rétoriku těch, kdo se nazývají anarchokapitalisty, Dean anarchismus překvapivě karikuje jako šifru kapitalismu. Jak může být kooperativní přístup anarchismu ke společenské změně (tj. vzájemná pomoc) považován za „neoliberální", je záhadou, na

kterou Dean nedokáže odpovědět. Je zřejmé, že buď o Kropotkinovi a jím prosazované anarchokomunistické perspektivě nikdy neslyšela, nebo ji z pohodlnosti ignoruje, aby získala politické body. Dean však nezůstává jen u nevysvětlitelného odtržení anarchismu od socialismu a komunismu, ale rekapituluje i státocentrickou karikaturu anarchismu: „Důležité je, co dnes označujeme za primárního nepřítele. Je primárním nepřítelem kapitalismus, nebo je primárním nepřítelem stát? Komunisté*ky a socialisté*ky správně uznávají, že primárním nepřítelem je kapitalismus. Problém anarchistů*ek spočívá v tom, že mnozí z nich považují za primárního nepřítele stát nebo jeho formu. Nemyslí si tedy, že zmocnění se státu – nebo snaha vyvlastnit jej různými způsoby získáním jeho částí – má význam. Spíše přemýšlejí o jeho úplném zrušení. To je chyba."

Skutečným omylem je Deanina domněnka, že jedinou skutečnou formou socialismu je marxismus, a mylné tvrzení, že všechny protistátní perspektivy jsou synonymem nebo alespoň doplňkem neoliberalismu, což je omyl, který opakuje Harvey. Ačkoli se anarchistická teorie nepopiratelně zaměřila na svobodu jednotlivce, kde Stirner udával tón knihou *Jeðiný a jeho vlastnictví*, jen intelektuální zkreslení ji může číst jako předstupeň privatizované tyranie neoliberalismu. Ačkoli je v nezkrácené verzi *Německé iðeologie* „pronásledován sedmi sty stranami těžkopádného výsměchu a urážek" (Berlin), Stirnerovi zjevně nejde o obranu privilegií vládnoucí třídy, neboť to není jeho pojetí egoismu, který je naopak míněn jako zničení modly všeho druhu. Přímá akce a DIY etika anarchismu (vyjádřená prostřednictvím squaterských hnutí, autonomních domorodých hnutí, hnutí sociálních center, dělnických družstevních hnutí a alterglobalizačních hnutí) jsou proto na hony vzdálené homofobii, sexismu, rasismu a sobectví libertariánské pravice, právě proto, že anarchismus je zakořeněn v pojmech sounáležitosti, solidarity a pospolitosti, které se projevují *taðy* a *teð* prostřednictvím každodenních prožitků.

Revoluce všedního dne je téma, které převzali situacionisté*ky,[4] když se pro marxismem inspirovaného Guy Deborda a Raoula Vaneigema možnosti rozchodu s kapitalismem objevily na úrovni každodenní praxe a žité zkušenosti. Tento charakter však v tradičním marxismu zcela chybí. Friedrich Engels nedokázal prohlédnout svou konkrétní verzi revoluce, která fakticky sloužila jako omluva pro autoritářství marxistických idejí: „[Anarchisté] požadují, aby prvním aktem sociální revoluce bylo zrušení veškeré autority. Viděli tito pánové (sic) někdy revoluci? Revoluce je jistě to nejautoritářštější, co existuje; je to akt, jímž jedna část obyvatelstva vnucuje svou vůli druhé části pomocí pušek, bajonetů a děl – autoritářských prostředků, pokud takové vůbec existují; a nechce-li vítězná strana bojovat zbytečně; musí tuto vládu udržet pomocí teroru, který její zbraně vůči reakcionářům zajišťují."

Engelsovým cílem bylo zdiskreditovat anarchisty a dodat důvěryhodnost myšlence, že proletářská diktatura je jediným životaschopným socialismem, a přesto tato kritika vyznívá naprázdno, protože se míjí se záměry anarchistů, kteří se k této situaci stavěli mnohem reflexivněji, než Engels kdy připustil. Proudhon se touto kritikou zabýval přímo, když v dopise Marxovi napsal: „Možná že stále zastáváte názor, že v současné době není možná žádná reforma bez převratu, bez toho, co se dříve nazývalo revolucí a ve skutečnosti není ničím jiným než otřesem. Tento názor, který chápu, který omlouvám a o kterém bych ochotně diskutoval, protože jsem ho sám dlouho sdílel, mě poslední studie přiměly zcela opustit. Domnívám se, že ji k úspěchu nepotřebujeme, a že bychom tudíž neměli předkládat revoluční akci jako prostředek společenské reformy, protože tento předstíraný prostředek by byl prostě odvoláním se na sílu, na svévoli, zkrátka protikladem."

Zejména násilí a autoritářství revoluce přimělo Proudhona k tomu, aby přehodnotil, kam by se měla zařadit anarchistická filozofie, a revoluce byla proto z jeho slovníku vypuštěna.

Jeho příkladu následovalo velké množství anarchistů*ek, u nichž je násilí revoluce a rozpor, který z něj vyplývá pro vizi anarchismu o mírové a rovnostářské společnosti, prvořadým problémem. Tucker (1926) tvrdil, že „násilí nemůže anarchii zachovat, ale ani ji nastolit. Ve skutečnosti je jedním z nevyhnutelných vlivů použití síly oddálení anarchie", zatímco Ethel Mannin (1944) napsala, že „dějiny krvavých revolucí jsou všude dějinami selhání… lidé do nich nemají být vtaženi; vydrží jen to, čeho se dosáhne velkým vzedmutím lidského ducha, z vášnivé touhy davu; co je vnuceno silou, nemá kořeny a nemůže vydržet".

V anarchistické tradici nicméně existuje ambivalence ve vztahu k násilí, i když „všichni anarchisté očekávají mírovou a nenásilnou společnost" (Marshall). Ačkoli historie anarchismu vykazuje momenty násilné angažovanosti, zejména v období „propagandy činem" na konci 19. století, většina anarchistických aktivit (tj. praxe vzájemné pomoci) v průběhu dějin i v současnosti byla nenásilná. Právě doba vrcholící propagandy činem anarchismus v obecném mínění silně zdeformovala. Činnost několika málo lidí způsobila, že se anarchismus v očích veřejnosti odklonil od svých rovnostářských imperativů a kooperativních principů, když byl haněn jako pouhý pakt teroristů a vrahů. Přesto je představa, že celý anarchismus je prohnilý kvůli činům těchto anarchistů*ek, kteří použili násilnou taktiku, neopodstatněná. Takové uvažování se nijak neliší od současného honu na čarodějnice proti muslimům, jako by činy násilnické menšiny nějak odrážely myšlení a praxi mírumilovné většiny. Vzhledem k tomu, že anarchisté obecně přijímají myšlenku, že prostředky a cíle by neměly být v rozporu, a „vzhledem k tomu, že anarchisté respektují suverenitu jednotlivce, je to z dlouhodobého hlediska nenásilí, a nikoliv násilí, co vyplývá z anarchistických hodnot" (Marshall).

Smysl revoluce, má-li být vůbec zachráněn, by se měl přeorientovat z použití násilí a dobytí státní moci na povstalecký potenciál každodennosti. Takový pohled však není bez kritiky, neboť Neil Smith (2010) tvrdí, že nesprávně interpretuje ambice revoluce jako pouhé uchopení státní moci a nahrazení jednoho režimu druhým, přičemž „jen záměrně špatné čtení marxistické politické teorie se může dopustit tak elementárního omylu. Nejenže se zříká celých dějin revolučního myšlení, ale také pohodlně vymazává Engelsův a Leninův argument o odumírání státu." Smith má pravdu, revoluce je víc než jen uchvácení státu; je příkladem totalizující prostorové logiky prométheovského impulzu, který se snaží přetvořit vše podle racionálního plánu. Kromě zjevného autoritářství takového projektu bychom si měli uvědomit, že ne vše je třeba přetvořit a revoluce je necitlivá k „jiným světům" a „různým ekonomikám", které již existují a jsou neustále přetvářeny prostřednictvím experimentů mimo kapitalismus. Povstání se vzpírá plánu, který společnosti vnucují instituce – ať už kapitalistické nebo marxistické –, a spočívá v dobrovolném prosazení autonomního sebeuspořádání, aby se člověk mohl okamžitě odpojit od zavedených diskurzů a struktur a emancipovat se od nadvlády prostřednictvím politiky odmítání a prefigurace alternativ.

Na rozdíl od Smithova (2010) revolučního imperativu, který se vyhýbá jakékoliv diskusi o falešném příslibu marxismu, že stát bude skomírat – což je nepravda, kterou historie opakovaně odhalila –, povstání zahrnuje způsob organizace, který spontánně vyrůstá z vlastní aktivity. Jak jsme již viděli, Bakunin si byl dobře vědom lsti diktatury proletariátu a odhalil ji prostřednictvím chápání státu jako vždy obdařeného nějakou formou privilegia „kněžské třídy, aristokratické třídy, buržoazní třídy. A nakonec, když se všechny ostatní třídy vyčerpají, stát se pak stává dědictvím byrokratické třídy a poté upadá – nebo, chcete-li, stoupá – do pozice stroje."

Taková reflexe činí ostrou argumentaci, a tedy i samotnou revoluci, neudržitelnou, je-li vyjádřena v avantgardistických termínech zmocnění se státního aparátu. Má-li být revoluce někdy zachráněna jako životaschopná myšlenka, měla by se přeorientovat na specifika každodennosti a povstalecké možnosti, které existují tady a teď. Zdá se však, že takové sblížení s anarchisticko-autonomistickým cítěním Smithovi nevyhovuje, když píše, že „vzývání politické spontaneity jako prostředku k jiné budoucnosti vyvolává vlastní utopismus. Revoluce diskurzivního já je nutná, ať už je spojena s politickými hnutími nebo ne, ale není dostatečným prostředkem k revoluční společenské změně. ‚Změň sebe a svět se změní s tebou' bylo nadějné heslo šedesátých let, které mělo své skutečné využití, ale potřeba politické organizace tím nezaniká."

Tato kritika se žel míjí účinkem, neboť anarchismus se organizaci nebrání: „Jde o vytváření nových forem organizace. Nechybí mu ideologie. Tyto nové formy organizace jsou jeho ideologií." (Graeber) Anarchismus spočívá v novém vynalézání každodenního života prostřednictvím aktivního vytváření horizontálních sítí spřízněnosti a vzájemné pomoci namísto hierarchických struktur.

Na rozdíl od politiky konečného stavu marxismu a neoliberalismu, které obě předpokládají okamžik, kdy skončí dějiny a bude vytvořena harmonická globální vesnice toho či onoho druhu, je prefigurativní politika anarchismu považována za nekonečně náročný boj. Jinými slovy, zatímco revoluční imperativ je prostředkem k dosažení cíle, povstalecký imperativ je prostředkem *bez* cíle. Existuje ageografická tendence revolučního imperativu, kterou někteří marxisté*ky začali odmítat, zejména autonomisté*ky a situacionisté*ky, což je posouvá blíže k anarchistickému chápání světa. Anarchismus jako politická filozofie plně oceňuje procesuální povahu

prostoru, kde je politika čekání – na revoluci, na odumření státu, na to, až proběhnou etapy dějin – odmítána ve prospěch realismu, který přichází s uznáním, že každodennost je jediným okamžikem a prostorem, v němž máme nad svými životy hmatatelnou kontrolu. Anarchismus tedy zdaleka není utopií, ale právě naopak. Je protilátkou marxistického politického odkladu. Přijetí každodennosti tady a teď představuje hlubší pochopení časoprostoru jako neustále se skládajícího, rozvíjejícího a přehýbajícího se příběhu, kde nám přímá akce, radikální demokracie a vzájemná pomoc umožňují okamžitě rekonfigurovat jeho parametry.

ZÁVĚR

Největším objevem naší generace je, že lidé mohou měnit způsob svého myšlení. Jak myslíš, tak budeš existovat.

William James

Pokud jste stavěli vzdušné zámky, vaše dílo se nemusí ztratit; mělo by tam být. Nyní pod něj položte základy.

Henry David Thoreau

Snad díky textům jako *Kritika každodenního života* (Lefebvre, 1958), které měly na situacionisty*ky velký vliv, se Edward W. Soja jednou zeptal Henriho Lefebvra, zda je anarchista. „Ne. Teď ne," řekl, a na dotaz, čím je teď, odpověděl: „Marxistou, samozřejmě… abychom se někdy v budoucnu všichni stali anarchisty." Navzdory významnému vlivu, který měl na autonomističtější marxistickou trajektorii, je tedy Lefebvrova odpověď příkladem politiky vyčkávání, která je příznačná pro tradiční marxismus. Je to postoj, který sídlí v rozkládajícím se těle avantgardismu a nese pouze scvrklé plody myšlenky, která se při mnoha příležitostech ukázala jako důkladně shnilá. Avantgarda je šifrou nové diktatury, hrou tak mocnou, že oslepuje i vlastní zastánce. „Naše avantgarda bude jiná," říkají si, „tentokrát budeme dělat věci správně, nejsme jako bolševici nebo Rudí Khmerové, a případné oslabení naší dočasné moci je jisté." Problém však nespočívá v upřímnosti nebo neupřímnosti tohoto postoje; problém spočívá v samotné myšlence. Marxismus si neuvědomuje, že se nemůžeme osvobodit navzájem, můžeme osvobodit pouze sami sebe, a proto vkládá svou víru v proletariát vedený předvojem, který nevyhnutelně reprodukuje to, proti čemu brojí. Činí tak právě proto, že používá stejnou zvrácenou metodologii utlačovatele a sklízí to, co zasel, protože se spoléhá na autoritu. Stirner rozpoznal pošetilost toho, že za individuální osvobození je odpovědný vnější činitel, když navrhl: „Kdo chce být svobodný, musí se osvobodit sám. Svoboda není žádný pohádkový dar, který by člověku spadl do klína." Dokud tedy nenastane den, kdy individuálně najdeme odvahu odpoutat své představy z vězení avantgardy a hierarchie, bude přízrak autoritářství nadále pronásledovat naše politické organizace a společenské vztahy a infikovat je svým násilím. Naše performativita doslova tvoří svět. Role, které hrajeme, a scénáře, jimiž se řídíme, určují parametry možností. Když se však odvážíme do oblasti improvizace, tradiční marxismus couvá se stejným pocitem hrůzy jako kapitalismus. V obou ideologiích existuje racionální řád, který je třeba dodržovat, a ti, kdo odmítají hrát podle pravidel hry tím, že se aktivně vysmívají autoritám, jsou za svou odvahu odstrkováni, nebo ještě hůře, umlčováni výsměchem, uvězněním nebo tím nejodpornějším – popravou.

Současná radikální geografie potřebuje vzpruhu právě proto, že zůstává lhostejná, skeptická, a dokonce nepřátelská vůči těm nekonvenčním geografickým představám, které se vymykají tradiční marxistické analýze. V důsledku toho zůstává anarchismus jako alternativní socialismus k marxismu současnými humánními geografy*kami téměř ignorován. Pokud se o anarchismu uvažuje, je buď zneužíván jako synonymum násilí a chaosu, nebo zesměšňován jako beznadějně utopický projekt, který je zdánlivě neslučitelný s „realitou" nebo jakýmkoli praktickým uplatněním. Je však nesprávné předpokládat anarchismus jako projekt, který naopak odráží oblast marxistického myšlení. Anarchismus, jak jsem se pokusil ukázat, je vhodnější považovat za neustále se rozvíjející proces, věčně proměnlivý prostředek bez konce, který je neustále předznamenáván prostřednictvím přímé akce, vzájemné pomoci, dobrovolného sdružování a sebeorganizace. Na rozdíl od marxistických dějinných etap a revolučního imperativu, které předpokládají politiku konečného stavu, je anarchismus politickou filozofií, která plně oceňuje základní dynamiku sociálního světa. Vysvětlení přechodu od současného stavu neoliberální tíživé atmosféry k emancipované budoucnosti je proto problémem utopického myšlení, nikoliv „anarchismu bez konce", který zde popisuji a který se vzdává jakékoli záminky k dosažení zcela svobodné a harmonické společnosti v budoucnosti a místo toho se zaměřuje na bezprostřední anarchistickou praxi a prefigurativní politiku přímé akce v přítomnosti. Dějiny jasně ukázaly, že revoluce pouze zavádí nové formy tyranie, a proto obhajuji rozlišení mezi permanentním povstáním, které je podporováno, a konečnou revolucí, které se brání. Tím nechci tvrdit, že sny o lepším zítřku jsou nevýznamnou součástí anarchistického myšlení, neboť prefigurativní politika skutečně zahrnuje představu lepšího alternativního světa. Chci tím spíše naznačit, že anarchismus jako proces, nikoli projekt, je schopen pojímat utopismus v termínech, které umožňují neustálou revizi díky pozornosti věnované prefiguraci a skutečnosti, že své životy žijeme vždy jen tady a teď.

Lze říci, že moje argumentace se týká staré verze marxismu, a jistě je to tradiční varianta marxismu, která je předmětem mé kritiky. Proč se však při všech těch „post" revizích, které se stále provádějí, nezastavit a nezamyslet se nad tím, jak tato aktivita přikládání přívlastků a dodatků často jen přibližuje marxismus k anarchismu, jako je tomu v případě autonomistů? Navíc, co nás historie naučila o realizaci marxistických myšlenek v širokém měřítku? „Snaha zachránit rodokmen marxismu zdůrazněním metody před systémem nebo přidáním ‚neo' k posvátnému slovu," napsal Bookchin (1986), „je čirá mystifikace, jestliže všechny praktické závěry systému jsou s těmito snahami v příkrém rozporu." A přesto právě na tomto místě se dnes nachází marxistické geografické bádání. Marxovy spisy o zbožních vztazích, odcizení, a zejména o akumulaci kapitálu jsou stále brilantními popisy, které inspirují řadu radikálních geografů, včetně mě. Není pochyb o tom, že marxismus nabízí zářivý výklad minulosti, ale to, co může nabídnout přítomnosti a budoucnosti, je zavádějící vzhledem k roztříštěné politice identit, která existuje v našem současném světě, kde je představa univerzálního proletariátu čirým klamem. Antikapitalistické a protiválečné protesty se v posledních letech stále více rozptylují, přičemž solidarita a spřízněnost, kterou naznačují, ukazuje na vznik nových forem emancipační politiky, jež se rozcházejí s tradiční třídní kategorií marxismu. Zatímco akademie lpí na marxismu, na ulici ztratil svou přitažlivost, neboť byl zastíněn v rámci současných sociálních momentů, které se nyní do značné míry inspirují anarchistickými principy dobrovolného sdružování, rovnostářství, přímé akce a radikální demokracie. A přesto se radikální geografky*ové nadále drží marxismu, snad díky hluboké spřízněnosti v rámci akademické obce, kterou si anarchismus nikdy nemohl nárokovat. Graeber uvažuje o tom, že tato okolnost je odrazem avantgardního ducha samotné akademie, kde marxismus koneckonců vymyslel doktor filozofie, zatímco anarchismus ve skutečnosti nikdy nikdo nevymyslel, protože „nemluvíme ani tak o souboru teorií jako o postoji".

K autonomistickému marxismu nemám žádné zásadní výhrady, kromě toho, co se jeví jako nedostatek odvahy nazývat své myšlenky jednoduše anarchistickými, protože to byla po celou dobu nejvíc autonomní oblast socialistického myšlení. Přesto je takový strach do jisté míry pochopitelný vzhledem k tomu, že většina akademiků má stále jen mizivou představu o tom, co to vůbec anarchismus je. Existují stovky akademických marxistických geografů*ek různých tvarů, velikostí a odstínů, ale málokdo je ochoten otevřeně se označit za anarchistu*ku ze strachu z posměchu. Anarchismus je i v akademické obci neustále odmítán prostřednictvím nejhrubších stereotypů, kdy pouhá zmínka o něm vyvolává nekritický a reakční obraz nepořádku a násilí. Mezi zástupem intelektuálů, kteří se pyšní pozorností věnovanou detailům, je to únavné a zřejmě to bylo únavné už před více než sto lety, kdy Reclus (1884: 627) napsal: „Veřejní řečníci na sociální a politická témata zjistili, že nadávky anarchistům jsou neochvějnou vstupenkou do veřejné přízně. Jsou nám kladeny za vinu všechny možné zločiny a veřejné mínění, které je příliš netečné na to, aby se dozvědělo pravdu, se snadno nechá přesvědčit, že anarchie je jen jiné jméno pro špatnost a chaos. Jsme zahrnováni opovržením a nenávistí a vycházíme ze zásady, že nejjistější způsob, jak pověsit psa, je dát mu špatné jméno."

Radikální geografky*ové to umí lépe. Je nejvyšší čas, abychom se kolektivně znovu podívali na to, co si myslíme, že o anarchismu víme, a začali zkoumat horizontalitu, nehierarchickou organizaci a decentralizaci moci, které anarchismus nabízí, abychom získali větší porozumění pro to, co se již děje všude kolem nás od ulic Káhiry až po komunitní zahradu ve vašem vlastním bloku.

Geografie přímé akce, vzájemné pomoci a prefigurativní politiky vyžadují naši pozornost právě proto, že jim denně hledíme do tváře, ale sotva si uvědomujeme, čím jsou. Pokaždé, když jste někdy pozvali přátele na večeři, šli na procházku, posekali sousedovi trávník, vynechali den v práci, pohlídali bratrovy děti, vyzpovídali svého profesora, půjčili si auto své tchyně, nerespektovali vyvěšenou ceduli nebo vrátili laskavost, jste se – možná nevědomky – zapojili do anarchistických principů.

Naneštěstí staré zvyky se těžko odbourávají a Harvey ve své poslední knize opovrhuje tím, co nazývá „naivním" a „nadějným gestem" decentralizovaného myšlení, a lituje, že termín „hierarchie" je „v dnešní době u velké části levice zhoubně nepopulární". Poselství zní jasně a zřetelně: Jak se opovažují anarchisté*ky (a autonomisté*ky) zkoušet vymyslet něco jiného a nového, když bychom měli šlapat vodu v moři včera vyčerpaných myšlenek. Harvey si při svém odmítnutí možná neuvědomuje, že nepopírá jen „nějakou magickou shodu"; popírá také samotné možnosti prostoru s jeho nepodmíněnými příběhy a neustále se vzdalujícím horizontem, možnosti, za které se kdysi tak vášnivě zasazoval. Lefebvre ukázal, jak naše produkce prostoru přímo vyplývá z našich vizualizací a že jakékoliv materializace a správy prostoru, které si můžeme obstarat, nelze oddělit od způsobu, jakým o geografii přemýšlíme, právě proto, že myšlení produkuje jednání. Pro anarchisty „není rozdíl mezi tím, co děláme, a tím, co si myslíme, ale dochází k neustálému převracení teorie v akci a akce v teorii" (Bonanno). Jak myslíme, jak jednáme, jak píšeme, tak budeme. Psát Zemi perem našich nadějí a snů neznamená pouze načrtnout ilustraci bez věcnosti. Samotná její kompozice se láme proti světu, v němž žijeme, a tím proměňuje jeho charakter. Proto radikální geografie „musí" být anarchistická, neboť v její anarchii nepřichází chaos a destrukce, hierarchie a avantgarda, odcizení a vykořisťování, ale nové geografie organizace, solidarity, společenství, spřízněnosti a příležitostí. V toto „kouzlo" musím věřit, protože odmítnout jeho okouzlení znamená podpálit pohřební hranici emancipační politiky a vydat se napospas šílenství vlády. „Anarchismus není romantická pohádka," řekl Edward Abbey (1989), „ale tvrdé poznání založené na pětitisícileté zkušenosti, že nemůžeme svěřit řízení svých životů králům, kněžím, politikům, generálům a okresním komisařům." A tak jsem samozřejmě anarchistou, aby se právě tady a teď stal možným jiný svět. Základy jsou na svém místě.

Poznámky:

[1] Například Harvey (1999) se ptá, zda Reclusova představa sociální ekologie a jeho vize decentralizovaného komunálního socialismu potenciálně zajišťujícího environmentální spravedlnost není „v zásadě o nic méně arogantní než Světová banka, která věří, že to trh dokáže vše nejlépe?". Porovnejme to s rozhovorem, kde Harvey (2012) tvrdí: „Jednou z mých oblíbených postav v dějinách geografie byl Élisée Reclus, který bojoval v Pařížské komuně a měl blízko k lidem jako Bakunin a Kropotkin. Takže jsem s touto tradicí velmi spjatý."

[2] Předchozí diskuse nemá pošpinit Marxe a ustanovit Proudhona coby pravého intelektuálního předchůdce socialismu, nýbrž nabízí upřímnější zhodnocení intelektuálního prostředí té doby, které vzešlo z „nekonečných konverzací a hádek v kavárnách, učebnách, ložnicích, holičstvích, do nichž se zapojily tisíce lidí uvnitř i vně akademie (nebo strany)" (Graeber). Jakákoli teorie „velkého muže" je fikcí akademické hry, kde „vítězství" znamená, že ostatní učenci změní vaše jméno na přídavné jméno. Je tedy velmi výmluvné, že nyní máme anarchismus, pojmenovaný po myšlence, a marxismus, pojmenovaný po osobnosti, jako dvě hlavní varianty socialistického myšlení. Ačkoli Proudhon byl zjevně frustrován Marxem, odkazoval na *The Poverty of Philosophy* jako na „tkáň vulgárnosti, pomluv, falšování a plagiátorství", podobně jako Kropotkin, Bakunin, Reclus a další anarchisté z 19. století si ani Proudhon o sobě nemyslel, že by vynalezl něco zvlášť nového. Koneckonců, základní principy anarchismu, jako je sebeorganizace, dobrovolné sdružování a vzájemná pomoc, jsou staré jako lidstvo samo.

[3] Prefigurativní politika odkazuje na myšlenku, že anarchismus se zhmotňuje prostřednictvím sociálních vztahů a organizačních principů v současnosti. Ty se snaží odrážet budoucí společnost, o kterou se usiluje. Myšlenku prefigurace tedy nelze zaměňovat s předurčením, neboť jde o aktivní a probíhající proces budování nové společnosti ve skořápce té staré. I zde vidíme blízkou politickou podobnost mezi anarchismem a autonomistickým marxismem, neboť prefigurace je téměř synonymem pojmu sebevalorizace Antonia Negriho.

[4] Situacionisté*ky byli radikální mezinárodní organizací složenou z politických teoretiků, umělců a intelektuálů, kteří se hlásili k antiautoritářské verzi marxismu. Jejich cílem bylo vytvářet alternativní životní zkušenosti spojením hry, kritického myšlení a svobody prostřednictvím konstrukce situací a unitárního urbanismu.

Vyšlo v *Dialogues in Human Geography*, 2014, č. 4 (3), s. 249–270
Zdroj: https://theanarchistlibrary.org/library/simon-springer-why-a--radical-geography-must-be-anarchist

MĚSTSKÝ DESIGN, BYDLENÍ A AUTONOMIE

Přinášíme překlad rozhovoru, který pořídil Yavor Tarinski pro řecký webový anarchistický magazín Aftoleksi s anarchistickým urbanistou Jere Kuzmanićem z chorvatského Splitu, který je výzkumným pracovníkem, doktorandem a členem fakulty na Katalánské polytechnice v Barceloně. Podílí se na vědeckých a aktivistických výzkumných projektech se zvláštním zájmem o sociální a environmentální spravedlnost, přímou akci a spolupráci při plánování a rozkladu měst.

V dnešní době se hodně mluví o „právu na město", pod kterým různí lidé a různé směry rozumí různé věci. Většina těchto hlasů se však shoduje v tom, že obyvatelé měst by měli mít v městském prostředí větší slovo. Tomuto duchu odpovídá i tvoje práce, kde píšeš o anarchických kořenech městského plánování. Můžeš nám o tom říct víc?

Současné požadavky na aktivní politiku nových politických subjektů pro 21. století se skutečně hojně vyskytují v teoretických i praktických kontextech městských bojů, družstevní a solidární ekonomiky, hnutí za bydlení, aktivismu za právo na město atd. Nicméně tyto požadavky větší autonomie a kontroly nad zastavěným prostředím nejsou ničím novým. Ve skutečnosti jsou už dlouho přítomné v polemikách v rámci a kolem sebeorganizované dynamiky městské [urbánní] dělnické třídy, a to od počátků industrializace a urbanizace, které vedly ke stávkám za nájemné, k obsazování pozemků a vzniku svépomocné kultury bydlení v neformálních osadách po celém světě.

Byly přítomny i v debatách anarchistických geografů konce 19. století, jako byli Élisée Reclus, Charles Perron a Petr Kropotkin, díky nimž byla anarchistická teorie (na rozdíl od marxistické teorie, která byla vymyšlena především v kruzích politické a sociální filozofie) od samého počátku velmi prostorová (federace malých obcí, sjednocení zemědělství a průmyslu prostřednictvím kropotkinovské integrace práce, města jako kompozice nezávislých čtvrtí současně závislých na zásobování venkova, zpochybnění vlastnictví atd.). Některé z těchto myšlenek následně významně ovlivnily

další z klíčových průkopníků jako Ebeneezer Howard, Patrick Geddes a Lewis Mumford, požadujících města koncipovaná tak, aby bylo dosaženo lepší kvality života pro všechny.

Tato hypotéza je představena v důležité knize geografa Petera Halla o historii plánování měst *Cities of Tomorrow* (1988). Hall uvádí, že mnohé z prvních ideálů urbanistického hnutí 20. století „vzešly z anarchistického hnutí, které vzkvétalo v posledních desetiletích 19. století a na počátku 20. století. To platí pro Howarda, Geddese a Americkou asociaci regionálního plánování, stejně jako pro mnoho odvozenin na evropském kontinentu."

Kromě toho Hall upozornil na další klíčovou oblast vlivu anarchismu: městské plánování zdola. „Vybudované formy měst musí," napsal Hall, „vzejít z rukou jejich vlastních obyvatel. Musíme odmítnout tradici, podle níž velké instituce, ať už soukromé nebo veřejné, stavěly pro lidi, a místo toho přijmout myšlenku, že lidé by měli stavět sami pro sebe. Tuto myšlenku můžeme nalézt silně přítomnou v anarchistickém myšlení [...], a to zejména v Geddesově koncepci fragmentární regenerace měst mezi lety 1885 a 1920 [...]. Tato myšlenka se znovu objevuje, aby poskytla důležitou, dokonce dominantní ideologii plánování ve městech třetího světa prostřednictvím práce Johna Turnera – u něj přímo ovlivněné anarchistickým myšlením – v Latinské Americe v 60. letech 20. století."

Můj konkrétní výzkum, který jsem provedl v rámci doktorského studia s profesorem José Luisem Oyonem a profesorkou Martou Serrou z Katalánské polytechniky, se zaměřuje na zajímavou skutečnost, že všechny tyto postavy a zkušenosti byly silně propojeny a vzájemně se ovlivňovaly nad rámec našeho běžného pohledu na ně. V pracích některých historiků, například Federica Ferrettiho, je dobře zdokumentováno, jak se mnohé z těchto výše uvedených osobností biograficky propojovaly, vyměňovaly si dopisy, navštěvovaly se, spolupracovaly a aktivně rozvíjely své představy o tom, jak mohou být regiony výsledkem samosprávných a lidových akcí prováděných dobře informovanými a organizovanými obyvateli, kteří uplatňují v praxi své znalosti ve svém prostředí, ve svých čtvrtích, městech a regionech.

Moc se neví o tom, jak byla aktivní poválečná výměna architektů v regionálních, decentralizovaných a obecních orgánech ovlivněna a spojena týmiž „anarchistickými" kořeny. Tyto myšlenky prošly kontinuálním vývojem od 19. století přes regionální hnutí ve Velké Británii a USA na počátku 20. století až po poválečnou generaci architektů a plánovačů, kteří začali ve svých projektech uplatňovat účast a kontrolu obyvatel, jako například Giancarlo De Carlo a John Turner ve Velké Británii a Jižní Americe. Nakonec se rozšířily na různé teoretické a politické koncepty v dílech, jako byla italská teritoriální škola Alberta Magnaghiho, kritická teorie města Mikea Davise, a zejména v díle Murraye Bookchina, o němž lze říct, že uzavřel celý kruh geografů 19. století, když propojil regionální měřítko přehodnocování politické autonomie a městských bojů kolem komunální moci s mnohem širším kontextem sociální ekologie.

<u>Jak korespondují klíčové anarchistické principy, jako je přímá a nezprostředkovaná účast na rozhodování, vzájemná pomoc a odmítání moci, s teorií urbanizace a městského plánování? Můžeš také rozvést klíčový koncept rezidentní kontroly a uvést příklady takové praxe?</u>

Ve svém výzkumu se zaměřuji zejména na poválečnou generaci geografů, architektů a plánovačů, kteří spojili praktickou a teoretickou práci mezi Itálií a Velkou Británií a prosazovali plnou kontrolu obyvatel nad městskou strukturou – koncept, na němž Bookchin ve své trilogii o městech implicitně staví platformu libertinského municipalismu. Tato generace prosazovala nejen řízenou a příležitostnou účast na architektonickém navrhování, ale také plnou kontrolu obyvatel, přímé a plné zapojení uživatelů do procesu navrhování, výstavby a obývání zastavěného prostředí. To samozřejmě nebyla nová myšlenka. Všichni obhajovali autonomní občanskou aktivitu a viděli obyvatele jako schopné renovovat, budovat a přetvářet své domovy a veřejná prostranství na základě historického faktu, že lidé se o sebe vždy starali svépomocí a vzájemnou pomocí. Pro tyto autory byla jedním z nejlepších příkladů středověká evropská města, která byla typickým příkladem tohoto druhu „organického" prostorového uspořádání.

Koncept kontroly obyvatel byl základním principem u některých významných osobností komunitní architektury 20. století, jako byli John F. Turner, Walter Segal, Colin Ward a Giancarlo De Carlo. V průběhu několika desetiletí se setkávali a vyměňovali si myšlenky, přičemž významnými centry intelektuální spolupráce byl například italský okruh architektů a projektantů, k němuž kromě De Carla patřili Ludovico Quaroni, Riccardo Mariani a Carlo Doglio. Společně mezi Velkou Británií a Itálií formulovali a individuálně uplatňovali rezidentní kontrolu jako vůdčí princip svých oborů. Mezi nejznámější příklady patří participativní návrhy dělnických čtvrtí v Terni a Mazzorbu, které De Carlo vytvořil v 70. letech, nebo mikročtvrtě Waltera Segala v londýnské oblasti Lewisham z 80. let. Ne tak časté jsou odkazy na mimořádné experimenty „městských parků" autonomních „rozvojových projektů" a „komunitních obrácených stávek" na sicilském venkově v 60. letech 20. století, které realizovali Doglio a Camilo Dolci, nebo nová města typu Do-It-Yourself, která propagoval Colin Ward v Lightmoore v Telfordu ve Velké Británii.

Tyto spolupráce probíhaly souběžně se záměrným mezinárodním úsilím o prosazení konkrétní vize v oblasti designu. Po druhé světové válce viděli tito architekti v urbanismu „revoluční nástroj" pro sociální změny zdola a prosazovali urbanismus řízený obyvateli jako způsob, jak posílit místní komunity, aby se postavily státní moci. Jejich přístup byl ovlivněn anarchistickými mysliteli, jako byli Reclus, Kropotkin a Morris, a také plánovacími myšlenkami Geddese a Howarda. Jedním z mých oblíbených citátů je ten Dogliův, v němž definuje aktivní společnost jako organizovanou skupinu jednotlivců, kteří jsou „schopni projevovat autonomní tendence k inovacím a rozvoji, ale také úctu a péči o tradice a společná místa a schopnost sebeorganizace a kolektivní syntézy na základě zobecněných hodnot soudržnosti, důvěry a spolupráce".

<u>Jaký prostor zbývá pro takové libertariánské principy v moderních městech?</u>

Dnes můžeme s odstupem času jejich snahy hodnotit v kontextu sociální ekologie, která nám umožňuje nově definovat zastavěné prostředí jako vytvořené politickými subjekty, které mají tendenci k zařazení hodnot, jako je vzájemná pomoc, sebeiniciativa, spolupráce a přímá akce, k dosažení sociální reprodukce, relativní individuální svobody a regulace dostatku. To, s čím se setkáváme ve složité síti nelegálních pozemků, autonomních území, vyvlastňování, obsazování budov a parcel, projektů participativního plánování, přímých sousedských akcí, sebeobranných taktik proti vystěhování, komunitních sociálních služeb, soukromých bytů a dětských dřevěných chatrčí, je radikální mnohost lokálních, situovaných znalostí o tom, jak si v tomto světě vytyčujeme prostor.

Vím, že svět je plný těchto příkladů samoorganizované sociální akce, ale já se budu držet Barcelony, která má dlouhou historii urbanistických plánů vytvořených sousedstvími, na rozdíl od plánovacích schémat vytvořených autoritářskými městskými správami. Těmto plánům se říká Pla Popular a od 70. do 90. let 20. století jich vznikl tucet ve čtvrtích, jako je La Verneda, La Pau nebo známější Santa Coloma, kterou koordinoval Xavi Valls. Tato změna v měřítku toho, co považujeme za autonomní sociální akci, od běžných příkladů squatů, autonomních sociálních center a komunitních zahrad až po organizaci celé čtvrti za účelem vytvoření improvizovaných městských projektů, je pro mě obzvlášť zajímavá.

Měli bychom však mít na paměti, jak to vše vychází z komunit založených na základních principech přímé akce a soběstačnosti, kdy je třeba v menším měřítku změnit každodenní život těch nejzranitelnějších obyvatel, migrantů, starších lidí, dětí a dospělých bez dokladů. V současnosti jsem zapojen do nového městského projektu, který vznikl svépomocí, s názvem Pla Popular de Barris de Muntanya. Ve stejné oblasti, kde pracujeme, si před několika měsíci nezávisle na našem vlastním projektu postavili sousedé z Vallcarcy vlastní autobusové nádraží pro linku 87 z kovového šrotu a zbytků stavebního materiálu. Stalo se to po skončení léta, pravděpodobně poté, co obyvatele přestalo bavit čekat na svahu vedle kovové cedule pod horkým sluncem bez stínu a místa k sezení, v podmínkách, které nejvíc postihovaly starší sousedstvo této kopcovité dělnické oblasti. Tento kuriózní miniaturní subverzivní urbanismus se odehrával ve čtvrti známé soukromým bydlením a odporem vůči spekulacím s nemovitostmi, konkrétně ze strany stavebního magnáta Núñeze i Navarra (bývalého prezidenta FC Barcelona), který koupil velkou část historického jádra bývalé barcelonské polovenkovské periferie, aby ji přestavěl na luxusní bydlení. V probíhajícím boji za zachování Vallcarcy, která „buď bude venkovská, nebo nebude vůbec", využívají obyvatelé různé formy přímých a sociálních akcí, jako jsou okupace prázdných pozemků, obsazování budov, bytová družstva a autonomní sociální centra.

<u>Je zřejmé, jak je skutečný veřejný prostor pro městské prostředí důležitý, zejména ve světle pokračujících pokusů byrokracie a korporací předat jej soukromému sektoru.</u>

Myslím, že tento poslední příklad dobře ilustruje, jak jsou otevřené městské prostory komplexní sítí sociálních a ekonomických vztahů a jak je „veřejný“ charakter prostoru pod neustálým tlakem, aby se stal zbožím, které upřednostňuje ekonomické vztahy před sociálními. Landauerovými slovy, myslím si, že naším úkolem, pokud jde o veřejný prostor, je vytvářet k němu jiné vztahy a bránit ho jako infrastrukturu pro horizontální sociální vazby před neustálou hrozbou komodifikace a spekulace, ale také před neustálou hrozbou přílišné správy, zkrášlování a normalizace. To vše neodpovídá „obrazu“ ekonomicky dynamického města. To znamená, že silné čtvrti s aktivními občanskými iniciativami, oslavami, společenskými prostory a sebeobrannými instinkty budou vždy umět využít veřejný prostor pro své potřeby. Tyto vztahy se neustále budují den za dnem.

Mělo by se zvýšit povědomí o tom, že sousedské vztahy jsou jádrem úspěšných sociálních hnutí. Od Hamburku po Atény, od Barcelony po Bolognu má stále méně měst „autonomní“ čtvrti.

Jednou z aktivit, které jsme v rámci Pla Popular de Barris de Muntanya uskutečnili, byla organizace Fiesta Ta-Ta-Xin, pojmenovaná podle starých tanečních pohybů, které byly charakteristické pro přistěhovalce z dělnické třídy, kteří si na vrcholu tohoto kopce začali stavět vlastní nelegální domy. Jejich kultura soběstačnosti se nyní odráží v našem úsilí o obnovu sítě ve čtvrti bojující proti turismu, spekulacím a gentrifikaci. Oslava se samozřejmě konala na veřejném prostranství po celý den za účasti lidí z různých místních skupin. Členové sousedských sdružení spolu se squattery a lidmi ze sociálních hnutí uspořádali celodenní akci pro všechny obyvatele v oblasti. Vnímám to jako možný příklad toho, jak lze prostřednictvím sociálních akcí bránit různé vztahy k veřejnému prostoru.

Jaký význam má bydlení pro živé a participativní městské prostředí ve světle celosvětového hnutí za právo na bydlení?

Bydlení je politickým bojem naší generace. Společnost, ve které žijeme, je založena spíše na ekonomice vykořisťování majetku a těžby nájemného. Proto nový jazyk – jazyk vlastnictví, vyloučení, nejistoty bydlení, rodinného dědictví, sociální segregace a environmentální spravedlnosti – určuje, jaké mají lidé možnosti seberealizace. Mezi chorvatskou mládeží se nedávno rozšířilo cynické rčení, které dobře vystihuje, jak bydlení utváří perspektivu mladých lidí: „Živí rodiče, mrtvý kapitál.“

Místo, kde žijeme, určuje náš sociální status stejně jako to, čím se živíme. Přesto se velká část diskusí často stáčí k rozhovoru o právu na bydlení, jak je zajištěno odstraněním a byrokratizací přístupu k obytnému prostoru ze strany státu nebo více či méně regulovaného trhu. Velká část debaty o bydlení je vnímána pouze jako otázka množství sociálního a dostupného bydlení pro společnost, dotací a půjček, státní a místní politiky a ve většině „pokrokových“ kontextů i družstevních cest pro výstavbu bytových jednotek.

Od zmíněné vynikající skupiny autorů, zejména Colina Warda, který napsal mnoho velmi názorných knih o problematice bydlení (*Tenants Take Over, Housing: Anarchist Approach, Cotters and Squatters, Talking Houses* ad.), jsem se dozvěděl, že koncept práva na bydlení působí jako prostředník, který zbavuje koncového uživatele skutečné autonomie a kontroly nad procesem bydlení. Co to znamená? Nebudeme mluvit o bydlení (pouze) jako o něčem, co je poskytováno prostřednictvím veřejné správy nebo dynamiky trhu. Místo toho bychom měli (také) hledat třetí cestu, která zvyšuje svobodu lidí bydlet, jak to historicky dělali, prostřednictvím svépomocné výstavby, se strukturami, které se lépe přizpůsobují životním cyklům a neatomárním životním skupinám, s ekonomickými vztahy, které mají své geografické a sociální parametry úzce spojené se sociálními strukturami, na něž se nájemníci mohou svobodně spolehnout.

Mělo by se víc diskutovat o tom, jak tuto „svobodu stavět“ znovu získat. Tím se samozřejmě vracíme k takzvané „pozemkové otázce“, tedy k otázce přístupu ke zdrojům. Jak je spravována a zajišťována půda, na které můžeme stavět? Jaké jsou vlastnické vztahy ve městě a jak je lze radikálně zpochybnit? Jak mohou mít sdružení nájemníků větší moc nad velkými sídlišti a jak se může údržba bytových jednotek stát součástí sociální a ekonomické autonomie konečného uživatele? Jak velkou kontrolu nad našimi životními podmínkami získává trh a vláda? Tady De Carlo dobře identifikuje potenciál městského plánování přetvářet sociální konflikty: „Městské plánování se může stát revoluční zbraní, pokud ho zachráníme ze slepého monopolu moci a proměníme ho ve společný nástroj výzkumu společenského života a skutečných potřeb.“

Vím, že to zní trochu abstraktně, ale doporučuji čtenářům, aby si přečetli práce Colina Warda, Giancarla De Carla, Johna Turnera, Hassana Fathyho, Dolores Hydenové a dalších, kteří si představovali bydlení jako součást základů autonomie.

Jaký je tvůj názor na politický projekt/strategii libertinského municipalismu, který zastávají sociální ekologové a sociální hnutí? Jaké jsou jeho vyhlídky v době rostoucí dominance krajní pravice a ekologického kolapsu?

Jak jsem již zmínil výše, práce Murraye Bookchina má svou roli v holistickém pohledu na to, jak libertinská hnutí vidí vztah mezi lidmi a jejich životním prostředím. V mém výzkumu se objevuje jako okrajová reference, protože jeho eklektické a interdisciplinární dílo zůstalo relativně nezávislé na skupině autorů, které studuji. Domnívám se, že Bookchinova „městská“ trilogie, v níž rozvíjí myšlenku libertinského municipalismu jako alternativy ke státně-hierarchické správě městského prostoru, je „povinná četba“ současné městské politické teorie. Hodně se odvolává na Mumforda a Kropotkina a skutečně první vydání jeho díla ve Velké Británii byla ve Wardově časopise *Anarchy* na konci 60. let. Články tam publikované se staly jádrem jeho knihy *Post-Scarcity Anarchism*. Oba se nadále četli a vzájemně respektovali, i když se v mnoha otázkách rozcházeli. Myslím si však, že měli více společného než rozdílného. Zejména to platí o jejich významu pro urbánní studia 21. století a současná urbánní studia v kontextu naprosté sebedestrukce státní demokratické frašky a ideologické schizofrenie, v níž jsme všichni včetně naší planety, o niž se zřejmě nedokážeme starat jako o svůj domov, zasazeni.

Bookchinův radikální municipalismus oceňuji více než municipalismus, který se nedávno objevil coby místní městská politika ve městech jako Barcelona nebo Záhřeb. Všechno, co se stalo v Barceloně a jak to bylo odhlasováno velkým kapitálem, nám ukazuje, že vnitřní architektura zastupitelské demokracie nemá zájem o skutečnou komunální autonomii – má k ní daleko. Proto se při hledání libertinských verzí komunální správy musíme podívat na subtilnější měřítka autonomního sociálního jednání.

Tvrdím, že tím správným měřítkem jsou čtvrti – nebo i menší, pouliční komunity, neformální bydlení na předměstích, dětské party a univerzitní profese, parcely mezi vlakovými tratěmi a další zakořeněné komunitní snahy, jako je Vallcarca v Barceloně nebo vesnice Jinwar v Rojavě. Kromě hlubšího pohledu na městské komunity se totiž můžeme zaměřit i na venkovské autonomní oblasti, přičemž nejrozvinutějšími příklady jsou Rojava a Chiapas. Existuje však mnoho dalších míst, kde byla kultura sebeorganizace nasměrována do obecních institucí, jak ukazuje ve svých knihách J. C. Scott. Prolínající se vrstva mezi sociální historií a současností téměř v každém místě, kde se průběžně vytváří, nabízí vodítka, kde hledat větší autonomii ve strukturovaném prostředí. Ward optimisticky poukazuje na tuto pluralitní změnu v každodenní, partikulární změně: „Jakmile se začnete dívat na lidskou společnost z anarchistické perspektivy, zjistíte, že alternativy již existují, a to v mezerách v dominantní mocenské struktuře. Pokud chcete vybudovat svobodnou společnost, všechna místa jsou na dosah ruky.“

Proto ve svém výzkumu věnuji zvláštní pozornost tomuto aspektu kontinua vlivu, protože pokud chápeme dějiny sebeorganizace (a kontrolu obytného prostředí jako jeden z jejích aspektů) nikoli jako souostroví jednotlivých experimentů, ale jako propojenou vrstvu našich sociálních dějin, mohli bychom pochopit, že máme v rukou mnohem rozsáhlejší politický projekt, jehož správné znalosti, paměť, úspěchy a neúspěchy jsou spojeny se samotnými kořeny toho, jak se po staletí vytvářel náš prostor. Takový pohled stírá dichotomie městského a venkovského, centrálního a regionálního, kompaktního a metabolického. Přehodnocuje městský design nikoliv jako binární opozici k rozbíhající se urbanizaci, jak to činí většina současných teorií, ale jako mnohost designových kultur ve složité sociální ekologii zastavěného prostředí.

Zdroj: https://www.aftoleksi.gr/2025/02/13/synenteyxi-ton-anarchiko--poleodomo-jere-kuzmanic-astikos-schediasmos-stegasi-amp-aytonomia/
(13. února 2025)

ANARCHISMUS, GEOGRAFIE A VĚDA

MARIE FLEMING

Anarchismus, stejně jako marxismus, byl produktem společnosti, v níž anarchisté žili, společnosti, která se odkláněla od jistot založených na náboženství a filozofii, ale která chtěla své názory potvrdit pomocí vědy. Od 70. let 19. století, ve světě stále sofistikovanějších socialistických teorií, se i anarchisté cítili nuceni legitimizovat svůj postoj tím, že se pokusí zakotvit svou teorii socialismu ve vědě. Klíčovou roli v procesu, v němž se anarchismus stal „vědeckým", hrál kromě Petra Kropotkina právě Elisée Reclus, taktéž geograf.

Reclusova kariéra profesionálního geografa a vývoj jeho politického myšlení spolu úzce souvisejí. Jeho probouzející se zájem o geografii v mládí úzce souvisel s jeho prvními názory na socialismus, geografie a politika se v jeho zkušenostech postupně spojily. Zlom ve vývoji jeho politického myšlení představovalo období po nástupu Komuny a znamenalo také počátek jeho celoživotního projektu *La Nouvelle Geographic Universelle* (Nová univerzální geografie). Už vydání knihy *La Terre* (Země) v roce 1868 ho sice prosadilo jako nadějného geografa, ale své monumentální univerzální geografii, která mu měla získat trvalé místo v dějinách geografie, se začal plně věnovat teprve po roce 1871. Paralela mezi jeho geografií a politikou je ještě nápadnější, protože jeho myšlenka na *La Nouvelle Geographie Universelle* se zrodila ve vězení, přibližně ve stejné době, kdy začal rozvíjet svůj anarchismus. V létě roku 1871 vypracoval plán „jakési zeměpisné encyklopedie, která by vycházela po malých sešitech, z nichž každý by stál tři nebo čtyři sous". Není třeba příliš fantazie, abychom si dokázali představit obrovský rozsah díla, když si uvědomíme, že *La Nouvelle Geographic Universelle* zabrala 19 svazků, které vycházely pravidelně, každý rok jeden, od roku 1876 do roku 1894 a každý svazek, než vyšel jako kniha, byl podle plánu vydáván v týdenních sešitech. Metodický a systematický Reclus zprostředkovával své postřehy v barvitých a působivých obrazech, které dodávají jeho stránkám vřelý a poetický tón.

La Terre označil Reclus za „jakousi předmluvu" k rozsáhlejšímu dílu, které, jak název napovídá, považoval za nové a univerzální. *La Nouvelle Geographie Universelle* se svým tématem, rozsahem i cílovou skupinou čtenářů lišila od běžných studií. Odmítl se omezit na geografickou tradici, která uváděla zeměpisné délky a šířky a vyjmenovávala města, vesnice, politické a administrativní členění. Věnoval se studiu měnících se vztahů mezi lidmi navzájem i s jejich okolím, tedy tomu, co se později stane známým jako „humánní geografie". Studoval lidi v jejich prostředí z geografického, ale i historického, biologického a sociologického hlediska, snažil se sledovat vývoj institucí a zkoumal i takové otázky, jako je původ jazyků a rasových vztahů. Nespokojil se s tím, že se soustředil na malou část země, ale chtěl se zabývat celou zeměkoulí. Prohlašoval, že nová a univerzální geografie je zapotřebí, protože značně pokročilo vědecké poznávání Země. Rozsáhlé oblasti se staly součástí známého světa a zákony, „kterým se podřizují všechny pozemské jevy", byly prozkoumány s největší přesností. Proto musí být aktualizována i geografie. Nestačilo, aby byly univerzální vědecké zákony sděleny vědeckému světu; záměrně se rozhodl psát pro široké vrstvy čtenářů.

OPONENT NACIONALISMU

Jako geograf se Reclus zabýval prostorovým rozměrem lidské existence, což ho vedlo k tomu, že se neustále vracel k otázce hranic mezi státy. V roce 1868 se nechal unést nadšením pro „přirozené", nikoli umělé hranice do té míry, že byl téměř připraven vypracovat plán decentralizované společnosti budoucnosti. Ve své podpoře francouzské třetí republiky v roce 1870 projevil velkorysou neúctu k francouzským osudům, když podřídil osud Alsaska a Lotrinska osudu zachování republiky. Co na tom, uvažoval, zda se stanou francouzskými nebo německými, když nakonec budou součástí univerzální sociální republiky. (Předpokládalo se, že Alsasko a Lotrinsko budou chtít být součástí univerzální republiky.) Tím se nijak nezmírnilo přesvědčení vyjádřené v roce 1868, že tato území by měla mít výhradní právo rozhodnout, zda se ve „svobodné" federaci sdruží s německými nebo francouzskými skupinami. To, že Reclus v letech 1870–1871 uvažoval v tomto duchu i pro další oblasti Francie, potvrzuje dopis z roku 1877, v němž tvrdil, že nechápe, jakým právem si Francouzi chtějí ponechat Nice, jestliže obyvatelé Nice dávají přednost připojení k Itálii. Stejná zásada platila pro každé jiné město nebo obec na francouzském území. Během prusko-francouzské války napsal část článku o této otázce, „aby potvrdil, že přísnou povinností Francie je obnovit autonomii Nice".

V mládí a v 60. letech 19. století Reclus doufal, že silou, která osvobodí poddané národy, bude nacionalismus. V období po roce 1871 začal vidět jinou stránku otázky nacionalismu a s jistým zděšením vnímal, že duch nacionalismu může být vyvolán „uměle" a využit ke sjednocení poddaných národů proti sousedním národům. Již předtím se začal obávat důsledků růstu této zvrácenosti nacionalismu a naříkal nad značnou nenávistí, která podle něj narůstala mezi francouzským a německým národem. Tyto obavy ještě zesílily, když náboženský boj v Turecku vedl k intervenci Rusů, údajně ve prospěch jejich slovanských spoluobčanů a pravoslavných křesťanů. Koncem roku 1876 napsal dopis do *Bulletinu* Jurské federace, v němž navrhoval, aby se na nadcházejícím kongresu v Bernu projednal postoj Internacionály k východní válce, která byla podle něj strašnější než válka prusko-francouzská. I když se stoupenci Internacionály nechtěli špinit světem politiky, bylo nutné, aby se k událostem dokázali vyjádřit.

Reclusovu analýzu vlivu „nového" nacionalismu na formování evropských států podbarvují dvě hlavní skutečnosti: vznik centralizovaného Ruska a dominance Německa. Centralizační hnutí na Východě zapadalo do vzoru francouzského sjednocení a nověji i německého a italského sjednocení a mělo vést ke slovanské jednotě. Věřil, že obrovská síla „rasového patriotismu" a „bratrství" jazyka sehrála důležitou roli při konsolidaci německé a italské „říše" a rozšíří domény Ruska. Byl však také přesvědčen, že tato slovanská jednota nebude výsledkem sjednocení „svobodných" národů, ale vznikne z „vůle pánů". Navíc slovanská jednota byla sama o sobě nevhodným pojmenováním, protože „Slované nebo neslované, všichni ti, jejichž zeměpisná poloha je může uzavřít do rámce nových hranic, budou muset okamžitě poslouchat a projevovat vděčnost". Reclus tvrdil, že „přirozený" cit pro spolupráci mezi těmi, kdo sdílejí určité rysy svého života, jsou bezohledně využívány, aby sloužily těm, kdo jsou u moci. „Národní" jednoty v Rusku, stejně jako jinde, by bylo možné dosáhnout pouze potlačením „pravých" národností. Poznamenejme, že odmítal uznat národní status evropských států a raději mluvil o říších (Německo bylo říší i podle jména).

Reclus viděl, že ruská vítězství na východě neohrožují moc Německa. Bismarckova země zůstala nadřazená; bez německé podpory nebo alespoň souhlasu se žádná země, včetně Ruska, neodvážila postoupit na svém území nebo jít do války. Část potíží, které v té době zažívala Anglie, byla způsobena tím, že Německo mělo vliv na spojence Anglie, například na Rakousko-Uhersko. S tím se však Reclus jako geograf nespokojil. Kromě německé agresivity byla Anglie odsouzena k záhubě i kvůli problémům vyplývajícím ze samotné povahy rozlehlého britského impéria, roztroušeného po celé zeměkouli. Absence geografické soudržnosti byla osudovou chybou, protože by se rychle stalo nemožným zajistit různé části říše tváří v tvář vážným výzvám (vnitřním nebo vnějším). Na počátku roku 1878, před berlínským kongresem velmocí v červnu téhož roku, v době, kdy se Anglie zdála být na vrcholu moci a prestiže,

Reclus prorokoval úpadek britského impéria. Budoucnost, předpovídal, leží přinejmenším po určitou dobu v centralizovaných vojenských státech, zejména v Německu a Rusku. Jejich moc rostla stejným tempem, jakým se zmenšovala moc Anglie.

Ve světě velkých států Reclus i nadále zdůrazňoval význam principu národního sebeurčení a neubránil se údivu, když viděl, jak tento princip využívá nová generace vůdců. Stal se však mnohem kritičtějším než v době před rokem 1871. Nebyl již ochoten podporovat žádné nacionalistické hnutí, a to ani tehdy, když vzniklo zdola. V květnu 1877 navrhl, že rasová spřízněnost a společný jazyk samy o sobě nestačí ke sjednocení lidí v univerzálním bratrství. Toho lze dosáhnout pouze prostřednictvím vyšší morálky, podle práva a povinnosti. Aby hnutí za národní jednotu získalo jeho podporu, muselo by nutně nahlížet na své osvobození v širším kontextu univerzálního boje za spravedlnost. V dopise Buurmansovi z února 1878 naprosto souhlasil s tím, že zánik vlámských obcí byl jedním z největších lidských zel. Nepochyboval o tom, že komuny jsou svobodné „právem… je na nich, aby se sdružovaly podle svého uvážení s jinými komunami, vlámskými nebo holandskými, jižními nebo severními“. Nicméně, pokračoval, všechna práva jsou vzájemně propojena. Vlámové udělali chybu, když se omezovali na boj za jedno právo, svůj jazyk, aniž by svůj konkrétní problém vztahovali k „lidským právům“. To byla velká tragédie, protože „nacionalismus“ některých Vlámů je vedl k tomu, že se ztotožnili s německou říší a považovali Bismarcka za velkého zastánce národnosti. Toto křídlo hnutí, které dokonce uvažovalo o opuštění vlámštiny jako svého literárního jazyka ve prospěch vysoké němčiny, usnadňovalo německou expanzi. Reclus napsal slova, která se v roce 1940 ukázala jako prorocká: „Pruští vojáci si vezmou zpět své ‚přirozené hranice‘ až k Lille, Saint-Omer a Pas-de-Calais a budou zase čelit Angličanům jako sousedům. Tyto budoucí události vidím předem s lítostí, protože Němci více než jiné národy představují disciplínu – to znamená smrt.“

POKROK V DUCHU VZÁJEMNÉ POMOCI

Pozitivistický přístup, jak jej Reclus chápal, vyžadoval analýzu, která by odpovídala pozorovatelným tendencím v realitě, a byl překvapivě přesný ve svých popisech vývoje v Evropě na konci 19. století, stejně jako v odhadu budoucího vývoje společnosti a politiky. Pozitivistický rámec v Comtově tradici se však rovnal uznání zákonů, kterým se lidé více či méně museli podřídit, aby zachovali harmonii stávajícího vzorce vývoje. Právě zde se Reclus od této tradice odchýlil nejrozhodněji. Zdá se, že viděl existenci dvou souborů zákonů: jedněch, které neúprosně vyplývaly z logiky stávajícího institucionálního rámce, a druhých, které vycházely z lidské přirozenosti a které neustále hrozily, že prorazí institucionální hranice, jež je zadržovaly. Pro Recluse představoval pozitivismus jednak zkoumání zákonů, které přispívaly k udržení stávajícího socioekonomického a politického řádu, jednak hledání zákonů, které tento řád zpochybňovaly. Po zklamání v roce 1871 viděl ujištění o triumfu univerzální sociální republiky stále více ve vědě. V roce 1875 poukázal na „velké vědecké hnutí epochy“ ve snaze utěšit sklíčeného Bakunina, který se trápil tím, že v masách zřejmě není žádný revoluční instinkt. Tvrdil, že i kdyby duch, který Bakunin nazval velkou francouzskou civilizací, zmizel, zůstala by důležitější vodítka spočívající v darwinovské evoluční teorii, ve studiu zachování sil a ve srovnávací sociologii.

Základní součástí Reclusova pojetí pohybu dějin byl pojem postupného vývoje. Lidé měli jak ve svých biologických, tak sociálních rysech tendenci směřovat od jednoduchého ke složitému a víceméně se předpokládalo, že tento pohyb, pokud nebude vychýlen ze svého směru („nepřirozenými“ institucemi), povede ke vzniku vyšší úrovně lidstva. „Ať už se však jedná o malé nebo velké skupiny lidského druhu, veškerý pokrok vždy spočívá v solidaritě, ve spojení spontánních, koordinovaných sil… Historik, soudce, který vyvolává staletí a nechává je před námi pochodovat v nekonečném průvodu, nám ukazuje, jak je zákon slepého a brutálního boje o existenci, tolik opěvovaný obdivovateli úspěchu, podřízen druhému zákonu, zákonu seskupování slabých individualit ve stále rozvinutější organismy, které se učí bránit nepřátelským silám, poznávat zdroje svého prostředí, ba dokonce vytvářet nové. Víme, že mají-li naši potomci dosáhnout vysokého údělu vědy a svobody, budou za to vděčit svému stále těsnějšímu sbližování, neustálé spolupráci, této vzájemné pomoci, z níž postupně vyrůstá bratrství.“ Pokrok přišel díky zesílení „přirozeného“ sklonu lidí ke vzájemné spolupráci, tj. vzájemné pomoci. S tím souvisel paralelní intelektuální vývoj, který představovalo rostoucí vědomí vazeb mezi všemi lidskými bytostmi. Zárodky instinktivní spolupráce rozkvétaly v plně rozvinutou a vědomou spolupráci. Reclus také věřil, že růst vědomí následně usnadní rozvoj morálky, neboť předpokládal, že poznání toho, jak lidé jednají „přirozeně“, je zároveň poznáním toho, jak by lidé jednat měli.

Anarchisté téměř bez výjimky odmítali teorii boje o existenci ve prospěch teorie vzájemné pomoci, o níž se domnívali, že je rozhodujícím faktorem přežití druhu. To přispělo k interpretaci, v níž lidé Reclusova a Kropotkinova formátu získali rysy svatosti, přehnané i u těch, jejichž život byl nesporně věnován podpoře bratrské lásky. Vedlo to také k mnoha nejasnostem v otázce logiky, podle níž mohli muži proslulí svou dobročinností akceptovat, ba dokonce schvalovat násilí toho nejextrémnějšího druhu. Spolupráce a násilí se však vůbec nevylučují a právě jejich komplementarita je klíčem k vysvětlení Reclusova postoje k vzájemné pomoci. Jak je uvedeno ve výše zmíněném dopise Bakuninovi, Reclus věřil, že Darwinova evoluční teorie je důkazem podporujícím konečný úspěch revoluční věci. Ve svém prohlášení učiněném o tři desetiletí později nenechal nikoho na pochybách, že Darwin měl na jeho myšlení hluboký vliv. „V dějinách světa nemají všechny Napoleonovy armády takovou cenu jako Darwinovo slovo, plod celoživotní práce a myšlení.“ Reclus výslovně odmítl rozšířenou představu, že teorie přežití nejschopnějších a přirozený výběr podporují udržení buržoazního systému.

V pasáži, která přímo pulzuje vzdorem, prohlásil, že tato teorie poskytuje revolucionářům munici, a navíc zcela správně poukazuje na přirozenou převahu silnějšího – dělnické třídy. „Měli bychom si blahopřát, že je tato otázka takto zjednodušena, neboť je tím blíže svému řešení. Síla vládne, říkají zastánci sociální nerovnosti! Ano, vládne síla! hlásá moderní průmysl stále hlasitěji ve své brutální dokonalosti. Nemohou však řeči ekonomů a obchodníků převzít revolucionáři? Zákon silnějšího nebude vždy a nutně působit ve prospěch obchodu. ‚Moc převyšuje právo,‘ řekl Bismarck a citoval mnohé jiné; je však možné připravit se na den, kdy bude moc sloužit právu.“ Dělnická třída musela nutně spolupracovat už proto, že se musela spojit v „kolektivní obraně“ proti buržoazii, a tato spolupráce by ji učinila neporazitelnou. „Co mohou izolovaní jednotlivci, jakkoli silní penězi, inteligencí a chytrostí, dělat proti sdruženým masám?“ Vzájemná pomoc ukazovala směr budoucnosti. Nebyla jen žádoucí, byla nutná, přirozená a morálně i intelektuálně nadřazená primitivnímu pojetí konkurence, z něhož vycházelo jednání buržoazie. Buržoazie, které byla upřena jakákoli účast na morálním a intelektuálním vývoji lidského rodu a která byla poháněna zákonem konkurence, byla odsunuta do postavení primitivnějšího druhu a v souladu se zákonem přírodního výběru patřila do světa, který se brzy stane minulostí.

Vzájemná pomoc se začala projevovat, ale než se stala dominantní společenskou hodnotou, musela prolomit pouta buržoazní společnosti, která ji držela v šachu. Reclus věřil, že je realistou, když dospěl k závěru, že dělníci budou muset za své osvobození bojovat. Jistě, konkurenční povaha kapitalismu předurčovala, že buržoazie bude jen obtížně účinně reagovat na vážné hrozby ze strany sjednocené dělnické třídy, a je pravda, že Reclus trval na tom, že k jejímu vymanění nebude třeba velkého úsilí. Přesto se nedalo očekávat, že by se buržoazie podvolila svému zániku jako třídy bez boje; to by bylo v rozporu s přirozeným řádem věcí, který vyžaduje přítomnost pudu sebezáchovy. Bylo také nepředstavitelné, že by se dělnická třída po svém vítězství vrátila k primitivnímu zákonu konkurence, který používala buržoazie. Již při samotném osvobozování museli dělníci rozvinout svůj instinkt spolupráce, což by přineslo zásadní změnu jejich povahy. Neexistoval žádný lépe prokázaný fakt, říkal Reclus, než že „vnější forma společnosti se musí měnit úměrně vnitřnímu tlaku“.

Toto pojetí pohybu od vnitřního zrodu k vnější podobě společnosti, tedy morální a intelektuální orientace utvářející institucionální rámec, se v trochu jiné formulaci objevuje i v mnoha dalších Reclusových spisech. V jednom z esejů, který napsal v 70. letech, prohlásil: „Nezapomínejte, že ideál společnosti se vždy uskuteční.“ Tato myšlenka je obsažena také ve výroku napsaném v roce 1892: „Prvním ze zákonů dějin je, že společnost se modeluje podle svého ideálu.“ Pro Recluse bylo žádoucí a nutné modelovat společnost podle anarchistického ideálu, kterým nebyla „lidská přirozenost, jak ji nacházíme sami v sobě“, ale spíše „ušlechtilá forma sebeuspokojení, totiž uspokojení sebe sama v obecném blahu“. Přitažlivost vzájemné pomoci spočívala v seberealizaci, která vyplývala

z jednání v zájmu všech. To byl ideál, který bylo třeba podporovat, pokud měli dělníci někdy vybudovat a udržet socialistickou společnost. Neznamenalo to, že praxe byla přímou reakcí na teorii. Reclus trval na tom, že jde o vzájemné působení: „Čin vyrůstá z myšlenky a myšlenka z činu. Je to věčné střetávání." Mohlo by se zdát, že anarchisté vnucují svůj ideál nesourodé společnosti. Reclusovi, pro něhož byl anarchismus vědou o boji lidí, kteří se snaží naplnit své přirozené možnosti, by to připadalo absurdní. Sám věřil, že zdaleka nic nevnucuje, ale pouze napomáhá přirozenému procesu.

MOŽNOSTI ANARCHISMU A LIDSKÉ SVĚDOMÍ

Pro Recluse bylo poněkud matoucí, když se setkal s rozšířeným názorem, že anarchismus je vlastní „zaostalým" oblastem. Rovněž se ohradil proti představě, že všechny země jsou stejně náchylné k růstu anarchismu. Bakunin se podle něj stal anarchistou v Paříži, a přestože ke svým myšlenkám přitáhl velké množství Rusů, po jeho smrti nikdo z nich anarchistou nezůstal. Kropotkin měl sice mnoho kontaktů s ruskými exulanty v Anglii, ale všichni byli více či méně konstitucionalisty. Nejvíce anarchistů bylo v zemích, „kde se duchové na dlouhou dobu osvobodili od náboženských a monarchistických předsudků, kde revoluční precedenty rozviklaly víru v zavedený řád, kde praxe občinového práva lépe navykala lidi obejít se bez pána, kde nezaujaté studium rozvíjelo myslitele mimo jakoukoli kliku". Anarchistický ideál byl více rozvinut ve vědomí lidí v těch oblastech světa, kde vzdělání vedlo k větší emancipaci od náboženských a politických předsudků. Adepty anarchie bylo možné nalézt především ve Francii, dále v Katalánsku, severní Itálii, Londýně, mezi Němci ve Spojených státech, ve španělských republikách Ameriky a v Austrálii. O příklonu k anarchismu nerozhodovala rasová otázka: „... vzdělání je vším."

Spojené státy americké na Reclusově seznamu uvedeny nebyly. Zmínil se pouze o Němcích, kteří tam žili, a měl na mysli především německé anarchisty kolem *Freiheit* Johanna Mosta v New Yorku. Individualistickou školu, která ve Spojených státech vzkvétala kolem Benjamina Tuckera, musel považovat za egoistickou, a tedy spíše regresivní než progresivní. „Jediná podobnost mezi individualistickými anarchisty a námi," napsal Reclus, „je podobnost jména." „Zaostalost" Američanů pravděpodobně přičítal jejich vzdělání, které je neemancipovalo od buržoazního příklonu k vlastnictví. V každém případě viděl, že revoluční potenciál velké americké stávky, která ochromila zemi v roce 1877 a rozšířila se i do Kanady, zůstal nevyužit; dělníci soustředili pozornost na odborářské požadavky, vyšší mzdy a lepší pracovní podmínky v rámci buržoazního státu.

Reclus se domníval, že věda může mužům a ženám pomoci pochopit jejich svět, jak existuje a jak by mohl vypadat. Věda však nebyla povýšena nad nástroj, protože konečnou autoritou, která určuje, co je správné a co ne, je lidské svědomí. „Bojuji za to, o čem vím, že je to dobrá věc," napsal, „protože tak odpovídám svému smyslu pro spravedlnost." „Jsem dalek toho, abych věřil v pokrok jako v axiom," říkal, ale všem zásadovým lidem nezbývá než za něj bojovat a trpět. Nebyla to otázka naděje, ale otázka svědomí. „Nezáleží na tom, zda uspějeme, nebo ne, alespoň budeme tlumočníky vnitřního hlasu." Takové výroky by mohly naznačovat, že věda je jen zástěrkou pro svévoli instinktů. Reclusovo pojetí svědomí bychom však neměli odmítat příliš lehkovážně. Věda sama o sobě byla metodou vysvětlování skutečnosti a skutečností o lidských bytostech bylo jejich postavení v rámci přirozeného řádu, jejich svědomí bylo nedílnou součástí tohoto řádu. Pokud se člověk řídil svým svědomím – tedy jednal v dobré víře –, nebylo podle všeho možné v jeho činech hledat žádnou chybu, snad jen litovat jejich neblahých důsledků. Předpokládal také, že pokud by se člověk dopouštěl politováníhodných činů navzdory tomu, že jednal v souladu se svým svědomím, svědčilo by to o jeho nízké úrovni morálního a intelektuálního vývoje.

V rámci Reclusova schématu vývoje lidského druhu se primitivní bytost slepě reagující na požadavky prostředí postupně proměnila v bytost reagující na požadavky prostředí s plným vědomím. Obě tyto bytosti byly v důležitém smyslu slova v souladu s přírodou. Primitiv měl jen zárodky svědomí a je třeba ho posuzovat v kontextu toho, co se dalo rozumně očekávat. Čím rozvinutější svědomí, tím přísnější úsudek. Neznamenalo to, že by jednotlivec byl pod neustálým dohledem svých bližních, protože ti by při bez plné znalosti faktů mohli vyslovit pouze svůj názor. Skutečným soudcem byl jedinec, který nikdy nemohl uniknout nemilosrdným požadavkům „vnitřního hlasu". „Dělej, co chceš!" bylo poselství „našeho velkého předka Rabelaise", jež Reclus předával soudruhům, kteří se ho ptali, jak by se měl anarchista chovat. Dokud se člověk řídil svým svědomím, znamenalo to dělat, co chce, dělat, co je správné. Celý Reclusův systém se točil kolem víry v lidské svědomí, přesněji řečeno v to, čím se může stát.

POHYB DĚJIN

Zatímco svědomí bylo vodítkem pro správné jednání, úspěšné provedení předpisu vydaného svědomím záviselo na lidské vůli. „V každém člověku, v jeho vnitřním úsudku, v jeho svědomí a v jeho vůli lze nalézt pobídku osudu." V jistém smyslu byl celý běh lidských dějin dějinami boje vůlí. Rusko a Německo byly sjednoceny pod „vůlí pánů"; revoluční boj spočíval ve vnucování vůle lidu v duchu bratrství. A jak lidé postupovali na vyšší úroveň lidskosti a jak se jejich svědomí stávalo rozvinutějším, jejich vůle byla stále silnější. Stejně jako svědomí byla i vůle nedílnou součástí lidské přirozenosti a její potenciální síla byla ohromná. Právě toto přesvědčení utvrzovalo Recluse ve víře, že velké státy mohou být a budou poraženy. Tato víra však neměla rys nevyhnutelnosti, jež charakterizovala většinu jeho myšlenek z mládí. Jak napsal Bakuninovi v roce 1875, byl si velmi nejistý „definitivním výsledkem"; dlouho prý nevěřil v nevyhnutelnost pokroku. Reclus sice dokázal vnímat existenci přirozeného evolučního procesu, ale zároveň dospěl k poznání, že úspěch revoluční věci závisí na úsilí člověka. Pokrok nebyl předem daný.

Pro lidi dobré vůle neznamenalo úsilí vzdorovat pohybu dějin zmaření dějinného vývoje, ale naopak jeho naplnění, uskutečnění možností, nastolení přirozeného řádu. Přirozený řád představovaný anarchií se Reclus pokusil vysvětlit jako organickou jednotu podobnou svou povahou živému tělu. Vztah mezi jednotlivcem a společností přirovnával ke vztahu mezi buňkou a tělem, z nichž každá má nezávislou existenci, i když jsou zároveň na sobě zcela závislé. Svůj názor na společnost, která neomezuje jednotlivce, pečlivě odlišoval od klasického liberalismu tím, že zdůrazňoval, že v sociálně-ekonomické oblasti jsou anarchisté kolektivisty. Studium sociologie poskytlo anarchistům dva základní fakty: že člověk je závislý na každém jiném člověku a v izolaci hyne a že společenský pokrok se uskutečňuje prostřednictvím úsilí individuálních vůlí. Přizpůsobit se prvnímu zákonu znamenalo stát se kolektivistou, druhému anarchistou. Aby byli lidé věrní své přirozenosti, tedy svobodní, musí se podřídit oběma zákonům. Toto podřízení se zákonům přírody chápal paradoxně jako osvobození a ostře je odlišoval od vynucené poslušnosti zákonům státu, proti nimž se anarchisté „neustále bouřili". Anarchie, napsal Reclus, je „‚život bez pánů', a to jak pro společnost, tak pro jednotlivce, je to společenská shoda, která nevzniká z autority a poslušnosti, ze zákona a jeho trestních sankcí, ale ze svobodného sdružování jednotlivců a skupin, jež odpovídá potřebám a zájmům všech a každého z nich." Anarchisté si tak mohli být jisti, že anarchie je teoreticky možným stavem lidstva, protože představuje naplnění zákonů, které jsou imanentní lidské přirozenosti.

REVOLUCE A EVOLUCE

Celé Reclusovo myšlení je prostoupeno myšlenkou, že je důležité klást odpor, i když se situace zdá beznadějná. Tento postoj se plně projevil ve zkušenostech z let 1870–1871. Je zřetelný i v jeho přístupu k německé otázce. V období po Pařížské komuně sdílel mezi mnoha anarchisty převládající obavy z možnosti vypuknutí další války mezi Francií a Německem. V dopise z roku 1887 prohlásil, že vzhledem ke stavu světa lze válku očekávat. Ale schopnost vidět budoucí běh dějin pro Recluse neznamenala smířit se s ním. Přijal nesmiřitelný antimilitarismus do té míry, že to znepokojilo pařížskou policii, jež si byla jistá, že připravuje „pobuřující hnutí, jehož cílem je zmařit úsilí francouzských armád v případě francouzsko-německé války". V žádném případě však nepolevil ve své touze po válce proti buržoaznímu státu; boj za socialismus zůstal univerzální válkou dělníků (a rolníků) proti buržoazii. Jeho antimilitarismus nebyl založen na filozofickém pacifismu, ale na přesvědčení, že válka mezi národy vedená „národními státy" je faktorem regrese lidského rodu, a proto zpomaluje revoluční impulz.

Jako vědec, který usiloval o pochopení obecných zákonitostí vývoje, se Reclus nemohl spokojit s pouhým tvrzením, že vůle lidu může a bude radikálně měnit povahu stávajícího sociálně-ekonomického a politického systému. Musely existovat hmatatelné důkazy, které by naznačovaly, že k takovému odporu v minulosti došlo, a musel existovat vzorec chování, který by se dal očekávat v budoucnosti. Pokud měla věda sloužit Reclusovi, musela mu pomoci odhalit zákony společenských změn. Věřil, že je našel ve své teorii evoluce a revoluce. Nejstarší zralé vyjádření této myšlenky bylo obsaženo v jeho projevu, který přednesl v Ženevě v roce 1880. Projev byl rozpracováním dopisu, který napsal kongresu Jurské federace ve Fribourgu v roce 1878, a spojoval řadu myšlenek, jež lze vysledovat přinejmenším do roku 1869. Evoluce a revoluce se staly leitmotivem Reclusova myšlení a téměř vše, co od 70. let napsal, s nimi souviselo. Jeho projev z roku 1880 vyšel jako brožura s názvem *Evolution et Révolution* postupně v několika vydáních. V průběhu následujících let byl přeložen do několika dalších jazyků a nakonec bylo téma rozšířeno do knižní podoby a výsledky publikovány v roce 1898.

Reclusův argument byl jednoduchý a přesvědčivý. Podle něj bylo nesprávné předpokládat, že evoluce a revoluce jsou alternativní přístupy ke společenské změně, neboť společenská změna se uskutečňuje prostřednictvím vzájemně propojeného procesu evoluce a revoluce. Evoluce představovala přípravné období, v němž docházelo k vývoji idejí a morálky, někdy i ke společenským změnám na skromné úrovni. Přestože byl tento vývoj v podstatě revoluční, nedalo se očekávat, že by výrazně pokročil směrem k vytvoření socialistické společnosti, protože proti změnám neustále stály zavedené zájmy. Tlaku na stávající řád však nebylo možné odolávat donekonečna a řešení přišlo v podobě fyzických otřesů nebo toho, čemu se také říkalo revoluce. Revoluce tak logicky a přirozeně navazovala na evoluci. Společenské změny se podle Recluse odehrávaly v opakovaných řadách evoluce a revoluce a bylo v podstatě jedno, zda tento proces považujeme za evoluční nebo revoluční, protože postupnost a urychlení se staly aspekty téhož jevu. Rád také o tomto procesu uvažoval v termínech „permanentní revoluce“. Důsledky pro revoluční praxi byly ohromující.

Když se Reclus v 70. letech pokoušel vyrovnat s osobní a politickou tragédií, utěšovala ho myšlenka, že hodina revoluce sice již minula, ale vrátí se dokonce v ještě silnější podobě. Jeho názory na tuto otázku možná vyjasnila výměna dopisů s Bakuninem v polovině desetiletí. Tato korespondence také naznačuje změnu směřování a postupu, které se v evropském anarchismu prosazovaly. Reclus Bakuninovi vysvětlil, že probíhající evoluce je „normální evolucí“; povodeň revoluce se vrátila do svého koryta, aniž by napáchala velké škody. Ačkoli nás čekají nepříjemné časy, alespoň bude tato zkušenost „přesvědčivá a úplná“. Bakunin však nebyl schopen zaujmout takový stoický postoj, a i když s analýzou souhlasil, považoval ji za krajně znepokojivou. Byl znepokojen tím, co považoval za nebezpečí vývoje, a bědoval nad „MacMahon-bonapartistickou diktaturou ve Francii, Bismarckovou ve zbytku Evropy“. V jednu chvíli dokonce obvinil Recluse, že se ho události ve Francii nedotýkají. Bakunin, jehož revoluční inspirací byly otřesy v Evropě poloviny století, nedokázal pochopit Reclusovo kontrolované nadšení. Zatímco druhý jmenovaný hledal odpovědi na otázky, které před něj staví postavení člověka, a dával tak podněty budoucímu anarchistickému myšlení, první se ohlížel do minulosti a nacházel trochu útěchy v antiklerikálních hnutích druhé poloviny roku 1875.

VSTŘÍC ANARCHII

Bakunin zemřel 1. července 1876 v Bernu a na pohřbu, který se konal 3. července, se sešlo mnoho předních revolucionářů. Reclus ve své řeči u hrobu vyzdvihl Bakuninovy osobní vlastnosti, pronikavost jeho inteligence a jeho neúnavnou aktivitu v revolučním boji. Po pohřbu se stal hlavním členem mezinárodního výboru, který byl zřízen za účelem shromáždění a redakce rukopisů velkého revolucionáře. Pro Recluse Bakunin ztělesňoval ducha revolty, který byl základem veškerého společenského pokroku, a jeho smrt znamenala konec éry revoluční činnosti na barikádách. Budoucnost patřila vědě, instinktivní revoltě, která se stávala stále uvědomělejší.

Pohled na společenskou změnu, který Reclus rozvinul, měl rozsáhlé důsledky pro povahu anarchistické společnosti. Anarchie je podle něj ideálem pro vzdálenou budoucnost. Teoreticky nikdy nemohou existovat pevné a stálé instituce, protože všechny instituce, které by vznikly, by také podléhaly neustálým změnám, aby odpovídaly měnícím se potřebám. Navíc anarchisté jeho doby byli na relativně nízkém stupni vývoje, a proto nebyli kvalifikováni říkat, jak by lidé, kteří se ve vzdálené budoucnosti vyvinou na vyšší úroveň lidství, měli organizovat svůj svět. Reclus se snažil vyrovnat s požadavky vědy a vyhnout se odvěké pasti utopismu. Jeho vědecké hledání univerzálního bratrství ho přivedlo k přiznání, že čím více se dozvídá o lidské přirozenosti, tím méně si je jistý, pro jakou společnost pracuje. Někdy muselo být nesnadné ocitnout se mezi vědou a utopií.

Anarchisté, jak se často říká, věřili v apokalyptickou revoluci, která zcela a okamžitě změní svět a nastolí skutečný ráj na zemi. Co se týče Recluse, nic nemohlo být dále od pravdy. A je pravděpodobné, že více anarchistů než Reclus bylo v této otázce špatně pochopeno. Je docela jisté, že i v druhé polovině 70. let se našli nadšení anarchisté, dokonce i lidé jako Kropotkin, kteří měli pocit, že se blíží apokalyptická revoluce. Takové přesvědčení sice nikdy zcela nezemřelo, ale bylo značně oslabeno. Dokonce i popularita Reclusovy brožury *Evoluce a revoluce* by naznačovala rozchod s tradičním „bakuninským“ pojetím revoluce. Nelze pochybovat o tom, že Reclus měl významný vliv nejen na Kropotkina, ale i na celé hnutí. V roce 1905 přisoudil Kropotkin všem anarchistům myšlenky, které byly prakticky totožné s těmi, jež Reclus formuloval po celá desetiletí. „Anarchisté stejně jako většina socialistů uznávají, že stejně jako veškerý vývoj v přírodě, i pomalý vývoj společnosti čas od času následují období zrychleného vývoje, která se nazývají revoluce; a domnívají se, že éra revolucí ještě není uzavřena.“

Reclus své teorie dále rozvíjel a zpřesňoval až do své smrti v roce 1905, ale to podstatné z jeho myšlenek zůstalo zachováno v podobě, v jaké byly formulovány v 70. letech 19. století. Po roce 1880 vytvořila jeho teorie evoluce a revoluce model společenské změny, která představovala přirozený „vývoj“ potenciálu mužů a žen. Tento proces nelze vynutit, i když Reclus zjevně dával přednost názoru, že by mohl a měl být řízen, a dokonce urychlen. Jako „uvědomělý anarchista“, tedy člověk, který si uvědomil anarchistickou pozici, proto považoval za nutné formulovat revoluční strategii. Vzhledem k povaze anarchistické teorie, zejména k jejímu odmítání jakékoli organizační struktury, která by popírala autonomii jednotlivce, a k jejímu nepřátelství vůči všem politickým postupům spojovaným s buržoazním státem, nebylo vypracování revoluční strategie snadné. Reclus dospěl k postoji, v němž vzdělávání i násilí logicky navazovaly na jeho teorii evoluce a revoluce.

Text je překladem kapitoly z knihy Marie Fleming *The Anarchist way to socialism. Elisée Reclus and Nineteenth-Century European Anarchism*, Rowman and Littlefield, Totowa 1979, s. 144–162. Kapitola je součástí druhého oddílu knihy, který nese název „Anarchist Theory and the Challenge of Practice“ (Anarchistická teorie a výzva praxe) a věnuje se životu Elisée Recluse od počátku sedmdesátých let 19. století, tedy po pádu Pařížské komuny, do poloviny let devadesátých. Redakčně kráceno a opatřeno mezititulky.

ČÍM BY MĚLA BÝT GEOGRAFIE

PETR KROPOTKIN

Jeden z nejvýznamnějších anarchistických myslitelů Petr Kropotkin (1842–1921) se věnoval vědecké práci, a to zejména v oboru geografie. Ještě během svého působení v Rusku podnikal výpravy do vzdálených, nepřístupných a často neprozkoumaných sibiřských oblastí. V roce 1885 napsal do renomovaného vědeckého časopisu The Nineteenth Century *recenzi zprávy sira J. Scotta Keltieho* Geographical Education. Report to the Council of the Royal Geographical Society, *která pro Královskou zeměpisnou společnost popisovala stav výuky zeměpisu ve Velké Británii i v okolním světě. V jednom z mnoha dodatků této zprávy informuje například Joseph Partsch o výuce geografie na univerzitě ve Vratislavi. Kropotkin ve své recenzi nastiňuje vlastní pohled na daný obor a přístup k němu a jeho výuce. Jeho text je v mnohém zajímavý i dnes a navíc se velkou měrou dotýká také tématu vzdělávání, jemuž jsme se věnovali v předchozím čísle* Existence.

Bylo snadné předvídat, že velké oživení přírodních věd, jehož měla naše generace to štěstí být po třicet let svědkem, stejně jako nový směr, který vědecké literatuře určila řada významných mužů, kteří se odvážili přinést výsledky nejsložitějších vědeckých výzkumů v podobě přístupné širokému publiku, nutně přinese podobnou obrodu geografie. Tato věda, která přebírá zákony objevené svými sesterskými vědami a ukazuje jejich vzájemné působení a důsledky s ohledem na povrch zeměkoule, nemohla zůstat stranou všeobecného vědeckého vývoje; a nyní vidíme probuzený zájem o geografii, který velmi připomíná všeobecné zaujetí, jež o ni projevovala nastupující generace v první polovině 19. století. Neměli jsme mezi sebou tak nadaného cestovatele a filozofa, jakým byl Humboldt; ale nedávné cesty do Arktidy a podmořské průzkumy a ještě více náhlý pokrok dosažený v biologii, klimatologii, antropologii a srovnávací etnografii dodaly geografickým pracím tak velkou přitažlivost a tak hluboký význam, že samotná metoda popisu zemské koule prošla v poslední době hlubokou modifikací. V geografické literatuře se znovu objevuje stejně vysoká úroveň vědeckého uvažování a filozofických zobecnění, na jakou nás uvykli Humboldt a Ritter. Není proto divu, jestliže se cestopisy i obecně zeměpisná díla stávají opět nejoblíbenějším druhem četby.

TRAGÉDIE ŠKOLNÍHO ZEMĚPISU

Bylo také zcela přirozené, že oživení zájmu o geografii nasměrovalo pozornost veřejnosti k zeměpisu ve školách. Bylo provedeno šetření a s údivem jsme zjistili, že z této vědy – nejpřitažlivější a nejpodnětnější pro lidi všech věkových kategorií – se nám podařilo v našich školách udělat jeden z nejvyprahlejších a nejnesmyslnějších předmětů. Nic nezajímá děti tak jako cestování; a nic není ve většině škol sušší a méně přitažlivé než to, co je tam pokřtěno názvem zeměpis. Je pravda, že totéž by se dalo téměř stejnými slovy a s několika málo výjimkami říci o fyzice a chemii, botanice a geologii, dějepisu a matematice. Důkladná reforma výuky všech věd je stejně potřebná jako reforma geografického vzdělávání. Zatímco však veřejné mínění zůstalo k obecné reformě našeho přírodovědného vzdělávání spíše hluché – přestože ji prosazovali nejvýznamnější muži našeho století –, zdá se, že ihned pochopilo nutnost reformy zeměpisného vyučování: agitace, kterou nedávno zahájila Geografická společnost, výše zmíněná zpráva jejího zvláštního komisaře a její výstava se v tisku setkaly se všeobecnými sympatiemi. Zdá se, že naše obchodní století lépe pochopilo nutnost reformy, jakmile se do popředí dostaly takzvané „praktické“ zájmy kolonizace a válčení. Pojďme tedy diskutovat o reformě geografického vzdělávání. Upřímná diskuse nutně ukáže, že v tomto směru nelze dosáhnout ničeho vážného, pokud nepodnikneme odpovídající, ale mnohem širší obecnou reformu celého našeho vzdělávacího systému.

Sotva existuje jiná věda, která by mohla být pro dítě tak přitažlivá jako zeměpis a tak mocným nástrojem pro všeobecný rozvoj mysli, pro seznámení s pravou metodou vědeckého uvažování a pro probuzení chuti k přírodním vědám vůbec. Děti nejsou velkými obdivovateli přírody samotné, pokud nemá nic společného s člověkem. Umělecké cítění, které hraje tak velkou roli v intelektuálním požitku přírodovědce, je u dítěte ještě velmi slabé. Harmonie přírody, krása jejích tvarů, obdivuhodné přizpůsobení organismů, uspokojení, které mysl čerpá ze studia fyzikálních zákonů – to vše může přijít později, ale ne v raném dětství. Dítě všude hledá člověka, jeho boje s překážkami, jeho aktivitu. Minerály a rostliny ho nechávají chladným; prochází obdobím, kdy převládá představivost. Chce lidská dramata, a proto jsou příběhy o lovu a rybolovu, o cestách po moři, o bojích s nebezpečím, o zvycích a mravech, o tradicích a stěhování zřejmě jedním z nejlepších prostředků, jak v dítěti rozvinout touhu po studiu přírody. Někteří moderní „pedagogové“ se snažili u dětí zabít představivost. Ti lepší pochopí, jak cenným pomocníkem je představivost pro vědecké uvažování. Pochopí to, co se kdysi snažil svým posluchačům vštípit pan Tyndall, totiž že žádné hluboké vědecké uvažování není možné bez pomoci značně rozvinuté představivosti, a budou využívat dětskou představivost nikoli k tomu, aby ji zaplnili pověrami, ale aby v ní probudili lásku k vědeckému studiu. Popis Země a jejích obyvatel bude jistě jedním z nejlepších prostředků k dosažení tohoto cíle. Příběhy o boji člověka s nepřátelskými silami přírody – co může být lépe vybráno, aby v dítěti vzbudilo touhu proniknout do tajemství těchto sil? Velmi snadno můžete v dětech vzbudit „sběratelskou“ vášeň a proměnit jejich pokojíčky v krámky se starožitnostmi, ale v raném věku není snadné vzbudit v nich touhu proniknout do zákonitostí přírody; přitom není nic snazšího než probudit srovnávací schopnosti mladé mysli vyprávěním příběhů o dalekých zemích, o jejich rostlinách a zvířatech, o jejich krajině a jevech, jakmile rostliny a zvířata, vichřice a bouřky, sopečné výbuchy a bouře souvisejí s člověkem. To je úkol zeměpisu v raném dětství: prostřednictvím člověka zaujmout dítě velkými přírodními jevy, probudit touhu je poznat a vysvětlit.

Geografie navíc musí prokázat ještě jednu, mnohem důležitější službu. Musí nás od nejútlejšího dětství učit, že jsme všichni bratři, ať už jsme jakékoli národnosti. V dnešní době válek, národního sebevědomí, národnostní řevnivosti a nenávisti, jež jsou hojně živeny lidmi, kteří sledují své vlastní egoistické, osobní nebo třídní zájmy, musí být zeměpis – pokud škola může udělat něco proti nepřátelským vlivům – prostředkem k rozptýlení těchto předsudků a k vytvoření jiných, lidskosti hodnějších citů. Musí ukázat, že každá národnost přináší svůj vlastní cenný stavební kámen pro všeobecný rozvoj pospolitosti a že jen malé části každého národa mají zájem na udržování národnostní nenávisti a řevnivosti. Je třeba uznat, že kromě jiných příčin, které živí národní řevnivost, se různé národnosti navzájem ještě dostatečně neznají; podivné otázky, které si každý cizinec klade o své vlastní zemi; absurdní předsudky vůči sobě navzájem, které se šíří na obou koncích kontinentu – dokonce i na obou březích kanálu –, dostatečně dokazují, že i mezi těmi, které označujeme za vzdělané lidi, je zeměpis znám pouze podle jména. Drobné rozdíly, kterých si všímáme ve zvycích a mravech různých národností, stejně jako rozdíly v národních povahách, které se objevují zejména mezi středními vrstvami, nás nutí přehlížet nesmírnou podobnost, která existuje mezi dělnickými třídami všech národností – podobnost, která je při bližším seznámení tím nápadnější. Úkolem geografie je vnést tuto pravdu v plném světle mezi lži nahromaděné nevědomostí, domýšlivostí a samolibostí. Musí v myslích dětí prosadit, že všechny národnosti jsou si navzájem cenné; že ať už vedly jakékoli války, na jejich

počátku stála pouhá krátkozraká ješitnost. Musí ukázat, že vývoj každé národnosti byl důsledkem několika velkých přírodních zákonů, které byly vynuceny fyzickými a etnickými vlastnostmi oblasti, kterou obývala; že snahy ostatních národností omezit její přirozený vývoj byly pouhými omyly; že politické hranice jsou pozůstatkem barbarské minulosti; a že styky mezi různými zeměmi, jejich vztahy a vzájemný vliv se podřizují zákonům, které jsou stejně málo závislé na vůli jednotlivých lidí jako zákony pohybu planet.

Tento druhý úkol je dosti velký, ale je tu ještě třetí, možná ještě větší: rozptýlit předsudky, v nichž jsme vychováni vůči takzvaným „nižším rasám" – a to právě v době, kdy vše nasvědčuje tomu, že se s nimi brzy dostaneme do mnohem užšího kontaktu než kdykoli předtím. Když nedávno jeden francouzský státník prohlásil, že posláním Evropanů je civilizovat nižší rasy prostředky, k nimž se při civilizování některých z nich sám uchýlil – tj. bajonety a masakry v Bac Lieu –, pouze povýšil hanebné činy, které Evropané páchají každý den. A jak by mohli jinak, když jsou od nejútlejšího dětství vedeni k pohrdání „divochy", k tomu, aby samotné ctnosti pohanů považovali za převlečený zločin a aby na „nižší rasy" pohlíželi jako na pouhou přítěž na zeměkouli – přítěž, kterou je třeba tolerovat jen tak dlouho, dokud se na ní dají vydělat peníze. Jednou z největších služeb, kterou etnografie v poslední době přinesla, byla snaha prokázat, že tito „divoši" pochopili, jak ve svých společnostech rozvinout vysoce humánní společenské cítění, které my Evropané tak hrdě vyznáváme, ale málokdy praktikujeme; že „barbarské zvyky", kterým se snadno vysmíváme nebo jejichž líčení vyslechneme s odporem, jsou buď výsledkem drsné nutnosti (eskymácká matka zabije své novorozeně, aby mohla živit další, které opatruje a ošetřuje lépe než miliony našich evropských matek), nebo jsou to formy života, které my, hrdí Evropané, stále prožíváme, i když jsme je pomalu modifikovali; a že pověry, které nám připadají tak zábavné, když je vidíme mezi divochy, jsou u nás stejně živé jako u nich, jen jména jsou jiná. Až dosud Evropané „civilizovali divochy" whiskou, tabákem a únosy; naočkovali je svými neřestmi; zotročili je. Přichází však doba, kdy budeme považovat za svou povinnost přinést jim něco lepšího – totiž poznání přírodních sil, způsoby jejich využití a vyšší formy společenského života. To vše a mnoho dalších věcí musí zeměpis naučit, pokud se skutečně hodlá stát prostředkem vzdělávání.

REFORMA VÝUKY EXAKTNÍCH VĚD

Výuka zeměpisu tak musí sledovat trojí cíl: musí v našich dětech probudit chuť k přírodním vědám vůbec, musí je naučit, že všichni lidé jsou bratři, ať už jsou jakékoli národnosti, a musí je naučit respektovat „nižší rasy". Takto chápaná reforma zeměpisného vzdělávání je obrovská: nejedná se o nic menšího než o kompletní reformu celého systému výuky na našich školách.

Předpokládá především úplnou reformu výuky všech exaktních věd. Ty se musí stát základem vzdělávání na našich školách namísto mrtvých jazyků. Již příliš dlouho jsme vzdávali hold středověkému scholastickému systému vzdělávání. Je načase zahájit novou éru vědeckého vzdělávání. Je totiž zřejmé, že dokud naše děti stráví tři čtvrtiny školní docházky studiem latiny a řečtiny, nemůže jim zbýt čas na seriózní studium přírodních věd. Smíšený systém by byl nutně neúspěšný. Nároky na přírodovědné vzdělání jsou tak velké, že by seriózní studium pouze exaktních věd pohltilo veškerý čas studenta, nemluvě o potřebách technického vzdělání, či spíše vzdělání blízké budoucnosti – takzvané *instruction integrale* [integrální výuka]. Kdyby byl přijat kombinovaný systém, který by skloubil klasické vzdělání s vědeckým, dostalo by se našim chlapcům a dívkám mnohem horšího vzdělání, než jakého se jim dostává nyní na klasických lyceích.

Aniž bychom se však pouštěli do nekonečných debat mezi oběma systémy vzdělávání, je třeba uvést dvě poznámky, které se přímo týkají zeměpisného vzdělávání. Každý dnes zná dva hlavní argumenty obhájců klasického studia a žádný přírodovědec je jistě nebude podceňovat. Zaprvé se nám říká, že studium mrtvých jazyků je mocným nástrojem, který vede žáka k samostatnému myšlení, zkoumání a uvažování, a že studium přírodních věd podobný prostředek vzdělávání neposkytuje; a zadruhé se tvrdí, že studium římského a řeckého starověku dává výuce humanitní charakter, který nemohou poskytnout pouze přírodní vědy.

Na první z těchto dvou námitek již dostali přírodovědci brilantní odpověď – nejen na papíře, ale i ve škole. Již nyní reformují své vyučovací metody tak, aby se přírodověda stala nejmocnějším nástrojem samostudia. Dáme-li ovšem žákovi Eukleidovu knihu *Základy geometrie* – která je souhrnem namáhavě vypracovaného poznání, z něhož byla odstraněna veškerá předběžná práce hledání, zkoumání –, je to totéž, jako kdybychom dali dětem překlad Cicerona a chtěli po nich, aby se ho naučily nazpaměť, aniž bychom je přiměli, aby samy objevily význam každé jednotlivé věty. Existuje však již jiná geometrie – ta, pomocí níž kdysi pan Tyndall zaujal své žáky, která se již částečně používá v Německu i jinde: geometrie, která spočívá v tom, že se uvádějí *pouze* postupné problémy, a která vede studenta, aby *objevoval* příklady všech tvrzení, místo aby se snažil zapamatovat si příklady, které objevili jiní. Tuto metodu jsem několikrát vyzkoušel a dosáhl jsem zcela nečekaných výsledků, a to jak pro vážnost znalostí, tak pro rychlost výuky, zvláště když jsem měl to štěstí, že jsem našel chlapce nebo dívku, kteří se nikdy neučili geometrii obvyklou mnemotechnickou metodou. Rychlost výuky na metodě „problémů" je něco opravdu překvapivého. Pokud jste na svého žáka na začátku netlačili; pokud jste měli trpělivost počkat, až sám objeví řešení několika jednodušších problémů (každou větu lze samozřejmě považovat za problém), vidíte, jak během několika měsíců zvládne zbytek geometrie (v rovině a v prostoru) a vyřeší nejsložitější problémy týkající se kružnic a tečen s lehkostí, která vás nutí litovat, že jste se kdy učili jinak. To, co se podařilo v geometrii, se již podařilo v přírodních vědách vůbec. Není daleko doba, kdy se ve fyzice a chemii, v botanice a zoologii už nebude student učit zpaměti, ale bude přiveden k tomu, aby sám objevoval fyzikální zákony a funkce orgánů, jako už objevuje vztahy, které existují mezi stranami trojúhelníku a kolmicí vedenou od jednoho z jeho vrcholů k základně.

Zatím – v těchto úvodních krocích – přírodní vědy rozhodně nezaostávají za studiem jazyků jako prostředku, který má děti přivést k samostatnému uvažování a zkoumání. V čem jsou však nekonečně napřed, je to, že naší mládeži otevírají obrovské pole *nových* výzkumů, *nových* bádání. Jakkoli jsou znalosti získané v přírodních vědách omezené – pokud jsou to ovšem seriózní znalosti –, mladí lidé mohou na každém stupni svého vývoje provádět nová šetření, shromažďovat nové údaje, objevovat nebo připravovat podklady pro objevování nových cenných skutečností. Profesor geografie Joseph Partsch již se svými studenty na Vratislavské univerzitě dospěl k velmi hodnotným výsledkům, které jistě stojí za zveřejnění. Ale totéž by se mohlo podařit všude, i v nejlépe prozkoumaných zemích, dokonce i s vědci mnohem méně vyspělými, než jsou studenti profesora Partsche.

Co se týče náhlého pokroku, kterého mladý muž nebo dívka dosáhnou ve svém intelektuálním vývoji, jakmile provedou své první samostatné bádání – kdo to nepozoroval na někom jiném nebo na sobě? Uvažování se prohlubuje s nápadnou rychlostí, stává se širším a jistějším – a zároveň opatrnějším. Nikdy nezapomenu na případ dvacetiletého mladíka, který s kladivem a barometrem v ruce provedl svůj první samostatný geologický průzkum. Jeho starší bratr, který bedlivě sledoval jeho vývoj a viděl, jak jeho intelekt náhle nabývá nových obrátek, se jednoho dne neubránil zvolání: „Jak rychle rostou tvé rozumové schopnosti, a to dokonce během pár měsíců! Určitě jsi pilně studoval německé resumé Millovy *Logiky*, které jsem ti dal!" – Ano, studoval, ale v terénu, uprostřed složitého rozvrstvení hornin.

Druhá ze dvou výše uvedených námitek však zůstává nedotčena. Humanitní charakter studia antiky; jeho podnětný vliv na rozvoj humanitního cítění a uměleckého vkusu (ten poslední je mocným prostředkem pro rozvoj prvního); jeho význam pro to, aby studenti rozuměli lidským společnostem a lidským vztahům – to vše, jak nám bylo řečeno, není dáno přírodními vědami. Fyzika ani mineralogie se samozřejmě těchto důležitých faktorů lidského vývoje nedotýkají. Ale jistě se nenajde jediný přírodovědec, který by žádal vyloučení všech věd zabývajících se člověkem ze školy ve prospěch těch, které se zabývají zbytkem organické a anorganické hmoty. Naopak by žádal, aby se studiu dějin a literatury všech národností věnovala mnohem větší pozornost než doposud. Požadoval by rozšíření přírodních věd na člověka a lidská společenství. Požadoval by, aby ve vzdělání zaujal odpovídající místo srovnávací popis všech lidských obyvatel Země. V takovém vzdělání by zeměpis zaujal své správné místo. Zůstal by přírodní vědou a spolu s dějepisem (dějinami umění i politických institucí) by převzal nesmírný úkol starat se o humanitní stránku našeho vzdělání – nakolik je škola schopna ji rozvíjet.

Víc samozřejmě ne, protože humanitní cítění nelze rozvíjet z knih, pokud celý život mimo školu působí opačným směrem. Aby bylo humanitní cítění skutečné a stalo se aktivní dobrou

vlastností, musí vznikat z každodenní praxe dítěte. Vlastní výuka je v tomto směru velmi omezená. Ale jakkoli je omezená, nikdo by lehkomyslně neodmítl ani tuto skromnou pomoc. Musíme toho ještě hodně dokázat, abychom pozvedli mravní vývoj většiny na vysokou úroveň, které dosáhlo několik málo jedinců, takže nelze zanedbat žádný prostředek, a jistě nebudeme popírat význam mytického prvku naší výchovy pro přiblížení se tomuto cíli. Proč však omezovat tento prvek pouze na římské a řecké báje? Nemáme snad k vyprávění a převyprávění příběhy z našeho vlastního života – příběhy o obětavosti, o lásce k lidstvu, ne vymyšlené, ale skutečné, ne vzdálené, ale blízké, které můžeme vidět každý den kolem sebe? A pokud je prokázáno, že folklor působí na dětskou mysl lépe než příběhy z našeho každodenního života, proč jsme povinni omezovat se na římské a řecké tradice? Jako výchovný prostředek žádný řecký mýtus – téměř vždy příliš smyslný – nenahradí jemně umělecké, cudné a vysoce humanitní mýty a písně například Litevců nebo Finů; zatímco v lidové pověsti turkicko-mongolských národů, Indů, Rusů, Němců – zkrátka všech národností – najdeme tak umělecké, tak živé, tak široce lidské příběhy, že nelze bez lítosti vidět, jak jsou naše děti napájeny řeckými a římskými tradicemi, místo aby se seznámily s poklady ukrytými v lidových pověstech jiných národností. Ve skutečnosti se správně chápaná etnografie sotva může srovnávat s něčím jiným coby nástroj, který u dětí a mládeže rozvíjí lásku k celému lidstvu, city družnosti a solidarity s každým lidským tvorem, stejně jako obětavost, odvahu a vytrvalost – jedním slovem všechny nejlepší stránky lidské povahy. To podle mého názoru odstraňuje poslední námitku, která by mohla být vznesena ve prospěch vzdělání založeného na studiu řeckých a latinských starožitností. Vnáší do vzdělání pomocí přírodních věd nezbytný až humanitní prvek.

ÚKOLY GEOGRAFIE

Bude-li geografii přikládán takový význam, bude jak na nižších školách, tak na univerzitách zahrnovat čtyři velké obory vědění, dostatečně široké na to, aby ve vyšší výuce tvořily čtyři samostatné specializace, nebo dokonce více, ale všechny spolu úzce související. Tři z těchto oborů – orogeneze, klimatologie a fytogeografie – by odpovídaly, obecně řečeno, tomu, co se nyní označuje jako fyzická geografie, zatímco čtvrtý, zahrnující některé části etnologie, by odpovídal tomu, co se nyní částečně vyučuje pod názvem politická geografie; ale od toho, co se nyní pod těmito dvěma názvy vyučuje, by se lišily natolik, že by samotné názvy byly brzy nahrazeny jinými a vhodnějšími.

Samotné právo geografie být považována za samostatnou vědu bylo často zpochybňováno a zpráva pana J. S. Keltieho uvádí některé z námitek, které byly vzneseny. I ti, kteří tyto námitky vznášejí, však jistě uznají, že existuje samostatný obor vědění – ten, který systematické francouzské myšlení označuje jako *Physique du Globe* [geofyzika] a který, ačkoli zahrnuje řadu předmětů úzce souvisejících s ostatními vědami, musí být pěstován a vyučován odděleně pro vzájemný prospěch sebe sama i ostatních sesterských věd. Jeho cílem je odhalit zákonitosti vývoje zeměkoule. A není to pouhá deskriptivní věda – není to pouhá *grafie*, jak řekl jeden známý geolog, ale *logie*; neboť odhaluje zákonitosti určité třídy jevů poté, co je popsala a systematizovala.

Geografie by měla být především studiem zákonů, kterým podléhají změny zemského povrchu: zákonů (neboť takové zákony existují, jakkoli je naše současné poznání nedokonalé), které určují růst a zánik kontinentů; jejich současnou a minulou konfiguraci; směry různých zvratů – to vše podléhá určitým telurickým zákonům, stejně jako rozložení planet a slunečních soustav podléhá kosmickým zákonům. Vezměme si jen jeden ze stovek příkladů: když se zamyslíme nad dvěma velkými kontinenty, Asií a Severní Amerikou, nad tím, jakou roli v jejich struktuře hrají kolosální náhorní plošiny, nad jejich starobylostí, nad řadou věků, během nichž přetrvaly kontinenty, a nad směrem, kterým osy a úzké konce směřovaly k oblasti v blízkosti Behringovy úžiny; když navíc vezmeme v úvahu rovnoběžnost horských řetězců a vytrvalost, s jakou se v Evropě a Asii v průběhu řady geologických věků opakují dva hlavní směry poruch zemské kůry (severozápadní a severovýchodní); když si všimneme současného uspořádání kontinentů, které mají úzké výběžky nasměrované k jižnímu pólu – musíme uznat, že při vzniku velkých poruch zemské kůry vládly nějaké telurické zákony. Tyto zákony ještě nebyly objeveny: samotná orografie čtyř velkých kontinentů je v embryonálním stadiu, ale již nyní vnímáme určitou harmonii ve velkých strukturních liniích Země a můžeme se dohadovat o jejích příčinách. Toto široké téma se samozřejmě dotýká i té části geologie, která v poslední době dostala název dynamická geologie; obě však nesplynou: orogeneze zůstane samostatným odvětvím, které se od prvního příliš liší, než aby se jím také zabývalo. Můžeme dokonce říci, aniž bychom ublížili geografům nebo geologům, že zaostalost orogeneze je způsobena právě tou okolností, že geografové se při jejím zpracování příliš spoléhali na geology a že se jí dostatečně nevěnoval samostatný druh specialistů – geografové docela dobře obeznámení s geologií; zatímco zaostalost vlastní dynamické geologie (neuspořádaný stav čtvrtohor dává dostatečné právo k tomuto tvrzení) je způsobena tou okolností, že počet geologů, kteří byli zároveň geografy, nebyl nikdy dostatečně velký a že příliš mnoho geologů tento obor zanedbávalo a přenechávalo jej geografům. Geografové tak musí převzít celou práci a dodávat geologii údaje, které by mohla potřebovat.

Geografie má zadruhé studovat důsledky rozmístění kontinentů a moří, nadmořských výšek, členitosti a velkých vodních mas na klima. Zatímco meteorologie objevuje s pomocí fyziky zákony oceánského a vzdušného proudění, ta část geografie, kterou bychom mohli označit jako klimatologii, má určit vliv místních topografických příčin na klima. Ve svých obecných částech meteorologie v poslední době učinila obrovský pokrok, ale studium místního klimatu a různých druhotných geografických a topografických příčin ovlivňujících klima – vlastní klimatologie – ještě zbývá provést. I tento obor vyžaduje vlastní specialisty, tj. meteorology-geografy, a práce, kterou v tomto směru již před několika lety vykonali Alexander Buchan, Henrik Mohn, Friedrich Hahn, Alexandr Ivanovič Vojejkov a mnozí další, dobře ukazuje, co je třeba ještě vykonat.

Třetím oborem, který rovněž vyžaduje vlastní odborníky, je zoo- a fytogeografie. Dokud byly botanika a zoologie považovány za pouhé popisné vědy, mohly se jen náhodně dotýkat rozšíření rostlin a živočichů na zemském povrchu. Otevřely se však nové oblasti výzkumu. Původ druhů by zůstal nevysvětlen, kdyby se nebraly v úvahu geografické podmínky jejich rozšíření. Přizpůsobení druhů prostředí, které obývají, jejich modifikace, jejich vzájemná závislost, jejich pomalé mizení a objevování se nových – studium všech těchto jevů naráží každý den na nepřekonatelné překážky právě proto, že toto téma nebylo dostatečně zpracováno z geografického hlediska. Alfred Wallace, Joseph Hooker, Carl Griesbach, Oscar Peschel a mnozí další naznačili směr, kterým je třeba se v tomto oboru ubírat. K tomu však musíme mít opět zvláštní kombinaci schopností, a to v badatelích, kteří spojují široké geografické znalosti s těmi botanickými a zoologickými. Zdaleka tak nepochybujeme o nutnosti zvláštní vědy pro studium zákonitostí vývoje zeměkoule a rozmístění organického života na jejím povrchu, ale jsme přivedeni k poznání, že je zde prostor pro tři samostatné vědy, které mají zvláštní cíle, jež mají sledovat, ale musí navzájem zůstat spojeny těsněji než s jakoukoli jinou vědou. Geofyzika musí být a bude povýšena na vědu.

A nyní zbývá čtvrté velké odvětví geografického poznání – to, které se zabývá lidskými rodinami na zemském povrchu. Rozložení lidských rodů; jejich charakteristické rysy a změny, jimiž tyto rysy procházejí v různých klimatických podmínkách; zeměpisné rozložení ras, víry, zvyků a forem vlastnictví a jejich úzká závislost na zeměpisných podmínkách; přizpůsobení člověka přírodě, která ho obklopuje, a vzájemný vliv obou; stěhování kmenů, pokud souvisí s geologickými důvody; touhy a sny různých ras, pokud jsou ovlivněny přírodními jevy; zákony rozmístění lidských sídel v každé zemi, které se projevují trvalým osídlováním stejných míst od doby kamenné až do naší doby; vznik měst a podmínky jejich rozvoje; geografické rozdělení území do přirozených výrobních pánví, navzdory překážkám, jako jsou politické hranice: to vše je široká řada otázek, které před námi v poslední době vyvstaly. Nahlédneme-li do prací našich nejlepších etnologů, vzpomeneme-li si na Riehlův a Bucklův pokus, jakož i na pokusy několika našich nejlepších geografů; uvědomíme-li si, jaké údaje se nashromáždily a jaké náznaky jsou roztroušeny v etnografické, historické a geografické literatuře pro řešení těchto problémů – jistě bez váhání uznáme, že i zde je široké místo pro samostatnou, nanejvýš důležitou vědu, a to nejen pro *grafii*, ale i pro *logii*. Samozřejmě, že i zde geograf při sběru svých dat využije mnohé příbuzné vědy. Bude se obracet na antropologii, historii, filologii. Vznikne mnoho specializací, z nichž některé budou těsněji spjaté s historií a jiné s fyzikálními vědami; ale skutečnou povinností geografie je pokrýt celou tuto oblast najednou a spojit v jeden živý obraz

všechny oddělené prvky tohoto poznání: představit je jako harmonický celek, jehož všechny části jsou důsledkem několika obecných principů a jsou drženy pohromadě svými vzájemnými vztahy.

VSTŘÍC MODERNÍ PEDAGOGICE

Pokud jde o odbornou část výuky zeměpisu – pedagogické metody a pomůcky pro výuku zeměpisu –, omezím se na několik poznámek. Jakkoli je úroveň zeměpisného vzdělání na většině našich škol nízká, existují ojedinělí učitelé a instituce, které již vypracovaly vynikající vyučovací metody a velmi dokonalé pomůcky pro použití ve škole. Je třeba provést pouhý výběr nejlepších z nich a nejlepší cestou k tomu je ta, kterou zvolila Geografická společnost – výstava zeměpisných přístrojů a s ní spojený kongres učitelů. Moderní pedagogika je již na vynikající cestě k vypracování nejjednodušších metod výuky, a pokud se inspiruje právě zmíněnými vysokými cíli geografického vzdělávání, nezklame a objeví nejlepší prostředky k dosažení těchto cílů. V pedagogice nyní existuje – to musíme připustit – tendence příliš pečovat o dětskou mysl tak, aby se omezilo samostatné myšlení a otupila originalita, a také tendence příliš oslazovat učivo, aby se mysl odnaučila intelektuální zátěži, místo aby postupně přivykala intelektuálnímu úsilí. Ač obě tyto tendence existují, je třeba je považovat spíše za reakci na dříve používané metody a jistě budou jen přechodné. Více svobody pro intelektuální rozvoj dítěte! Více prostoru pro samostatnou práci bez větší pomoci učitele, než je nezbytně nutné! Méně učebnic a více cestopisů; více popisů zemí napsaných ve všech jazycích našimi nejlepšími autory minulosti i současnosti, které by se měly dostat do rukou našich žáků – tyto hlavní body by se nikdy neměly ztrácet ze zřetele.

Je zřejmé, že zeměpis, stejně jako jiné vědy, musí být vyučován v řadě souvislých kurzů a že v každém z nich musí být kladen největší důraz na ty úseky, které jsou v různém věku nejsrozumitelnější. Dělit zeměpis na *Heimatsekunde* [vlastivěda] pro nejranější věk a na vlastní geografii pro věk pokročilý není ani žádoucí, ani možné. Jedna z prvních věcí, na kterou se dítě ptá matky, je: „Co se stane se sluncem, když zapadne?“ – a jakmile si přečte dva cestopisy, po polárních a tropických zemích, nutně se zeptá, proč v Grónsku nerostou palmy. Jsme tedy povinni vykládat pojmy z kosmografie a fyzického zeměpisu od nejútlejšího dětství. Samozřejmě nemůžeme dítěti vysvětlit, co je to oceán, pokud mu neukážeme nedaleký rybník nebo jezero; a co je to záliv, pokud mu neukážeme říční zátoku. I na drobných nerovnostech terénu kolem nás můžeme dětem přiblížit hory a náhorní planiny, vrcholy a ledovce; a na pouhé mapě vlastní vesnice nebo městečka lze dítě přivést k pochopení konvenčních symbolů našich map. Ale oblíbenou četbou dítěte bude vždy kniha o dalekých cestách nebo příběh Robinsona Crusoe. Potůček k rybníku, peřeje říčky zaujmou dětskou fantazii teprve tehdy, když si v potoce dokáže představit široký záliv s kotvícími loděmi a lidmi přistávajícími na neznámém pobřeží; a v peřejích říčky peřeje kanadského *fjårdenu* s vyzáblým doktorem Richardsonem, který se vrhá do fjårdenu, aby se dostal na druhý břeh.

Věci na dosah ruky jsou pro dítě velmi často méně srozumitelné než věci vzdálené. Doprava na našich vlastních řekách a železnicích, rozvoj naší vlastní manufaktury a našeho lodního obchodu jsou bez srovnání v určitém věku méně srozumitelné a méně přitažlivé než lovecké tlupy a zvyky vzdálených primitivních kmenů. Když se vracím do svých chlapeckých let, zjišťuji, že to, co ze mne udělalo geografa a přimělo mne v osmnácti letech zapsat se místo do jízdní gardy do pluku kozáků na Amuru, nebyl dojem, který ve mně zanechaly vynikající hodiny našeho skvělého učitele ruského zeměpisu, jehož učebnici plně doceňuji až nyní, ale mnohem více velké dílo Defoeovo v mých dřívějších letech a později – především – první díl Humboldtova Kosmu, jeho *Tableaux de la Nature* (Obrazy přírody) a fascinující monografie Karla Rittera o čajovníku, velbloudovi a tak dále.

Další poznámka, kterou by si měli uvědomit všichni, kdo připravují plány reformy zeměpisného vzdělávání, je, že dokud bude výuka matematických a fyzikálních věd na většině našich škol probíhat tak, jak nyní probíhá, nelze v zeměpise poskytovat kvalitní výuku. Jaký smysl mají brilantní hodiny pokročilé klimatologie, když žáci nikdy neměli konkrétní představu o plochách a úhlech dopadu, když si nikdy sami neudělali plochy a nenakreslili čáry, které se s nimi setkávají pod různými úhly? Můžeme naše posluchače přimět k tomu, aby pochopili pohyb vzdušných mas, proudů a vírů, pokud nejsou zcela obeznámeni s hlavními zákony mechaniky? Učinit to by znamenalo jednoduše šířit ten druh výuky, který se nešťastně šíří příliš rychle, znalost pouhých slov a technických termínů, aniž by pod nimi byly nějaké seriózní znalosti. Výuka exaktních věd musí být mnohem širší než nyní a musí jít do hloubky. A musí být také konkrétnější. Můžeme očekávat, že naši žáci najdou pozorné posluchače, když mluví o rozmístění rostlin a živočichů na zemském povrchu, o lidských sídlech a podobně, jestliže nebyli zvyklí sami pro sebe vytvořit úplný zeměpisný popis nějakého omezeného regionu, zmapovat jej, popsat jeho geologickou stavbu, ukázat rozmístění rostlin a živočichů na jeho povrchu, vysvětlit, proč se obyvatelé vesnic usadili právě tam, a ne výše v údolí, a především porovnat vlastní popis s podobnými popisy provedenými o jiných regionech v jiných zemích? Ať už jsou reliéfní mapy kontinentů, které dáváme dětem do rukou, jakkoli vynikající, nikdy je nepřivykneme konkrétnímu chápání a lásce k mapám, pokud si mapy nevytvoří samy – tedy dokud jim nedáme do ruky kompas, nepřivedeme je do otevřené krajiny a neřekneme: „Tady je krajina; v kompasu a na své cestě máte vše, co potřebujete k jejímu zmapování; jděte a zmapujte ji.“ Je snad nutné říkat, jakou radost má patnáctiletý chlapec, když se takto sám toulá po lesích, cestách a březích řek a má je všechny – lesy, cesty a řeky – zakreslené na svém listu papíru; nebo říkat, jak snadno se těchto výsledků dosáhne (znám to z vlastní školní zkušenosti), jestliže se geometrické znalosti konkretizují tím, že se aplikují na měření v terénu?

GLOBÁLNÍ VZÁJEMNOST

Zde je nutné zmínit ještě jeden prvek, který je třeba zavést do našich škol. Mám na mysli výměnu korespondence mezi školami na zeměpisná témata a jejich přírodovědné sbírky. Tento prvek, který již byl zaveden na několika školách ve Spojených státech prostřednictvím Agassiz Association [pojmenované na počest biologa a geologa Louise Agassize], nelze než vřele podporovat. Nestačí sbírat vzorky hornin, rostlin a živočichů z vlastních omezených oblastí. Každá vesnická škola by měla mít sbírky odevšad: nejen ze všech částí své země, ale i z Austrálie a Jávy, ze Sibiře a Argentinské republiky. Nemůže si je koupit: ale může je mít, a to výměnou za vlastní sbírky se školami roztroušenými všude po povrchu zeměkoule.

Taková je skvělá myšlenka, která stála u zrodu Agassiz Association – sdružení škol, které má již sedm tisíc členů a šest set „kapitol“ neboli oddělení. Děti z tohoto sdružení jsou zvyklé studovat přírodní vědy v terénu, uprostřed samotné přírody, ale své pokladnice si nenechávají pro sebe. Píšou si s ostatními odděleními Asociace: vyměňují si s nimi svá pozorování, své nápady, své vzorky minerálů, rostlin a živočichů. Píšou o krajině Kanady přátelům v Texasu. Jejich švýcarští přátelé (neboť něco podobného existuje i ve Švýcarsku) jim posílají protěž z Alp a jejich angličtí přátelé je poučují o geologii Anglie. Mám snad dodávat, že jakmile se o existenci Asociace dozvědí odborníci, profesoři i amatérští přírodovědci, spěchají nabídnout mladým přátelům své služby, aby jim přednášeli, určovali jejich vzorky nebo s nimi lezli po kopcích při geologických a botanických exkurzích? Není to třeba říkat: mezi těmi, kdo jsou v něčem poučeni, je „spousta dobré vůle“; k využití jejich služeb chybí jen iniciativa. Je nutné zdůrazňovat výhody Agassiz Association nebo ukazovat, jak by se měla rozšířit? Velikost myšlenky navázat živé spojení mezi všemi školami na Zemi je nanejvýš zřejmá. Každý ví, že stačí mít přítele v cizí zemi – ať už je to Moskva nebo Jáva –, aby se o tuto zemi začal zajímat doma. Novinový odstavec s titulkem „Moskva“ nebo „Jáva“ od nynějška přitáhne jeho pozornost. Tím spíše, je-li se svým přítelem v čilém styku, věnují-li se oba stejné práci a sdělují-li si navzájem výsledky svého bádání. Ba co víc, ať si anglické děti neustále vyměňují korespondenci, sbírky a myšlenky s ruskými dětmi; a buďte si jisti, že po nějaké době se ani Angličané, ani Rusové nebudou tak ochotně chytat zbraní k urovnání svých nedorozumění. Agassiz Association má před sebou zářnou budoucnost; podobné se jistě rozšíří po celém světě.

VŠEOBECNÝ ROZVOJ

To ale není vše. I kdyby bylo veškeré naše vzdělávání založeno na přírodních vědách, dosažené výsledky by byly stále velmi špatné, pokud by se zanedbával celkový intelektuální rozvoj našich dětí.

Konečným cílem veškerého našeho vzdělávacího úsilí by měl být právě tento všeobecný rozvoj intelektu; a přesto je to to poslední, na co se myslí. Například ve Švýcarsku můžeme vidět skutečné paláce, které poskytují útočiště školám; najdeme tam nejvybranější ukázky pedagogických pomůcek; děti jsou velmi vyspělé v kreslení; dokonale znají historické údaje; bez váhání ukážou na mapě jakékoli významné město; snadno určí druhy mnoha květin; znají nazpaměť některé maximy Jeana Jacquese Rousseaua a opakují některé kritiky „Lassallových teorií"; a zároveň jim zcela chybí „všeobecný rozvoj"; v tomto ohledu je velká většina z nich pozadu za mnoha žáky nejzaostalejších škol starého systému.

Obecnému vývoji studenta je věnována tak malá pozornost, že si ani nejsem jistý, zda jsem správně chápán v tom, co říkám, a proto raději odkážu na příklad. Jeďte třeba do Paříže, Ženevy nebo Bernu, vstupte do café nebo brasserie, kde se studenti mají ve zvyku scházet, a zapojte se do jejich rozhovoru. O jakých tématech to bude? O ženách, o psech, o nějaké zvláštnosti některého profesora, možná o veslování; nebo – v Paříži – o nějaké politické události dne, přičemž se vymění několik vět z titulků novin. A teď jděte do studentského pokoje na Vasiljevském ostrově v Petrohradě nebo do slavné uličky Sivcev Vražok v Moskvě. Kulisy se změní a témata rozhovorů ještě více. Otázky, které se tam budou probírat, budou nejprve *Weltanschauung* – filozofie vesmíru, světonázor bolestně propracovaný každým studentem zvlášť a všemi dohromady. Ruský student totiž nemusí mít boty, ve kterých by šel na univerzitu, ale musí mít svůj *Weltanschauung*. Kant, Comte a Spencer jsou jim docela známí, a zatímco se vypijí nesčetné sklenice čaje, či spíše čajové vody, pečlivě se diskutuje o relativním významu těchto filozofických systémů. Ekonomické a politické *Anschauungen* se mohou lišit na Vasiljevském ostrově a v uličce Sivcev Vražok, ale tu a tam se bude diskutovat a odvážně kritizovat Rodbertus, Marx, Mill a Černyševskij. Buďte si jisti, že Spencerova *Evolucionistická morálka* je v uličce Sivcev Vražok již docela známou knihou a je prý škoda se s ní neseznámit. Tento příklad ukazuje, co mám na mysli pod pojmem „všeobecný rozvoj": schopnost a chuť uvažovat o věcech daleko přesahujících nízkost našeho každodenního života; širší rozvoj mysli; schopnost vnímat příčiny jevů a uvažovat o nich.

Proč ten rozdíl? Učíme se v našich ruských školách lépe? Určitě ne! Puškinova slova „učili jsme se ledabyle, stačilo málo poznati" [A. S. Puškin, *Eugen Oněgin*] platí stejně tak pro studenty z Vasiljevského ostrova jako pro studenty z Boulevardu Saint-Michel a od Ženevského jezera. Rusko se ale nachází ve fázi života, kdy se klade velký důraz na celkový rozvoj mladého člověka. Studentem univerzity nebo vyšších tříd lycea, který by se omezil pouze na četbu školních učebnic, by jeho kamarádi opovrhovali a ve společnosti by se netěšil žádné úctě. V důsledku zvláštní fáze intelektuálního probuzení, kterou nyní procházíme, si život mimo školu vynucuje tuto podmínku. Byli jsme přivedeni k revizi všech forem našeho dosavadního života; a protože všechny společenské jevy spolu úzce souvisejí, nemůžeme to udělat, aniž bychom se na všechny nedívali z širší perspektivy. Škola zase na tuto potřebu reagovala vypracováním zvláštního typu učitele – učitele ruské literatury. *Učitel slovesnosti* je celkem specifický a nejsympatičtější typ v ruském vzdělávání. Jemu vděčí téměř všichni ruští spisovatelé za impulz, který dal jejich intelektuálnímu rozvoji. Dává učencům to, co jim žádný jiný učitel ve svých speciálních hodinách dát nemůže: shrnuje nabyté vědomosti, vrhá na ně filozofický pohled, nutí žáky uvažovat o takových tématech, která se ve škole neučí. Tak například, když mluví o ruské lidové poezii, nevěnuje všechen čas rozboru formy lidové poezie, ale udělá exkurz do oblasti estetiky obecně; mluví o epické poezii jako celku, o jejím významu a o vlivu řecké poezie na celkový intelektuální vývoj Evropy; otře se o Draperovy teorie a Quinetova *Merlina kouzelníka*; zmíní se o etice ruského folkloru a o etice vůbec, o jejím vývoji v průběhu staletí; a tak dále, aniž by se omezoval oficiálním programem, hovoří vždy v souladu s vlastní inspirací, s vlastním vkusem. A to při každé příležitosti po celou dobu svého „kurzu". Člověk snadno pochopí, jaký vliv může mít upřímný a inspirovaný učitel na mladé lidi, když mluví o těchto a podobných tématech, a jaký impulz k přemýšlení dávají tyto přednášky o filozofii intelektuálního vývoje lidstva, pronášené v souvislosti s ruskou literaturou. Nevadí, že mnohé body přednášky nebudou chlapci ve věku čtrnácti až šestnácti let chápat v plné šíři. Její kouzlo je tím možná ještě větší; a člověk by musel vidět třídu bouřlivých chlapců visících na rtech svého učitele, jehož inspirující hlas je slyšet jen uprostřed absolutního ticha, aby pochopil intelektuální a morální vliv těchto mužů.

Nezbytnost takových přednášek pro intelektuální rozvoj mladých lidí je zřejmá. V každém období vývoje mladého člověka mu někdo musí pomoci shrnout získané poznatky, ukázat existující souvislosti mezi všemi různými kategoriemi jevů, které se studují odděleně, rozvinout před jeho očima širší obzory a přivyknout ho vědeckým zobecněním.

Učitel literatury se však z donucení zabývá pouze jednou kategorií filozofického poučení – psychologickým světem; zatímco stejná zobecnění, stejný filozofický vhled musí být podán s ohledem na přírodní vědy vůbec. Přírodní vědy musí mít svého *učitele slovesnosti*, který by také ukázal vztahy, jež existují mezi všemi jevy fyzikálního světa, a rozvinul před očima svých posluchačů krásu a harmonii *Kosmu*. Filozofie přírody bude jistě jednou považována za nezbytnou součást vzdělání, ale kdo by se za současného stavu našich škol mohl tohoto úkolu zhostit lépe než učitel zeměpisu? Ne nadarmo byl *Kosmos* napsán geografem. Když popisuje zeměkouli – tento malý bod ztracený uprostřed nezměrného prostoru –, když ukazuje rozmanitost mechanických, fyzikálních a chemických činitelů, které působí na její povrch, uvádějí do pohybu vzdušné a vodní oceány, zvedají kontinenty a hloubí propasti; když mluví o úžasné rozmanitosti organických forem, o jejich spolupráci a boji, o jejich obdivuhodných přizpůsobeních; když popisuje člověka ve styku s přírodou – kdo by mohl lépe přimět mladou mysl, aby zvolala spolu s básníkem –

Nadarmo jsi tvář
mi neukázal v plamenech. Tys dal
mi království své velké přírody
a sílu vnímat ji a mít z ní rozkoš.
Ne návštěv jenom chladně žasnoucích,
tys popřál mi v hruď hluboce jí zírat
jak v srdce příteli.

[J. W. Goethe, *Faust*, F. Borový, Praha 1949, s. 175. Přeložil Otokar Fischer.]

Kde najít učitele pro splnění nesmírného úkolu výchovy? To je, jak se nám říká, velký problém, který leží napříč všemi pokusy o školskou reformu. Kde vlastně sehnat sto tisíc Pestalozziů a Frobelů, kteří by našim dětem poskytli skutečně kvalitní výuku? Jistě ne v řadách té ubohé armády učitelů, které odsuzujeme k tomu, aby učili celý život, od mládí až do hrobu; kteří jsou posíláni na vesnici, tam jsou zbaveni veškerého intelektuálního styku se vzdělanými lidmi a brzy si zvyknou považovat svůj úkol za prokletí. Jistě ne v řadách těch, kteří v učitelství vidí placené povolání a nic víc. Jen výjimečné osobnosti mohou zůstat dobrými učiteli po celý život, až do vysokého věku. Tito vzácní muži a ženy proto musí tvořit takříkajíc starší bratry učitelské armády, jejíž řady a složky musí být naplněny dobrovolníky, kteří jsou ve své práci vedeni těmi, kdo celý svůj život zasvětili vznešenému pedagogickému úkolu. Mladí muži a ženy, kteří zasvětí několik let života učitelství – ne proto, že by v učitelství viděli zaměstnání, ale proto, že jsou inspirováni touhou pomoci svým mladším přátelům v jejich intelektuálním rozvoji; lidé v pokročilejším věku, kteří jsou ochotni věnovat řadu hodin výuce předmětů, které mají nejraději – taková bude pravděpodobně učitelská armáda v lépe organizovaném systému vzdělávání. V žádném případě nepůjde o to, že se učitelství stane placeným povoláním, abychom mohli získat dobré vzdělání pro naše děti a udržet mezi pedagogy svěžest a otevřenost mysli, které jsou nezbytné pro udržení kroku se stále rostoucími potřebami vědy. Učitel bude skutečným učitelem pouze tehdy, bude-li inspirován skutečnou láskou jak k dětem, tak k předmětu, který vyučuje, a tuto inspiraci nelze udržet po celá léta, bude-li učitelství pouhou profesí. Lidí, kteří jsou ochotni zasvětit své síly učitelství a jsou toho plně schopni, není ani v naší současné společnosti nedostatek. Pochopme jen, jak je objevit, jak je zaujmout pro vzdělávání a jak spojit jejich úsilí; a v jejich rukou, s pomocí zkušenějších lidí, se naše školy velmi brzy změní. Budou to místa, kde si mladá generace osvojí znalosti a zkušenosti té starší a starší si od mladší vypůjčí novou energii pro společnou práci ve prospěch lidstva.

Zdroj: https://theanarchistlibrary.org/library/petr-kropotkin-what--geography-ought-to-be
Původní zdroj: Peter Kropotkin, What Geography Ought to Be. *The Nineteenth Century*. sv. 18, 1885, č. 106, prosinec, s. 940–956.
Mezititulky redakce.

KROPOTKIN A ZMĚNA KLIMATU

MIKE DAVIS

Mike Davis je spisovatel, sociolog, teoretik rozvoje měst, historik a politický aktivista. Je znám svým výzkumem v otázkách moci a společenských tříd v jižní Kalifornii. V textu, jehož zkrácenou verzi v českém překladu uvádíme, se zabývá zjištěním anarchisty a geografa Petra Kropotkina, že se klima mění, který tak vydláždil cestu dnešní klimatické vědě.

Antropogenní změna klimatu je obvykle líčena jako nedávný objev, jehož genealogie nesahá dále než k Charlesi Keelingovi, který v 60. letech 20. století odebíral vzorky atmosférických plynů ze své stanice poblíž vrcholu Mauna Loa, nebo nanejvýš k legendárnímu článku Svanteho Arrhenia z roku 1896 o emisích uhlíku a planetárním skleníku. Ve skutečnosti byly škodlivé klimatické důsledky hospodářského růstu, zejména vliv odlesňování a plantážového zemědělství na úroveň vlhkosti v atmosféře, široce známé a často zveličované od osvícenství až do konce 19. století.

Ironií viktoriánské vědy však bylo, že zatímco vliv člověka na klima, ať už v důsledku mýcení půdy nebo průmyslového znečištění, byl široce uznáván a někdy představován jako blížící se soudný den pro velkoměsta, jen málo významných myslitelů, pokud vůbec nějací, rozeznávalo vzor *přirozené* proměnlivosti klimatu v dávné nebo moderní historii. Lyellovský [Charles Lyell (1779–1875)] světonázor, kanonizovaný Darwinem v knize *O původu druhů*, nahradil biblický katastrofismus vizí pomalé geologické a environmentální evoluce v průběhu času. Navzdory objevu doby ledové švýcarským geologem Louisem Agassizem na konci 30. let 19. století byla soudobá vědecká tendence zaměřena proti environmentálním poruchám, ať už periodickým nebo progresivním, v historickém časovém měřítku. Změny klimatu, stejně jako evoluce, se měřily v eonech, nikoli ve staletích.

Kupodivu až „objev" údajné umírající civilizace na Marsu nakonec podnítil zájem o myšlenku, kterou poprvé vyslovil anarchistický geograf Kropotkin koncem 70. let 19. století, že 14 000 let od posledního zalednění v maximálním rozsahu (glaciální maximum) představuje epochu trvalého a destruktivního vysoušení kontinentálního vnitrozemí. Tato teorie – mohli bychom ji nazvat „starým klimatickým výkladem dějin" – měla na počátku 20. století velký vliv, ale s nástupem dynamické meteorologie ve 40. letech 20. století a jejím důrazem na samoregulující se fyzikální rovnováhu rychle ochabla. To, o čem mnozí horlivě věřili, že je klíčem ke světovým dějinám, bylo nalezeno a poté ztraceno, což zdiskreditovalo jeho objevitele téměř stejně jako význačné astronomy, kteří viděli (a v některých případech tvrdili, že vyfotografovali) kanály na Rudé planetě. Ačkoli se do sporu zapojili především německy a anglicky mluvící geografové a orientalisté, původní teze – postglaciální aridizace jako hybná síla euroasijských dějin – byla formulována uvnitř carské *école des hautes études*: Petropavlovské pevnosti, kde byl mladý kníže Petr Kropotkin spolu s dalšími slavnými ruskými intelektuály držen coby politický vězeň.

PRŮZKUM SIBIŘE

Proslulý anarchista byl také prvotřídním přírodovědcem, přírodním geografem a průzkumníkem. V roce 1862 dobrovolně odešel do exilu na východní Sibiř, aby unikl dusivému životu dvořana u stále reakčnějšího dvora. Když mu Alexandr II. nabídl místo v pluku podle vlastního výběru, rozhodl se pro nově zformovanou kozáckou jednotku v odlehlém Zabajkalsku, kde ho jeho vzdělání, odvaha a vytrvalost rychle dovedly k vedení řady výprav – pro účely vědy i imperiální špionáže – do obrovské, neprobádané spleti horských pustin a tajgy, krátce předtím připojených k impériu. Kropotkinovy výpravy do údolí dolního Amuru a do nitra Mandžuska, po nichž následoval neobyčejně odvážný průzkum „rozsáhlé a opuštěné horské oblasti mezi Lenou na severní Sibiři a horním tokem Amuru u Čity", byly srovnatelné s Velkou severní expedicí Vituse Beringa v 18. století nebo s moderními průzkumy Coloradské plošiny Johna Wesleyho Powella a Clarence Kinga.

Po tisících kilometrů cesty, obvykle v extrémním terénu, se Kropotkinovi podařilo ukázat, že orografie severovýchodní Asie se značně liší od představ Alexandra von Humboldta a jeho následovníků. Jako první také prokázal, že náhorní plošiny jsou „základním a samostatným typem zemského reliéfu" se stejně širokým „rozšířením jako horská pásma".

Kropotkin se také na Sibiři setkal s hádankou, kterou se později snažil vyřešit ve Skandinávii. Při svém epickém putování hornatým terénem mezi Lenou a horním Amurem objevil jeho společník zoolog Poljakov „paleolitické pozůstatky na dně vyschlých jezer a další podobná pozorování dokazující vysychání Asie". To se shodovalo s pozorováními dalších badatelů ve střední Asii – zejména v kaspické stepi a Tarimské pánvi – o zničených městech v pouštích a vyschlých jezerech, která kdysi vyplňovala velké pánve.

Po návratu ze Sibiře přijal Kropotkin od Ruské geografické společnosti úkol prozkoumat ledovcové morény a jezera ve Švédsku a Finsku. Agassizovy teorie o době ledové byly v ruských vědeckých kruzích předmětem intenzivních diskusí, ale fyzice ledu se rozumělo jen málo. Na základě podrobných studií pruhovaných povrchů hornin Kropotkin odvodil, že obrovská hmotnost kontinentálních ledovců způsobuje jejich plastické proudění, téměř jako superviskózní tekutina – podle jednoho historika vědy to byl jeho „nejdůležitější vědecký úspěch". Byl také přesvědčen, že euroasijské ledové příkrovy zasahují na jih do stepí až k 50. rovnoběžce. Pokud tomu tak skutečně bylo, vyplývalo z toho, že s ústupem ledu se severní stepi staly rozsáhlou mozaikou jezer a bažin (představoval si, že velká část Eurasie kdysi vypadala jako Pripjaťské bažiny), pak postupně vysychaly v travnaté plochy a nakonec se začaly měnit v poušť. Vysychání bylo pokračujícím procesem (způsobujícím ubývající srážky, nikoliv naopak), který byl podle Kropotkina pozorovatelný na celé severní polokouli.

Nástin této odvážné teorie poprvé přednesl na zasedání Geografické společnosti v březnu 1874. Krátce po této přednášce byl zatčen obávaným Třetím oddělením (předchůdcem tajné policie) a obviněn z toho, že je „Borodin", člen podzemní proticarské skupiny nazývané Čajkovského kroužek. Díky tomuto „nevyžádanému volnu, které mu bylo dopřáno", a zvláštnímu povolení, které mu dal car (Kropotkin byl ostatně stále ještě knížetem), mu bylo umožněno získat knihy a pokračovat ve vědeckém psaní ve vězení, kde dokončil většinu plánovaného dvousvazkového výkladu svých ledovcových a klimatických teorií.

Jednalo se o první vědecký pokus o komplexní zdůvodnění přirozených klimatických změn jako prvotního hybatele dějin civilizace. Jak již bylo uvedeno, osvícenské a raně viktoriánské myšlení všeobecně předpokládalo, že klima je historicky stabilní, se stacionárním trendem, přičemž extrémní jevy jsou pouhými odchylkami od průměrného stavu. Naproti tomu o vlivu úprav krajiny na koloběh vody v atmosféře se diskutovalo již od dob Řeků. O 2000 let později uváděli hrabě de Buffon a de Volney, Thomas Jefferson, Alexander von Humboldt, Jean-Baptiste Boussingault či Henri Becquerel jeden příklad za druhým, jak evropský kolonialismus radikálně mění místní klima mýcením lesů a extenzivním zemědělstvím. „Buffon," napsal Clarence Glacken, „dospěl k závěru, že člověk může regulovat nebo radikálně měnit klima." Filozofové postrádali dlouhodobé klimatické záznamy, které by odhalily velké přirozené výkyvy počasí, a tak je místo toho zaujaly nesčetné nepřímé zprávy o poklesu srážek v důsledku plantážnického zemědělství v ost-

rovních koloniích. Stejně tak starší bratr Augusta Blanquiho, politický ekonom Jerome-Adolphe Blanqui, později uváděl Maltu jako příklad ostrovní pouště vytvořené člověkem a varoval, že silně vytěžené podhůří francouzských Alp riskuje, že se stane vyprahlou „Arabia Petraea". Podle Michaela Williamse bylo ve 40. letech 19. století „odlesňování a následné vyprahnutí půdy jednou z velkých ‚lekcí historie', o níž věděl každý gramotný člověk".

Dva z těchto gramotných lidí byli Marx a Engels, které fascinoval varovný popis bavorského botanika Karla Fraase o proměně klimatu východního Středomoří v důsledku odlesňování a spásání. Fraas byl členem působivé vědecké družiny, která doprovázela bavorského prince Ottu, když se v roce 1832 stal řeckým králem. V dopise Engelsovi z března 1868 psal Marx o jeho knize:

„Tvrdí, že v důsledku kultivace a úměrně jejímu stupni se ztrácí ‚vlhkost', kterou rolníci tolik milují (proto také rostliny migrují z jihu na sever), a nakonec se začínají vytvářet stepi. První účinky kultivace jsou užitečné, později ničivé v důsledku odlesňování atd. Tento muž je jak důkladně vzdělaný filolog (napsal knihy v řečtině), tak chemik, zemědělský odborník atd. Celý závěr je, že kultivace, když postupuje primitivním způsobem a není vědomě řízena (jako buržoa k tomu samozřejmě nedospěje), zanechává za sebou pouště, Persii, Mezopotámii atd. Řecko. Zde opět další nevědomá socialistická tendence!"

Podobně Engels později v *Dialektice přírody*, když se zmiňoval o odlesňování Středomoří, upozorňoval, že po každém lidském „vítězství" se „příroda mstí": „Každé vítězství, pravda, přináší na prvním místě výsledky, které jsme očekávali, ale na druhém a třetím místě má zcela jiné, nepředvídané účinky, které až příliš často ruší ty první." Má-li však příroda zuby, jimiž se může zakousnout do lidského vítězství, Engels neviděl žádný důkaz toho, že by přírodní síly působily jako nezávislé činitele změn v rámci historického času. Jak zdůraznil při popisu současné německé krajiny, kultura je prométheovská, zatímco příroda je nanejvýš reaktivní:

„Z ‚přírody', jaká byla v Německu v době, kdy se do něj přistěhovaly germánské národy, zbylo ďábelsky málo. Zemský povrch, podnebí, vegetace, fauna i lidé samotní se nekonečně změnili, a to díky lidské činnosti, zatímco změny přírody v Německu, k nimž došlo za tuto dobu bez zásahu člověka, jsou nespočitatelně malé."

Na rozdíl od 17. století, kdy zemětřesení, komety, morové rány a arktické zimy posilovaly kataklyzmatický pohled na přírodu u velkých myslitelů, jako byli Newton, Halley a Leibniz, se počasí a geologie v Evropě 19. století zdály být z dekády na dekádu stejně stabilní jako zlaté pravidlo. Přinejmenším z tohoto důvodu Marx a Engels nikdy nespekulovali o možnosti, že by přírodní podmínky výroby v uplynulých dvou nebo třech tisíciletích mohly podléhat směrovému vývoji nebo epickému kolísání, nebo že by proto klima mohlo mít vlastní osobitou historii, která by opakovaně protínala a nadměrně určovala sled různých společenských formací. Jistě věřili, že příroda má svou historii, ale ta se odehrává v dlouhých evolučních nebo geologických časových měřítcích. Stejně jako většina vědecky vzdělaných lidí uprostřed viktoriánské Anglie přijímali uniformistický pohled sira Charlese Lyella na dějiny Země, na němž Darwin postavil svou teorii přírodního výběru, i když satiricky hodnotili odraz anglické liberální ideologie v konceptu geologického gradualismu.

Mezinárodní polemika, která začala koncem 30. let 19. století s Agassizovým „objevem" velké doby ledové, tento vládnoucí antropogenní model nezpochybnila, protože geologové byli po dekády sužováni problémem pleistocenní chronologie: nebyli schopni stanovit posloupnost mezi ledovcovými nánosy ani relativní stáří dávných lidských a megafaunálních pozůstatků, jejichž objev byl hlavní senzací v půlce viktoriánské éry. Ačkoli „výzkum ledovců připravil půdu pro poznání reality krátkodobých změn klimatu poměřovaných geologickým časem", neexistovalo žádné měřítko časového odstupu doby ledové od moderního klimatu. Cleveland Abbe, největší americký meteorolog konce 19. století, vyjádřil konsenzuální názor školy „racionální klimatologie", když v roce 1889 napsal, že „velké změny se odehrály během geologických epoch vzdálených možná 50 000 let", ale „od počátku lidských dějin nebyla dosud prokázána žádná významná klimatická změna".

VYSYCHÁNÍ ASIE

Kropotkin tuto ortodoxii radikálně zpochybnil tvrzením o kontinuitě globální klimatické dynamiky mezi koncem doby ledové a moderní dobou; klima zdaleka nebylo stacionární, jak se domnívali první meteorologové, ale v průběhu dějin se neustále měnilo v jednosměrném smyslu a bez přispění člověka. V roce 1904, při příležitosti 30. výročí jeho původního vystoupení před ruskými geografy a za velkého zájmu veřejnosti o nedávné expedice švédského geografa Svena Hedina a amerického geologa Raphaela Pumpellyho do vnitřní Asie, vyzvala Královská geografická společnost Kropotkina, aby nastínil svá současná hlediska.

Ve svém článku tvrdil, že nedávné výzkumy, jako byl Hedinův, plně potvrdily jeho teorii o rychlém vysychání v postglaciální době a prokázaly, že „z roku na rok se hranice pouští rozšiřují". Na základě tohoto neúprosného trendu od ledovce k jezerní půdě a poté od pastvin k poušti navrhl překvapivě novou teorii dějin. Tvrdil, že Východní Turkestán a střední Mongolsko byly kdysi dobře zavlažované a „civilizačně vyspělé":

„To vše je nyní pryč a muselo to být rychlé vysychání tohoto regionu, které přinutilo jeho obyvatele, aby se vrhli dolů k Džungarské bráně, do nížin Balchaše a Obi, a odtud, vytlačujíce před sebou bývalé obyvatele nížin, vyvolali ony velké migrace a invaze do Evropy, k nimž došlo v prvních stoletích našeho letopočtu."

Nešlo ani o pouhý cyklický výkyv: postupné vysychání, zdůrazňoval Kropotkin, „je geologický fakt" a období lakustrinu (holocénu) je třeba pojímat jako epochu rozšiřujícího se sucha. Jak napsal již o pět let dříve: „A nyní se plně nacházíme v období rychlého vysychání, doprovázeného vznikem suchých prérií a stepí, a člověk musí najít prostředky, jak učinit přítrž tomuto vysychání, jemuž již padla za oběť střední Asie a které ohrožuje jihovýchodní Evropu." Pouze hrdinská a celosvětově koordinovaná akce – výsadba milionů stromů a hloubení tisíců artézských studní – může zastavit budoucí rozšiřování pouští.

Kropotkinova hypotéza o přirozené, postupující změně klimatu měla smíšený ohlas: v kontinentální Evropě byla přijata s větší skepsí než v anglicky mluvících zemích nebo mezi vědci pracujícími v pouštním prostředí. V Rusku, kde byly jeho příspěvky k fyzické geografii dobře známy, se po velkém hladomoru v letech 1891–92 intenzivně zajímali o to, zda je sucho na černozemních stepích, nové hranici produkce pšenice, důsledkem kultivace, nebo předzvěstí plíživé dezertifikace. Dvě mezinárodně uznávané autority v této oblasti, Alexandr Vojejkov – průkopník moderní klimatologie a Kropotkinův starý kolega z Geografické společnosti z počátku 70. let 19. století – a Vasilij Dokučajev – oslavovaný jako „otec půdoznalství" – však nenašli žádné důkazy o tom, že by se jednalo o jeden z těchto procesů. Podle jejich názoru se stepní klima v historické době nezměnilo, i když střídání vlhkých a suchých let mohlo mít cyklický charakter. Vojejkova, stejně jako mnoho dalších současných vědců v Evropě, zaujaly, ne-li přesvědčily, myšlenky o proměnlivosti klimatu, které vyslovil geniální německý glaciolog Eduard Brückner.

Kropotkinova teorie, založená na krajinných dojmech a hypotéze o euroasijském ledovci, byla ve skutečnosti spekulativním skokem daleko před jakýmikoliv údaji o minulém klimatu nebo jeho příčinách. Byla v podstatě neověřitelná. Například teoretická meteorologie byla na rozdíl od deskriptivní meteorologie stále ještě v plenkách. Shodou okolností byl Kropotkinův článek publikován téměř současně s obskurním článkem norského vědce Jacoba Bjerknese, který položil první základy fyziky atmosféry v podobě půl tuctu základních rovnic odvozených z mechaniky tekutin a termodynamiky. „On [Bjerknes] pojímal atmosféru," poznamenává historik geofyziky, „z čistě mechanického a fyzikálního hlediska jako ‚stroj na cirkulaci plynu a hmoty', poháněný slunečním zářením a vychýlený rotací, vyjádřený místními rozdíly rychlosti, hustoty, tlaku vzduchu, teploty a vlhkosti." Trvalo více než půl století, než z těchto pojmových zárodků vyrostla moderní dynamická meteorologie; mezitím nebylo možné navrhnout klimatický model pro Kropotkinovu teorii.

Od konce 19. století však postupné oteplování vnitrozemí Asie způsobilo čisté vysychání, které může být dle vědců předzvěstí budoucího rozšiřování pouští směrem na sever. Jiní klimatologové zas vyjádřili obavy, že srážkový režim v západní Asii se může rovněž radikálně změnit. Výzkumná skupina z Lamont-Doherty Earth Observatory na Kolumbijské univerzitě, která se zabývá studiem současných i historických období velkého sucha, nedávno publikovala článek, v němž varuje, že katastrofální sucho v Sýrii v letech 2007–2010, které bylo nejhorší v dosavadních záznamech a stalo se hlavním katalyzátorem sociálních nepokojů, bylo pravděpodobně součástí „dlouhodobého trendu vysychání" souvisejícího s rostoucími emisemi skleníkových plynů. To nepříjemně koresponduje s dřívější studií, která předpovídá, že celý klimatologický Úrodný

půlměsíc, od údolí Jordánu až po předhůří Zagrosu, může do konce století zaniknout: „Starověké zemědělství založené na dešti umožnilo rozkvět civilizací v oblasti Úrodného půlměsíce, ale tento dar brzy zmizí v důsledku změny klimatu způsobené člověkem."

Antropocén, jak se zdá, může konečně dát Kropotkinovi za pravdu.

Zdroj: https://trise.org/2018/01/04/kropotkin-and-climate-change/. Jde o krácenou verzi článku The Coming Desert: Kropotkin, Mars and the Pulse of Asia, který původně vyšel v *New Left Review* č. 97, leden–únor 2016.

BIOREGIONALISMUS

URI GORDON

V roce 2022 vydalo nakladatelství Neklid v českém překladu velmi inspirující knihy Uriho Gordona Anarchie tady a teď. Antiautoritářská politika od praxe k teorii. *V jejím závěru se autor zabývá prostorem Izraele/Palestiny a pojmem bioregionalismus. Abychom přiblížili, co jím má na mysli, dovolíme si z knihy citovat.*

Podívejme se obecněji na to, jakou roli hraje lokální identita a sounáležitost v anarchistické teorii… Nacionalismus anarchisté*ky tradičně odmítají a koncept lidu, jak ho formuluje Landauer nebo Rocker, má také své meze. Idea lidu totiž předpokládá alespoň určitou míru homogenity, a to i když pojem rozšíříme (jako Rocker) na lidovou identitu, která vznikla vlivem různých pohybů obyvatelstva a průběžným míšením a spojováním kultur. Je otázkou, nakolik je tento koncept užitečný v dnešním světě. Představa kolektivní lokální identity, která se opírá o společnou kulturu, jazyk a ducha, je v mnoha oblastech světa irelevantní, zejména tam, kde po staletích kolonialismu a imigrace vzniky multikulturní populace, které mají ve zmíněných bodech jen málo společného. Mohou anarchisté*ky zastávat jinou podobu sounáležitosti, která by brala tuto realitu v potaz a zároveň odpovídala jejich politickému přesvědčení?

Zde se jako slibná alternativa nabízí bioregionalismus. Jde o pojetí lokální identity, které je v radikálním environmentálním hnutí velice aktuální a vychází nikoli z etnického a politického dělení, ale z přírodních a kulturních vlastností místa. Bioregionem se obvykle rozumí souvislá zeměpisná oblast se specifickými přírodními rysy, co se týče nejen terénu, klimatu, půdy, rozvodí, flóry a fauny, ale také lidského osídlení a kultur, které se v daných podmínkách vyvinuly. Bioregion je tudíž také terén vědomí, což můžeme vidět na tom, jak o napojení na svůj kraj hovoří původní obyvatelstvo, jaké má o místním prostředí znalosti a jaké má zvyky. Bioregionalistický přístup tedy zdůrazňuje intimní vztah mezi lidmi a jejich přírodním prostředím, čímž vyzdvihuje udržitelnost a lokální soběstačnost namísto odcizeného a monokulturního životního stylu, který se tolik uchytil v moderních průmyslových společnostech.

Kirkpatrick Sale (1983) k tomu píše: „Abychom se stali ‚obyvateli země'… abychom zemi plně a upřímně poznali, naším zásadním, ba možná jediným úkolem je porozumět místu, bezprostřednímu, konkrétnímu místu, kde žijeme (…) Musíme žít co nejblíže k němu, být v kontaktu s jeho půdou, vodou, větrem; naučit se, jak to v něm chodí, co dokáže a jaké jsou jeho meze. Musíme se sžít s jeho rytmem, nechat se vést jeho zákonitostmi a sklízet jeho plody."

Počátkem 70. let se bioregionalismus dostal do hledáčku mnoha organizací, komunit, farmářů, umělců a spisovatelů. Jedním z prvních průkopníků byla sanfranciská nadace Planet Drum Foundation, která začala vydávat literaturu o uplatňování lokálního myšlení v environmentálních praktikách, kulturní expresi a politice. Z dalších organizací té doby zmiňme Frisco Bay Mussel Group v severní Kalifornii a Ozark Area Community Congress z kansaskomissourského pohraničí. Podobných skupin je nyní v Severní a Jižní Americe, Evropě, Japonsku a Austrálii několik stovek. Počínaje rokem 1984 se v USA a Kanadě konalo deset Severoamerických bioregionálních kongresů (viz www.bioregional-congress.org) a vznikl také populární „bioregionální kvíz" s úkoly typu:

→ Zjistěte, jakou cestu překoná voda z dešťových mraků až do vašeho kohoutku.

→ Jmenujte pět jedlých rostlin ze svého regionu a období jejich sklizně.

→ Od kdy do kdy trvá pěstitelská sezona v místě vašeho bydliště?

→ Uveďte pět nestěhovavých a pět stěhovavých ptáků ze své oblasti.

→ Které druhy ve vašem kraji vyhynuly?

Jak vidno, bioregionální přístup se dotýká zejména ekologického povědomí, obnovy životního prostředí, místní soběstačnosti a podobných témat. Představuje však také – alespoň potenciálně – silnou alternativu k nacionalistickému a „lidovému" pojetí identity. Identita založená na spojení s místem se obejde bez esencialismu – neříká nic o tom, jaké další osobní či kolektivní identity mohou vzkvétat uvnitř či souběžně s ní. Jediným požadavkem je to, aby tyto identity byly skutečně lokální a souzněly s udržitelnými vztahy mezi lidmi a zemí. To znamená, že jednotlivci i skupiny lidí mohou cítit bioregionální sounáležitost, aniž by se museli vzdát ostatních osobních a kolektivních identit, které se vážou k jejich profesi, jazyku, etnicitě, životnímu stylu, spiritualitě, kulturnímu vkusu, genderu, sexuální orientaci a tak dále. Bioregionalismus je tudíž v souladu s anarchistickými požadavky na seberealizaci a oslavu plurality proměnlivých identit.

Anarchistkám a anarchistům by se také měla zamlouvat bioregionalistická agenda silné decentralizace a devoluce. Bioregiony neznají umělé politické hranice a nedají se ovládat shora. Uspořádání společenského a ekonomického života podle bioregionálních principů vyžaduje velkou míru místní autonomie, jak píše ekofeministka Helen Forsey (1990): „Lidé v komunitě chtějí rozhodovat sami za sebe a mít svůj osud pod kontrolou, a to jako skupina i každý zvlášť (…) pokud je rozhodování nebo nakládání se zdroji řízeno zvnějšku, rovnováha a cykly v životě komunity bývají narušené nebo zničené. Nemluvím o izolaci, ale komunita potřebuje určitý stupeň autonomie, díky které poroste a bude vzkvétat v kontextu svých ekofeministických hodnot."

Bioregionalismus nepředkládá provinční a separatistické vize. Jelikož bioregiony nemají jasné hranice, ale přelévají se jeden do druhého, bioregionální model má pravděpodobně blíže ke spolupráci a vzájemné pomoci při péči o místní prostředí, přičemž nejsou upozaděny vzájemné odlišnosti ani společné rysy. Bioregionalismus nabízí životaschopnou a přitažlivou alternativu k nacionalistickému i „lidovému" pojetí kolektivní identity, alternativu, která silně rezonuje s anarchistickými postoji.

(…) Vytvoření bioregionální společnosti je složité samo o sobě, protože se neobejde bez obrovských změn v uspořádání společnosti. Bioregionalismus je koneckonců neslučitelný nejen s válkou a okupací, ale také s kapitalismem, rasovou a náboženskou zaslepeností, konzumerismem, patriarchátem a všemi ostatními prvky hierarchické společnosti. Tak jako anarchismus i plnohodnotný bioregionalismus by se mohl na světlo světa dostat jedině nějakou společenskou revolucí.

DEKOLONIÁLNÍ ATLAS

Dekoloniální atlas je dobrovolnický projekt od roku 2014 vedený Jordanem Engelem, který vytváří stále se rozrůstající sbírku map, jež mj. pomáhají zpochybnit náš vztah ke státu. Vychází z předpokladu, že kartografie není tak objektivní, jak se nám snaží namluvit. Orientace mapy, její projekce, přítomnost politických hranic, to, které prvky jsou do mapy zahrnuty a které ne, a použitý jazyk, to vše podléhá zaujatosti tvůrce mapy – ať už záměrné či ne. Projekt přibližujeme prostřednictvím rozhovoru z roku 2019.

Co kdybychom začali tím, jak jsi s Dekoloniálním atlasem začínal? Co bylo prvotním impulzem a proč si myslíš, že jsou takové mapy tolik potřeba? Jaké jsou cíle projektu?

Kartografie je krásná věda a zároveň umění. Může nám pomoci lépe pochopit svět a naše místo v něm. Problém je, že většina map, které dnes používáme, posiluje chápání světa, které je chybné. Dělají to mnoha způsoby, od používaných projekcí přes vnucování místopisných názvů kolonizátorů až po zahrnutí politických hranic. Hranice ve skutečnosti neexistují mimo naše představy, ale jsou zakořeněny v naší mentální geografii tak hluboko, že se zdají být skutečné. Nedávná analýza odhalila, že většina mezinárodních hranic je ve skutečnosti stará méně než sto let. Svět bez států je snadněji představitelný, když naše mapy neobsahují hranice.

Říká se, že „dějiny píšou vítězové". Mapy zas kreslí kolonizátoři. Dekoloniální atlas vznikl z potřeby posílit domorodé geografické perspektivy a zpochybnit monopol, který mají koloniální mapy na naše vědomí. Svět se má z těchto domorodých perspektiv co učit, ale ještě důležitější je, že domorodá kartografie přispívá k celkovému zachování domorodých kultur, které byly tak dlouho potlačovány. Znalosti o zemi – předávané z generace na generaci – se uchovávají v domorodých zeměpisných názvech. Dokumentace těchto názvů je nyní nesmírně důležitá, aby po odchodu starších pamětníků nebyla tato jména navždy zapomenuta.

Domorodá toponyma (místopisná jména) jsou důležitým odrazem kultur a míst, jež reprezentují. Ve srovnání s koloniálními toponymy, která jsou často pojmenováním po významných osadnících nebo se jedná o názvy přenesené z jejich domoviny, jsou domorodá jména mnohem hlouběji zakořeněna v místní historii a geografii daného místa. Dokumentace těchto jmen slouží k podpoře probíhajících snah o jazykovou revitalizaci, k uznání nezaniklého domorodého vlastnictví půdy a pomáhá domorodým i nedomorodým obyvatelům lépe porozumět historii domorodých obyvatel, dědictví kolonizace a našemu vztahu k půdě.

Zmínil jsi, že jedním z klíčových problémů běžně používaných map jsou samotné projekce. Mohl bys nám o tom říct něco bližšího?

Problém projekcí v kartografii spočívá v rovnoměrném zobrazení. Mnoho map, které používáme, zmenšuje relativní velikost globálního Jihu, zatímco umožňuje větší míru podrobnosti v Evropě a Severní Americe. Nejhorší projekcí, kterou všichni známe, je Mercator, 450 let stará relikvie [dle návrhu Gerharda Mercatora (1512–1594)], díky níž se Grónsko zdá být větší než celý africký kontinent. Je zřejmé, že vzhledem k tomu, že Země je kulatá, neexistuje dokonalý způsob, jak ji zobrazit na rovném povrchu, ale existuje mnoho skvělých projekcí stejné plochy, které jsou rozhodně lepší než Mercator. Mezi mé oblíbené patří projekce Eckert IV a podobná projekce Equal Earth, která byla vynalezena v roce 2018.

Jaký je rozsah ztráty domorodých toponym? Kolik jich původní komunity ztratily?

Rozsah ztráty se liší kmen od kmene. Východní národy tady v Severní Americe, které byly kolonizovány nejdříve, často utrpěly obrovskou ztrátu svého kulturního dědictví. Mnohá jména na našich mapách pocházejí z předkoloniální éry, zatímco jiná nejsou tak stará. V některých případech, kdy byl původní název místa zapomenut nebo potlačen, se současná domorodá společenství snažila rekonstruovat název místa na základě svého kulturního vztahu k dané lokalitě. Vzhledem k tomu, že domorodé kultury a jazyky jsou živé a dynamické, není žádný z těchto názvů méně „autentický" než jiný. Přesto jsem jednou hovořil s DeLesslinem George-Warrenem z indiánského národa Catawba, který při diskusi o domorodé toponymii nadnesl skvělou myšlenku: „Faktem je, že jsme toho z hlediska našeho jazyka a místních jmen tolik ztratili. Možná by bylo poctivější tuto ztrátu na mapě uznat, místo abychom vytvářeli falešnou představu, že náš místopis stále existuje."

Co si myslíš o argumentu, že anglická toponyma mohou být postavena vedle místních toponym? Jako například ve Velké Británii, kde vedle sebe stojí velština/angličtina, gaelština/angličtina. Je to dostačující?

Je to otázka pro každou domorodou komunitu, aby si odpověděla, co pro ni usmíření znamená a jak vypadá. Osobně si myslím, že v Severní Americe je tolik případů, kdy koloniální názvy míst hrubě znevažují domorodá společenství, že si nemyslím, že by dvojí pojmenování stačilo. Význam místopisných názvů je většinou symbolický a příliš často jsou názvy, kterými je tato krajina poseta, symbolickými památníky bělošských pachatelů genocidy a otroctví. Ve Velké Británii pro to neexistuje žádný ekvivalent.

Jaký je hlavní rozdíl mezi hranicemi moderních států a hranicemi domorodých společenství? Nepředstavují podobné problémy?

Dekoloniální atlas se stal platformou pro sdílení myšlenek o dekolonizaci. Někdo nedávno poznamenal, že pojem „kmenová území" je všeobecně špatně chápán. Většina amerických indiánských národů neměla jasně vymezené hranice, jak si je představujeme dnes, a samotný koncept vlastnictví půdy se mnohým zdál absurdní.

Zaměřujete se v současné době na něco konkrétního?

Od roku 2014 provádíme výzkum a konzultace s domorodými stařešiny a strážci jazyků po celé Severní Americe, abychom vytvořili dekolonizovanou moderní mapu kontinentu. Hlavním prvkem této mapy jsou domorodá toponyma pro hlavní pamětihodnosti, jako jsou města, hory a historická místa. Dosud jsme spolupracovali s více než 100 domorodými komunitami, abychom na mapě přesně znázornili jejich jazyky a perspektivy.

Jak mohou anarchistické komunity nejlépe uplatňovat respekt k domorodým názvům? Nejedná se o přivlastňování?

Na začátku mnoha veřejných akcí je stále běžnější, že dochází k uznání území a uznání, že se tyto akce konají na ukradené půdě konkrétního kmene. Pokud je to možné, doporučujeme také uznat domorodý název místa, kde se akce koná. Názvy míst jsou duševním a kulturním vlastnictvím původních obyvatel, a proto doporučujeme předem požádat o souhlas tato společenství a strážce jazyka.

Jaké jsou dlouhodobé cíle a plány projektu Dekoloniálního atlasu?

V rámci Atlasu se snažíme dosáhnout mnoha cílů, mezi něž patří například:

- zdokumentování znalostí původních obyvatel o území, aby se na ně nezapomnělo;
- podpora lepšího porozumění historii původních obyvatel a dědictví kolonizace;
- podpora obnovy kultury, jazyka a spojení se zemí u domorodých obyvatel;
- podpora hrdosti původních obyvatel na přesnou kulturní reprezentaci;
- boj proti rozšířeným dezinformacím o domorodé toponymii a
- uznání nezrušitelné domorodé držby půdy.

Více o projektu Dekoloniálního atlasu na webu: https://decolonial-atlas.wordpress.com/

Zdroj: https://organisemagazine.org.uk/2019/03/15/259/

AUTONOMIE A REPRESE V PAMÍRU A KARIMOV

V izolované oblasti Pamíru se vyvinula společnost založená na vzájemné pomoci a kolektivní správě – hrozba pro autokratický režim v Tádžikistánu.

Pod neustálým tlakem totalitního režimu se pamírská společnost dostala na pokraj přežití. Jejich zásady, které po staletí udržovaly rovnováhu a rovnost, jsou systematicky ničeny vnějšími silami.

Pamírská společnost, která se nachází v drsných horských podmínkách Pamírské autonomní oblasti, jež je součástí Tádžikistánu, funguje po staletí na základě principů, které silně rezonují s anarchismem. Neexistoval zde žádný pevný hierarchický systém ani centralizovaná autorita. Místní komunity byly řízeny na základě rovné účasti, tradic a vzájemného konsenzu. Touha po rovnosti se projevovala ve všech aspektech života, včetně každodenních záležitostí. Výrazným příkladem je tradiční pamírský dům, nebo jak mu Pamírci říkají, „Ched“. Tuto jedinečnou stavbu tvoří pouze jedna místnost, kde může žít pohromadě hned několik rodin. Počet obyvatel takového domu může dosáhnout 30 i více osob.

Komunita se vyvinula tímto způsobem, protože drsné okolní prostředí neponechávalo žádnou jinou cestu rozvoje. Kruté klimatické podmínky, potíže s těžbou surovin a nutnost přežití přinutily lidi, aby se sjednotili. Buď se všichni navzájem podporovali a žili podle zákonů rovnosti, nebo jednotlivci čelili nevyhnutelným následkům sami. Tato potřeba soudržnosti a vzájemné pomoci utvářela společenské vazby, posilovala ducha spolupráce a zajišťovala přežití v horách.

Izolovanost regionu umožnila, aby se pamírská společnost vyvinula v poněkud unikátní systém – soběstačný a disponující nezávislým modelem správy. V takových podmínkách byly rigidní autorita nebo centralizovaný systém nejen zbytečné, ale i nemožné. Přežití záviselo na tom, že všichni jednali jako jeden organismus. Tento způsob života mezi Pamírci existoval staletí předtím, než byl v 19. století koncipován anarchismus coby filozofická a politická idea. Anarchističtí intelektuálové, jako byli Proudhon a Bakunin, mohli považovat pamírskou společnost za přirozené ztělesnění svých ideálů, které vznikly organicky bez teoretických základů. Někdy životní podmínky vytvářejí potřebné prostředí.

Vzájemná pomoc, horizontální struktury vztahů a kolektivní správa – tyto principy tvořily základ života Pamírců, jenž se utvářel po staletí přežívání v izolaci a v těsném sepětí s přírodou.

Příchod ruského impéria přinesl do regionu jako celku významné změny, ale na pamírskou společnost měl jen malý přímý dopad. Navzdory přítomnosti vnější moci zůstaly staré tradice samosprávy z velké části nedotčeny, pravděpodobně díky odlehlosti oblasti. Centrální orgány Ruské říše i Sovětského svazu nevěnovaly životu této malé horské populace na periferii říše příliš pozornosti. Vesnice mohly být od sebe vzdáleny i dva dny cesty a v některých oblastech dodnes neexistují žádné silnice. Lidé stále cestují pěšky a některé osady tvoří jen několik tisíc obyvatel. Není divu, že jejich izolovaný způsob života zůstal bez povšimnutí.

S nastolením sovětské vlády však u Pamírců rezonovaly mnohé komunistické zásady. Myšlenky rovnosti, kolektivismu a obecného blaha se sladily s dlouholetou praxí.

Po rozpadu Sovětského svazu čelila pamírská společnost nové a mnohem tvrdší formě vlády. Uprostřed chaosu tádžické občanské války se k moci dostal Emómalí-ji Rahmón a zavedl autokratický režim. S nástupem nové vlády začaly systematické represe proti Pamírcům. Režim považoval odlišnost a autonomii Pamírců za hrozbu pro svou autoritu.

Zatímco carské Rusko a Sovětský svaz tento okrajový region z pochopitelných důvodů do značné míry ignorovaly, nový stát nemohl pamírskou komunitu přehlížet, protože její nesouhlas zpochybňoval autoritu nového režimu. Autokratický systém jí začal vnucovat svá vlastní pravidla, která byla v rozporu s tradicemi Pamírců. To vedlo ke krveprolití a brutálním represím. Během občanské války i po ní čelili Pamírci totálnímu podmanění, kulturnímu útlaku a pokusům o vymazání své identity. Používání rodného jazyka, projevy etnické příslušnosti, a dokonce i pouhé zmínky o jejich tradicích mohly vést k pronásledování.

Vzpomínám si, jak ústřední vláda ve snaze zavést kontrolu nad regionem Pamíru nutila místní obyvatele, aby si kupovali řidičské průkazy. Ano, kupovali. Většina lidí neměla ani poznávací značky, ani řidičské průkazy a úřady se nijak nesnažily učit je pravidlům silničního provozu. Místo toho šlo o jednoduchou transakci: zaplatili jste poplatek a dostali řidičský průkaz.

Vláda navíc nasadila dopravní policii, která začala vybírat poplatky za každý průjezd kontrolními stanovišti. Pro většinu Pamírců to bylo naprosto nepochopitelné – proč bychom měli platit za průjezd vlastními silnicemi?

Někdy situace hraničila s absurditou. Lidé se těmito pravidly vyloženě odmítali řídit. Stávalo se, že dopravní policisty násilím odváděli z kontrolních stanovišť a vozili je na kapotách aut, což byl otevřený projev pohrdání touto novou politikou. Někdo to samozřejmě může označit za nezákonnost, ale není snad skutečným zločincem samotný systém, který se snaží omezit právo na volný pohyb?

Nejzřetelnějšími příklady státního násilí byly události z let 2012 a 2022, kdy byly proti civilistům nasazeny vojenské síly. V roce 2012 byl konflikt rámován coby potírání kriminality, ale skutečným cílem byla demonstrace moci a potlačení odporu. V roce 2022 se situace opakovala s ještě větší brutalitou – desítky lidí byly zabity a stovky zatčeny.

Dnes je pamírská společnost pod tvrdým útlakem diktátorského režimu Emómalího Rahmóna. Represe pokračují a každý, kdo se odváží vyjádřit svůj názor nebo se postavit proti systému, riskuje uvěznění. V tádžických věznicích jsou stovky nevinných lidí – někteří za komentáře na sociálních sítích, jiní za účast na protestech.

Režim záměrně vytváří kolem událostí na Pamíru informační vakuum. Mezinárodní média o tragédiích těchto lidí buď neinformují, nebo dostávají zkreslené informace. To umožňuje diktatuře skrývat své zločiny, od vražd civilistů až po systematické represe vůči celému etniku.

Jako anarchista a Pamírec mám povinnost toto mlčení prolomit. Cítím povinnost podělit se se svým kamarádstvem o tento problém a zabývat se jím. Dlužím to svým lidem a svému přesvědčení.

Zdroj: https://freedomnews.org.uk/2024/12/11/autonomy-and-repression-in-pamir/

ANARCHISTICKÁ ZEMĚ ZOMIE

MATTHIJS BIJL

Vítejte v Zomii, osmé největší zemi na světě podle rozlohy. Rozprostírá se na více než 2,5 milionech kilometrů čtverečních. Žije v ní živá a rozmanitá populace čítající více než 130 milionů lidí, která je svou velikostí srovnatelná s takovými státy, jako je Japonsko nebo Mexiko. Zomie se také může pochlubit nádhernou přírodou a jedněmi z nejúžasnějších scenerií na světě, jako jsou husté deštné pralesy plné divoké zvěře a zasněžené vrcholky hor, které se prodírají skrz mraky.

Navzdory své impozantní rozloze a počtu obyvatel však Zomii ani náhodou nenajdete na žádné současné mapě světa. Ani na žádné historické.

Důvod, proč Zomie neexistuje na žádné mapě a proč jste o ní neslyšeli, je ten, že Zomie nikdy nechtěla, abyste ji znali. Ve skutečnosti lidé ze Zomie, v jádru anarchisté*ky, celý život odmítali myšlenku, že by byli občany*kami, a chránili si svůj status bez státní příslušnosti. Zomie je tedy „nestátním" prostorem, který představuje pravý opak toho, čím by podle nás stát měl být. Dovolte mi to vysvětlit.

Historie Zomie začíná v roce 1997, kdy antropolog Jean Michaud nachází nový úhel pohledu na nesmírně rozmanitý region jihovýchodní Asie. Akademici se do té doby snažili najít správný soubor nástrojů, které by se daly aplikovat na region překypující jedinečnými kulturami a národy. Jihovýchodní Asie se stovkami, ne-li tisíci různých jazyků, desítkami různých náboženství, rozsáhlou škálou společenských struktur a zvyků je vlhkým snem antropologů, kterému konkuruje pouze bohatá rozmanitost nacházející se na Papui-Nové Guineji.

Michaud si však uvědomuje, že navzdory ohromující rozmanitosti lze rozlišit dělící čáru mezi obyvateli „Vysočiny" a obyvateli níže položených rovinatých oblastí.

Při pohledu na různé rozmanité lidské společnosti, které osídlily území nacházející se výše než 300 metrů nad mořem v jihovýchodní části asijské pevniny, nachází Michaud společné rysy v obrovské geografické oblasti, která přesahuje konvenční pevninské země jihovýchodní Asie (Malajsie, Thajsko, Laos, Kambodža a Vietnam) a zahrnuje i části Myanmaru, Číny, Bangladéše, Indie, a dokonce i Tchaj-wanu. Mezi tyto společné rysy patří pocit marginalizace, nedostatek státního podrobení a rozsáhlý sdílený ekosystém. Michaud svůj geografický výzkumný nástroj nazývá „Masiv jihovýchodní Asie".

Navzdory tomu, že má pro badatelstvo hodnotu, neboť poskytuje nové způsoby studia této oblasti a jejích rozmanitých kultur, samotný termín Masiv jihovýchodní Asie postrádá jakoukoli přitažlivost. Proto výzkumník Willem van Schendel navrhuje v roce 2002 termín Zomie, odvozený od slova Zomi. Termín Zomi je v mnoha tibetsko-barmských jazycích běžný výraz pro horala a používá se v několika zemích, které jsou součástí Masivu jihovýchodní Asie. Výraz „Zomie" tak vystihuje jak rozmanitost tohoto rozsáhlého regionu, který se překrývá s deseti různými státy, tak klíčovou charakteristiku lidí žijících ve vysokých nadmořských výškách.

Ačkoli Masiv jihovýchodní Asie a Zomie inspirují některé akademiky, teprve v roce 2009 se debata o Zomii a jejích společenstvích skutečně rozjela. Uznávaný antropolog a politolog James C. Scott (1936–2024) ve své knize *The Art of Not Being Governed* (Umění nebýt ovládán: anarchistická historie hor jihovýchodní Asie, 2009) tvrdí, že Zomijci*ky představují jeden z několika příkladů anarchických národů po celém světě, které oklamaly naše národním státem prodchnuté zaměření a perspektivu. Národů, které byly mylně prezentovány jako necivilizovaní barbaři. Zomie podle něj není známá jen svou rozmanitostí, ale představuje aktivní historický pokus svých komunit vzdorovat vlivu a snahám o jejich podřízení ze strany státních aktérů. „Zomie je největší zbývající oblastí světa, jejíž národy dosud nebyly plně začleněny do národních států. Její dny jsou sečteny. Není to však tak dávno, co takové samosprávné národy tvořily velkou většinu lidstva."

Zobrazování těchto typů lidí jako „barbarských" civilizací v průběhu věků, zejména čínskou a římskou říší, nebylo ve skutečnosti ničím jiným než snahou přesvědčit své občany o nadřazenosti státu a společenské smlouvy, kterou na svém panství vynucuje. Samotná existence svobodně žijících lidí, kteří neplatili daně, představovala přímou hrozbu pro nadvládu státu nad jeho občany. Vyvěšením praporu civilizace a varováním před hrozbou barbarství stát zvěstoval své vlastní úspěchy a vysmíval se těm, kteří se nerozvíjeli podobně. „Můj argument je dekonstrukcí čínského a dalších civilizačních diskurzů o ‚barbarech', ‚surovcích', ‚primitivech'. Při bližším zkoumání tyto pojmy prakticky znamenají neregulované, dosud nezačleněné. (...) Etnicita a ‚kmen' začínají přesně tam, kde končí daně a suverenita – v Římské říši stejně jako v Číně."

Zejména v případě Zomie státy z nízko položených údolí obcházely své selhání při zapojení různých horských národů do státotvorného procesu tím, že je označovaly za předky, kteří selhali nebo nebyli ochotni přijmout výhody, jež nabízel modernismus a rozvoj. Jak říká Scott: „Z údolních království jsou vnímáni jako ‚naši živí předkové', ‚jací jsme byli, než jsme objevili pěstování rýže na zaplavovaných polích, buddhismus a civilizaci'."

Tento pohled je však nesprávný, říká Scott. „Já naopak tvrdím, že horské národy je nejlepší chápat jako uprchlické komunity, které v průběhu dvou tisíciletí utíkaly před útlakem státotvorných projektů v údolích – otroctvím, odvody, daněmi, robotou, epidemiemi a válkami."

Scottův argument je provokativní. Dokazuje, že národy obývající Zomii se po celá uplynulá tisíciletí aktivně vyhýbaly státnímu vlivu a dávaly přednost svobodě před jakoukoli formou podřízenosti nízko položených údolních království. Zomie je *vytvořena*. Neexistuje z pasivity, ani není souborem „archaických pozůstatků".

Zomijci*ky se rozhodli zůstat mimo státy a civilizace, které je obklopují, aby zůstali svobodní. Nebyli pasivně ponecháni stranou státotvorného procesu, ani se nepřestali rozvíjet z nedostatku schopností. Zomii vytvořili ti, kdo dali přednost svobodě před materiálními nebo kulturními výhodami, které mohly nabídnout státy a „civilizace". Byla anarchistickým útočištěm pro ty, kteří nechtěli platit daně, přijmout nové náboženství nebo se zbavit vlastních zvyků. Nevyhýbali se pouze státu, ale aktivně jej odpuzovali.

Ústava Zomie ale zdaleka není politická, pokud slovo „politická" nezahrnuje geografickou oblast poznamenanou stavem relativní anarchie. „Zomii... jako region nespojuje politická jednota, kterou zcela postrádá, ale srovnatelné vzorce různorodého horského zemědělství, rozptýlení a mobility a drsné rovnostářství, k němuž nikoli náhodou patří relativně vyšší postavení žen, než jakého se jim dostává v údolích."

Ve své touze po svobodě byli Zomijci*ky úspěšní především díky omezením, která jejich přírodní prostředí kladlo na státotvorný, národotvorný proces. Hornatý a členitý terén, hustá džungle a řídce osídlená krajina ztěžovaly státům i přístup k Zomijcům*kám, natož jejich podřízení státnímu aparátu.

To se podle Scotta změnilo ve 20. století, zejména po druhé světové válce. „Od roku 1945, a v některých případech i předtím, se díky moci státu nasadit technologie, které zmenšují vzdálenosti – železnice, silnice za každého počasí, telefon, telegraf, letectvo, vrtulníky a nyní informační technologie –, (...) změnila strategická rovnováha moci mezi samosprávnými národy a národními státy, [... zmenšila se] třecí plocha terénu."

Zatímco některé části Zomie jsou stále relativně nedotčené státními zásahy nebo proti nim aktivně bojují, život mnoha zomijských

národů se v posledních dekádách výrazně změnil. Pod rouškou „modernizace“ a „rozvoje“, což jsou současné termíny pro „civilizování“ a „osvětu“ barbarů, se státu konečně podařilo udělat z národů na okraji svých hranic občany platící daně.

Zomie tedy víceméně přestala existovat jako nestátní prostor. Objev její minulé existence coby anarchistické pevnosti však poskytuje silný protipól našemu převládajícímu (historickému) pojetí civilizace a států.

Běžně k dějinám přistupujeme na základě písemných záznamů a odhalování působivých archeologických nalezišť. Civilizační mýty jsou spřádány tak, aby nás přesvědčily, že jsme součástí něčeho většího a lepšího. Že se budeme „rozvíjet“ a „vyvíjet“ spolu s rostoucím pronikáním státu do veřejného i soukromého života. Civilizace je dobrá, představuje pokrok lidstva a necivilizovaní lidé jsou špatní. Ti, kdo žili mimo civilizaci, byli po celá minulá tisíciletí terčem posměchu a ostrakizace.

Díky těmto Jiným byli „civilizovaní“ lidé schopni (většinou) přijmout požadavky, které na ně státy kladly. Stejně jako v Coetzeeho *Čekání na barbary* byl však obraz těchto barbarů vykreslen většinou uměle. A hrozba, kterou představovali, nebyla nutně násilná, ale ideologická. Odlidštili jsme barbary, abychom polidštili sami sebe. Naše civilizační realita by nemohla existovat bez vytvoření této fiktivní reality, která vysvětlovala, proč jsme se rozhodli být součástí této určité skupiny lidí a podřídit se zákonům a byrokratům.

Zomie tedy ukazuje, jak mýty a protiklady řádu a chaosu, civilizovaného a barbarského sloužily k přijetí světa, který jsme si kolem sebe vytvořili. Ačkoli „země“ Zomie je pro nás možná ztracena, její lekce o tom, že v druhých je třeba vždy vidět lidskost, zůstává.

Zdroj: https://medium.com/@matthijsbijl/welcome-to-Zomie-the-anarchist-country-youve-never-heard-of-6d2172da8ef3

KAŠLAT NA TEORIE

Po devíti letech se nám podařilo setkat se opět s Michalem Kohoutem, americkým sociálním geografem českého původu. Využilx jsme toho a položilx mu několik otázek týkajících se jeho oboru, jehož se úzce dotýká téma tohoto čísla Existence*, a také aktuálního dění ve Spojených státech v souvislosti se začátkem dalšího prezidentského období Donalda Trumpa.*

Už jsme spolu dělali rozhovor pro *Existenci* č. 3/2016, která měla coby téma dohodu o Transatlantickém obchodní a investičním partnerství (TTIP), proti níž jsme my tady aktivně vystupovali. Už je to ale nějaká doba, tak bych tě znovu požádal, jestli by ses našemu čtenářstvu představil, jak sám uznáš za vhodné.

Jsem už dvacet let sociálním geografem v tom nejširším slova smyslu, jenž zahrnuje jak politickou ekonomii, tak kulturní a sociální otázky. Snažím se všechna ta témata vždy nějak propojit. Učím na státní univerzitě v jižní Kalifornii v San Bernardinu, tedy v regionu, který se nachází na východ od Los Angeles. Region, kde pracuji a bydlím, se jmenuje Inland Empire, což je výborný název, na jehož pozadí vybízím studenty k debatě o geografii. Všichni ví, co to je Inland Empire, ale neshodnou se na tom, co region obsahuje, tedy na jeho hranicích, a proč se tak vlastně jmenuje. Faktem je, že vlastně nikdo přesně neví, odkud to označení pochází, ale panuje shoda na tom, že je to reklama, která měla zlákat Američany, aby si koupili pozemek od realitních spekulantů. Je to region, kde převažují lidé mexického původu, pracují ve skladištích, která se tu rozrostla jako houby po dešti, a usilují o to, aby jejich děti dosáhly na americký sen, což znamená vystudovat vejšku a najít si dobře placenou práci. Tento region studuji, ale taky jsem trochu studoval pohraniční region mezi USA a Mexikem, který znám úplně celý od Mexického zálivu až po Tichý oceán. Do Česka jezdím pracovat s kolegy na ZČU, řešíme otázky tzv. urbánní geografie, především přírodní prostředí ve městech Evropy a USA.

Minule jsme si povídali v době, kdy se poprvé ucházel Trump o prezidentský post. Od té doby TTIP přestala být tématem. Co se změnilo a jaký dopad to má na geografii mezistátního „partnerství“?

Především si myslím, že jak Trump, tak Biden a teď znova Trump vzkřísili tzv. Monroeovu doktrínu vůči Latinské Americe, což znamená, že USA mohou diktovat, co chtějí, „podřízeným“ zemím a ty to musí vykonat, jinak běda jim. Jde o Kubu, která byla znovu začleněna do skupiny teroristických zemí, kde se nachází taky Venezuela a Nikaragua. Jde o Honduras, kde Američané svrhli vládu a nastolili svého vůdce, kterého se potom museli zbavit, protože ze své země udělal narkostát. Jde o Bolívii, Ekvádor, Peru, Brazílii a Argentinu, kde Američané vytvořili peklo pro levicové strany a aktivně podporovali pravicové šílence, jako byl Bolsonaro anebo jakým je Milei. Mexiko naoko vzdorovalo nátlaku Američanů, aby zadrželo migraci a nějak se vypořádalo s tisíci migranty, které Američané nechtěli pustit přes hranice, aby oprávněně zažádali o azyl. Mexičané se taky museli podrobit nové verzi NAFTA (USMCA), která nejvíc prospěje americkým firmám na úkor životního prostředí ve všech zemích a určitě moc nepohne platy mexických dělníků, které se už propadly pod úroveň čínských.

Samozřejmě nejhorší geopolitický trend je zahájení studené války s Čínou, s kterým začal už Obama, a od jeho časů narůstá nebezpečí horké války. Američané dobře vědí, že už nemůžou ubránit své zájmy v jižním Čínském moři a válku o Tchaj-wan by určitě prohráli. Jejich reakcí na novou geopolitickou realitu je víc zbrojení a víc výhrůžek. V Číně vládne vůdce, jenž chce svou zemi dotáhnout na úroveň USA, a to se Američanům nelíbí, i když ho vlastně sami stvořili tím, že po dlouhé době, kdy byli partneři v růstu Číny, chtějí najednou její moc omezit. Číňanům se to samozřejmě nelíbí, určitě se od Američanů naučili, jak se chová velmoc – dělá si, co chce, a neuznává žádný mezinárodní režim, pokud se příčí jejím zájmům. To je pro mě ta největší ironie: Američané si dělají ve světě, co chtějí, a potom se zlobí, když jiné země dělají to samé.

Trump se pustil přejmenovávání zeměpisných názvů – Mexický záliv je toho asi u nás nejznámějším příkladem. Je změna map pouhou Trumpovou nabubřelostí nebo má hlubší význam?

Určitě má větší význam v tom, že Trump je očividný imperialista. Ale to neznamená, že jiné americké elity nejsou. Všichni jsou, jen si ještě berou servítky. Umí hezky mluvit, pohybují se v elitních spolcích, papají nejlepší lahůdky a přitom vyjednávají války, tržní vykořisťování a brutální imigrační politiku.

Trump obnažuje americký imperialismus, proto ho ti ostatní nenávidí. On si dá hamburgra a dovolí si povídat úplné voloviny, které by nikoho nenapadly, jako říkat kanadskému premiérovi, že Kanada by se měla líp jako 51. stát USA. Myslím, že je to vtipné, ale musí to být hrozné utrpení s ním někde strávit celý večer, protože je opravdu podivný.

Dlouho to vypadalo, že se Spojené státy spokojují s různými formami neokolonialismu. Teď ale Trump zcela vážně mluví o anexích části Panamy, Grónska či Kanady. Co můžeme čekat od současné snahy impérií o překreslování map?

Kdo ví? S tou Kanadou je to jen provokace. Trump pozoruje, jak lidé reagují, a podle toho reaguje on. Grónsko a Panama můžou být něco jiného, i když Panama už slíbila, že vyžene čínskou firmu, která jim manažuje kanál. To by asi Trumpovi stačilo, uvidíme.

Grónsko se nějak vytratilo se zpráv. Ale Američané už mají dost velkou základnu a výzkumné středisko na Grónsku, tak můžou vyjednat třeba nějaké rozšíření té základny.

Nejhorší forma amerického imperialismu je ta, která je postavena na rasismu, což je největší problém na Středním východě. Tam je americký rasismus vůči tamním lidem opravdu obrovskou překážkou míru a soužití. Samozřejmě americký rasismus je evropský vynález, takže není divu, že Evropané mají stejné problémy. Zajímavé je, že USA i Evropa podporují Izrael i poté, co jeho vůdci mnohokrát udělali rasistická prohlášení vůči Palestincům i Arabům obecně. Americká a evropská rasově založená imperialistická politika vede do slepé uličky, takže s nimi už nikdo nechce mít nic společného, i když jim rádi vezmou peníze a nahrnou se do Evropy za prací. Fakt je, že během následujících dvaceti let se svět osvobodí od amerického imperialismu tím, že svrhne americký dolar jako světovou měnu – to bude konec amerického impéria. Aspoň USA donutí vyřešit si vlastní problémy, což bude určitě vítané. Trump vyhrál právě proto, že chce řešit americké problémy. Jestli je to pravda, to se uvidí, ale pochybuji právě proto, že jeho politika na Středním východě se úplně vymyká jeho postupům.

Oficiální politická kartografie vychází z koloniální tradice. Jak ovlivňuje naše uchopování světa, orientaci v něm a přijímání statu quo?

Hlavně ovlivnila to, že jsme svět rozdělili na vyspělý a nevyspělý a nastavili celý systém, který pochází z evropského kontextu, jako globální. Tím evropským/americkým měřítkem potom hodnotíme jiné společnosti jako dobré, průměrné, špatné. Musíme si uvědomit, že tento náš systém vymýtil všechny jiné ekonomické a společenské systémy, které existovaly, ne proto, že byly špatné, ale protože se nám nehodily. Potom jsme svět udělali takový, jaký se nám hodil, což znamená, že jsme nakreslili všechny hranice třeba v Asii a Africe podle toho, kdo co obsadil. Znamenalo to, že jsme například seskupili lidi, kteří spolu nikdy netvořili celek, do „moderních“ států, anebo jsme rozdělili lidi z jednoho společenství do různých států. Vlastně jsme zavedli pevné hranice a koncept státního nacionalismu, což nikdo ve většině světa neznal. Doteď se snažíme celý svět „naučit“, jak má „moderní“ člověk žít a moderní stát fungovat. Myslíme si, že náš systém je ten jediný, nejlepší a univerzální. V tom je ten zádrhel, protože hodně lidí nesdílí naše hodnoty a naše normy. O tom je naše geopolitika a politická geografie: jde o to, jak kontrolovat svět, aby se podrobil naší vůli a našemu systému. Funguje to ale podivně, protože jsme si vychovali cizí elity a mnohé z nich se potom proti nám bouří, jelikož vidí, jací jsme pokrytci, pro které ani vlastní zásady nic neznamenají, jak je vše na prodej.

Podívejme se ale na sociální geografii obecně. V čem nám může být užitečná pro chápání sociálních procesů a vytváření politické strategie zdola?

Asi v tom, že nám nabízí určitou citlivost ve vztahu k rozličnosti lidí a míst. Nejsložitější otázkou asi je, jestli se v určitých místech dá najít jakási alternativa anebo alespoň ověřená forma koexistence s moderním kapitalismem. Problém je, že se akademická sociální geografie ztratila v komplexní teorii a pohrdá prací v terénu. Tato metodika je nezbytná, protože jde o to místa a lidi poznat a „přeložit“ je pro jiné, na čemž by se dala postavit solidarita. Ale v moderní sociální geografii je snaha o „překlad“ kritizována jako etnocentrismus anebo kulturní kolonialismus, což je blbost. Já věřím, stejně jako např. interpretativní antropologie, že lidi z různých míst musí spolu nějak hovořit a někdo ty hovory musí přeložit, jako se překládá román.

Radikální geografie byla dlouho v područí marxistických akademiků. Registruješ v posledních letech to, jak se v rámci radikální geografie prosazují anarchistická východiska, nejvýrazněji asi od Simona Springera, nebo tento hlas není moc slyšet?

Po pravdě moc nevím, jaký dopad mají anarchisté na sociální geografii. Obavám se ale, že jestli se něco děje, tak je to módní a nebude to moc znamenat, protože geografická teorie je podivná v tom, že se chopí nějaké širší teorie, přežvýká ji a přejde na další. V geografii se nic neřeší do hloubky, abychom se dozvěděli, jak nám jakákoliv teorie sedí. Pamatuji, že před deseti lety byl módní Gramsci a publikovala se celá čísla časopisů o hegemonii atd., ale než jsme všichni pochopili, proč a jak, byl Gramsci fuč. Je to smutné, protože si myslím, že to geografii jako obor zesměšňuje, jelikož nebereme žádné teorie vážně, jen je užíváme, abychom publikovali články, které čtou jenom jiní geografové, a to jen proto, aby se mezi sebou citovali. Vůbec nejhorší jsou geografické teorie bez terénního průzkumu. Geografické teorie musí stavět na terénní práci, to vždy byla naše silná stránka.

Věnoval ses hodně otázkám migrace a postavení migrantů ve Spojených státech. Čemu nyní v souvislosti s Trumpovou politikou nově čelí? A jak se na to dá dívat z pohledu sociální geografie?

Američané mají opravdu kapitalistický přístup k migraci. Pro ně to nejsou lidé, ale pracovní síla, kterou lze zneužít a vyhodit. Když je potřebujete, tak otevřete hranice, a pak se je snažíte zavřít, když už jich je dost. Vždy to tak bylo. Migranti se stali lidmi, až když dostali občanství. To bylo historicky lehké pro Evropany a těžké pro jiné lidi. Musím ale podtrhnout, že prostí Američané, kteří bydlí s migranty, je většinou berou lidsky s tím, že podporují jejich nárok na občanství. Největší bariérou normalizace jsou politici, kteří pocházejí z regionů v Americe, kde skoro žádní migranti nejsou! Je to šokující, ale opravdu je to tak, prostě jde o místa, kde lidé propadají propagandě šílených médií, že migranti jsou nebezpeční a berou jim práci. Ale oni vlastně žádné migranty neznají. Místa, kde jsou migranti v hojném počtu, jsou ta, která podporují normalizaci. Problém je, že americký systém je postavený na ochraně zájmů menšiny, takže ten malý počet oblblých ignorantů stanoví politiku migrace pro celý národ.

Samozřejmě ochrana hranic je jiná záležitost. Američané souhlasí, že se hranice musí zabezpečit. Je to politická realita posledních třiceti let. Je jedno, kdo vládne, hranice se čím dál víc zavírají a hlídají. Vypadají skoro jako železná opona za studené války! Důvodem určitě je, že Američané mají dlouhou historii sraní se do všeho a všude a většinou vše poškodí a zkazí. Takže lidé z těch rozvrácených států, když můžou, snaží se dostat do Ameriky stůj co stůj, protože tam všechno ještě jakžtakž funguje. Ta ironie by byla šměšná, kdyby to neznamenalo ztracené a zkažené životy tisíců lidí… ale to už Američané neřeší. Tak jako migranti neřeší ironii toho, že se musí propašovat do Ameriky ze zemí, které USA rozbily!

Může nám sociální geografie pomoci alespoň v dílčích bodech porozumět tomu, jak se Trumpovi povedlo vyhrát volby?

Trochu asi ano. Zaprvé chci ale podtrhnout, že Trump prostě vyhrál, protože mnoho Američanů se cítí chudšími. Taky vyhrál, protože Amerika má dvě politické strany, každou asi tak kvalitní, jako byly oba televizní kanály za minulého režimu. Nezapomeňme, že vyhrál o 1,5 procentního bodu, což je opravdu málo. Znamená to, že ti, kdo pro něj nehlasovali, se buď mají dobře, anebo se báli, co Trump udělá.

Sociální geografie je užitečná v tom, že prozradí to, že Trump vyhrál ve státech, jako je například Arizona a Nevada, kde je hodně latinskoamerických obyvatel, kteří se nemají dobře, protože jsou většinou nejníže na ekonomického žebříčku. Stejně tak Afroameričané v Georgii a v Severní Karolíně, ale i ve středozápadních státech a v Pensylvánii. V těch posledních dvou převažují ve stejné pozici bílí Američané. Je to určitě složitější, ale tohle nám může naznačit sociální geografie.

Je něco z tvého oboru, co tě v poslední době zaujalo a rád by ses o to podělil?

Obavám se, že geografie se drží na okraji akademické diskuse skoro o všem, protože je buď moc technokratická, anebo neprůhledně teoretická. Myslím, že geografické teorie byly vždy naší nejslabší stránkou, žádné nepronikly do širší akademické obce a vůbec ne k veřejnosti. Nikdo prostě neví, co vlastně děláme. GISy nás zatím drží nad vodou, protože produkují výbornou vizualizaci dat, což nyní opravdu letí, ale nemá to jiný dopad než podporu technokratického výzkumu. Asi by nám prospělo vrátit se k induktivním metodikám terénního výzkumu s hlubokými znalostmi míst a lidí, něco jako historie anebo antropologie. Anebo napodobit sociologické datové šetření, které je ale zaměřeno na studium míst. Myslím, že jsme už natolik senzitivní, že nebudeme opakovat chyby z minulosti, kdy jsme reprodukovali rasismus a imperialismus. Na teorie bychom asi měli prozatím kašlat.

NEGATIVITA A POZITIVITA V ANARCHISMU: NEODDĚLITELNÁ, I KDYŽ PROTICHŮDNÁ DUALITA

TOMÁS IBÁÑEZ

Esej současného španělského anarchistického myslitele

Když jsem zapnul počítač, abych začal psát tento text, byl jsem v pokušení dát mu název „Vášnivá chvála negativity anarchismu", protože mým záměrem bylo zamyslet se právě nad tímto nevyhnutelným a často podceňovaným rozměrem anarchismu. Rychle jsem si však uvědomil, že mě to nutí opomíjet značnou část toho, co tvoří anarchismus. Odsunul jsem tak na okraj celý jeho pozitivní aspekt, jenž ho rovněž definuje. Abych tedy tuto nešťastnou amputaci napravil, nezbylo mi než se pustit do práce na druhém článku, který by tentokrát nesl název: „Nadšená apologie anarchistického snu a jeho občasného ztělesnění v realitě".

Vzhledem k tomu, že jsem se zavázal dodat časopisu *Redes Libertarias* jen jeden článek, rozhodl jsem se nakonec vzdát prvního názvu a spojit obě úvahy do jediného textu. Nebylo by vhodné, abych tu vyprávěl tuto anekdotu, která je typická pro soukromou sféru autora tohoto článku a postrádá jakoukoli zajímavost, nebýt skutečnosti, že rozhodnutí spojit obě úvahy na mě mělo blahodárný účinek spočívající v soustředění se na dilema vlastní samotnému anarchismu. Na základě tohoto rozhodnutí jsem ho totiž začal vnímat jako entitu vystřiženou podle stejného vzoru jako božstvo dvou tváří zvané Janus ve starém Římě, obdařené dvěma diametrálně odlišnými tvářemi, ale nerozlučně spojené.

ANARCHISTICKÁ RADIKÁLNÍ NEGATIVITA

Pro ilustraci anarchistické *negativity* lze odkázat na Michaila Bakunina, který ve „vášni ničit viděl vášeň tvořit", nebo na Maxe Stirnera, který se domníval, že „vymýcení fixních idejí" (jeho slavných *strašidel*), které prostupují naší myslí, je podmínkou pro zničení naší poddajnosti vůči hanebné autoritě zavedeného řádu. Kromě těchto historických odkazů však tento negativismus vychází podle mého názoru ze dvou různých základních charakteristik anarchismu. První z nich je jeho svědomitý respekt k autonomii jednotlivců a kolektivů, jakož i k nezcizitelnému principu sebeorganizace. Druhou je jeho radikální odmítnutí reprodukce toho, proti čemu hodlá bojovat.

Nenechte nikoho myslet nebo rozhodovat za vás, nenechte nikoho organizovat váš život nebo formu vašeho boje, to jsou vyjádření, která v anarchistické sféře silně rezonují. Tento respekt k autonomii vede anarchisty k tomu, že bez váhání odmítají jakékoli pokušení vštěpovat bojům zvenčí principy, jimiž by se měly řídit, formy, které by měly mít, a cíle, které by měly sledovat. Všechny tyto prvky se musí utvářet uvnitř bojů samotných a musí být přímým dílem jejich protagonistů, aniž by je usměrňovalo cokoli přicházejícího zvenčí (dokonce ani samotný anarchismus). To je nezbytnou podmínkou toho, aby nebyla porušena plná autonomie těch, kdo povstávají proti nadvládě, útlaku a vykořisťování, ovládajících naše společnosti.

Ukazuje se také, že pokud je autonomie skutečně ceněna, jak tvrdí anarchismus, je jí dosaženo pouze jejím praktikováním a že tato zvláštnost brání jakémukoli typu zásahu z vnějšku samotného autonomního procesu. Autonomie je nedílnou součástí jednání, které o ni usiluje, nebo jinak řečeno, autonomie nelze dosáhnout jinak než jejím vlastním uplatňováním.

Respektování autonomie těch, kdo vedou boje, proto znamená odmítnutí jakéhokoli avantgardismu a státní kontroly a vyžaduje zdržet se formulování pozitivních návrhů (ať už organizační povahy, stanovení cílů nebo definování způsobů jednání), které nevycházejí z boje samotného. Na základě těchto základních úvah nezbývá než usilovat o to, abychom přispěli k odstranění mechanismů a nástrojů útlaku, které brání uplatnění autonomie, aniž bychom do tohoto úsilí vnášeli vlastní schémata, zásady a cíle, protože ty byly předdefinovány v jiných bojích a za jiných historických okolností.

Anarchismus je tak prezentován jako nástroj destrukce zavedeného řádu, který umožňuje, aby praxe vzešlá z bojů utvářela alternativy, materiální výdobytky a obecné principy a postupně prostřednictvím situovaných praktik vytyčovala cestu, po níž se vydat.

To neznamená, že když se anarchisté zapojí do boje, měli by vlastní zbraně, myšlenky a návrhy nechat mimo bojiště; nesou si je s sebou a bylo by absurdní chtít po nich, aby se vzdali svého způsobu myšlení, bytí a jednání. Jde prostě o to nechat se co nejvíce unášet dynamikou boje namísto toho, abychom se ho snažili rozhodně řídit, protože vždy existuje možnost ho opustit, pokud v určitém okamžiku odporuje vlastním přesvědčením a plánům.

Druhá základní charakteristika anarchismu ve vztahu k tématu, kterým se zde zabýváme, je založena na jeho radikálním odmítnutí vytvářet projevy nadvlády a mechanismy útlaku. Použiju-li výraz, za který vděčím svému kamarádovi Rafovi Cidovi, jde o to, aby byl anarchismus doslova „indominantní", aby byl v souladu s vlastními předpoklady, tj. zbavený projevů nadvlády. Nyní, v míře, v jaké jsme zcela ponořeni do systému, proti němuž bojujeme, je nevyhnutelné, že v našem způsobu bytí a v našich návrzích zanechává tento systém určité stopy toho, co jej charakterizuje. To znamená, že je obtížné vyhnout se logice nadvlády, která zanechává stopy v tom, co si myslíme a budujeme, protože tak vždy činíme zevnitř systému, v němž žijeme.

Formulace a realizace, které jsou radikálně cizí existujícímu systému a odporují jeho charakteristikám, mohou vznikat pouze z toho, co tento systém neovládá a nekontaminuje. Jinými slovy: nové, radikální tvoření se objevuje v prostorech, které se vymykají systému, což znamená, že tento „nový svět, který nosíme v našich srdcích", lze myslet a objevovat pouze vně systému, proti němuž bojujeme, vychází tedy z jeho trosek. V důsledku toho je úkolem anarchismu přivodit zhroucení systému a zredukovat ho na pouhé ruiny, na nichž mohou vyrůst skutečně jiné květy, což jej jednoznačně řadí do oblasti radikální *negativity*.

To, co jsme schopni plánovat před zničením toho, co existuje, vždy ponese stopy ničeného, protože je zformováno do toho, co plánujeme. To je důvod, proč Max Stirner obhajoval nahrazení konceptu revoluce, jehož cílem je prosazení společenské formy, která nahradí tu stávající, konceptem permanentního povstání proti

zavedenému. Povstání, které neusiluje o svržení stávajícího společenského zřízení, aby ho nahradilo novým společenským zřízením vzešlým z hypotetické revoluce, ale omezuje se na to, aby na každém kroku útočilo na to stávající, které je neúnosné.

Ať už budeme uvažovat o první ze dvou charakteristik anarchismu, které jsem zmínil, nebo o druhé, je zřejmé, že anarchismus staví do centra hry odpor proti stávajícímu systému a umožňuje, aby tento odpor proti zavedené moci vytvořil podmínky pro to, aby se na troskách toho, co bylo svrženo, vytvořily směrnice pro hodnoty odlišné od těch stávajících a pro společenské formy, které jsou alternativní k těm platným.

To, co se v tomto procesu týká anarchismu, má v zásadě přispět ke zničení toho, co bylo zavedeno, a pokračovat v praktikování odporu, jakmile budou vytvořeny alternativní společenské formy, které mimochodem nejsou v anarchismu předznamenány, ale nakonec budou vytvořeny samotnými autonomními boji v procesu ničení kapitalismu.

ZÁKLADNÍ ANARCHISTICKÝ SEN

V kontrastu s urputnou *negativitou* anarchismu, v souladu s jeho nejvýznamnějšími definičními principy, je to ovšem jeho druhá tvář, která vysvětluje, proč vzbuzuje takový zápal mezi těmi z nás, kteří jsou zasazeni do jeho souřadnic. Potěšení, které plyne z pocitu, že jsme součástí výjimečné tradice boje a velkolepé historické zkušenosti, která ignoruje hranice a překračuje kultury, je pro naši sebedefinici coby anarchistů*ek stejně důležité jako korpus libertinských spisů, které utvářejí naši identitu a tvoří společnou kulturu, nebo praxe solidarity a vzájemné podpory, které utkávají libertinský prostor.

Nezáleží na tom, zda se překážky, kterým utopie, jež nás inspiruje, čelí, zdají nepřekonatelné. Naděje, že je někdy překonáme, je klíčem k povzbuzení ducha boje, a dokonce i k udržení intenzity odporu. Ačkoli je *negativita* považována za nejdůslednější perspektivu anarchismu, stále platí, že boj *za něco*, a ne jen *proti něčemu*, stejně jako sledování cílů a snaha oslovit ostatní lidi, aby je sdíleli, poskytuje bojům silný impulz a dává jim jiný tón, mnohem družnější a optimističtější než ten, který vyzařuje z čisté negativity.

Budovat a prožívat v přítomnosti některé z aspektů anarchistického snu, zažívat kamarádství, které vzniká v žáru sdílených myšlenek a společných tužeb, cítit spojení při vypracovávání společných projektů a nadšení z účasti na jejich realizaci, to vše je v konfiguraci anarchismu nenahraditelné. Představovat si to, co neexistuje, ale co by přesto mohlo vzniknout, a vážit si příslibů, které hnízdí v utopii, jsou prvky, jež přispívají k utváření identity, díky níž se cítíme být součástí milovaného společenství, do něhož se noříme na základě vlastní volby a rozhodnutí, a nikoliv na základě povinností vyplývajících z právního, pracovního, národnostního, genderového či rodinného řádu.

Nemohlo by se nyní stát, že ty aspekty anarchismu, které jsou v konečném důsledku těmi, jež do značné míry motivují náš soulad s jeho postuláty a s jeho dílem, se ukážou být v rozporu se základní *negativitou* anarchismu? Nemohlo by se stát, že stanovení principů, vymezení cílů, vypracování modelů společnosti, konstituování specifické identity, vytvoření vlastní kultury s jejími symboly, pamětí, emblematickými postavami atd. porušuje jeho *inɔominantní* charakter, což způsobuje, že když se anarchistický sen zapojí do boje, je vyhozen do povětří ve vztahu k plné autonomii těch, kdo se do něj pustili?

COBY NEJISTÝ ZÁVĚR

Zdá se zcela zřejmé, že na jedné straně anarchistická negativita a na druhé straně opojný anarchistický sen nepředstavují pouze různé aspekty téže entity. Nejsou to ani tak odlišné, avšak komplementární prvky, jako spíše jasně antagonistické aspekty. Ve skutečnosti jsou negativita a anarchistický sen jednoduše neslučitelné. Jinými slovy, anarchistický sen je v protikladu k tomu, co sleduje anarchistická negativita, a znemožňuje jí dosáhnout jejích cílů, jimiž je zachování autonomie bojů a kolektivů, které je vedou. Tím, že proniká do bojů, zabalených do svých cenných a vzácných atributů, je jasné, že anarchismus do nich vnáší principy vypracované mimo ně.

Stručně řečeno, anarchistický sen staví *inɔominantní* charakter anarchismu do obtížné pozice a vede ho k tomu, že se dostává do rozporu s jeho vlastními protistátními principy a radikálním závazkem autonomie. Anarchistická negativita ze své strany zcela marginalizuje a prakticky eliminuje vše, co činí anarchismus přitažlivým a bohatým, vzhledem k tomu, že anarchistický sen zdaleka není *inɔominantní* a je takříkajíc nedostatečně anarchistický. Zdá se tedy, že jediné, co lze udělat, je uznat, že anarchismus má vnitřní dilema, a konstatovat, že v něm koexistují dvě jasně antagonistické a nepopiratelně protichůdné entity.

Rozpor však není třeba zásadně diskvalifikovat a odmítat, neboť aristotelská logika se neopírá o žádný imperativní a absolutní mandát. Kromě toho, že existují i jiné typy logiky (a že jich je…), je třeba mít na paměti, že některé skutečnosti mohou být současně antagonistické i symbiotické (moc a svoboda tuto figuru dokonale ilustrují).

Bohatství anarchismu možná spočívá právě v tom, že umí udržovat neustálé napětí mezi oběma svými aspekty a předpokládá, že právě rozpor, který vyvozují, jej chrání před upadnutím do klidné nehybnosti věcí, které jsou neproblematické nebo které jsou jako takové prezentovány. Anarchismus je to, co žije a pohybuje se přesně v tom bodě, kde existuje extrémní napětí mezi těmito dvěma nenapravitelně protichůdnými, ale úzce provázanými aspekty touhy žít kolektivně svobodně a zároveň touhy žít radikálně *inɔominantně*.

Právě neschopnost udržet toto napětí při životě vede značnou část anarchismu k podceňování významu negativity, která jej charakterizuje, a k upřednostňování toho, co jsem zde nazval anarchistickým snem. Ukazuje se však, že soustředění se na anarchistický sen vede k prožívání jisté frustrace tváří v tvář důkazům, že jeho realizace se daří uskutečňovat jen částečně, a to na relativně malém prostoru a v malém počtu. Tato frustrace, která nemusí vést k tomu, aby se člověk uchýlil k nečinnosti, někdy vybízí k tomu, aby se uchýlil k hledání obětních beránků, místo aby přistoupil ke klidné analýze příčin této stagnace a k určité sebekritice tváří v tvář vlastním nedostatkům.

Poststrukturalismus, koncipovaný mimo jiné Michelem Foucaultem, Gillesem Deleuzem nebo Jacquesem Derridou (který by neměl být zaměňován s americkým potomkem francouzské teorie ani s roztrženým pytlem postmodernismu), zpochybnil některé postuláty, které anarchismus zdědil po osvícenství. Jako příklady mezi mnoha jinými zde uveďme jen dvě věci, víru ve velká vyprávění a důvěru v pokrok. Bylo poměrně snadné učinit z poststrukturalismu a jeho myslitelů obětního beránka odpovědného za tuto stagnaci, oslabení živelnosti třídního boje a roztříštěnost front boje. Znepokojující je, že toto zaměření na hledání obětních beránků ignoruje skutečnost, že drastické změny, které kapitalismus a jím utvářené společnosti zažívají, činí určité modely konfrontace se systémem nefunkčními, protože jsou zastaralé a způsobují stagnaci těch, kteří se jich drží.

Pečlivé zkoumání těchto změn je první podmínkou pro vynalézání a formulování nových forem boje, které rozbíjejí zavedený systém a otevírají cesty k jinému způsobu života bližšímu anarchistickému snu.

Zdroj: https://freedomnews.org.uk/2024/12/02/negative-and-positive--in-anarchism/
Původně vyšlo španělsky v Redes Libertarias č. 2/2024.

ANARCHISMUS V MAINSTREAMU

ZOSIA BROM

Bývalá redaktorka časopisu Freedom *se zamýšlí nad tím, jak se díky propagaci vzájemné pomoci podařilo anarchistvu dostat do širšího povědomí, a to i navzdory puritánům z vlastních řad.*

V březnu 2020, kdy po celém světě řádil virus, ale ještě předtím, než jsme si ve Spojeném království uvědomilx, jak vážným a tragicky smrtícím se stane a jak velký dlouhodobý problém to způsobí, zveřejnil Freedom Press na svých zpravodajských stránkách první aktualizaci týkající se covidu. V textu pojmenovaném „Covid-19: Skupiny vzájemné pomoci – seznam", který vyšel deset dní před prvním lockdownem ve Spojeném království, stálo:

„Vzhledem k tomu, že se blíží celosvětová pandemie covidu-19, začala se po celé zemi formovat řada skupin vzájemné pomoci. (...) Odhaduje se, že 2–3 lidé ze sta [nakažených covidem] zemřou. Musíme udělat vše pro to, aby se tak nestalo. (...) Toryovská vláda se zjevně více stará o to, aby se nezhroutila ekonomika, než o záchranu lidských životů. (...) Nezapomeňte na tu starou paní, kterou potkáte při nákupu, na kamaráda, kterého znáte a který trpí dlouhodobou nemocí: vaším úkolem je chránit je, jak jen můžete."

Následoval výčet, zpočátku velmi stručný, skupin vzájemné pomoci, které v předchozích dnech vytvořilo anarchistvo, jež chtělo zmírnit potenciální dopad pandemie ve svých komunitách, místo aby se spoléhalo, že to za něj udělá stát.

Ačkoli byl text Freedom, inspirovaný jednou takovou skupinou, která se zformovala v jižním Londýně za účasti člena Freedom Collective, určen anarchistickému publiku, rychle se stal zprávou dne v celé zemi. Navzdory svému neohrabanému stylu se nakonec stal jedním z těch vzácných anarchistických textů, které pronikly do prostředí široké populace. A pronikl do něj tvrdě, rychle se stal anarchistickým textem s docela velkolepým dosahem. Brzy začaly stovky a posléze tisíce lidí zakládat skupiny vzájemné pomoci a nabízet Freedom své údaje, čímž vznikaly ty nejnepořádnější a nejstereotypnější anarchistické seznamy. Na různých kanálech Freedom bylo rušno, ozývalx se lidé, které by obvykle nikdy nenapadlo kontaktovat anarchistickou organizaci, aby se zeptalx, jak takovou skupinu založit, aby se dozvědělx víc o konceptu vzájemné pomoci a o anarchismu jako takovém. Nebo jen požádalx o pomoc.

Měla jsem tu čest napsat úvod k tomuto textu, i když se nepovažuji za jeho autorku. Tato zásluha by měla patřit těm, kteří přispělx ke vzniku celého výčtu tím, že vzalx věci do vlastních rukou a zorganizovalx pro svou komunitu skupinu vzájemné pomoci, aby ji pomohlx ochránit před virem a vládou. Potřeba této komunitní reakce byla naléhavá: stalo se tak po deseti letech vlády toryů ve Spojeném království, vlády, která zavedla rozpočtové škrty, jejichž důsledkem bylo (od roku 2019) 130 000 úmrtí, kterým se dalo předejít, v důsledku podfinancování zdravotnického systému, vlády, která použila ideologicky motivovanou performativní krutost, alias „úsporná opatření", proti nejzranitelnějším částem populace. Nikdo nemůže vážně tvrdit, že tváří v tvář zdravotnické a sociální krizi takového rozsahu, jako je pandemie covidu-19, náhle změní své způsoby a postaví se výzvě k jejímu řešení.

Mnoho lidí, kteří se na Freedom obrátilx, nemělo ani tušení, jak významné místo má v anarchistické politice a obecně ve způsobu, jakým se věci dějí, koncept vzájemné pomoci. Poněkud komicky nás někteří chválilx, že jsme v tak krátké době od začátku pandemie přišlx s poutavým „marketingovým" termínem, a v jednom případě nás jakýsi poněkud neinformovaný jedinec obvinil, že jsme „ukradlx koncept vzájemné pomoci pro naši extremistickou levicovou agendu". Náš správce sociálních sítí je musel poučit o anarchismu, Petru Kropotkinovi a o tom, co je Freedom Press. Ozývalx se také podniky, některé nevládní organizace a aktivisté politických stran (dívám se na vás, Corbynovi labouristé), kteří se horečně snažilx přijít na to, jak by mohlx kapitalizovat a přisvojit si zásluhy za něco, co brzy začalo vypadat jako obrovské hnutí zdola. Všem bylo jasně řečeno, kam mají jít.

Ale kdo může lidem vyčítat, že si základní lidskou praxi, které anarchisté říkají vzájemná pomoc, s touto konkrétní politikou hned nespojilx, vzhledem k tomu, jak je univerzální? O konceptu vzájemné pomoci toho bylo již napsáno hodně spoustou lidí mnohem schopnějších, než jsem já, takže to zde dělat nebudu. Je však důležité poznamenat, že ačkoli je pojem „vzájemná pomoc" silně svázán s jedním z otců zakladatelů anarchismu – Petrem Kropotkinem, tento model komunitní organizace a sebeobrany není zdaleka naším vynálezem. V průběhu lidských dějin používala různá společenství podobné modely, které nezávisle na sobě vyvinula. Mnohá z těchto společenství navrhla praktiky, které by anarchistvo nazvalo vzájemnou pomocí, aby se bránila útlaku, jemuž čelila – zejména jeho rasové, genderové nebo třídní podobě, ale neomezovala se pouze na ně. Například ve Spojeném království vznikla skupina s názvem UK Mutual Aid v roce 2018, dva roky před covidem. Skupina, která nyní působí pod názvem Co-Care Project, se sama představuje jako „černošská, aktivisticky orientovaná intersekcionální podpůrná síť pro lidi na okraji společnosti". Další takovou skupinou je Aborcyjny Dream Team, síť vedená ženami a vytvořená za účelem obcházení přísných protipotratových zákonů v Polsku, která nabízí vzájemnou podporu, rady a přístup k bezpečnému potratu pro všechny, které to potřebují, a to bez ohledu na potenciální právní nebezpečí, kterému její členstvo čelí. Queer komunitám také není cizí vytváření skupin podobných vzájemné pomoci, které zajišťují uspokojení potřeb komunity, jako je transzdravotní péče a přístup k lékům proti HIV. Cooperation Town, samoorganizovaná síť potravinářských družstev ve Spojeném království, je další skupinou, která využívá rámec vzájemné pomoci a poskytuje svým členům potraviny za zlomek ceny – to vše v kontextu krize životních nákladů.

Současný anarchismus převzal tento organizační model a použil jej k vytvoření sítě, dokonce tajné dimenze, kde jako hnutí organizujeme své vnitřní záležitosti a vše, co s tím souvisí. Je to základ toho, jak řídíme naše projekty a prostory, založené na nepeněžních neformálních výměnách a vysoké úrovni vzájemné důvěry a našich záměrů. A navzdory chybám nám to funguje. Ve Spojeném království byla popularita Covid-19 Mutual Aid pravděpodobně největší injekcí konceptu spojeného s anarchismem do většinové společnosti, přinejmenším od daně z hlavy, pokud ne vůbec. Pro velkou část společnosti to změnilo obecný obraz anarchistva a toho, co anarchistvo dělá. To se ale také zaměstnávalo svými problémy, sračkami a střety a celkově se mu nepodařilo dlouhodobě využít náhlé obliby jednoho ze svých nejzákladnějších konceptů. Je ale tato neschopnost využít politickou výhodu skutečným problémem? Nebo to bylo něco, co se prostě muselo stát, vzhledem k samotné povaze anarchismu?

Existuje termín, na který na Internetu občas narážím, a to „anarchismus s velkým A".

„Anarchisté s velkým A" si v diskusích stěžují na věci, které prý nejsou dostatečně anarchistické, což vyjadřuje touhu po čistém a správném anarchismu, na rozdíl od věcí, které osoba, která takový přístup prezentuje, nepovažuje za dostatečně anarchistické. Problém je v tom, že tento „anarchismus s velkým A" je ve skutečnosti mýtus, který se používá k tomu, aby nám zabránil být relevantní v komplikovaném moderním světě. Často si „anarchisté s velkým A" stěžují na to, že komunitní projekty, jako jsou výše zmíněné skupiny Cooperation Town nebo Covid Mutual Aid, nebo

obecně projekty, které zahrnují reprodukční a pečovatelskou práci, nejsou dost anarchistické. Ironií je, že právě tyto projekty – ty, které se zaměřují na reprodukční a pečovatelskou práci – s mnohem větší pravděpodobností poslouží jako brána k anarchistické politice, než by to kdy docílil jakýkoli puritánský anarchistický přístup. Je tomu tak proto, že máme-li oslovit širší populaci, musíme se zabývat problémy a starostmi, kterým čelí, a prezentovat řešení a postupy, které by ve skutečnosti představovaly přesvědčivou praktickou alternativu, spíše než abychom ustrnulx na ideologické čistotě. Jsou to také tyto projekty mimo „anarchismus s velkým A“, které se osvědčují jako skvělé, dostupné a rychle fungující řešení situace krize komunity, ať už jde o pandemii nebo jinou katastrofu. A katastrof ještě zažijeme spoustu – kapitalismus se hroutí, globální oteplování stále více ovlivňuje náš každodenní život a vlády všech napříč politickým spektrem nejsou schopny nebo ochotny to všechno řešit.

Žijeme ve vícekrizovém světě, kde se státy nadále ukazují jako naprosto k ničemu coby formy organizace, neschopné přizpůsobit se situacím, které nejsou běžné, a neschopné reagovat na skutečné problémy komunity – naopak tyto problémy ještě prohlubují, a to při službě zájmům kapitálu a těch, kteří se nás snaží rozdělit. Je to jak prekérní a často tragická situace, tak i příležitost pro hnutí, jako je to naše, využít to, co kážeme, v praxi a ukázat, že to, co je nám předkládáno jako nemožné, je ve skutečnosti dost možné. Ale nemůžeme to udělat bez spolupráce s jinými skupinami, což bude vyžadovat kompromis a flexibilitu na naší straně. Politika, zlato!

Nyní i v budoucnu bude vzrůstat potřeba organizování sebeobrany komunity v její úžasné rozmanitosti forem a taktik, které mohou, ale nemusí oslovit anarchistické puritány. My coby hnutí máme dvě možnosti: 1) přijmout to a stát se toho součástí, nebo 2) zůstat ve své bublině. Je na každém z nás, co uděláme.

Zdroj: https://organisemagazine.org.uk/2024/10/17/anarchism-in-the--mainstream-spindrift/

NEKROLOGY A VZPOMÍNKY

*Smrt je součástí života. Je příležitostí vzpomenout na kamaráďy a kamaráďky, kteří*ré nás opustili*y; oslavit jejich osobnost, oďkaz a to, co zanechali*y v našich srďcích. Pojďme se ohléďnout za těmi, kteří*ré zasvětili*y svůj život iďeám svoboďy, rovnosti a spraveďlnosti a neďávno nás opustili.*

MARÍA EVA IZQUIERDO

Ráno ve čtvrtek 29. srpna byla v uruguayském městě Rincón del Pinar oznámena smrt anarchistické feministky Maríi Evy Izquierdo. María Eva byla v hnutí aktivní posledních 60 let a její komunitní anarchistická praxe z ní učinila referenční bod anarchofeminismu v oblasti Rio de la Plata.

Narodila se v roce 1941 v uruguayském městě Melo. Po smrti matky žila na venkově se svou tetou, jejíž manžel ji vystavil sexuálnímu zneužívání. Teta se jí nezastala, což ji přimělo k odchodu. Stala se zdravotní sestrou a později – po studiích v Buenos Aires – sociální psycholožkou. V roce 1969 vstoupila do Comunidad del Sur, anarchistického kolektivu zaměřeného na komunitní život, který vznikl v roce 1955 v Uruguayi a fungoval na družstevních a samosprávných principech. V této komunitě poprvé slyšela o feminismu a také se tu seznámila s Osvaldem Escribanem, který se stal jejím životním partnerem.

V roce 1974, rok po státním převratu a nastolení civilně-vojenské diktatury v Uruguayi, odešli společně do exilu do Buenos Aires. V roce 1993 založila María Eva anarchofeministický kolektiv Mujeres Libres, který sídlil v Lidové knihovně José Ingenierose (Biblioteca Popular José Ingenieros) v argentinském Buenos Aires, na níž se také aktivně podílela.

María Eva Izquierdo sepsala řadu článků, v nichž se zaměřila na genderovou problematiku, zejména na podřízenou roli žen a kritiku patriarchátu coby historické struktury. O této analýze publikovala spolu se svou skupinou poznámky v časopise *A Desalambrar* a na Mezinárodním anarchistickém kongresu v Barceloně v roce 1993 prezentovala práci o feminismu a postfeminismu.

V roce 1999 zorganizovala společně s Mujeres Libres setkání anarchistických žen v Pinar na uruguayském pobřeží, kterého se zúčastnilo asi 50 kamarádek z Chile, Bolívie, Brazílie, Španělska a Švédska. Na tomto setkání se diskutovalo o různých otázkách, mezi nimiž nechyběla ani naléhavá situace Země z pohledu ekofeminismu. Podílela se také na pochodu Montevideem na podporu žen z Afghánistánu.

Společně se svým kolektivem vytvořila dokumentární film *Las Libertarias*, v němž zachraňuje paměť různých kamarádů*ek, jejichž příběhy byly oficiální historiografií zneviditelněny. Mezi jejími aktivitami na poli historické paměti vyniká rozhovor s italsko--uruguayskou anarchistickou spisovatelkou a učitelkou Luce Fabbri (1908–2000).

V posledních letech svého života María Eva nadále motivovala diskuse, žila v úžasném kulturním a komunitním prostoru El Terruño v Rincon del Pinar, neustále přicházela s iniciativami pro reflexi a diskusi mezi anarchistickými a feministickými soudružkami z různých oblastí, vždy se zajímala o nové anarchofeministické přístupy, s oblibou stále probírala nové myšlenky a postoje.

Smrt patriarchátu, speciesismu, státu a kapitálu!

Marío Evo, zůstaneš navždy s námi!

VIKTAR „MAO“ ŽARKEVIČ

V neděli 22. září zemřel ve věku 51 let Viktar Žarkevič, přezdívaný Mao – frontman kapel Hate To State a Chaliera. Stalo se tak necelé dva roky po jeho politickém pronásledování Lukašenkovým autoritářským režimem.

Viktar se o punk začal zajímat už jako teenager, ještě během sovětské éry. Na začátku 90. let odešel do Německa, kde žil ve squatu obsazeném punkery a účastnil se tamního punkového hnutí. Po návratu do Minsku si přivezl nejen dojmy, ale i poznatky o punkové scéně v Evropě.

Viktar se věnoval stylu, jenž je mezi zasvěcenci znám jako crust punk, což je obvykle drsná a syrová punková hudba s radikálními sociálními texty. V roce 1997 se stal zakladatelem a textařem minské punkové skupiny Hate To State. Její demo z roku 1998 si můžete poslechnout na YouTube.

Kapela fungovala do roku 2000 a poslední koncert odehrála společně se skupinou Pravakacyja, v níž zpíval (významný beletrista) Alherd Bacharevič. Poté Viktar sporadicky hrál v různých kapelách a angažoval se v méně známých projektech. V letech 1998–2003 také pracoval pro satirický časopis *Navinky*, jenž byl založen

členstvem anarchistické skupiny Čyrvony Žond a o němž jsme psalx v *Existenci* č. 4/2016.

Viktar byl v září 2022 zadržen běloruskou politickou policií. Během zadržení byl surově zbit. Kromě toho ho donutili, aby na policejní stanici dovlekl dveře od ledničky, na které byly punkové a anarchistické nálepky a magnetky pořízené během mnoha let.

Jeho přátelé tvrdí, že 30 dní ve vazební věznici Akreścina značně podlomilo jeho zdraví a morálku. Na bolesti si stěžoval i po propuštění z vězení.

Navíc byl Viktar propuštěn z práce na stavbě a dlouho nebyl přijat do nové kvůli politickému obvinění, jemuž čelil. Kvůli tomu měl problémy vyjít s penězi a často si přátelům stěžoval také na zdravotní problémy. Zemřel ve svém bytě v Minsku, podle jeho přátel bylo příčinou selhání srdce.

Zde je překlad básně, kterou Viktar přednášel na začátku každého koncertu Hate To State:

Diktatura je základem fašismu,
Stalin také miloval diktaturu.
Nechte blbce chodit pod vlajkou totality
s hokejkou v ruce.
Hlavním nepřítelem svobody je stát.
Je to tak jednoduché jako tělocvik:
Disciplína je základem fašismu,
Anarchie je matkou pořádku!

LICIA PINELLI

„Stát, který nechce uznat pravdu, je státem, který neexistuje. Necítím se poražená, protože jsem se nedočkala spravedlnosti v soudních síních. Spravedlnost spočívá v tom, že každý zná pravdu."

Touto lapidární větou shrnula Licia Rognini Pinelliová – která zemřela v pondělí 11. listopadu ráno ve věku 96 let – cestu, jež charakterizovala její život od chvíle, kdy byl její manžel Pino vyhozen z okna kanceláře komisaře Luigiho Calabresiho ve čtvrtém patře policejního ředitelství na ulici Fatebenefratelli v Miláně v noci z 15. na 16. prosince 1969, den po masakru na náměstí Piazza Fontana. Náročnou cestu, plnou nejrůznějších překážek, o něž se starali ti, kdo drželi otěže protilidové provokace, která za každou cenu musela najít obětní beránky oněch nechvalně proslulých bomb v anarchistech*kách.

Licia ve svém životě tvrdošíjně a s jasnozřivostí usilovala o to, aby se dozvěděla pravdu o Pinově smrti na policejním ředitelství. Pravdu, kterou anarchisté*ky, a nejen oni, okamžitě potvrdili a shrnuli ji do hesla „Valpreda nevinný, Pinelli zavražděný, masakr má na svědomí stát". Pravdu, kterou jí stát nikdy nechtěl přiznat, a místo toho nabídl – po falešných rekonstrukcích, které měly Pina prezentovat jako viníka masakru spolu s Valpredou a jeho společníky, a po pokusech o archivaci případu – fantasmagorický hrobový výrok soudce D'Ambrosia velmi blízkého PCI, který se v roce 1975 uchýlil k teorii založené na „kolapsu, jenž se projevuje změnou středu rovnováhy, po níž nenásleduje ztráta svalového tonu a která je často doprovázena aktivními a nekoordinovanými pohyby", v podstatě slavné „aktivní nemoci" – jak se jí tehdy říkalo – , která měla Pinelliho, vystaveného stresu ze stále naléhavějšího výslechu, donutit, aby se uprostřed místnosti potácel, dokud nepřeskočil okenní římsu.

Po zjištění neviny anarchistů v souvislosti s útokem, který provedli fašisté ve spolupráci se složkami státu, už nebylo možné pokračovat v pohádce o sebevraždě. Jenže pro vládnoucí režim také nebylo možné připustit spoluvinu těch, kteří tehdy byli na milánském policejním ředitelství, na ministerstvu vnitra v Římě a v další zainteresovaných úřadech. A tak se všichni odvolávali na myšlenku „aktivní nemoci". Licia se však s tímto nesmyslným výrokem nehodlala smířit a neochvějně pokračovala v hledání pravdy, té pravdy, která se zdála být na dosah, když v roce 1970 komisař Luigi Calabresi, ponechaný nadřízenými na holičkách a unavený kampaní v tisku, kterou živila především *Lotta Continua*, žaloval vedení novin za pomluvu v procesu, který se okamžitě obrátil proti němu. Z žalobce se stal obviněným; podřízení přítomní v policejní místnosti začali řetězit stále protichůdnější výpovědi a donutili soudce, aby alespoň jednoho, toho nejpovídavějšího, umlčel.

Rok za rokem, dekádu za dekádou pokračovala Licia v mobilizaci za pravdu a spravedlnost ohledně masakru na Piazza Fontana a vraždy Pina Pinelliho a nikdy se nezastavila. Stejně tak pokračovalo pořádání setkání Licie a poté jejích dcer Silvie a Claudie ve školách, klubech a prostorech, kam byla pozvána, aby o Pinovi a celém masakru promluvila.

Avšak ani investigativní kniha, kterou napsali Gabriele Fuga a Enrico Maltini (vydaná nejprve v nakladatelství Zero in Condotta a poté v nakladatelství Colibrì) a která vůbec poprvé odhalila přítomnost agentů italských tajných služeb, nechvalně proslulého Úřadu pro záležitosti rezerv, při výsleších, které vedly k Pinově smrti, neposloužila k obnovení byť jen střípku vyšetřování.

Jistý soudce se Licii kdysi svěřil, že nebýt jí, její tvrdohlavosti a odhodlání hledat pravdu o Pinově smrti, byl by Valpreda odsouzen na doživotí. Není náhodou, že ti, kdo Licii znali, ji vždy nazývali „skálou", kamenem, který přispěl k vykolejení vlaku, spolu se všemi, kteří se v tomto půlstoletí snažili udržet památku zavražděných a odsoudit přečiny moci.

V pátek patnáctého odpoledne se konal její pohřeb v pohřebním ústavu na Via Corelli, neboť rodina odmítla institucionální obřad navržený starostou Salou. Několik stovek lidí se shromáždilo kolem Liciiny rodiny, jejích dcer Silvie a Claudie a vnoučat v objetí, které nebylo vůbec slavnostní, s máváním vlajkami, písněmi a slovy. Následovala řada projevů, které se zaměřovaly na Liciinu lidskost a oddanost pravdě. Pravdě, která může znamenat jedině plné převzetí odpovědnosti státního aparátu za Pinovu vraždu. Mnozí anarchisté*ky přispěli svým svědectvím a svou přítomností k připomenutí významu masakru, vraždy a falešných obvinění, kvůli nimž byli Valpreda, Gargamelli a jejich společníci tři roky ve vězení.

Liciino odhodlání se po padesát let projevovalo mimo jiné v pečlivém shromažďování všech novinových článků, které hovořily o onom „téměř jediném jejím příběhu", o Pinově vraždě, bombách, spiknutích a státních mystifikacích. Samotná sbírka je uložena v Centro Studi Libertari / Archivio G. Pinelli v Miláně, a to v rámci projektu „Pinelli: historie". Archiv se skládá ze dvou sérií: „Korespondence" (1969–2024) a „Výstřižky z tisku" (1969–2015). První série zahrnuje korespondenci, kterou Licia vedla s různými subjekty, včetně velké části dopisů, které sama posílala. Ta není v současné době z důvodu ochrany osobních údajů k nahlédnutí. Druhá série byla digitalizována a zveřejněna online, zahrnuje tisíce článků týkajících se vyšetřování masakru na Piazza Fontana, soudních procesů, vyšetřování Pinelliho vraždy, demonstrací, soudního procesu a soukromých peripetií Pietra Valpredy; jedním slovem, veškeré články publikované v hlavních italských novinách (ale i některých menších a také v těch vycházejících v rámci hnutí), které se týkaly Giuseppe Pinelliho a událostí na Piazza Fontana. Výstřižky z tisku jsou řazeny chronologicky v rámci podsbírek pojmenovaných podle hlaviček novin. Archiv si můžete prohlédnout na https://omeka.bida.im/s/pinelli/item/130.

Milánská skupina Italské anarchistické federace (FAI) napsala: „Ne každý z nás dokáže tváří v tvář bolesti projevit sílu charakteru, důstojnost a přísnost, jak to dokázala Licia, jež se dlouho potýkala se zbabělou a vražednou mocí, servilním, manipulativním a mystifikujícím tiskem. Velkou část svého života zasvětila boji za to, aby se Pinovi vrátilo to, co se mu stát snažil vzít, jeho lidskost, jeho ideály sociální spravedlnosti a svobody, a zároveň výchově dvou dcer, Silvie a Claudie, které jsou dnes stále přítomny v antifašistických a antiautoritářských bojích a připomínají památku našeho nezapomenutelného kamaráda Pina."

ROMAN ŠVEDOV

Rostovský vojenský soud ve středu 18. prosince odsoudil devětatřicetiletého anarchistu Romana Švedova k šestnácti letům odnětí svobody v kolonii s maximální ostrahou za útok na administrativní budovu na protest proti válce na Ukrajině. Pět hodin po vynesení rozsudku našel Švedova v jeho cele mrtvého vězeňský dozorce, když konal polední obchůzku. Oficiálním vysvětlením ruských úřadů je sebevražda. Není však jasné, co se vlastně stalo, protože dosud je známo jen velmi málo informací.

Ruský stát obvinil Švedova z toho, že v září 2022 hodil kanystr s benzinem do správní budovy Zimovnikovského okresu v Rostovské oblasti. Podle ruské tajné policie tak učinil s cílem „destabilizovat úřady, ovlivnit jejich rozhodnutí a protestovat proti zvláštní vojenské operaci a mobilizaci v Rusku". Škodu způsobenou na administrativní budově pak obžaloba vyčíslila na 941 tisíc rublů – poškozen byl počítač, stoly, skříně a další věci. Byl odsouzen na základě obvinění z terorismu, což je další pokus o zastrašení těch, kteří uvažují o možném odporu proti válce. V roce 2023 Švedov odmítl jakoukoli právní podporu ze strany Zóny solidarity, skupiny

podporující protiválečné aktivisty*ky, jelikož byl přesvědčen, že tak jako tak „shnije ve vězení a není nic, co by mu mohlo pomoci“.

Ruská organizace na ochranu lidských práv OVD Info uvádí, že v září 2024 bylo proti protiválečným disidentům vedeno nejméně 1 116 trestních řízení. Podle nedávné zprávy OSN „od vojenské invaze na Ukrajinu v únoru 2022 se mučení stalo státem posvěceným nástrojem systematického útlaku, který se používá ke kontrole a potlačování disentu a útočí na základy lidských práv a občanského prostoru v Rusku“.

ROBERT PAUL WOLFF

Nekrolog od Jamese Birminghama:

Filozof a profesor afroamerických studií Robert Paul Wolff zemřel 6. ledna 2025 ve věku 91 let. Wolff se narodil v newyorském Queensu a filozofické vzdělání získal na Harvardu, kde v pouhých 23 letech dokončil doktorát. Svou akademickou kariéru strávil na filozofické fakultě až do roku 1992, kdy přešel na katedru afroamerických studií na Massachusettské univerzitě v Amherstu, kde působil do roku 2008. Byl zastáncem černošských studií a jeho oddanost tomuto oboru myšlení je vyložena v knize *Autobiography of an Ex-White Man* (Autobiografie bývalého bělocha) z roku 2005.

Wolff měl za sebou dlouhou a plodnou kariéru s širokou škálou badatelských zájmů včetně Kanta, Rawlse, Marxe, anarchismu a kritiky liberalismu. Anarchistvu bude asi nejznámější především jeho kniha *In Defense of Anarchism* (Na obranu anarchismu) z roku 1970. Poprvé jsem tento text četl ve svých devatenácti letech a skutečně mi pomohl upřesnit a vybrousit můj vlastní smysl pro anarchismus coby filozofii samu o sobě. Většina ostatních knih, které jsou nabízeny jako úvodní texty o anarchismu, se zaměřuje na klasické myslitele (Wolffova kniha se vyhýbá zmínkám o Bakuninovi, Kropotkinovi, Goldman atd.), na události v dějinách anarchismu a dělnického hnutí a na kulturu lidí a organizací, které slovo na A používaly. Když většina z nás používá termín anarchismus, máme na mysli prostředí – nejen myšlení, ale i praxi, kulturu, módu a pocit spojení s historií anarchistů*ek.

Wolffova kniha je jiná – a tento rozdíl je docela užitečný. Četba knihy *Na obranu anarchismu* mě vyzbrojila myšlenkami a argumenty, které se ukázaly jako velmi účinné v diskusích s profesorstvem a studentstvem, které neměly v repertoáru klasické anarchistické myslitele. Je to ostrá a pronikavá kniha, která se opírá o Kantovu filozofii, ale nakonec předkládá široké argumenty, s nimiž by souhlasili téměř všichni anarchisté*ky.

Wolff nepsal jen ze slonovinové věže a pro ni – byl hlasitým a neústupným hlasatelem různých sociálních hnutí, od osvobození černochů přes protesty proti válce ve Vietnamu až po jaderné odzbrojení. Jeho dopis redakci z 30. července 1967 v *New York Times* si zaslouží být přetištěn v plném znění:

Právo na vzpouru

Redakci:

Muži, kteří založili tento národ, věřili, že když je nějaký národ utlačován, jeho volání po spravedlnosti je ignorováno a je mu odepřena jakákoli náprava jeho oprávněných stížností, pak má tento národ morální právo povstat proti své vládě a svrhnout její jho. Obyvatelé černošských ghett v tomto národě jsou utlačováni, jejich prosby o spravedlnost jsou ignorovány, Kongres Spojených států se vysmívá jejich utrpení, jejich pokojné demonstrace nepřinášejí žádnou změnu v útlaku.

*Závěr je zřejmý a nevyhnutelný: Američtí černoši*ky mají dnes stejné právo na vzpouru, jako měli tehdy vlastenci v roce 1776.*

*Může někdo tvrdit, že britská vláda byla utlačovatelštější než vláda moderního slumu? Jsou projevy Stokelyho Carmichaela podnětnější než projevy Patricka Henryho? Tragédie nepokojů nespočívá v tom, že k nim dochází, ale v tom, že selžou. Na rozdíl od vlastenců koloniální Ameriky jsou totiž dnešní utlačovaní černoši*ky menšinou, která nemá skutečnou šanci osvobodit se tak, jak to kdysi udělaly kolonie. Dokud nebude nespravedlnost ghetta odstraněna, je americká vláda nelegitimní a žádný slušný člověk nemá morální povinnost ji poslouchat.*

Tento nekrolog zakončím odkazem na článek s názvem „APOLOGIA PRO VITA SUA“ z Wolffova osobního blogu z 1. června 2020: „Před mnoha lety, dnes už více než čtyřiceti, jsem měl přednášku na Hampshire College v Jižním Amherstu. Mým tématem byla relativní nedůležitost disputací o filozofických nuancích a lahůdkách marxistické teorie v boji za sociální spravedlnost. S odvoláním na obraz, který jsem použil již dříve a který jsem chtěl použít znovu, jsem řekl, že společenská změna není jako operace mozku, kde sebemenší chybný krok může vést ke smrti, ale spíše jako sesuv půdy, kdy se po svahu sesouvají obrovské balvany a vyvrácené stromy, doprovázené nesčetnými větvemi, hroudami hlíny, a dokonce i malými kamínky. V životě nebylo důležité, jak velký balvan jsi, ale spíš to, že se valíš ze správné strany hory.

‚Když tomu věříte, proč píšete knihy o nuancích a lahůdkách marxistické teorie?‘ zeptal se po přednášce jeden student. Odpověděl jsem: ‚Psaní knih je docela malý příspěvek k boji, ale jsem v tom dobrý a baví mě to, což znamená, že v tom budu pokračovat, i když v tom není mnoho vzrušení. Ne každý může být balvanem, ale myslím, že můj kamínek se kutálí po správné straně hory.‘

V takových chvílích, kdy můj svět exploduje a já sedím ve své pracovně, v karanténě, a nabízím své názory světu, který je zaměstnán něčím jiným, vzpomenu si na tento rozhovor a utěšuji se, že se alespoň odrážím od správného svahu.“

Na tuto pasáž často myslím, když se mě ptají, co dělám jako anarchista. Jako člen správní rady Institutu anarchistických studií se věnuji především získávání finančních prostředků pro náš grantový program a usnadňuji vydávání našich knih, které vydáváme společně s AK Press. V únoru mi bude čtyřicet a v ulicích se prostě neorganizuji tak, jak jsem to dělal v mládí. Ale vím, že se valím ze správného svahu – a vím, že R. P. Wolff teď odpočívá na téže straně hory a čeká na sesuv.

MURPHY HOOPES

V sobotu 18. ledna 2025 zemřel v San Diegu v Kalifornii Murphy Hoopes, člen anarchistického kolektivu Agency, který tento projekt zaměřený na pronikání anarchistických myšlenek do mainstreamu pomáhal v roce 2013 založit. Bylo mu 38 let.

Murphy se narodil a vyrostl v oblasti Washington D.C. a již v raném věku ho přitahovaly možnosti nového světa. Na střední škole se připojil ke kolektivu D.C. Food Not Bombs, kde vařil a podával veganské jídlo hladovějícím, zatímco protestoval proti americké agresi v Iráku. Jeho velkorysý duch a kooperativní povaha pokračovaly po celý život v podpoře sociálních a environmentálních bojů a v nesčetných příspěvcích ke globálnímu anarchistickému hnutí. Murphy, zaujatý pro punkrockovou komunitu, miloval hudbu a sílu kontrakultury a tvůrčího vyjádření směřujícího k budování silnějších komunit a uskutečňování sociálních změn.

Murphyho hnala vpřed ostrá kritika politické autority, pohrdání útlakem ze strany vládců a nesmírná radost ze života. V mládí a na počátku dvacátých let byl členem kolektivu a pravidelným dobrovolníkem v anarchistickém Infoshopu Briana MacKenzieho, radikálním knihkupectví a komunitním centru ve washingtonské čtvrti Shaw. Než se přestěhoval do Severní Karolíny, žil ve veganských a anarchistických kolektivních domech ve Washingtonu. Miloval psaní, pravidelně přispíval do CrimethInc. a dalších médií a osvětových iniciativ. Byl také spoluproducentem podcastů The Ex-Worker a The Hotwire.

Mluvil plynně španělsky, dvakrát pobýval v chilském Santiagu, kde podporoval anarchistické organizace a dokumentoval tamní politické a sociální boje. Jeho film *Fell in Love with Fire* (Zamiluj se do ohně) dokumentoval povstání v Chile v roce 2019.

Několikrát se plavil na Kubu a stal se vášnivým surfařem. Všude navazoval trvalá přátelství, hodně cestoval po Jižní Americe, Evropě a Spojených státech.

V roce 2024 získal právnický titul na Arizonské univerzitě. Mnoho hodin věnoval poskytování právních služeb prostřednictvím Civil Liberties Defense Center (Centra na obranu občanských svobod) a dalších organizací, které zajišťují přístup k právnímu zastoupení – do této práce vnášel anarchistickou optiku a aspirace úplného osvobození.

Murphyho bezmezná energie a důsledné odhodlání usilovat o lepší společnost ve všech oblastech života byly příkladem pro každého, kdo ho znal.

PROČ JSEM ANARCHISTA

BENJAMIN ZEPHANIAH

Esej z roku 2019 od předloni zesnulého (1958–2023) spisovatele, básníka, herce, hudebníka a anarchistického a antifašistického aktivisty.

K politice jsem se dostal poté, co jsem v sedmi letech zažil první rasistický útok. Nerozuměl jsem žádné politické teorii, jen jsem věděl, že mi bylo ublíženo, a věděl jsem, že existuje i jiná cesta. O několik let později, když mi bylo patnáct, zastavilo u mě v Birminghamu v časných ranních hodinách označené policejní auto, vystoupili z něj tři fízlové, strčili mě do dveří obchodu a pak mě zbili. Následně nasedli zpátky do auta a odjeli, jako by se nic nestalo. Nečetl jsem nic o policejní politice ani nic o takzvaném právu a pořádku, jen jsem věděl, že mi bylo ublíženo. Když jsem dostal svou první práci coby malíř, nečetl jsem nic o teorii boje dělnické třídy ani o tom, jak bohatí vykořisťují chudé, ale když se můj šéf objevil každý druhý den v jiném superautě a my jsme riskovali životy na žebřících a dýchali jedovaté výpary, prostě jsem věděl, že mi bylo ublíženo.

Vyrůstal jsem (stejně jako většina lidí kolem mě) v přesvědčení, že anarchismus znamená, že se všichni zblázní a že všemu bude konec. Jsem velký dyslektik, takže často musím používat kontrolu pravopisu nebo slovník, abych se ujistil, že jsem slova napsal správně. Slova jako socialismus a komunismus jsem slýchával neustále, ale i socialisté a komunisté, na které jsem narazil, měli tendenci anarchisty*ky odmítat buď jako okrajovou skupinu, kterou vždycky obviňovali, pokud se na demonstracích vyskytly problémy, nebo jako snílky. Dokonce i teď jsem se právě podíval na kontrolu pravopisu a ta popisuje anarchismus jako chaos, bezpráví, rozvrat a nepořádek. To s tím nepořádkem se mi líbí, ale pro „průměrného" člověka nepořádek skutečně znamená chaos, bezpráví a rozvrat. Tedy přesně to, čeho se údajně mají nejvíc bát.

Největší věc, kterou jsem pro sebe kdy udělal, bylo, že jsem se naučil myslet sám za sebe. Začal jsem to dělat už v raném věku, ačkoli je to opravdu těžké, když se neustále dostáváte do situací, kdy je vám říkáno, jak máte myslet. Kapitalismus je svůdný. Omezuje vaši představivost a pak vám tvrdí, že byste se měli cítit svobodní, protože máte možnost volby, ale vaše volba je omezena na produkty, které vám předkládají, nebo na hranice vaší nyní omezené představivosti. Vzpomínám si, jak jsem před mnoha lety navštívil São Paulo, když zavedlo zákon o čistotě města. Starosta se najednou nestal anarchistou, ale uvědomil si, že neustálý a všudypřítomný marketing, kterému jsou lidé vystaveni, je nejen ošklivý, ale odvádí jejich pozornost od sebe samých. Proto bylo odstraněno více než 15 000 reklamních billboardů. Byly zakázány reklamy na autobusech a taxících, neony a papírové plakáty. Zpočátku to vypadalo trochu divně, ale místo toho, abych se buď díval, nebo se snažil nedívat na reklamní bláboly, jsem chodil a při chůzi jsem se rozhlížel kolem sebe. Zjistil jsem, že jsem si kupoval jen to, co jsem opravdu potřeboval, ne to, co mi bylo řečeno, že potřebuji, a co bylo nejpozoruhodnější, že jsem každý den potkával nové lidi a mluvil s nimi. Tyto rozhovory byly zpravidla relevantní, politické a smysluplné. Kapitalismus nás udržuje ve vzájemné konkurenci a lidé, kteří ho řídí, ve skutečnosti nechtějí, abychom spolu mluvili, rozhodně ne smysluplně.

Nebudu se už zabývat kapitalismem, socialismem ani komunismem, ale je jasné, že jedno mají všechny společné – potřebu moci. Na podporu své touhy po moci pak mají všichni teorie – teorie o převzetí moci a o tom, co chtějí s mocí dělat. Ale v tom je právě ten problém. Teorie a moc. Anarchistou jsem se stal, když jsem se rozhodl opustit teorie a přestat usilovat o moc. Když jsem se přestal zabývat těmito věcmi, uvědomil jsem si, že skutečná Anarchie je mou přirozeností. Je to naše přirozenost. Je to to, co jsme dělali, než přišly teorie. Je to to, co jsme dělali, než jsme začali být povzbuzováni k tomu, abychom mezi sebou soupeřili. O anarchismu byly napsány skvělé věci, které asi můžeme označit jako anarchistickou teorii, ale když se snažím přimět své přátele, aby si ty věci přečetli (mluvím o velkých knihách s velkými slovy), rozbolí je hlava a odloží je. Takže pak vypnu reklamu (televizi atd.) a sedím s nimi a připomenu jim, co mohou udělat sami. Dávám jim příklady lidí, kteří žijí bez vlády, lidí, kteří se organizují, lidí, kteří si vzali zpět svou vlastní duchovní identitu – a pak to všechno dává smysl.

Pokud budeme stále mluvit o teoriích, pak můžeme mluvit jen s lidmi, kteří si jsou těchto teorií vědomi nebo mají své vlastní teorie, a pokud budeme stále dokola mluvit o teoriích, vyloučíme spoustu lidí. Právě ty, které potřebujeme oslovit, právě ty, kteří se potřebují zbavit okovů moderního kapitalistického otroctví. Příběh Carneho Rosse je inspirativní ne proto, že něco napsal, ale proto, že to prožil. Miluji dílo Noama Chomského a líbí se mi, jak ze Stuarta Christieho dělala babička anarchistu, ale jsem tu proto, že chápu, že za rasistickou policií, která mě mlátí, stojí stát a stát sám je rasistický. Jsem tady, protože už chápu, že šéf, který mě vykořisťoval, aby zbohatl, se o mě nestaral. Jsem tady, protože vím, jak se Marronové na Jamajce osvobodili, vyrazili do hor a dokázali všem zotročeným lidem, že si oni, Marronové, dokážou poradit sami. Nechápejte mě špatně, miluju knihy (mimochodem jsem spisovatel) a vím, že potřebujeme lidi, kteří hluboce přemýšlejí – všichni bychom měli hluboce přemýšlet. Ale největší inspirací jsou pro mě obyčejní lidé, kteří přestali usilovat o moc pro sebe nebo hledat mocné, kteří by je zachránili, a určují si život sami. Setkal jsem se s lidmi, kteří žijí anarchismem v Indii, Keni, na Jamajce, v Etiopii a na Papui-Nové Guineji, ale když jim řeknu, že jsou anarchisté*ky, většina mi řekne, že o takovém slově nikdy neslyšeli/y a že to, co dělají, je přirozené a nekomplikované. Jsem anarchista, protože mi bylo ublíženo a viděl jsem, že všechno ostatní selhalo.

Koncem sedmdesátých let a v osmdesátých letech jsem žil v Londýně s mnoha exilovými aktivisty ANC – po dlouhém boji byl Nelson Mandela osvobozen a exulanti se vrátili domů. Vzpomínám si, jak jsem se díval na fotografii první demokraticky zvolené jihoafrické vlády a uvědomil si, že dvě třetiny z nich znám. Vzpomínám si také, jak jsem viděl fotografii nově zvolené Blairovy (nové labouristické) vlády a uvědomil si, že jsem z ní znal čtvrtinu, a v obou případech si vzpomínám, jak jsem byl naplněn nadějí. V obou případech však netrvalo dlouho a zjistil jsem, jak moc zkorumpovala mnoho členů těchto vlád. Byli to lidé, kterým jsem volal a ptal se: „Hele, co to děláš?", a odpověď byla vždy něco ve smyslu: „Benjamine, ty nechápeš, jak to funguje, když máš moc." Ale já to chápu. Vykašleme se na moc a pojďme se starat jeden o druhého.

Většina lidí ví, že politika selhává. To není teorie ani můj pohled na věc. Vidí to, cítí to. Problém je, že si prostě nedokážou představit alternativu. Chybí jim sebedůvěra. Jednoduše jsem vypnul všechny reklamy, vypnul jsem „tell-lie-vision" a začal jsem přemýšlet sám za sebe. Pak jsem se opravdu začal setkávat s lidmi – a věřte mi, že není nic tak skvělého jako setkání s lidmi, kteří si žijí své životy, provozují farmy, školy, obchody, a dokonce i ekonomiku v komunitách, kde nikdo nemá moc.

Proto jsem anarchista.

Zdroj: https://theanarchistlibrary.org/library/benjamin-zephaniah-why-i-am-an-anarchist
(Bylo přetištěno ve 26. čísle časopisu *DOPE* v létě 2024.)

AC 254

Krátce poté, co byl v září 2024 otevřen nový autonomní prostor v Praze-Holešovicích, požádalx jsme kolektiv, jenž ho spravuje, o rozhovor.

V Praze byl otevřen nový autonomní prostor s názvem 254. Kde ho najdeme a proč se jmenuje zrovna takhle?

Nachází se v Holešovicích, v Argentinské ulici číslo 18. Číslo 254 v názvu označuje velikost prostoru v metrech čtverečních, které jsme vykoupili*y z kapitalistického fungování, založeného na imperativu maximalizace zisku a na tržní logice.

Autonomní centrum 254 asi nespadlo z čistého nebe. Jaká byla jeho geneze?

Volně navazujeme na tradici autonomních prostorů, jako byly třeba Ladronka v devadesátých letech, Milada v nultých, Salé v letech desátých nebo Klinika. Od vyklizení Kliniky, a ještě víc po skončení komunitního centra Zdena, nám chyběl prostor, kde bychom se mohli*y scházet, potkávat s jinými, dělat kulturní a politické akce, aniž bychom museli*y počítat každou korunu, nebo se obávat, že akce bude zrušena kvůli příliš kontroverznímu programu. Zkrátka chyběl nám prostor, který by také poskytoval místo a zázemí pro emancipační sociální hnutí a aktivity. Je fajn, že existuje Trhlina, ale ta je na některé aktivity malá.

Takže pár lidí, kteří se potkávali na Klinice a kteří jsou součástí antiautoritářského prostředí, nabídlo prostředky (z nichž některé získali z kryptoměn) na koupi prostoru. Vznikl spolek Sdílené prostory, který prostor v Holešovicích koupil. Nicméně lidé, kteří dali peníze na koupi, nejsou členy spolku, a ani se nepodílejí na chodu 254.

Chod samotného prostoru ale zajišťuje kolektiv, jehož členové a členky nejsou součástí Sdílených prostorů. Tento kolektiv se postupně utvářel cirka od začátku roku 2024, a to především z lidí, kteří a které už byli*y zapojení do některých existujících iniciativ nebo kolektivů. Těmto kolektivům spolek Sdílené prostory rozeslal něco jako pozvánku s infem a výzvou k zapojení se do kolektivu, který bude v budoucnu prostor spravovat a rozhodovat o jeho chodu a povaze. A tak jsme se začali*y scházet a společně diskutovat o tom, jak by to mohlo fungovat, a později – když už byl prostor pořízený – se k diskusím přidala i praxe.

Proč se AC 254 stalo součástí sítě Sdílené domy a co z toho plyne?

Součástí spolku Sdílené prostory jsou i Sdílené domy jako právnická osoba a naopak, Sdílené prostory jsou součástí Sdílených domů. A to z toho důvodu, abychom zajistili*y kontinuitu i v momentě, kdy by fyzické osoby, které založily*i Sdílené prostory, z různých důvodů odešly*i nebo přestaly*i být aktivní. Tím je zajištěno, že prostor je „navždy“ vykoupen z kapitalistického realitního trhu a je tak prostorem, na jehož samosprávě se podílí kolektiv lidí, kteří mohou experimentovat s jinými sociálními vztahy, než nám nabízí a vnucuje současná kapitalistická společnost.

Na jakých principech je centrum organizováno?

Je to samosprávný prostor. Snažíme se fungovat bez šéfů, hierarchie a tržní směny, spíše na základě konsenzu, rovnosti, antiautoritářství, vzájemné pomoci a sdílení. Konkrétně se to třeba projevuje v tom, že bar i kulturní akce, jako třeba koncerty, fungují tak, že podobně jako na Klinice nemáme pevné ceny a lidi „zaplatí“ podle toho, kolik mohou a chtějí. Je nějaká doporučená „cena“, ale pokud nemáte, můžete dát méně, nebo pokud si to naopak můžete dovolit, tak můžete dát víc a podpořit tak prostor a jeho fungování. Takže spíše než na tržní směně je to založené na logice sdílení, tedy „každý podle svých schopností, každému podle jeho potřeb“. Na Klinice to fungovalo docela dobře, tak s tím chceme experimentovat i tady, obzvláště když nad sebou nemáme bič obrovských nájmů, které bychom platili*y nějakým landlordům.

Jak se vyvedla slavnostní otvíračka?

Na první otvíračku k nám přišlo odhadem skoro 300 lidí, což nám udělalo obrovskou radost. V dolním sále zahráli Puredada a Elektomir Industrijevič Sarinov a skoro až do rána pokračovala diskotéka DJstva jako řemen. V horní části prostoru byl program klidnější, pro návštěvnictvo jsme připravili*y jídlo, bar a k zapůjčení hromadu deskovek, která se už od té doby o něco rozrostla.

Od otvíračky máme víceméně pravidelně otevřeno od středy do pátku s tím, že některé týdny bývá otevřeno i v sobotu. Další dny otevíráme zatím jen v případě, že se konají akce.

Co může návštěvnictvo od centra očekávat? Jak se tvoří program a jaké jsou sny a plány do budoucna?

Rádi bychom v první řadě kolem 254 vytvořili*y funkční kolektiv, který by se o chod autonomního centra samosprávně staral. Pokud by se někdo chtěl zapojit a sdílí naše politické hodnoty, tak je vítaný či vítaná. Program se tvoří tak, že někdo z kolektivu nebo někdo mimo něj přijde s nápadem na akci, načež kolektiv tento návrh probere (pokud je to potřeba) a následně ho přijme nebo odmítne, pokud je nápad nějak v rozporu s našimi hodnotami nebo pokud jednoduše nejsou kapacity na jeho realizaci.

Obecně bychom chtěli*y, aby se z 254 stalo místo setkávání, kde se mohou lidé družit, seznamovat, bavit se, vzdělávat a kout i nějaké pikle, protože 254 chápeme také jako místo, které má poskytovat zázemí pro všechna emancipační sociální hnutí a aktivity. Vzhledem k tomu, jak se společnost posouvá doprava, máme pocit, že taková místa pro sebeorganizaci budou potřeba.

Mohou se případní zájemci*kyně nějak aktivně zapojit do správy centra, přípravy programu, nebo mohou prostor po domluvě nějakým způsobem využívat?

Jak jsme říkali*y, jsme otevřeni všem, kdo sdílejí naše hodnoty, něco jako volnost, rovnost a vzájemnou pomoc. Nicméně členství v kolektivu přináší nejen svobodu, ale i převzetí spoluodpovědnosti za fungování prostoru. Takže je možné se zapojit i příležitostně, s jednorázovou pomocí nebo s nápadem na nepravidelné akce a aktivity. Pokud má někdo takový nápad, ať už je to přednáška, koncert, benefiční akce, schůzka kolektivu, výstava, workshop nebo víceméně cokoliv dalšího, tak se nám stačí ozvat přes mail nebo sociální sítě – odkazy na ně lze najít třeba na našich stránkách (ac254.org). A pokud se někdo chce zapojit do kolektivu a aktivně se podílet na správě centra, tak se nám stačí ozvat stejnými kanály.

ANARCHISTICKÁ FEDERACE

Anarchistická federace, která přímo navazuje na Československou anarchistickou federaci (ČSAF), sdružuje od roku 1995 některé lokální anarchistické skupiny a jednotlivce coby organizační platforma pro vzájemnou komunikaci a koordinaci různorodých aktivit a je součástí Internacionály anarchistických federací.

PRVNÍ BOJOVÉ TAŽENÍ ANARCHISTICKÉ FEDERACE

„Dáš přední, zadní, shovel hook na játra a pak silnej lowkick!“ zněla jedna ze základních kombinací, které jsme spolu se soudruhy a soudružkami drillovalx do úplného zbláznění – cílem bylo vrýt si ji do paměti natolik, že kdybysme se navzájem vzbudilx o půlnoci, zvládlx bysme ji zcela automaticky.

Je to už víc jak rok, co s kámošstvem chodíme pravidelně několikrát týdně do tělocvičny. Někdo se jen chtěl začít hýbat, někdo nabrat sílu či zhubnout, všichni odhodláni se plně ponořit do tréninků bojových sportů a být připraveni na fyzickou konfrontaci při bránění jak sebe samých, tak naší komunity. Během této doby jsme prošlx několika různými workshopy a tréninkovými boot campy a vyměňovali si zkušenosti a kontakty s dalšími spřátelenými gymy. V březnu pak přišla zpráva, že se můžeme zúčastnit 16. ročníku antifašistického turnaje v bojových sportech Freedom Fighters v polské Poznani, a tři z nás se rozhodlx, že je čas na první zápas.

Ačkoliv se hromadně věnujeme tréninkům muay thai, rozhodlx jsme se obsadit co nejvíc kategorií – bratr v muay thai, já v K1, a jelikož poslední z nás netrénuje jen s námi postojové bojové sporty, ale i grappling, tak i MMA. Naneštěstí však pro něj nemělx v jeho váhové kategorii MMA zápasníka, a tak se nakonec rozhodl na poslední chvíli přijmout zápas s o 10 kg těžším soupeřem v klasickém boxu.

Naše zápasnická skupina vyjela už v pátek, abysme se v klidu ubytovalx a mohlx si dopřát dlouhý spánek. Před polednem jsme se vydalx k Rozbratu, kde nás už vítalo kámošstvo, které dojelo v sobotu ráno, a začalo nás provázet. Hned v bráně nás přivítal Kamil, jeden z hlavních organizátorů Freedom Fighters. Prohodili jsme pár slov a pak nás přivedl k váze – byl čas na oficiální vážení. Zatímco bratr a náš kamarád bylx bez obav, já se radši svlíkl do spodního prádla, jelikož jsem před odchodem z domu vážil na gram přesně 82 kg a nechtěl jsem riskovat, že navážím víc a přijdu o zápas. Naštěstí jsme všichni vážením prošli úspěšně a Kamil nám popřál hodně štěstí. Dříve do našeho gymu jezdil dělat semináře a už v minulosti probíhala mezi našimi kruhy družba, ve které budeme jistě pokračovat i nadále.

Prošlx jsme hlavní bránou, kolem tělocvičny a ocitlx se na širším plácku, který sloužil jako pomyslná křižovatka. Vlevo od nás byla provizorní střelnice s několika terči na blbnutí se vzduchovkami, před námi pak kuchyně, toalety, free shop a menší ubikace. Po pravé ruce jsme pak mělx koncertní sál, kde se den po zápase konal koncert crust punkových kapel, a knihovna, my zatím ale mířilx na prostranství vedle. Tuto část si kdysi squaterský kolektiv Rozbratu koupil, aby se pojistil, že budou moci prostory nadále obývat – částku stále splácejí, i proto všechny peníze získané pořádáním Freedom Fighters jdou na tento účel.

Kolem rozestavených stanů našeho kámošstva akorát členky kolektivu tlačilx obří DIY tribunu, kterou dovezlx k ringu. Ten oproti dřívějším ročníkům vypadal profesionálněji a kvůli obavám z počasí byl spolu s tribunou zastřešen velkou plachtou. Před samotným zápasem dvakrát sprchlo, ale průběh zápasů tím nebyl nijak poznamenán. My už se převléklx do zápasnických kraťasů a vydalx se prohlížet knihovnu. Ti z nás, co umělx polsky, si chvíli četlx, zbytek hladově přeběhl k peci, kde kolektiv Mamma Mia Anarchia pekl veganské pizzy.

Zápasy začaly v jednu odpoledne. Po přečtení veškerých pravidel přišel na řadu ceremoniální zápas dvou profesionálních fighterů ze stejného gymu. Ačkoliv většina zápasů byla amatérská, nejednalo se o jediný profesionální zápas dne. Primárním rozdílem mezi profesionálními zápasy a těmi amatérskými je kromě délky jednotlivých kol hlavně použití ochranných prvků, jako je helma, chránič holení a v případě muay thai i loktů. Z naší výpravy jsme všichni zápasilx v amatérské divizi.

Celkem proběhlo 16 zápasů, z nichž tři byly profesionální. Jediný boxerský zápas měl náš kamarád, který bojoval až do posledního kola proti o 10 kg těžšímu zápasníkovi. Bojoval statečně – oponent ho dvakrát srazil na zem a on dvakrát vstal. Při třetím knock downu však, moudře, usoudil, že by bylo nerozumné pokračovat, a zápas ukončil. Druhý zápas pro naši výpravu vybojoval bratr, který bojoval v muay thai. Přes lehce chaotický začátek způsobený jazykovou bariérou při přípravě ochranných prvků se rychle uklidnil a celý zápas dominoval svými lokty. Výhru si zajistil povedeným sweepem, kdy chytil oponentův kop a podsekl mu nohy – to se podařilo za celý den jen jemu. Poslední zápas za náš gym jsem pak vedl já. Oponent nasadil vysoké tempo a po dvou vyrovnaných kolech plných přestřelek jsme došlx do posledního, kde už rozhodla jen fyzička – k mé smůle ji měl on lepší, a tak si zajistil výhru na body. Na konci jsme se objalx, dalx si spolu pizzu a šlx sledovat další zápasy.

Všichni zápasníci a zápasnice předvedlx úžasné výkony jak z pohledu zápasících, tak publika, které neustále celý den skandovalo a podporovalo své favority. Po konci zápasů došlo k menšímu družení mezi všemi gymy, kdy jsme si vyměňovalx historky z tréninků a příprav a ti zkušenější vyprávěli anekdoty z jiných zápasů. V neděli pak probíhal na Rozbratu seminář pod vedením legendy britského MMA Petra Irvinga, který je znám svými antifašistickými postoji a dělal také rozhodčího na většině proběhlých turnajů Freedom Fighters. Tohoto semináře jsme se my žel už neúčastnilx a naši výpravu jsme tak zakončilx získáním pozvánky na další turnaj v říjnu.

Teď už jsme všichni zpátky v tělocvičně a opět trénujeme, motivováni víc než kdy jindy. Jak totiž říká pomyslné motto v našem gymu: Vyhraj, nebo se pouč – nikdy neprohraj! (-JP-)

ZE ZÁKOPŮ DO VĚZNIC

Na našem webu jsme v první polovině srpna zveřejnilx výzvu k Mezinárodnímu týdnu solidarity s anarchistickými vězni, který každoročně připadá na 23.–30. srpna. Nezůstalo ale jen u toho. AF se tradičně každý rok k této akci aktivně přihlašuje a nejinak tomu bylo i v roce 2024. Pražská skupina AF zorganizovala odpoledne v neděli 25. srpna v pražském samosprávném komunitním centru Trhlina akci věnovanou psaní dopisů vězněným anarchistům a anarchistkám, a to zejména v Bělorusku. Jde totiž vedle Ruska o jednu ze zemí s největším počtem našich kamarádek a kamarádů držených za mřížemi věznic a trestaneckých kolonií. Kolektiv lidí, který se tu ten den sešel, nakonec odeslal asi tucet dopisů. Na místě proběhlo i stručné povídání o aktivitách ABC především ve středovýchodní Evropě a o kontextu zdejších represí proti našim kamarádům a kamarádkám. Byly představeny některé rady a doporučení, jak takové dopisy psát, na co se v nich zaměřovat a jak vlastně s jejich psaním začít. Tento „návod“ byl také zveřejněn na webu AF. Jeden z přítomných solidární setkání lehce nadneseně popsal: „Limonáda tekla proudem, klávesnice žhnuly a vzduchem se nesl bojovný duch anarchismu.“

Podobná setkání se konala všude po světě, na zdech se objevila graffiti na podporu vězněného anarchistva…

Anarchističtí bojovníci*e proti ruské imperialistické invazi na Ukrajinu zaslalx fotografie se solidárními bannery přímo ze zákopů. Byl mezi nimi i Kuba, náš kamarád, který se před nedávnem zařadil mezi další antifašistické internacionalisty bojující proti Z-fašismu. Anarchističtí bojovníci vzkázalx: „Ani na frontě nezapomínáme na solidaritu s kamarády*kami, kteří jsou v žalářích totalitních režimů. Jsme také solidární s kamarádstvem, které se nachází ve vězeních ‚demokratických' západních režimů."

Naší zbraní je solidarita! (AF)

AF-OLOMOUC NA FREEFESTU

Ve dnech 31. srpna a 1. září 2024 se členstvo olomoucké skupiny Anarchistické federace zúčastnilo 10. ročníku festivalu FreeFest v Čechovicích u Velkého Týnce, v okrese Olomouc. Po našem příjezdu na místo jsme se zapojili do potřebných přípravných prací. Organizátorstvo nám zajistilo stánek k prodeji publikací našeho nakladatelství, a tak jsme krátce po poledni posledního srpnového dne vyložili distro na stůl, a pak jen dlouze čekali, zda bude mít některý ze stovek návštěvníků*ic festivalu zájem přiučit se něčemu černo-rudému.

Za poslechu rockové hudby jsme seděli za stolem a čekali na zájemce. Vzhledem k tomu, že náš stánek byl umístěn mezi Rock a Electro stage, tak k nám trochu také doléhaly rapové pecky od přítomných DJs. FreeFest není politická akce, přesto se i na něm několik z našich publikací prodalo. Šlo například o tituly *Anarchismus pro začátečníky, Páskové a chuligáni*, o haškovskou *Existenci* a další. Rádi jsme se zúčastnili debat se zájemci*kyněmi, kteří třeba o anarchismu mnoho nevěděli nebo kteří byli toho názoru, že anarchistické hnutí nemá budoucnost (věříme samozřejmě, že opak je pravdou). Vždy je přínosné dozvídat se o tom, jaké názory na anarchismus mezi lidmi panují, zvláště na nepolitických akcích, jako byl třeba tento festival. Takto jsme strávili čas až do půl jedné v noci.

Ačkoli FreeFest pod tímto názvem a v této své tradiční lokalitě tímto ročníkem skončil, už nyní se k naší a snad i vaší radosti rýsuje podoba od příštího roku volně navazující akce s názvem NextFest. Ta se už bude odehrávat na novém místě, avšak stále poblíž Olomouce. S NextFestem přichází personálně částečně obměněný tým, který však plánuje zachovat akci v podobném duchu, jaký měl dosavadní FreeFest. Zůstat by také měla Rock i Electro stage.

Organizátorům FreeFestu děkujeme za možnost prezentovat v rámci festivalu publikace našeho nakladatelství a moc se těšíme na NextFest příští rok. (AF-OLOMOUC)

NENECHÁME SE ZASTRAŠIT!

Prohlášení antiautoritářských kolektivů k žhářským výhrůžkám:

V červnu obdržely dva prostory – jeden úzce spjatý s antiautoritářským děním, další spojený s ním pouze jedinou konanou akcí (konkrétně jde o infoshop Trhlina a komunitní centrum Žižkostel) – explicitní hrozbu žhářským útokem, doprovázenou pohozením předmětů a vzkazů jasně naznačujících žhářský záměr. Výhrůžky posléze doprovodil e-mailem zaslaný seznam požadavků založených zčásti na protiukrajinských fabulacích, zčásti na (dogmatických) formulacích natolik obecných, že by jejich splnění znamenalo konec velké části aktivit poškozených.

Není to první případ nepřijatelných praktik a zastrašování těch, kdo podporují ukrajinské antiautoritáře*ky a staví se proti putinovské invazi. Považujeme za normální, že se v rámci antiautoritářského hnutí na řadě témat neshodneme a naše cesty se rozejdou. Případnou kritiku je ale třeba odlišit od agrese, jejíž náplní ve výsledku není reálná antimilitaristická agenda, nýbrž vyřizování si účtů s konkrétními i nahodile vybranými „nepřáteli".

Mezi tyto nepřijatelné praktiky patřily výhrůžky násilím na webu tzv. Antimilitaristické iniciativy, spojené s veřejným označováním protistrany za ledacos – od „levice kapitálu" přes „sráče" po „práskače a jejich komplice" a „zrádce", proti kterým musí přijít „důrazná odezva" a je třeba je „vypráskat", pokud ne zabít (např. dle citace „Historie je plná příkladů jak revolucionáři*ky přistupují k udavačům a jejich komplicům.").

Mezi takové praktiky patřil i doxxing osobních jmen antiautoritářských aktivistů na blogu lukasborl.noblogs. Šlo o bezprecedentní narušení bezpečného prostoru, jímž se antiautoritářské hnutí snaží být.

Jde o asymetrický konflikt, kdy se antiautoritářské kolektivy dlouhodobě snažily „čekat, až to přejde" a věnovat se svým běžným aktivitám, zatímco sektáři průběžně stupňovali míru agrese. Výsledkem jsou obavy o bezpečnost akcí, prostorů a jednotlivců, na které se sektářská kampaň zaměřovala buď cíleně, či nahodile, ale s obzvláštní zlomyslností, která je za poslední dekády srovnatelná snad jen s aktivitami neonacistů.

Represivní složky nyní zásluhou agresorů dostávají do rukou cenný nástroj – v prvé řadě právě proti poškozeným. Případná další eskalace tedy hrozí nejen reálnými škodami na zdraví a infrastruktuře, kterou antiautoritářské hnutí rozvíjí, ale i citelným posílením možností sledování a represe ze strany státu.

Sektáři se nepřímého využití represivních složek neostýchají. V jednom z dřívějších případů neváhali nahlásit nástražný výbušný systém na benefičním koncertě pro ukrajinské Kolektivy solidarity. Z minulosti víme, že policie může nahlášení bomby na koncertě využít k mnoha nepříjemným krokům.

Podepsané kolektivy prohlašují, že proti sektářské agresi stojí pospolu a budou se vzájemně podporovat. Odsuzují snahy o zastrašování a štvaní vedoucí k nenávisti vůči všem, kdo neodpovídají určeným ideologickým měřítkům, a uznávají právo napadaných subjektů na sebeobranu. Ty, kteří se dopustili útoků, výhrůžek a doxxingu, nepokládáme za součást stejného hnutí, odmítáme je tolerovat v prostoru antiautoritářského hnutí a necítíme vůči nim solidaritu. Svým jednáním se jí sami zřekli.

Společně proti sektářství a dogmatismu v antiautoritářském prostředí!

*Trhlina, Kolektiv Anarchistického festivalu knihy, Riot over River, Mad Duck Booking, K115, Anarchistická federace, Dekonstrukce, Alt*prajd Praha, Výbor na obranu revoluce v Rojavě, FNB-Plzeň, FNB-Karlovy Vary, Solidrones, Resistance Support Club, Nakladatelství AF, Utopia Libri, Černorudý čtenářský deník*

ANARCHOPUBLIKACE NA LITRU

Krátce po konání FreeFestu (viz výše) jsme byli v Olomouci součástí další akce, která v roce 2024 oslavila své desáté výročí. Jaké to bylo?

S létem jsme se rozloučilx v prostorech olomouckého Výstaviště Flora, a to na knižním veletrhu s nabitým a zajímavým doprovodným programem. Troufáme si říct, že členstvo naší místní skupiny Anarchistické federace (AF) je už pevnou součástí hlavní, tedy veletržní, části této akce. Stejně jako v předchozích letech vám i nyní přinášíme ohlédnutí za děním na projektu, jehož cílem „je podporovat a sdružovat nezávislé nakladatele a výtvarníky a poskytnout prostor jejich vzájemné interakci a prezentaci".

Návštěvnictvo, které mělo čas a nemohlo se LITRu dočkat, přišlo už v pátek 20. září v 17 hodin na zahájení v podobě slavnostního přípitku v palmovém skleníku, který byl součástí vernisáže výstavy ilustrátorky a grafičky Juliány Chomové, jejíž tvorba byla instalována v subtropickém skleníku. Celý zbytek pátku už byl ve znamení jedné vernisáže za druhou v mnoha galeriích po Olomouci a od půl deváté probíhal v prostorech bývalého jezuitského konviktu hudební program v podání polské dungeon punkové kapely Torpur a DJky ganga. Tuto část programu tradičně zprostředkoval olomoucký subkulturní kolektiv HLUBINA. Nutno však říct, že my jsme se tohoto pravděpodobně povedeného pátečního programu ještě neúčastnilx, a to z časových a logistických důvodů, neboť bylo třeba vše připravit pro víkendovou prezentaci anarchopublikací.

Pojďme tedy mrknout na samotný veletrh, který se konal v sobotu od 11.00 do 20.00 a v neděli od 10.00 do 17.00 v pavilonu G, který je součástí Výstaviště Flora a nachází se hned vedle skleníků, ve kterých byl o den dříve LITR zahájen.

Na místo jsme dorazilx v sobotu s hodinovým předstihem, abychom bez časové tísně nachystalx svou rozsáhlou nabídku. Naše prodejní místo bylo, jako už obvykle, hezky připravené od pořadatelského kolektivu a my jsme jej už jen ozdobilx anarchistickou vlajkou a vyložilx tiskoviny. Vedle publikací Nakladatelství Anarchistické federace jsme poskytovalx ty od spřízněného nakladatelství UTOPIA LIBRI. Co se týče novinek z Nakladatelství AF, jednalo se o tituly *Charlotte Wilson. (Ne)známá anarchistka*, *Václav Tomek pro anarchistický tisk* a *Bezvlastie. Z historie anarchistického hnutí v Bulharsku.* Načasování se povedlo, těsně před oficiálním začátkem jsme mělx vše připraveno a začalx přicházet první

návštěvníci*ice. Bylo jich po oba dny mnoho nejen na LITRu jako takovém, ale také u našeho stánku.

Zájemci a zájemkyně se u nás průběžně zastavovalx, listovalx publikacemi a slušné množství si jich také zakoupilx. Mnozí mělx otázky, především ohledně publikací. Oproti předchozím ročníkům jsme zaznamenalx výrazně zvýšený zájem o anarchistickou revue *Existence* napříč čísly. Těch se prodalo celkem deset, nejvíce pak aktuálního čísla věnujícího se východoevropským anarchistkám, dále loňského čísla o Jaroslavu Haškovi a předloňského, které pojednává o anarchistické strategii. Mezi knižními tituly sklidila největší úspěch *Marxova ekonomie pro anarchistky a anarchisty* od Wayna Price, dále *Příběhy Starého Antonia* od Subcomandanta Marcose, *Anarchistická etika* od Petra Kropotkina, *Radikální buddhismus*, a také novinka o *Charlotte Wilson*. Úplně jsme vyprodali na místě přítomnou zásobu prvních tří jmenovaných knih.

Na druhou stranu nám zbyly všechny výtisky dvou skvělých knih od historika Vadima Damiera, ačkoli obě také budily u návštěvnictva stánku pozornost. Jednou jsou *Dějiny anarchosyndikalismu*, kniha popisující vznik revolučního syndikalismu na přelomu 19. a 20. století, jeho počáteční rozpory s anarchokomunisty a následný vznik anarchosyndikalismu a jeho organizací počátkem 20. století. Vývoji, dějinám a vlivu tohoto směru se věnuje až po začátek 21. století. Další rozsáhlé dílo Vadima Damiera, *Ocelové století*, podrobně popisuje, jak vypadal odpor rolníků a dalších pracujících v Rusku v období revolučních let a po dobu existence Sovětského svazu. Dočtete se zde například o machnovském hnutí na Ukrajině či partyzánském odporu na Sibiři. Rozhodně tyto knihy vřele doporučujeme.

Jako vždy jsme měli k dispozici část materiálů k rozebrání zdarma, jmenovitě srpnové nástěnné noviny *A3* s textem „Čekání na rozbušku“ a letáky „Kdo jsou anarchistky a anarchisté“. Úspěch mělo také nakladatelství UTOPIA LIBRI, zejména kniha *Autobiografie chobotnice* od Vinciane Despret.

O náš stánek a jeho obsah jevilx zájem lidé všech věkových kategorií a ve zvýšené míře se zajímalx a také nakupovalx velmi mladí lidé. Tentokrát jsme bylx oproti původním plánům na místě pouze dva, ale i tak to stačilo k vzájemnému střídání. To nám oběma umožnilo nejen věnovat se návštěvnictvu a prodeji publikací, ale také užít si krásného počasí venku a zmíněné výstavy Juliány Chomové.

Jako příjemnou změnu vítáme, že na této i dalších akcích, které jí v roce 2024 předcházely a my jich bylx účastni, nás na rozdíl od předchozích let nikdo nepokládal za anarchokapitalisty a příznivce Martina Urzy. Snad se trošku daří dostat do povědomí širší veřejnosti sociální anarchismus spjatý například právě s Anarchistickou federací, a oddělovat ho od asociálního a nesmyslného „anarcho“kapitalismu, který je, doufejme, už po zásluze na ústupu.

Kromě nás byly v pavilonu G opět přítomny desítky dalších nakladatelství, která nabízela ať už knihy, oblečení nebo různorodé umělecké počiny. Po celou víkendovou část LITRu bylo možné se účastnit mnoha zajímavých workshopů, z nichž některé se konaly přímo v pavilonu s prodejci a mnohé další ve velkém stanu umístěném naproti. Některé workshopy byly určeny pro děti, kterých bylo s rodiči po celou dobu na místě poměrně dost, jiné pro dospělé a další pro všechny generace. Jmenujme alespoň jeden takový, a to s názvem „Piknikový workshop Veroniky Zacharové“, který proběhl v neděli. Zde byla blíže představena technika koláže, s jejíž pomocí si s ilustrátorkou a animátorkou Veronikou Zacharovou účastníci workshopu vytvořili malováním, kreslením, stříháním a lepením vlastní piknikový výjev. Po celý víkend bylo nadále možné navštívit na dalších místech po Olomouci výstavy spjaté s LITRem, samotnou Floru Olomouc nebo sobotní koncert v autonomním kolektivním DIY prostoru SF MINI, kde zahrála brněnská indie Lo-Fi, punková kapela Diptych a další.

Věříme, že nejen my, ale i další prodejci a hlavně návštěvnictvo si LITR také parádně užilx, a proto pořadatelstvu děkujeme, že nám už léta umožňuje být součástí této skvělé, nabité a přínosné akce. Už nyní se těšíme na vás všechny na příštím jedenáctém ročníku a také na dalších akcích v Olomouci a okolí, kde se pravděpodobně uvidíme ještě před dalším LITRem. (AF-OLOMOUC)

PODZIMNÍ SJEZD AF

Začátek listopadu přinesl vedle sychravých ranních oparů a k zemi se snášejícího listí kouzelných barev také setkání podvratných živlů, jež se horizontálně organizují v Anarchistické federaci. Sešlx jsme se v hojném počtu, akorát tak abychom se pohodlně vlezlx do jednací místnosti, jejíž teplíčko příjemně kontrastovalo s lehkým mrholením za okny. Ke všeobecné pohodě přispělo také kafíčko a celodenní veganské občerstvení: v anarchistických motivech vyvedený dýňový koláč a mrkvový dort, vedle toho dýňová buchta s pekanovou drobenkou a chleba s čočkovou pomazánkou. A k tomu všemu na půl druhou připravený oběd: plněné čínské napařované knedlíky z kynutého těsta zvané bao. „Šéfkuchař“ pořádající skupiny si za ně vysloužil nemálo pochval.

Avšak sjezd federace nebyl jen o jídle, i když by to tak při pohledu na stůl mohlo vypadat. Vedle zmíněných pochoutek se na něm objevilo i čerstvé číslo anarchistické revue *Existence*, které se věnuje tématu anarchistické pedagogiky. To tak mohlo záhy putovat do krajů, v nichž se nachází členstvo federace.

Na začátku jsme lehce pozměnilx program a vzájemnému představování předřadilx referáty místních skupin. Jejich delegáti*ky během nich shrnulx místní aktivity za období od jarního sjezdu. Rozhodně jich nebylo málo, přičemž akce jako blokáda Pochodu pro život, anarchistický První máj či participace na Anarchistickém festivalu knihy byly jen těmi nejvýraznějšími. Opět byla podtržena důležitost podpory autonomních prostor a pořádání neformálních setkání, jako jsou třeba grilovačky nebo příležitosti ke komunikaci při různých kulturních akcích, v čemž je kupříkladu velmi aktivní AF-Olomouc. V oblasti praktického sebevzdělávání se členstvo orientuje na moderní sebeobranu, poskytování první pomoci, internetovou bezpečnost či pravidelný kondiční trénink. Vedle uplynulého se hovořilo také o plánech a chystaných akcích místních skupin, stejně jako o zapojení členstva v rámci mnoha dalších aktivistických kolektivů.

Po tomto zahřátí došlo na představovací kolečko, kterého se již mohlo zúčastnit jak opozdilstvo, tak tx, kdož bylx přítomnx on-line. Aby to nebylo nudné a formální a aby se zároveň zdůraznila podzimní tematika, vyjádřil se navíc každý ke svému vztahu k houbám. Jakkoli to může někomu přijít dětinské, jsou to právě takové okamžiky, které přináší do jinak náročného schůzování veselí, uvolnění, vzájemnost a možnost lépe se poznat. Nabytá rozjařenost se tedy mohla přelít i do dalšího milého bodu, jímž bylo přijímání nového členstva.

Při hodnocení úkolů z minulého sjezdu jsme kvitovalx, že většinu se podařilo naplnit. Následovaly zprávy pracovních skupin, přehled výdajů federace, debata o sociálních sítích a koordinaci jejich správy… Zahraniční sekretariát federace se bude nadále orientovat zejména na praktickou spolupráci ve středo- a východoevropském regionu. Nakladatelství AF představilo své nejbližší i vzdálenější publikační plány, přičemž ještě v roce 2024 vyjde kniha od Colina Warda, jehož sté výročí narození jsme si v létě připomnělx. Nově se také zapojilo ve spolupráci s komunitním centrem Trhlina do pořádání pravidelných setkání nazvaných „Kniha v Trhlině“.

Druhá polovina sjezdu se nesla v duchu akčního plánování. Mluvilo se o proběhlých a chystaných aktivitách na podporu anarchistva na Ukrajině. Anarchistická federace v tomto směru již odvedla ohromný kus práce, čímž se stala na poli praktické internacionální solidarity poměrně známou a oceňovanou. Jakkoli nám to lichotí, nemíníme usnout na vavřínech a jsme ohodlanx v pomoci dále a s plným nasazením pokračovat.

Vedle mnoha aktivit, které nás bezprostředně i v průběhu celého příštího roku čekají, se závěrečná debata zaměřila na nadcházející 30. výročí existence naší federace. Tématu jsme věnovalx široký prostor, v němž se postupně každý vyjádřil a padly první návrhy na výroční kampaň, která by probíhala v průběhu celého roku 2025. Rozhodně to bude skvělá příležitost k ohlédnutí, kritické reflexi i k poplácání se po ramenou, ale zejména k novým setkáním, aktivitám a výzvám. (AF)

ANARCHISMUS: VELICE STRUČNÝ ÚVOD

Před sto lety, 14. srpna 1924, se narodil známý anarchistický myslitel a publicista Colin Ward. Toto kulaté výročí jsme připomnělx několika texty na našich webových stránkách afed.cz. Vzhledem k významu, jejž měl svým nezaměnitelným způsobem Colin Ward pro celosvětové anarchistické hnutí, jsme se ale rozhodli nezůstat jen u toho a vzdát mu hold také českým vydáním některé z jeho prací.

Myšlenkovému odkazu Colina Warda se u nás v minulosti věnoval Václav Tomek (tomu jsme letos také vzdali za jeho přínos poctu vydáním sborníku textů, které napsal pro anarchistický tisk). Tomek

v roce 2011 vydal ve svém nakladatelství Manibus Propriis knihu *Anarchie jako setba pod sněhem. Colin Ward.* Hned na prvních řádcích píše: „Colin Ward patřil k těm anarchistickým osobnostem, které daly libertariánskému uvažování a přístupu konstruktivní, praktický a tvůrčí rys.“ Součástí knihy je příloha, která tvoří většinu jejího obsahu a již tvoří překlad Wardovy stěžejní práce *Anarchismus v akci* (Anarchy in Action), jedné z jeho prvních.

My jsme u příležitosti zimního anarchistického bookfairu v Praze k vydání připravilx naopak tu z posledních, která vyšla v roce 2004 pod názvem *Anarchism: A Very Short Introduction*. Ward byl tehdy požádán o příspěvek do série krátkých knižních publikací nakladatelství Oxford University Press, která tvořila edici Very Short Introduction. Využil tedy příležitost jednak shrnout fenomén anarchismu ze svého pohledu a jednak tímto vydáním popularizovat anarchistické myšlenky nezatížené předsudky. Je však třeba říci, že jde opravdu o „velmi stručný“ úvod. To znamená, že díky tomu je text místy poněkud povrchnější, značně zjednodušující a některé interpretace mohou působit zkresleně.

Ve svém *Úvodu* Ward seznamuje s definicí anarchismu a jeho „zakladateli“, stejně jako s revolučními událostmi, které byly ovlivněny anarchistickými myšlenkami a naopak. Zabývá se podstatou států, které rozhodně nejsou to samé co společnosti, reflektuje neúspěch socialistických režimů, věnuje se kritice nacionalismu a fundamentalismu, stejně jako pravicového libertariánství, rozebírá otázky kriminálního chování, osvobození práce a svobodného vzdělávání. Přínosné je Wardovo zhodnocení tzv. tichých revolucí, při nichž došlo k naplnění mnoha dílčích anarchistických aspirací. V neposlední řadě obrací pozornost k federalismu a regionalismu a nevynechává ani naléhavost environmentálních výzev.

Jako připomenutí Wardovy osobnosti jsme připojilx jeho medailonek, který jsme převzalx z knihy *Průvodce anarchismem. Myšlenky, proudy, osobnosti* (2006) od Václava Tomka.

Věříme, že tato publikace bude nejen důstojnou připomínkou Colina Warda, ale také srozumitelným a jednoduchým úvodem do bohatého ideového i praktického světa anarchismu.

Colin Ward: *Anarchismus: Velice stručný úvod.* Nakladatelství Anarchistické federace, 2024. 128 stran A6, doporučený příspěvek na pokrytí nákladů 120 Kč. K dostání na distribučních místech a v e-shopu Roleta2. (NAKLADATELSTVÍ AF)

MEZI MALÝMI NAKLADATELI

Už v roce 2023 jsme dostalx pozvánku na plzeňský festival malých a ještě menších nakladatelů BookFest. Jenže než jsme se ozvalx, byla už kapacita obsazená. No a když nedlouho před akcí přišla informace, že se nějaké místo uvolnilo, jako na potvoru už mělx všichni z nás nějaký jiný program. O rok později jsme bylx rychlejší. I tak v rámci celovíkendové akce zbýval prostor jen na neděli 8. prosince. Nakonec se to ukázalo jako vlastně moc fajn varianta, jelikož v sobotu se v Praze konal „Anarchistický večírek knihy“, který stálo za to navštívit.

Ač jsme se v rámci plzeňské skupiny Anarchistické federace domluvilx, že na stánku budeme celou dobu ve dvou, situace se trochu zkomplikovala, takže větší část „šichty“ jsem oddřel sám. Ale rozhodně si nestěžuji, navíc mi nějakou dobu dělal společnost a vypomohl jiný kamarád a k závěru už se nás sešla větší parta, takže u našeho stánku bylo nakonec celkem živo.

Netušilx jsme sice, co od tohoto formátu akce očekávat, ale od první chvíle bylo jasné, že nuda nebude. Když jsme na přiděleném místě začalx vykládat naše publikace, od vedlejšího stánku se ozvalo: „Část toho Warda jsem kdysi překládal z polštiny.“ Zarazil jsem se, začal zahřívat mozkové závity, ač na to v neděli dopoledne nejsou moc zvyklé, a v hlavě listoval archivem anarchistických publikací. Za chvilku to naskočilo: „Makovec?“ A opravdu… setkání po dlouhých letech. Jen připomenu mladším ročníkům, že jde o – jak to říct? – zasloužilého aktivistu. Minimálně od roku 1994 vydával různé anarchopunkové ziny a v letech 2007–8 provozoval nakladatelský projekt „A jako anarchismus“. A právě v jeho rámci vydal brožuru s Wardovým textem *Anarchie a stát*. Navíc kdysi zorganizoval v Písku asi první anarchistický bookfair u nás. Nyní se věnuje jiné svojí vášni – hororu. Vydává zin *Mort* věnovaný tomuto žánru a je autorem několika knih, které tu prezentoval společně s další nabídkou tematicky laděného nakladatelství Golden Dog. Na našem stánku nechal nemalou útratu a já si zas od něj vzal jednu z jeho knih (*V zapomnění*) s růžovým zvýrazňovačem vyvedeným revolučním věnováním. A ač horory zrovna dvakrát nečtu, neutrhl jsem se od ní následující den, dokud jsem nedošel na poslední stránku.

Obecně se vůbec rád bavím s lidmi, kteří dělají věci s nadšením, a to nejen pro sebe, ale i pro druhé. A na festivalu malých nakladatelů*ek je spousta příležitostí takové potkat. BookFest byl navíc propojen s Mint marketem, na němž mělx stánky drobní umělci*kyně a řemeslníci*ice. To zjevně přilákalo i lidi, kteří by možná jen kvůli knihám nepřišlx. Na nezájem jsme si rozhodně stěžovat nemohlx. Lidé se zajímalx o většinu vystavených titulů Nakladatelství AF, takže se nám naše lokální distro nakonec slušně provětralo. Pro rozšíření nabídky jsme přibralx i nové knihy od Utopia Libri – *Ruský kolonialismus: průvodce* a *Na této zemi je pro co žít*. Nebylx jsme na místě ale jediní, kdo nabízel něco o anarchistické historii, teorii a praxi. Nakladatelství Herrmann & synové mělo na stánku nedávno vydanou bichli *Nečekáme nic od reforem. Kapitoly o českém anarchismu* (pro úplnost připomenu, že v kooperaci s tímto nakladatelstvím to naše před lety vydalo klasiku *Bůh a stát* od Michaila Bakunina).

Byl to hodnotně strávený den. Je moc fajn vidět, že i mimo akce anarchistického hnutí dokážou jeho publikace zaujmout a najít si své čtenáře. (-VK-)

O NESVOBODNÉM I SVOBODNÉM VZDĚLÁVÁNÍ

Možná si někteří všimlx, že se v prosinci nekonala „Kniha v Trhlině“. Zájemci a zájemkyně o debaty o publikacích ale ochuzenx nezůstalx, jelikož na programu Trhliny se v sobotu 14. prosince objevil „Existenční večírek“, jenž byl oslavou vydání podzimního čísla anarchistické revue *Existence*.

Jak už bývá u „Existenčních večírků“ zvykem, začalx jsme kolem šesté večer společnou večeří, která se skládala hned ze tří chodů. Každý si tedy mohl přijít na své – dát si všechny chody nebo jen některý z nich. A co že se to na trhliní tabuli objevilo: výborná hustá květáková polévka, dále veganské knedlíčky à la Char siu bao, což jsou čínské (zlé jazyky tvrdí, že hongkongské) plněné napařované knedlíčky. Podobné se podávaly i na podzimním sjezdu federace, avšak nyní byla náplň trochu jiná, více proteinová. No a jako zákusek si mohlo návštěvnictvo nabídnout vánoční cukroví, u nějž bylo opakovaně zdůrazňováno, že není jako jediné veganské. K tomu kafíčko či čaj, nebo samoobsluha z místní lednice. Společná večeře je kouzelná věc, jelikož i beze slov vytváří atmosféru vzájemnosti, která se mísí s principy pohostinnosti a rovnosti. Naštěstí jídla bylo víc než dost a ani přes neočekávaně velkou návštěvu – přítomno bylo více než dvacet lidí – se všechno nesnědlo. Kdo měl zájem, mohl si odnést v zavařovačce polévku na později a stejně tak si přibalit některý ze zbývajících plněných knedlíčků.

Kolem půl sedmé bylx všichni nasyceni a těch pár opozdilců se mohlo najíst v průběhu následné debaty na téma „anarchistická pedagogika“, jemuž je věnována *Existence* č. 2/2024. Začalo se představením formátu „Existenčních večírků“ a vysvětlením obecného přístupu vydavatelstva k tématům, na něž se časopis zaměřuje. Poté proběhlo obligátní kolečko, kde se každý*á mohl*a představit a říct, co od tohoto setkání očekává, pokud tedy nějaká očekávání má. Byl představen návrh programu a jeho časový rámec. Na ten dohlížel facilitátor, jenž navíc průběžně koordinoval vyjádření představ účastnictva o dalších krocích. Díky tomu mohlx mít všichni dobrý pocit z toho, že se s jejich pocity a představami počítá a že jsou rovnoprávnými tvůrci společné diskuse.

Samotná debata začala sdílením vlastních pocitů s oficiálním systémem vzdělávání. Zaznělo mnoho osobních příběhů, traumat a postřehů. O každém z nich byl prostor diskutovat a nakonec ho nějakým způsobem zobecnit. Hovořilo se o řadě dílčích témat od nesmyslných požadavků učitelstva až po šikanu, od tlaku na výkon až po status a propojení školství s trhem práce. Jeden z účastníků debaty z vyřčeného průběžně kreslil mentální mapu, která po uzavření této části večera hezky ukázala okruhy problémů spojených se současným školstvím a jeho „skrytý učební plán“, pokud si můžeme vypůjčit výraz Ivana Illiche. Asi nejzásadnějšími okruhy se ukázala být disciplinace, kapitalizace a absence vůle k řešení problémů úzce spjatá s podfinancováním sektoru školství.

Další bodem byla diskuse o tom, co si představit pod anarchistickou pedagogikou, která začala hledáním praktických příkladů z vlastní zkušenosti, které by se takovému označení mohly přibližovat. Jedna z účastnic představila své postřehy z lesní školky, jako příklad byl uveden i samotný „Existenční večírek“, jehož jsme se

zrovna účastnilx a který naplňuje představu rovného a svobodného učení se a poznávání a součinnosti s dalšími zájemci o dané téma. Velmi zajímavý byl popis neformálního kurzu bojových umění, ke kterým není přistupováno jako k individuálnímu sportu, ale je naopak kladen důraz na kolektivitu, přičemž každý*á se učí od každé*ho. V teoretické rovině se následně diskutovalo o pilířích a principech anarchistické pedagogiky s důrazem na prvek experimentování a rozmanitosti přístupů.

Po přestávce se přešlo na konkrétní příklady anarchistické pedagogiky z historie, kde bylo odkázáno třeba k racionálním školám Francisca Ferrera a vzdělávacím projektům ženské anarchistické organizace Mujeres Libres. Mluvilo se také o současných alternativách ve vzdělávání a zabrousilo se k možným pedagogickým nástrojům, které by odpovídaly principům svobodného vzdělávání. Představena byla metoda Futuropolis v kontrastu k jiným pedagogikám a s ukázkou velmi konkrétní možné praxe, což zúčastněné velmi zaujalo.

To už se ale večírek poněkud protáhl a někteří museli prostor opustit, aby ještě stihli to, co potřebují. Rozhodně však můžeme říci, že panovala obecná spokojenost jak s vedením besedy, tak s jejím obsahem a přínosem a rozhodně také s nachystanou večeří. Zároveň je dobré říci, že my samotní a samotné se organizaci podobných pedagogických horizontálních prostorů učíme a děláme chyby. Např. první větší blok sdílení zkušeností neměl být tak dlouhý, což by vůbec nevadilo, ale některé účastnictvo očekávalo větší důraz na společnou analýzu a větší prohloubení toho, co je to anarchistická pedagogika čili se minimálně mělo facilitačně více hlídat, zdali všem dává smysl pokračovat v tomto bloku, či jít dál. Vzhledem k tomu, že k věci měl opravdu každý*každá co říct a padaly různé analytické postřehy, nuance a názory a otázky už v průběhu, tak by bylo příště určitě lepší facilitovat podobný večírek ve dvou, dohodnout se s lidmi na cílech jednotlivých bloků a ty korigovat a nezapomínat na hlídání času! Téma anarchistické pedagogiky však tímto neuzavíráme a doufáme, že se k němu při konkrétních příležitostech budeme vracet. (NAKLADATELSTVÍ AF)

30 LET ANARCHISTICKÉ FEDERACE

Ano, jsou to už tři dekády, co vznikla naše stále mladá federace.

30, slovy třicet, let se snažíme nasírat veškeré autoritářstvo světa a poslat ho do zapomnění. To první se nám daří o něco lépe než to druhé, ale nezoufáme a hodláme dál prudit do všech forem diskriminace, útlaku a nepřirozených autorit.

30 let bojujeme za svobodnou, zdola organizovanou, samosprávnou společnost. A že ji tady za ty dlouhé roky ještě nemáme? Ok, s tím se dalo počítat. Už vzhledem k tomu, že mnohem silnější anarchistická hnutí od dob Bakunina v různých koutech světa tohoto cíle zatím trvale nedosáhla. Autoritářské a utlačovatelské síly prostě byly mocnější, krutější a bezohlednější. S tím se také počítá, aniž bychom mělx v plánu se snižovat na jejich úroveň.

Jenže co když cílem je, jak se otřepaně říká, sama cesta? A právě po té už těch 30 let – tu pomaleji, tu rychleji, tu se zastávkou na odpočinek – kráčíme. Naším kompasem jsou anarchistické principy: vzájemná pomoc a sounáležitost, federalismus a horizontalita, konsenzus a otevřenost, přímá akce a solidarita… a vlastní rozum spolu se schopností kolektivního dialogu. A tyhle nástroje jsou pro nás zárukou nikoli toho, že se nikdy nedopustíme žádného chybného rozhodnutí a že nikdy nebudeme čelit žádnému konfliktu, nýbrž toho, že se nezasekneme v říši zaprášených dogmat a myšlenkové stagnace.

30 let se už učíme, poznáváme, debatujeme, propagujeme, posouváme se ve vědomostech, zkušenostech a dovednostech. Anarchismus sám o sobě totiž není cíl, tím je svobodný rozvoj každé individuality. Takový rozvoj ale v podmínkách kapitalistického vykořisťování a odcizení, stejně jako pod botou státního dohledu a represe (ať už té obuškové, nebo té školní během procesu disciplinace) není možný.

A tak už 30 let vytváříme trhliny (a poslední roky i Trhlinu s velkým „T“) v textuře kapitalismu. Trhliny, v nichž je takový rozvoj možný. Trhliny, v nichž se můžeme organizovat, které můžeme spojovat či je po jejich násilném zacelení ze strany režimu vytvářet zase jinde. Trhliny, v nichž se můžeme cítit jako sobě rovní, jako svobodní lidé, jimž se naslouchá a s nimiž se počítá, jako ti, kteří se spolupodílejí na rozhodování o společných záležitostech.

30 let přicházíme, odcházíme, zůstáváme… specializujeme se, radikalizujeme i umírňujeme… je i mnoho takových, co rezignovalx, nebo hodnotově obrátilx, či se dokonce přidalx na druhou stranu barikády… I takový je život a my ho přijímáme v jeho rozmanitosti a mnohosti bez toho, abychom něco ubíralx na svých požadavcích. Jelikož víme, že kdo chce málo, nedostane nic.

30 let potištěných stohů papíru vzletnými myšlenkami. 30 let modřin od policejních obušků, ale i vrácených ran. 30 let demonstrací a kampaní, které na něco poukázaly nebo také mohly být jen nevyslyšenými výkřiky do tmy. 30 let aktivistické práce, ale i 30 let zábavy, z níž některé možná ještě dnes bolí hlava. 30 let nenávisti vůči autoritám a hlasatelům nenávisti (paradox? nikoli!). 30 let kamarádství a vzájemné podpory.

30 let… 30 let…

Slavíme. A hodláme tomu věnovat celý rok. Tak slavte s námi. Vždyť co je anarchie? – Velká oslava života. Každá záminka se hodí.

A co že je v plánu? Plány jsou vskutku velké, takže i když se z nich uskuteční jen malá část, pořád toho bude dost. Těšte na tematické články na našem webu, jimiž nechceme šetřit. Na tematické číslo anarchistické revue *Existence*. Na vzpomínky, na reflexe, na sny… Na příběhy, při nichž tuhne krev v žilách, jiskří radost, bují smích nebo si nechápavě ťukáte na čelo… Na tematické besedy, proslovy… Na párty… Na dort(y)… Na černo-rudé prapory v ulicích…

Pojďte slavit s námi. (AF)

VÁLKA SLOV

Na přelomu prosince a ledna šla do tisku nová kniha z produkce Nakladatelství Anarchistické federace. Nese název *Válka slov – zapatistické hnutí a jeho globální přesahy* a jejím autorem je Petr Profen Mareš, s nímž jsme spolupracovali již před lety v rámci anarchistické revue *Existence*.

Kniha přibližuje zapatistické hnutí a jeho kulturně sociopolitický experiment probíhající v mexickém Chiapasu od devadesátých let 20. století. Sleduje, jak se z původně malé revoluční indigenní guerilly postupně stalo silné, ale nenásilné sociální hnutí, které svým antineoliberálním étosem ovlivnilo (nejen) radikálně levicově orientovanou scénu i mimo latinskoamerický region. Díky svému příkladu se tak zapatisté stali inspirací pro celé alterglobalizační hnutí nultých let a mnohé další myšlenkové proudy, jako je anarchismus nebo feminismus. A dnes zapatisté stále budují svou politickou autonomii, založenou na komunitárním smýšlení, ekonomické soběstačnosti a ideách decentralizované společnosti, mimo státní struktury.

Kniha vyšla u příležitosti 31. výročí zahájení zapatistického povstání, k němuž došlo 1. ledna 1994, tedy symbolicky ve stejný den, kdy vešla v platnost severoamerická dohoda o volném obchodu, známá pod zkratkou NAFTA. Premiérově byla *Válka slov* k dostání 16. února během Minitrhu knihy v Trhlině.

Petr Profen Mareš: *Válka slov – zapatistické hnutí a jeho globální přesahy*. Nakladatelství AF, 2025. 122 stran B6, doporučený příspěvek na pokrytí nákladů 130 Kč. K dostání na distribučních místech a v e-shopu Roleta2. (NAKLADATELSTVÍ AF)

ZAPATISTÉ, SYŘANÉ, NUSLE

V neděli 16. února zaplnila nuselský infoshop Trhlina – na jehož provozu se jako Anarchistická federace podílíme – zatím neozkoušená akce: Minitrh knihy. Cílem bylo jednak trochu provětrat naše notně zaplněné sklady brožur, knížek a letáků, jednak nabídnout publikace dalších nakladatelství a snad i něco málo doprovodného programu.

„Minitrh“ nebyla jen slovní hříčka, ale hlavně plán udělat knižní akci v záměrně velmi omezeném měřítku – ne jako reprezentativní přehled celého anarchistického hnutí, ale jen s pár distry a minimem přednášek či diskusí. Ona je totiž Trhlina, kde se musela celá akce vejít do jediné místnosti, sama o sobě také mini a nikdo moc předem nevěděl, jak se tam knížky, lidé i židle na přednášky naráz vejdou. Inu, vešly! Kapacitu prostoru jsme při průběžné účasti asi třicítky lidí během přednášek napjaly na maximum, ale zadařilo se a koncept se i přes drobné organizační zmatky osvědčil.

Pro návštěvnictvo jsme si připravili distra od AF, Neklidu, Utopia Libri a Salé, potažmo Active Distribution. Lidé si tak mohli vybrat z vyšších desítek titulů nejrůznějších témat, včetně několika „zvýhodněných“ balíčků. Abychom si rozuměly – jako AF sice pracujeme s takzvaným doporučeným příspěvkem, a když někdo nemůže

za knížku zaplatit plnou částku, ruku mu neukousneme. Ale i tak máme v hlavě zažrané tržní prostředí a skoro všechny zájemkyně „příspěvek“ chápou jako pevnou „cenu“. Pro tři balíčky zahrnující celkem osm vzájemně souvisejících publikací jsme tak částku srazili o asi čtvrtinu – a s něčím podobným se možná na našich akcích občas setkáte i v budoucnu.

Největší zájem byl o novinku. *Válka slov: Zapatistické hnutí a jeho globální přesahy* je Nakladatelstvím AF nově vydaná knížka od Petra Profena Mareše, která na asi 120 stránkách menšího formátu popisuje přesně to, co je v názvu – tedy dříve v anarchistických kruzích neustále diskutované, dnes poněkud méně propírané zapatistické hnutí z mexického Chiapasu. Obvykle nové publikace představujeme na veletrhu, ale co už, i na minitrhu to šlo fajn.

Autor totiž dorazil osobně a vystřihl zhruba hodinové povídání uvádějící zaplněnou Trhlinu jak do toho, kdo jsou, jak vznikli a co dělají revolucionáři z řad původních obyvatel Ameriky, ale i jak – na poměry doby svého vstupu na globální scénu skoro bezprecedentně – promluvily zapatistky do populární kultury a skrze internet. Po kratší diskusi následovala nezbytná pauza a hned se navázalo dalším tematickým blokem.

Ten náležel Sýrii, respektive odkazu tamějšího anarchisty Omara Azíze. Na výročí jeho smrti se minitrh – v podstatě náhodou – ostatně konal a k datu se vyloženě pojila mezinárodní výzva, aby si anarchistické kolektivy napříč světem nepříliš známého revolucionáře připomněly. O Azízovi jsme coby AF vydali nově přeleštěný článek od Salé a založili mu českou wikistránku, povídání na minitrhu se ovšem přímo zaměřilo na jeho hlavní text, *Formování místních rad*. Tou Omar ukotvil svou vizi nehierarchické organizace jako alternativy a páteře odporu k brutálnímu režimu Bašára al-Asada. On sám ji v okolí bouřícího se Damašku uváděl do praxe tak dlouho, dokud jej režimní síly neuvěznily až do jeho smrti v roce 2013.

V Trhlině se tak nahlas četl patrně vůbec první český překlad Azízovy zásadní práce. Navzdory jeho nepříliš přívětivé formě (kdy je *Formování místních rad* například členěné do bodů, které se ne úplně dobře předčítají jako jednolitý text) nebylo čtení snad pro zaplněnou Trhlinu zvlášť vyčerpávající a následovala výživná debata. V ní se detailněji probral širší kontext Azízovy práce na budování nehierarchických struktur, který je svým způsobem až moc aktuální jak v nynější postasadovské Sýrii, tak vzhledem k dalším krizím a konfliktům ve světě, kdy lidé často musí hledat formy svobodné organizace, zatímco kolem doslova padají bomby.

V plánu byl i třetí přednáškový blok, a to nad publikací *Out!* blízce spřáteleného kolektivu Dekonstrukce, která pojednává o reprezentaci queer lidí v médiích. Krom toho, že bylo už poměrně pozdě, postihly avizované povídání zdravotní i technické komplikace, takže raději padlo rozhodnutí jej odložit pro klidnější, samostatnou příležitost. Ta snad na Trhlině nastane v dohledné době.

Předcházející dvě přednáško-diskuse ale i samy o sobě jaksi naplnily, co jsme si od minitrhu slibovali – nešlo o žádný přehled anarchistické politiky ve vší komplexitě s tisíci témat, co řeší, ale spíš o exkurzi do souvisejících zajímavých aspektů. A ač šlo o témata poměrně geograficky vzdálená, je milé, že na obě povídání bylo plno.

Akcí, a to i knižních, se dá v dohledné době očekávat spousta, a tak se v AF-Praha ani v rámci Trhliny nad opakováním minitrhu ještě nezamýšlíme. Je ale možné, že až bude chuť, energie a nebudeme zrovna řešit přehršle dalších záležitostí, proběhne opáčko. V rámci nuselského infoshopu nás do té doby čeká nejen další provoz, ale také boj s placením nájmu, energií a podobných libůstek. Šanci na Minitrh číslo 2 tak můžete přímo zvýšit tím, že nám třeba měsíčně přihodíte pár stovek. Nejvíc nás tím potěšíte na nějaké akci přímo v Trhlině, můžete ale použít i účet 13121610/2010 – děkujeme a těšíme se na viděnou! (-vc-)

A3

A3 *je projekt nástěnných novin, které každý měsíc vydává Anarchistická federace a vylepují je její členové a členky. Přidat se však může každý, kdo má zájem a rád by šířil* A3 *ve svém okolí. Každé nové číslo je ihned k dispozici ke stažení v tiskové podobě na webu federace.*

ZÁŘÍ 2024
PŘÍMOU AKCÍ PROTI RASISMU

To, zda mají anarchisté a anarchistky volit nebo ne, je otázka, kterou se anarchističtí teoretici a teoretičky zabývají už několik století. Někteří se přiklánějí k Emmě Goldman nebo jiným anarchistickým ikonám a k poučkám o tom, že volby nic nezmění, jsou pouze divadlem, které je dobré akorát k tomu, aby legitimizovalo stávající systém. Jiní poukazují na přímé neblahé následky, které by zvolení toho nebo onoho kandidáta či kandidátky a programu přineslo do života jim nebo jejich blízkým. A tak z čirého pragmatismu jsou ochotní a ochotné podpořit menší zlo a nakonec k volbám přece jen jdou. Menší zlo je sice pořád zlo, jen nenatropí tak nedozírné škody. Takové rozhodnutí nikoho nediskvalifikuje, ať už si říká anarchista/ka či nikoli.

Ať už k volbám jdeme nebo ne (většina z nás tedy ne), jsme nedobrovolně vystaveni masivní předvolební kampani a už dlouhou dobu před volbami jsme každý den proti své vůli nuceni čumět na ksichty spousty politiků (v menší míře političek), jeden odpornější charakter než druhý. Nejčerstvěji máme za sebou mediální masáž, která doprovázela volby do krajských zastupitelstev a do části senátu. Největších podpásovek se během předvolební agitace dle očekávání dopouštěla nechvalně proslulá strana SPD v čele s bezskrupulózním politickým podnikatelem Tomiem Okamurou. Čeští pivní náckové dokážou být bezesporu inovativní, ale tím nejlínějším a nejhnusnějším způsobem. Nebuďme naivní, umělou inteligenci (AI) v kampani do nějaké míry dnes používá asi každá politická strana, ale aspoň se snaží, aby to nebylo poznat na první dobrou. Zato SPD vyblilo ten nejhnusnější AI „art“ a rozlepilo nám ho všude ve veřejném prostoru. Anarchisté a anarchistky by jistě dokázali vést sáhodlouhé debaty o legitimitě takzvaných „lidských práv“, avšak nutit nás dívat se cestou do práce a z ní na umělou inteligencí vygenerované rasistické obrázky by se rozhodně mělo počítat jako jejich narušení.

Snad nejhnusnějším počinem těchto voleb byl plakát s černochem držícím v ruce nůž a nápisem „Nedostatky ve zdravotnictví nevyřeší ‚chirurgové‘ z dovozu“. O čem takové sdělení vlastně vypovídá? Zaprvé o tom, že celá SPD není ničím jiným něž bandou rasistických ubožáčků. A zadruhé o tom, že ‚civilizovaná‘ Evropa stojí celá na dovozu levné pracovní síly (z Východu) – hlavně v oblasti péče a agrobyznysu. Ale to je fašounským politickým stratégům vlastně jedno, protože i oni si chtějí sáhnout do kapsy kapitalistů, kteří na tom vydělávají. Ve skutečnosti nenabízejí žádnou alternativu, i když se tak tváří a občas ji mají i v názvu, jako třeba obdobná

partaj nacistických pohrobků v Německu. Nabízejí zas a jen kapitalismus, jen bezobsažně obalený do národních vlajek. Nabízejí zas a jen kapitalistické vykořisťování, jehož nerušené trvání pojišťují tím, že jednu část pracujících poštvávají proti druhé, a to na základě rasových, národnostních, genderových a sexuálních odlišností.

Zmíněný rasistický plakát pak SPD na obrovské plachtě vystavila na Václavském náměstí, kde se ho jala bránit Policie České republiky, která vždycky ráda udělá ochranku fašounkům, když to potřebují. Těch příkladů za poslední tři dekády by se dalo jmenovat víc než dost.

Když se amerického pacifisty A. J. Mustea zeptali, proč každý den stojí před Bílým domem se zapálenou svíčkou na protest proti válce ve Vietnamu a zda si skutečně myslí, že tím změní politiku Spojených států, odpověděl, že to nedělá proto, aby změnil svou zemi, ale aby jeho země nezměnila jeho. Stejně tak jako jsou hořlavé svíčky, jsou hořlavé i předvolební letáky. Coby svobodomyslní lidé, ať se nazýváme anarchisty/kami nebo ne, cítíme povinnost postavit se rasistické politické propagandě, která je před volbami všudypřítomná. (A nejde jen o nějakou SPD, která si primárně udělala z rasismu beranidlo, jímž chce rozrazit vrata, která vedou do síně moci. S rasistickou kartou, avšak mnohem sofistikovaněji, dnes velmi ráda operuje většina mainstreamových politických stran.) Možná tím nezměníme výsledky voleb, ale aspoň tím nenecháme volby změnit nás. Nikdo není imunní vůči cílené propagandě a každého do jisté míry podprahově ovlivňuje, ale svými činy se jí můžeme postavit, a to i bez ohledu na to, zda jsme „aktivní nevoličstvo“, nebo to jdeme hodit menšímu zlu (a zopakujme, že za tento krok nikoho nesoudíme).

Kouzlo přímé akce je v tom, že je aktem naší svobodné vůle. Nemusíme čekat, až někdo zorganizuje a nahlásí protest, sepíše petici, podá stížnost nebo dá dohromady akční skupinu. Nemusíme se doprošovat žádných povolení, ač to od nás autority vyžadují. Nemusíme se ohlížet na zákony, které si systém stvořil pro svou ochranu, protože my je považujeme za nelegitimní. Každý může jednat sám teď hned. Zapal leták, strhni plakát, přelep billboard, udělej cokoliv. Možná tím nezměníš rasistickou společnost, ale aktivně se proti ní vymezíš a nenecháš ji změnit tebe. Když nic jiného, minimálně znepříjemníš rasistům život, a to není málo. Ale ještě lepší je, když na to nejsme sami, když se organizujeme.

ŘÍJEN 2024
ZA OSVOBOZENÍ ESÍČEK

Ve dnech 20. až 26. října probíhá mezinárodní Týden povědomí o asexualitě neboli Ace Week, každoroční oslava asexuality a asexuálního spektra a zároveň kampaň usilující o jejich zviditelnění. Rozběhla ji aktivistka Sara Beth Brooks v roce 2010. V Česku se o asexualitě moc nehovoří, i v rámci queer hnutí jde o marginální téma. Chceme-li však jako anarchistvo dosáhnout osvobození všech lidí, neměli bychom zapomínat na to, že ace a acespec lidé, jak se asexuálním osobám říká, čelí specifickému a mnohdy přehlíženému útlaku.

Asexualita je sexuální orientace definovaná žádnou či nízkou sexuální přitažlivostí a/nebo sexuální touhou k ostatním lidem. Do povědomí společnosti se dostává až v posledních několika dekádách. Nejedná se o žádný antisexualismus nebo sexuální puritánství, ale o skutečnou sexuální identitu. Ace aktivistka a anarchistka Sherronda J. Brown definuje asexualitu jako „samostatnou“ nebo „nezávislou sexualitu“. O ace lidech panuje spousta nepravdivých mýtů vycházejících z nepochopení či nevědomosti.

Žijeme žel v heteronormativní společnosti. Heteronormativita je přesvědčení, že heterosexualita je jakýmsi standardem, a tedy nikoliv pouze jednou z řady sexuálních orientací. Lidé, kteří do téhle vykonstruované škatulky „normálnosti“ nespadají, jsou utlačováni. Diskriminace asexuálních osob (acefobie) má různé podoby: od nedůvěry ze strany ostatních až po patologizaci asexuality. Ace lidé, kteří jsou zároveň aromantiky, mohou být stigmatizováni jako emočně chladní nebo považováni za neschopné vztahů. Tyto a další škodlivé narativy vůči aromantikům vycházejí z amatonormativity, předpokladu, že všichni lidé potřebují romantickou lásku, k tomu ještě v monogamní podobě. Ace lidé, kteří jsou homoromantičtí, biromantičtí či panromantičtí se navíc setkávají s queerfobním útlakem a jsou šikanováni a ponižováni pro své romantické preference.

O asexualitě se nehovoří ve školách. Existence ace lidí je ignorována, nemají dostatečnou reprezentaci v populární fikci a jejich útlak se příliš neřeší ani v rámci anarchistického hnutí. Nebylo by na škodu, kdyby více lidí vědělo o dalších identitách na ace spektru – o demisexualitě, definované sekundární sexuální přitažlivostí po vytvoření emočního vztahu s partnerem, nebo o šedé zóně mezi demisexualitou a asexualitou (gray-asexualita). Někteří ace lidé mohou mít pocit, že jsou „zlomení“, poněvadž se necítí tak, jak se prý cítit mají. Týká se to například apothisexuálů, kteří cítí odpor k představě vlastního těla v intimních aktivitách. Dokud se bude ace lidem říkat, jak mají žít, jak se mají cítit, jak mají vnímat ostatní osoby, jaké mají vytvářet vztahy, a dokud budou jejich různorodé zkušenosti stigmatizovány, patologizovány či odmítány, nemohou být sami sebou ani se cítit bezpečně při snaze o sdílení svých zkušeností v heteronormativním světě.

S existencí kapitalistického systému a patriarchátu se pojí existence povinné (kompulzorní) sexuality. Jde o přesvědčení, že lidé jsou sexuální tvorové, a že tudíž všichni pociťují sexuální přitažlivost k ostatním a potřebují intimní vztahy. Toto přesvědčení má negativní vliv nejen na asexuály. Povinná sexualita totiž znemožňuje akceptovat ideu, že každý z nás, ať jsme kýmkoliv, by měl mít právo plně rozhodovat o svém těle včetně toho, zda v našich životech chceme nebo nechceme sex. Již zmíněná Sherronda J. Brown uvádí, že kompulzorní sexualita spolu s kulturou znásilnění způsobuje, že lidé jsou tlačeni k sexu, protože když o něj nebudou mít zájem nebo na něm nebudou participovat, budou vnímáni jako abnormální či nelidští. Přitom povinná sexualita může i za to, že v naší společnosti existují incelové, frustrovaní heterosexuální muži, kteří kvůli přesvědčení, že musí mít sex, ale nedostává se jim ho, nenávidí ženy a sexuální menšiny. Takové si pak snadno přitáhne krajní pravice.

Povinná sexualita souvisí s tím, jak je v kapitalistickém a patriarchálním světě vnímána touha, produktivita i kvalita života. Pokud je sex vnímán jako nezbytná součást lidských životů, protože se dobře prodává (například v médiích, i jako sexistická pornografie, nikoliv pornografie feministická) a protože v určité podobě (a v určitých vztazích) souvisí i s reprodukcí pracujících, což se kapitalistům náramně hodí, těžko asi dosáhneme skutečné sexuální autonomie všech lidí. Nezmizí pak ani trivializace a normalizace sexuálního násilí, jehož oběťmi se asexuálové stávají (nápravné znásilnění). Budeme-li cílit k rozvinutí asexuálního vědomí, můžeme porozumět tomu, jak povinná sexualita omezuje lidské životy a jak všechny lidské bytosti vymanit z jejího vlivu.

Týden povědomí o asexualitě můžeme vnímat jako prostředek k získání informací o této sexuální orientaci a ace spektru celkově, může zapůsobit i tak, abychom začali přemýšlet o povinné sexualitě a její souvislosti s kapitalismem, patriarchátem a dalšími institucemi útlaku. V anarchismu má své místo veškerá queerness, včetně asexuality. Udělejme vše, aby tomu tak bylo obecně.

LISTOPAD 2024
PO NÁS POTOPA?

Málokdo by se zděšením nevnímal záplavy, o nichž nás v poslední době informovala média. V září šlo o povodeň, která zasáhla sever Moravy. Intenzivní déšť zatopil mnohá obydlí i průmyslové podniky. Lidé se tak ocitli bez střechy nad hlavou, nebo se značně poničenými příbytky a někteří i bez práce. Škody dosály miliard, vedle infrastruktury byla poškozena zemědělská půda a došlo ke značnému úhynu hospodářských zvířat. Velmi vypovídající je, že zatímco vláda, která jde tak ráda naproti fosilnímu průmyslu, řešila především krajské volby, lidé v postižených oblastech se jich takřka neúčastnili. A v politickém prostředí, napříč spektrem, se našlo nemálo dementů, kteří povodeň bagatelizovali, nebo si dál mleli své protivědecké bláboly o neexistenci změny klimatu, zapříčiněné vlivem průmyslu.

Ve stejnou dobu, kdy jsme sledovali tragické záběry přírodní katastrofy ve střední Evropě, řádil vodní živel v Severní a Jižní Karolíně ve Spojených státech, ale také v Africe nebo v Šanghaji. Podle klimatologů sice za sérií prudkých bouří stály různé meteorologické jevy, shodli se však jednoznačně v tom, že příčinou je globální oteplování.

Zatím poslední podobná tragédie, které jsme se dočkali, nastala koncem října ve Španělsku, především ve Valencii a přilehlých oblastech. Bouře nevídaným způsobem přes noc zpustošila jedno z nejživějších španělských měst a v jejím důsledku přišly o život stovky lidí. Místní lidé upozorňují, že co se týče rozsahu škod, kte-

rým by se dalo předejít, největší přímou vinu nese klimaskeptik Carlos Mazón, předseda pravicové vlády ve Valencii. Když Mazón loni nastoupil do úřadu, jedním z jeho prvních kroků bylo zrušení valencijské jednotky pro mimořádné události, která byla zřízena za účelem rychlé reakce na přírodní katastrofy. Navíc, když meteorologické ústavy vydaly červené varování, Mazón riziko bagatelizoval a nepravdivě tvrdil, že bouře slábne. Když se celá města ocitla pod vodou a lidé přicházeli o život, několik hodin otálel, než konečně vydal varování, aby občané vyhledali bezpečí.

Na další otřesné jednání upozornily odborové svazy: průmyslové podniky během povodní riskovaly životy zaměstnanců. Společnost Ikea uvěznila své zaměstnance uvnitř skladů, zatímco voda stoupala všude kolem nich. Společnosti Uber Eats a Glovo přinutily kurýry, aby absolvovali své obvyklé rozvážkové trasy a přívalům vody čelili pouze na kolech a skútrech. A Mercadona, největší řetězec supermarketů ve Valencii, přinutil své řidiče rozvážkové služby, aby vjeli čelně do peřejí, odkud je museli vytahovat záchranáři.

Veřejné orgány nechaly obce v regionu celé dva týdny na holičkách. Značná část obyvatel se tedy obracela na sítě vzájemné pomoci, dobrovolnictvo hledalo přeživší a poskytovalo jim materiální podporu. Prostě anarchismus v praxi. (Ne)jednání úřadů vyvolalo četné demonstrace, které mj. požadovaly odstoupení Mazóna, na některých místech došlo ke střetům s policií. Již dříve, v neděli 3. listopadu, se španělský král a královna, kteří společně s Mazónem navštívili postiženou oblast, setkali s davy lidí, kteří na ně házeli bláto a různé předměty a volali „vrazi“.

Podobné situace dobře ukazují, že státy tu jsou především od toho, aby ochraňovaly zájmy kapitálu. Pokud jde o obyčejné lidi, zrovna dvakrát se nepřetrhnou. To je také vidět na tom, jak vlády mnoha zemí podporují stále velmi silný fosilní průmysl, a to navzdory alarmujícím varováním vědecké obce. Globální oteplování se prohlubuje rychlejším tempem, než se očekávalo, a podobné extrémní jevy – stejně jako vlny veder, sucha, tornáda apod. – se budou objevovat čím dál častěji a ve větší intenzitě.

Fyzikální zákony totiž velmi snadno převálcují ideologii klimaskeptiků a popíračů vlivu člověka na podnebí. Naneštěstí se jejich politika hlásající „Po nás potopa!“ dostává čím dál víc ke slovu (viz zvolení Trumpa prezidentem), namísto toho, aby byla jednoznačně odsouzena a byly přijaty kroky ke zmírnění negativních vlivů na klima. Tato bezohledná politika je esencí kapitalistické ideologie. Kapitalismus totiž zajímá jen jedno jediné, a to zisk, pokud možno co nejkrátkodobější. Zisk bez ohledu na dopad, jaký to s sebou nese. Zisk bez ohledu na pracující, bez ohledu na přírodu, bez ohledu na klima, a především bez ohledu na budoucí generace.

Miliardáři, kteří těží z ničení klimatu, a jejich političtí patolízalové, se o sebe vždycky nějak postarají. Nám ostatním ale nezbude než se potýkat s extrémními projevy počasí, suchem i povodněmi, válkami o zdroje a tím vším vynucenou migrací. Kdy už se zbavíme těch, kdo z nás profitují a ještě se nám u toho smějí? Kdy už odmítneme jejich heslo „Po nás potopa!“ a budeme se zajímat o zdraví nás a našich komunit, stejně jako o zdraví přírody a o budoucnost našich dětí a dětí jejich dětí?

PROSINEC 2024
KRIMINALIZACE CHUDOBU NEŘEŠÍ

Odkladiště postarších starostů a podnikatelů zvané Senát zrodilo skrze Zdeňka Hrabu nápad. Dobře placený tlučhuba přišel na to, že pokud by se lidem bez domova zakázalo být venku, tak se bezdomovectví vyřeší. Pro strašnou bídu tisíců lidí našel tenhle honorovaný vůl řešení jak z učebnice diktátora Lukašenka: nařídí se jim otrocké práce, a když to nebude dost, tak chudé na náklady eráru zavřeme do basy.

Jsou to kydy, ale je v nich vážné poučení. Nápad pronásledovat nejchudší v době nehorázné drahoty, zatímco uzoučké procento nejbohatších navzdory celosvětovému souběhu krizí dál bohatne, je totiž příznačný. Snaží se zamaskovat prostý fakt. Naprostá většina nás, běžných lidí, má nesrovnatelně blíže k člověku bez domova než k Tykačovi, Křetínskému, Babišovi a dalším takzvaně úspěšným. Jen je holt snazší si kopnout do těch dole, kteří už přišli takřka o všechno a nemají se jak bránit. Je to sice hnusný, ale vychytralý trik.

Když můžu kopat pod sebe, tak nejsem úplně na dně, nebo ne? Co na tom, že mě dělí od exekuce sotva jedna výplata a zdraví, co mi dovolí pálit půlku bdělého času v práci – ještě rok, dva, deset, ještě jedno ponížení od šéfa, a bude líp. A i kdyby ne, tak JÁ nikdy úplně v háji nebudu! Tak má přemýšlet člověk ve světě zdeňků hrabů, tajtrlíků, co cílením na nejnižší pudy a potlačované strachy odvádějí pozornost od skutečného běhu světa.

Jistě, leckdo pak na vlastní kůži zjistí, že rostoucí nájem už se nedá rozumně uplatit a že přidat k tomu vánoční dárky či dovolenou by znamenalo se vydat na tenký led půjček. I zde ovšem nastupují zdeňkové hrabové, aby tíseň přesměrovali k vlastnímu zisku – do ran těm, kteří jsou ještě níž.

Nynější marasmus, kdy proti asociální vládě posluhující velkému byznysu nestojí žádná alternativa, je přímo živnou půdou prodejců falešných terčů. Ať už ANO, SPD nebo bolšáni kolem KSČM se sice zaklínají ochranou lidí v tísni, ale nabízejí jen více kopání pod sebe: ať už do uprchlíků z Ukrajiny, LGBTQ+ lidí, Romů, kohokoli, na koho se dá nějakým trikem hodit vina za všeobecnou mizérii.

Pravda skrytá pod povrchem je přitom prostá. Politiky, kapitány průmyslu ani jejich aparáty blaho nikoho z nás nezajímá, dokud se nehrozí propsat do volebních výsledků. Je přitom v podstatě jedno, jestli v nějakém úřadě stane řepkový oligarcha namísto profesora-žvanila. Plán obou je obdobný, přihodit pár drobných té či oné voličské skupině, otevřít vrátka tomu či onomu kámošovi z byznysu, a hodit pod kola ty, od kterých neplyne žádný profit.

Kdykoli se tihle svatí na orloji mají prohodit, média budou blábolit o „nejdůležitějších volbách za desítky let“, ale systém zůstane stejný. Ani pak nebudeš blíž Tykačovi, Křetínskému, Muskovi a dalším vyžírkům než lidem bez domova, jen se rozsvítí jiné kontrolky na pomyslném seznamu těch na odpis. Když se pak novináři ptají, proč velkou část společnosti prostě sere politika, je tu tedy až překvapivě snadná odpověď. Poslední věty si nevymysleli anarchisti, ale v různých podobách si je myslí bezpočet lidí, přesycených sliby politických spasitelů i poučováním od blbečků ověnčených tituly, co nikdy nevystrčili paty z pražského Karlína.

Jako anarchisté a anarchistky neslibujeme spásu za hlas ve volbách ani zázračnou radu. Ničí hlasy nechceme a nevěříme na spasitele. Neukazujeme ani na další skupinu znevýhodněných lidí, do kterých budeme kopat, abychom zapomněli na mizérii. Nechceme nikoho dál ponižovat. Nechceme ani přitakání. Chceme, abychom společně hledali cesty, jak získat kontrolu nad svými životy, nyní zapletenými do sítě nespravedlivého, ničivého společenského uspořádání. Jak zdola a svobodně proměnit společnost, aby skutečně rozhodovali lidé a jejich komunity.

Proti hrabovským kecům pojďme budovat sítě vzájemné pomoci. Po celém světě například už dlouhé dekády fungují na anarchistických principech sebeorganizace, rovnosti a solidarity skupiny Food not Bombs, které nabízejí jídlo zdarma lidem bez rozdílu, v čele s těmi na ulici. Řadu takových skupin máme i v Česku, kde nejen poskytují hmotnou pomoc těm, jež kapitalismus zatlačil ke zdi, ale také sdělují tajemství, ze kterého Hrabovi a podobným zmetkům praská žilka.

Jako společnost máme nejen dost prostředků, aby nikdo nemusel mít hlad nebo hledat vyhozené zbytky v kontejnerech, ale i dost prostředků, aby nikdo nemusel v zimě umrzat na ulici nebo se uchlastávat k smrti za vyžebrané drobné. Pokud se to přesto děje, je to čistě důsledek systému, který umožňuje bídu jedněch v zájmu zisku uzoučké skupiny druhých.

Dnešní společenské uspořádání není nutné ani nezměnitelné. Bezpočet společenských vztahů, jaké zažíváme dnes a denně, ukazuje, že lidé mohou utvářet své životy společně, bez toho, aby jim někdo vyhrožoval bídou a represí. Svět může být jiný. Ale nebude, pokud jej nezměníme.

LEDEN 2025
KAM MÍŘÍ SVĚT S TRUMPEM?

V pondělí 20. ledna proběhla ve Spojených státech inaugurace prezidenta, jímž se po několika letech stal opět Donald Trump. Tak nějak už jsme si zvykli, že v čele nejmocnější země světa usedají lidé mdlejšího intelektu (Bush) či na pokraji stařecké demence (Biden). Pokud sledujeme mluvený projev Trumpa, je nám jasné, že v tomto ohledu bude králem a vesele předčí i sám sebe z prvního prezidentského období. V rámci svého neskonale narcistního charakteru nenechává nikoho na pochybách, že jeho prioritní motivací je předvádět sám sebe. Jako šoumen je ale dost slabý, což mu zjevně nikdy nedocvakne vzhledem k nemalému množství patolízalů, kteří ho utvrzují v jeho úžasnosti a bohorovnosti.

Že se chová a bude chovat s autoritářskou nadřazeností, o tom taktéž není pochyb. Nesčetněkrát se vyjádřil s chválou a občas i obdivem na adresu ve světě vládnoucích autoritářů. Velkou inspirací je mu především jejich lhostejnost vůči lidským svobodám. Jedinou svobodou, kterou uznává, je neomezené nakládání se soukromým vlastnictvím a z něho plynoucí nárok na stejně neomezené vykořisťování lidí, přírody, planety a budoucnosti.

Už výčet mentálních kreatur, jimiž se obklopil a které mají tvořit jeho kabinet, volá na poplach a ukazuje, že vývoj následujících let bude velkým obratem k prohlubování sociálních nerovností, úpadku veřejného zdraví, toleranci diktátorství, prohloubení klimatické krize, plundrování přírodního bohatství a ničení ekosystémů, rasismu, policejnímu násilí…

A první kroky poté, co se ujal funkce, to potvrzují. V první řadě podepsal milosti pro své přívržence, z nichž mnozí pocházejí z řad neonacistů, a zároveň neodmítl myšlenku spolupráce s jejich militantním křídlem. Omilostnil militantní protipotratové aktivisty a dal tak jasně najevo svou podporu zákazu potratů a omezení žen v právu na rozhodování o svém těle. Odstoupil od Pařížské dohody, což znamená pro budoucí generace život v klimatickém rozvratu. Soubor exekutivních příkazů týkajících se imigrace zničil právo žádat v USA o azyl a další formy humanitární ochrany. Translidem má být znemožněno, aby je americká vláda vůbec uznala za translidi. Vyhlášená pauza v zahraniční rozvojové pomoci USA bude mít dalekosáhlé důsledky pro mezinárodní humanitární a rozvojovou pomoc s dopadem na miliony lidí. Jsou propouštěni úředníci, u nichž není jistá loajalita novému prezidentovi. Byly zastaveny nové případy týkající se občanských práv. A mnoho dalších alarmujících věcí – nehledě na výhrůžky anexí Panamského průplavu, Grónska a Kanady.

Během inaugurace ale nebyla veškerá pozornost vržena směrem k Trumpovi. Svůj díl „slávy“ a mediální pozornosti si tu vydobyl také Trumpův mecenáš, nejbohatší člověk planety Elon Musk, a to předvedením nacistického pozdravu. Ve výsledku je úplně jedno, zda to v tu chvíli tak myslel nebo ne. Důležitější je, co stojí za jeho praktickými činy, tedy jeho podpora ultrapravicovým silám ve světě a využívání jeho sociální sítě k propagaci jejich agendy jdoucí ruku v ruce s bojem vůči mnoha svobodám a snahám o zlepšení v sociálních, environmentálních a lidskoprávních oblastech. Neonacisti a fašisti různých odstínů jásají a berou Muska za svého. Pro ně je jeho gesto jednoznačné. Můžeme tedy očekávat, že v následujících letech to vezmou jako zelenou pro svou politiku a poroste počet diskriminačních útoků.

Muska, jemuž možná dříve stačilo jen sklízet finanční zisky, vedla k jeho ultrapravicovému obratu jedna podstatná věc – snaha jeho zaměstnanců o odborové organizování. Vzal to jako osobní útok na své bohatství. A tak se snaží, aby na světě už něco takového jako sebeorganizace pracujících neexistovalo (a navíc je takové politické angažmá skvělou příležitostí znásobit zisky). Vedle Muska se kolem Trumpa slétávají další miliardáři působící v oblasti informačních technologií. Rozhodně nechtějí zůstat pozadu, miliard není přece nikdy dost (to ale běžní pracující vůbec nedokážou pochopit). Dokonce si vytvořili svou novou doktrínu, která je takovým mixem feudalismu, fašistického futurismu, ultrakapitalismu a technooptimismu. Vychází z velké části z falešných předpokladů, na mnoha místech si protiřečí a je příkladným naplněním rčení „Co je dovoleno bohovi, není dovoleno volovi“. Není třeba dokládat, že bohové jsou horní promile nejbohatších a volové my ostatní, zbytek světa.

Že to stojí za hovno? Že vyhlídky jsou mizerné? Že se urychluje trend k despocii a technofeudalismu?

Jo, věci se nemají nejlépe. Ale je to zároveň výzva. Opravdu chceme svět, který reprezentují narušení jedinci, jako jsou Trump, Musk, Netanjahu, Zuckerberg, Putin, Bezos, Orbán či Fico? My, anarchistky a anarchisté, rozhodně ne. Chceme naopak svět, kde se hledí na potřeby lidí bez rozdílu, neexistují sociální nerovnosti, kde lidé rozhodují společně o svých záležitostech a své životy mají ve svých rukou. My ekonomické a politické autokraty ve skutečnosti nepotřebujeme, to oni potřebují nás.

ÚNOR 2025
TŘI ROKY PROTI IMPERIÁLNÍ ZVŮLI

Už to budou tři roky, co se armáda putinovského Ruska pokusila obsadit Ukrajinu. Ač imperátor z Kremlu očekával, že okupace bude během tří dnů úspěšně dokončena v jeho prospěch, zmýlil se. Útok se setkal s odporem a obrovským nasazením místních obyvatel. To, co se Rusku povedlo v roce 1968 v Československu, na Ukrajině v roce 2022 ztroskotalo.

Jsme v situaci, kdy se lidé na Ukrajině už třetím rokem s obrovským nasazením brání. Nebojují primárně za kapitalistický stát, jímž Ukrajina jako všechny další státy je, nýbrž za sebe, za své domovy, své sousedy. Nechtějí další vrstvu područí, které hned na počátku odhalilo svůj genocidní záměr a nyní se ho bez přestávky snaží realizovat.

Jsme v situaci, kdy novodobý car Putin rozšiřuje násilím svou říši. Kdy je v Rusku kriminalizován jakýkoli opoziční hlas a sebemenší veřejné odsouzení Putinova válečného běsnění, ať už v ulicích či na sociálních sítích, může znamenat zatčení, parodii na soud a uvěznění. Ruští anarchisté a anarchistky by mohli barvitě vyprávět o raziích, únosech, mučení na policejních stanicích. Mnozí byli nuceni hledat exil v zahraničí. Přesto se někteří z těch, co zůstali, nevzdávají a podnikají sabotážní akce na režimní infrastrukturu.

Jsme v situaci, kdy je více než jasné, jakým způsobem se Putinovi daří vést tzv. hybridní válku ve světě, jejímž záměrem je vnést rozkol mezi své případné protivníky a geopolitické konkurenty a postarat se, aby se k moci v jiných zemích dostávali ti, kteří takovému rozkolu napomohou nebo půjdou Kremlu přímo na ruku. Stará kauza Cambridge Analytica nás nenechává na pochybách, jakými metodami se dají manipulovat volby a referenda po celém světě. A není žádným tajemstvím, že to byl právě Kreml, který se snažil oslabit Evropu Brexitem, podporoval zvolení Donalda Trumpa prezidentem Spojených států a lil a dál leje peníze do evropských ultrapravicových stran. Jejich politika slibuje další dezintegraci Evropy a vděčnost se projevuje evidentním příklonem k Rusku či alespoň relativizací jeho agrese.

Jsme v situaci, kdy je v našem politickém prostoru dáváno slovo právě těmto fašizujícím silám obdivujícím tvrdé a nekompromisní vůdce, jako je Putin. Nástrojem jejich propagandy jsou dezinformace a myšlenková flexibilita, která dovoluje jednou tvrdit to a podruhé pravý opak a nevidět v tom rozpor – vlastnost historicky natolik vlastní fašismu. Na stejné vlně se nesou i konzervativně levicové partaje, které jsou od těch ultrapravicových už takřka k nerozeznání, jako třeba místní komunisté v čele s Kateřinou Konečnou. Tato pátá kolona Kremlu volá po míru, ale na mysli má přijetí a uznání imperiálních nároků Ruska. Této rádoby mírové politice, která znamená jen posílení krvavého apetitu autokratů, pak přitakává skvadra užitečných idiotů myslících si naivně, že nestojí ani na jedné straně.

Jsme v situaci, kdy se kritici NATO jeví jako lidé žijící mimo realitu. Blok NATO je totiž už dávno jen papírovou ozvěnou dřívějšího světa. Již od angažmá v Iráku daly Spojené státy jasně najevo, že svou válečnou doktrínu nepotřebují s nikým konzultovat a vždy se najdou patolízalské státy, které se jako slintající pejsci rády přimknou k „páníčkovi“. Navíc je NATO spatlanina tak nesourodých a protichůdných zájmů, že nemůže být funkční. Vezměme fašizující Erdoganovo Turecko, které fakticky podporovalo Islámský stát, snaží se o genocidu Kurdů a expanzi na území Sýrie. Nebo třeba takové Orbánovo Maďarsko, které nejenže hraje v barvách Ruska (slušně nakročeno má i Ficovo Slovensko), ale na domácí půdě kopíruje Putinovu restriktivní a diskriminační politiku, včetně kriminalizace antifašistů a antifašistek.

Jsme v situaci, kdy si vůdci z Kremlu a z Bílého domu vzájemně pochlebují a rozhodují o ostatních bez jejich přítomnosti. Vždyť jak prohlásil vysoký činitel USA na adresu Ukrajiny a zbytku Evropy: děti by neměly sedět u jednoho stolu s dospělými. Trump jasně vyjádřil své územní nároky na Grónsko, Kanadu, Panamu a Gazu. A jelikož respektuje jiné diktátory, očekává na oplátku od nich to samé.

Jsme tedy v situaci, kdy dlouhodobě – a nejen u nás – dochází k rozkladu sociálního státu, moci se už napřímo a bez ostychu chápou oligarchové, mainstreamová politika se fašizuje a impéria si stvrzují oprávněnost svých dobyvačných záměrů. Jsme v situaci, kdy si musíme jasně uvědomit, že jediné, co nám zůstává – jako vždy –, jsme my sami, naše sounáležitost a vzájemná pomoc. Proto je třeba se organizovat. Proto je třeba být aktivní a stavět se imperialismu – stejně jako kapitalismu vykořisťujícímu lidi a devastujícímu planetu, patriarchátu, rasismu, homofobii… Proto je třeba nenechávat obránce Ukrajiny na holičkách a poskytovat jim podporu. My už tak ve vztahu k anarchistům a anarchistkám na frontě dlouhodobě činíme a hodláme v tom pokračovat.

RECENZE

V této rubrice, které je tradičně vymezena závěrečná část Existence, *představujeme publikace, ale i třeba filmy, které nás nějakým způsoben zaujaly a s nimiž bychom chtěli*y naše čtenářky a čtenáře seznámit a inspirovat je k vlastní četbě.*

LITERATURA NELIDSKÝCH ZVÍŘAT

Jednou z nových knih, které byly představeny na květnovém Anarchistickém festivalu knihy v Praze, byla *Autobiografie chobotnice a jiné anticipační příběhy*. Se sedmi variantami obálky ji vydalo spřátelené nakladatelství Utopia Libri a představilo tak u nás dosud neznámou autorku Vinciane Despret.

Pojďme si ji na úvod také stručně představit. Narodila se v roce 1959 v Bruselu, nejprve vystudovala filozofii a poté psychologii, načež se věnovala otázkám etologie (studium chování mimolidských zvířat). Je považována za zakládající myslitelku v oblasti, která se nyní označuje jako animal studies – zvířecí studia (nový obor, v němž jsou zvířata studována mezioborovými způsoby), přičemž jádrem její práce je otázka vztahu mezi pozorovateli a pozorovanými během provádění vědeckého výzkumu. V současnosti se věnuje filozofii a antropologii vědy na univerzitě v Lutychu. Pozorný divák ji mohl zahlédnout ve francouzském dokumentu *Mají i zvířata svá práva?* z roku 2016, který vysílala Česká televize.

Despret standardně píše vědecké práce a články. Zabrousila ale i do oblasti beletrie a výsledkem je její *Chobotnice*. Přitom se ve svém fikčním vyprávění drží toho, co je jí blízké – prostředí vědeckých konferencí či záznamů pozorování. Právě z fragmentů vědeckých projevů a poznámek vybudovala tři příběhy na pozadí budoucích vědních disciplín: geolingvistiky, terolingvistiky a teroarchitektury. Tyto anticipační (tzn. že jsou předzvěstí budoucího) příběhy jsou věnovány jak zvířatům (zde konkrétně jde o pavouky, vombaty a chobotnice), tak těm, kdo je pozorují, studují či s nimi žijí v symbióze.

Autorka se prostřednictvím podrobného pozorování chování zvířat snaží změnit způsob, jakým se díváme na živé věci, a to jak na vědecké bázi, tak i prostřednictvím literární fikce. Odmítá filozofickou tradici speciesismu (druhové nadřazenosti), kde člověk sám sobě přisoudil vlastnost výjimečnosti, zatímco mimolidským zvířatům odepřel „duši“. Speciesismus se pak propisuje i do jazyka, jenž přisuzuje ostatním zvířatům pasivní vlastnosti. Despret v jednom rozhovoru uvádí: „Zajímavější je uvažovat o zvířatech jako o těch, kteří mají možnost jednat, protože nám to umožňuje vstoupit do jiného konceptuálního rámce a ponechává prostor pro intencionalitu. Pozorované jevy pak mohou vést k novým interpretacím. Pokud se na zvířata díváte jako na bytosti, které jsou poháněny výhradně potřebou přežít a rozmnožovat se, uniká vám celá řada sociálních a kognitivních dovedností, které využívají.“

V minulosti bylo zcela běžné, že vědecká obec – tvořená muži – považovala ženy za méněcenné. Podobně to bylo s etnocentrickou nadřazeností, která odmítala připustit stejné schopnosti jiným rasám či etnikům. Dnes na takové postoje můžeme hledět s hrůzou, či se jim blahosklonně zasmát. Podobně se můžeme zasmát nedávným představám o neexistenci zvířecí kultury a s ní souvisejících způsobů komunikace. Despret jde ve svých anticipačních příbězích ještě dál: „Beletrie je pro mě způsob, jak si představit, čemu se budeme smát za padesát let.“

Při čtení *Chobotnice* můžeme dekonstruovat vlastní antropocentrickou perspektivu a uvědomovat si, že jiné druhy mají pro nás těžko pochopitelné schopnosti a způsoby vyjádření. Nutí nás to k přemýšlení jednak nad obzory neobjeveného a (zatím) nevnímaného, a dále nad rozmanitostí biologických projevů a nad evolucí získanou adaptací. Zvlášť v době masového vymírání druhů se člověk výhledově ochuzuje o ohromnou šíři poznání a bohatosti světa, a dokonce i o nové filozofické obzory. Vždyť „každý živý tvor získává svou jedinečnou intenzitu existence jak tím, že ji předává dalším, tak tím, že ji od dalších přejímá“.

Závěr knihy v sobě nese jistou naději, že není ještě vše ztracené. S tím souvisí i poslední slova autorky ve zmíněném rozhovoru: „Máme sklon zapomínat, že mnohá vítězství byla dosažena bojem. Oživení vzpomínek na tyto zápasy je také zdrojem radostných vášní.“

Vinciane Despret: *Autobiografie chobotnice a jiné anticipační příběhy.* Utopia Libri, 2024. 168 stran, 280 Kč. K dostání na pagefive.com. (-JK-)

ÚL V ZAHRADĚ

Pokaždé, když čtu nějakou knihu, nechávám ji na sebe působit. Díky tomu mi může nabídnout inspirace k vlastním zamyšlením, otevřít široké obzory imaginace a poučit mě. A ve finále je úplně jedno, zda jde o odbornou studii, filozofický esej, poezii nebo beletristické dílo. Kniha se tak stává podnětem k přemýšlení o době, kdy byla napsána i kdy se odehrává její obsah, stejně jako o vztazích. A nemusí to být jen vztahy mezi lidmi navzájem, ale i vztah k sobě samému, k jsoucnu, k přírodě či ke zvířatům.

A právě jednu takovou dotýkající se živočišné říše, konkrétně včel, jsem nedávno dočetl. Jedná se o debut Helen Jukes nazvaný *Srdce včely má pět komor* s podtitulem *Jak jsem se stala včelařkou*, jenž poprvé vyšel v angličtině roce 2018 a českého překladu se dočkal u vydavatelství Kazda o pět let později.

Autorka učí tvůrčí psaní na Oxfordské univerzitě a zúročila tedy své dovednosti, aby popsala svůj první rok se včelami. U těch nakonec i zůstala a nyní spolupracuje s Bee Friendly Trust, neziskovou organizací usilující o zvýšení povědomí o životě včel a podporující péči o udržitelná stanoviště.

Kniha by se dala číst jako popis zkušeností včelařské začátečnice a její snahy dozvědět se něco o včelách a o historii jejich pozorování, včetně mýtů sahajících tisíce let hluboko, jež se kolem nich tradovaly. Můžeme v ní ale nalézt i další roviny, stejně zajímavé a pro čtenářstvo možná důležitější, co se týče sdělení.

Srdce včely je tedy také o nalézání domova v době flexibilizace práce a stěhování se za ní. Je o způsobech relaxace, kdy v práci máte „nahrbená ramena a ztuhlý krk“ a oči vykoukané z monitoru počítače. Je o nalezení klidu, který je bezprostředně nutný při nakládání se včelstvem. Je o nenásilné vzpouře vůči všeobjímajícímu konzumerismu a naplněním principu DIY (udělej to sám – nebo ještě lépe společně). Je o nalezení komunity, s níž vás spojuje stejný zájem a na jeho základě rodící se vztahy. Je o sdílení, o darování i o přijímání. A to vše se odehrává na půdorysu skromného pokusu o chov včel medonosných, jednoho z mála druhů včel, které žijí ve formě kolonie neboli společenství.

Jakkoli je život včel, včetně jejich komunikace, zajímavý, nejde o žádnou snahu hledat paralely včelího společenství s tím lidským a vyvozování nějakých závěrů v tomto smyslu. Může to sice svádět, ale rozhodně by nešlo o vydání se správným směrem. Člověk a včela jsou dvě naprosto rozdílné entity, přesto jde v obou případech svým způsobem o křehká stvoření, jejichž smysl úzce souvisí s životem ve společenství.

Kniha je také o vášni. „Včelařství je něco, co dává smysl.“ Ale je to jen jeden z příkladů, na nichž se dá ilustrovat potřeba souvstažnosti s přírodou i s komunitou jiných lidí. Je to jeden z příkladů,

jenž nás může přinutit „vidět svět jinak“. Číst si o domácím včelaření je tedy nanejvýš inspirativní a nejde nutně o to nadchnout se pro ty malé tvory, kteří umí občas bodnout. Spíš o snahu přehodnotit vlastní životy, jestli odpovídají tomu, jak je chceme skutečně žít. A pokud nám to není umožněno, což je v kapitalismu takřka standard, pak zjistit, zda neexistují nějaké činnosti, které nás mohou obohatit, vytrhnout z kapitalistického cyklu práce a spotřeby a spojit s dalšími lidmi, kteří to cítí obdobně. A neuškodí se přitom něco dozvědět, naučit a přijmout odpovědnost. Pak člověk začne vnímat krásné věci, kterých si dříve nevšímal.

Četba knihy mě mimo jiné dovedla k zamyšlení nad tím, že včely se de facto nepodařilo nikdy domestikovat. Takže je ve vztahu k nim dost pochybný i institut vlastnictví, tak bytostně vlastní kapitalismu. Ale nenechme se splést, i kolem včel existuje průmysl a nesmlouvavý byznys. Oproti němu kniha propaguje „přirozené včelaření“, jehož motem je „méně zásahů“. Jak píše autorka, je dobré mít na paměti, že „pořízení úlu včely nezachrání. Nepotřebují, abychom se o ně starali. Pokud jim chceme nějak prospět, musíme svou pozornost obrátit na kvetoucí ekosystémy v okolí úlu, na kterých jsou závislé. Mokřady, lesy, louky. Kvůli intenzivnímu zemědělství a rozšiřování měst v posledním století všech těchto ekosystémů rapidně ubylo.“

A nějaká citace na závěr? Co třeba tato: „V minulosti byl úl často vyzdvihován jako symbol ctností monarchické společnosti, ale to je zavádějící. Ve skutečnosti jsou to dělnice, a ne matka, kdo téměř o všem rozhoduje. V nepřítomnosti vůdčí autority udržuje stabilitu úlu komunikace a ne diktatura.“

Helen Jukes: *Srdce včely má pět komor. Jak jsem se stala včelařkou.* Kazda, 2023. 282 stran, 295 Kč. K dostání na knihykazda.cz. (-JK-)

DOBRÝ ŽIVOT VŠECH JE VÍC NEŽ ROSTOUCÍ ZISKY NĚKOLIKA

V anarchistickém hnutí se bezesporu najde pár jednotlivců, kteří se striktně drží myšlenkového dědictví myslitelů z 19. století. Jo, je dobré o nich vědět, mít přehled a něco z té doby si občas i přečíst. Už proto, abychom si uvědomilx, jak některé poznatky či postoje dokážou být nadčasové, a zároveň, jak zas některé mohou zastarat, pozbýt relevance či být pro nás dnes nepřijatelné. Větší důraz by ale podle mě měl být položen na studium soudobých diskusí, které se snaží reagovat na problémy v kontextu, jenž tvoří naši každodenní realitu.

Nakladatelství Neklid, jak se zdá, to vidí obdobně. Občas vydá nějakou tu „klasiku“, ale stěžejní součástí jeho nabídky jsou práce reflektující současné otázky. Někdy jazykem poněkud akademickým a pro běžného čtenáře méně srozumitelným, jindy zcela jasným. Takovým příkladem je také kniha *Na obranu nerůstu* od Giorgose Kallise, řeckého autora, jenž působí na Autonomní univerzitě v Barceloně, kde vyučuje ekonomii, politickou ekologii a právě i nerůst, jemuž je kniha vydaná původně v roce 2017 věnována (české vydání 2022). Ač akademik, Kallis píše značně srozumitelně.

Kniha obsahuje autorovy eseje, novinové články a blogové příspěvky z let 2011 až 2015. A není třeba se bát přílišného opakování již několikrát vyřčených myšlenek. Ty jsou nanejvýš nahlíženy vícero pohledy či v rámci jednotlivých esejů rozvíjeny. V jednotlivých kapitolách, do nichž jsou vybrané texty řazeny, rozebírá základní myšlenky nerůstu, opozici nerůstu vůči ekomodernismu, ekonomické pozadí nerůstu, postřehy o kapitalismu a socialismu či politické návrhy a strategie nerůstu. Nevyhýbá se ani kritice nerůstu. Nechává ji zaznít z pera hned několika příčetných akademiků a akademiček a trpělivě odpovídá na jejich výtky a poznámky. Nakonec přenáší přemýšlení o nerůstu do rodného Řecka, které bylo významně dotčeno kapitalistickou krizí (která nebyla způsobena nedostatkem růstu, ale růstem samotným).

Samotná myšlenka nerůstu nespadla z čistého nebe, nýbrž navazuje na dřívější diskuse v rámci environmentálních věd, ekologické a feministické ekonomie, environmentální etiky, politické filozofie a samozřejmě i neakademického aktivismu. A co si vlastně pod nerůstem představit? Podle Evy Fraňkové, která napsala pro české vydání předmluvu, jde o „dobrý život pro všechny v rámci jedné planety“. Podle Kallise „nerůst znamená v první řadě opětovnou radikalizaci environmentalismu“ a definuje ho jako „spravedlivý pokles výroby a spotřeby, který přispívá k lidské spokojenosti a zároveň zlepšuje ekonomické podmínky“. Ve své podstatě jde o to, že „hromadění majetku už nebude hrát klíčovou roli v kulturní imaginaci“ a „důraz na efektivitu nahradí snaha o zajištění dostatku“. A to vše proto, „abychom se vyhnuli klimatické katastrofě, ničení ekosystémů a vyčerpání zdrojů“.

Je nezbytné rozloučit se s kapitalismem. (Už aby to bylo!) Na rozdíl od něj není žádná entita na světě nastavená tak, aby donekonečna rostla. A kapitalismus musí neomezeně růst už jen proto, aby nezkolaboval. Kallis se rozhodně nevyhýbá návrhům kroků, jak k nerůstu dojít. Jednak navrhuje „politicko-institucionální změny *v rámci* stávajícího systému“, jmenuje ale i „projekty vytvářející nové prostory *mimo* systém“, jako jsou různé „nepeněžní sítě vzájemné podpory a solidarity“. V nerevolučních podmínkách je asi relevantní zamýšlet se nad prvně jmenovaným směrem cesty, z revoluční anarchistické perspektivy ale bude bezesporu mnohem důležitější zaměření na cestu proti kapitalismu a mimo kapitalismus. Nebojme se tedy vstoupit do diskuse o nerůstu. Svým způsobem je „nerůstové hnutí“ (bez ohledu, zda ti*ty, kdo by se do něj dalx zařadit, tento pojem akceptují) radikální odezvou na klimatickou i sociální krizi. Odezvou, která rezonuje s anarchistickými principy, vizemi a přístupy. Odezvou, která vrací do hry kolektivně sdílené vlastnictví – commons.

Kniha mimo jiné poukazuje na problém jazyka, který podléhá kapitalistické a hierarchické hegemonii, přičemž teprve hledáme slova pro srozumitelná vysvětlení a zvnitřnění konceptů, které s nerůstem souvisejí. Již samotné slovo „nerůst“ je jedním z příspěvků k novému jazyku umožňujícímu rozvoj naší politické imaginace a v Kallisově knize je pěkně představena diskuse o jeho vhodnosti.

Je třeba napadnout vládnoucí ideologii, jejíchž pilířů se zuby nehty drží jak prokapitalistická pravice a levice, tak levice rádoby antikapitalistická, avšak navýsost technokratická a prorůstová. Je třeba si přiznat, a to na globální úrovni, že se „můžeme mít lépe, i když budeme méně produktivní“, a vytvořit militantní „ateistickou opozici sekulárnímu božstvu růstu“.

Giorgos Kallis: *Na obranu nerůstu*. Neklid, 2022. 420 stran, cena 350 Kč. K dostání na neklid.org. (-JK-)

IMPERIÁLNÍ POVAHA RUSKÉ ŘÍŠE

Když jsem se na prosincovém pražském anarchistickém bukféru pídil po nějakých zajímavých novinkách, moc jich od toho květnového nepřibylo. Ale i tak jsem neodcházel s prázdnou. Vedle Wardova úvodu do anarchismu od Nakladatelství AF jsem si pořídil knihu *Ruský kolonialismus: průvodce*, kterou vydalo nakladatelství UTOPIA LIBRI. A rozhodně to byla dobrá volba.

Jako první bych vyzdvihl vizuální stránku knihy, kdy je každá – jednostránková – kapitola doplněna ilustrací v kombinaci černé a červené barvy. O ilustrace ke knize, které jsou samy o sobě emotivní a velmi vypovídající, se postarala skupina ukrajinských umělkyň a umělců: Sergiy Maidukov, Alisa Gots, Nikita Kravtsov, Nataliia Kozeko, Danyl Shtangeev, Natasha Steshenko a Ave Libertatemaveamor.

Z Ukrajiny pochází také autor textů – Maksym Eristavi, novinář, který jen pár dní před plnou invazí ruských vojsk na Ukrajinu začal na Twitteru zveřejňovat obsáhlé vlákno s přehledem ruských koloniálních invazí, k nimž došlo během posledních 111 let. Přitom se snažil poukázat na určité vzorce, jež jsou těmto dobyvačným výpadům společné. Putinovu nejnovější agresi tak velmi přesvědčivě zarámoval do kontextu imperiální praxe, která se ukazuje jako vnitřně vlastní ruské říši, bez ohledu na to, kdo jí zrovna vládne.

Je škoda, že v knize není nějaká úvodní kapitola, která by stručně shrnula pronikání ruského kolonialismu na sousední území od 16. století, kdy začala být zabírána obrovská rozloha Sibiře, a později další a další místa. Bylo by z toho hezky patrné, že ruský kolonialismus má vskutku dlouhou tradici. Kniha začíná rokem 1911, tudíž obdobím, kdy byla na vrcholu carská moc, přesouvá se přes revoluční rok 1917 a následnou dobu násilného upevňování moci bolševiků a celou sovětskou éru, přes rozpad Sovětského svazu až do dnešních dní, kdy se „ruské impérium, aktuálně pod hlavičkou fašistického putinismu,“ rozhodlo nejprve „ztrestat Ukrajinu územním rozštěpením“, aby na ni následně v roce 2022 plnou silou zaútočilo. Je až zarážející, jak je vlastně úplně jedno, kdo zrovna v Kremlu drží žezlo, a jakou ideologií se právě zaštiťuje či ve skutečnosti reprezentuje.

Kniha obsahuje skoro padesátku příběhů, plných krve a utrpení. Seznámíte se s krutými osudy Tuvanů, Kazachů, Uzbeků, Kyrgyzů, Tádžiků, Karačajů, Balkarů, Čerkesů, Abchazů, Čečenců, Ingušů, Baškirů, krymských Tatarů, Čuvašů, Marijců, Erzjanů, Mordvinců, Udmurtinců, Kalmyků, Burjatů, Karelanů, Evenků, Chantů, Dolganů, Něnců… Budete svědky výpadů do Íránu, Ukrajiny, Ázerbájdžánu, Arménie, Gruzie, Dagestánu, Estonska, Běloruska, Moldavska, Lotyšska, Litvy, Sachy, Mongolska, Polska, Finska, Rumunska, Bulharska, Maďarska, Československa, východního Německa, Afghánistánu a Sýrie.

A zjistíte, jaké – bez ohledu na vládnoucí režim – používá Kreml metody, aby si daná území podmanil a připojil k svému impériu, ať už přímo nebo tím, že na nich udržuje sobě naprosto loajální vlády. Není nouze o genocidy, přesídlování obyvatel, osadnickou kolonizaci, řízené hladomory, etnické čistky, zřizování loutkových států, masový teror, rusifikaci, vymýcení svébytné národní kultury, uvalení válečné daně, zákazy rodného jazyka, poškození životního prostředí, drancování přírodních zdrojů, srovnávání celých osad se zemí, odebírání dětí, tanky potlačená povstání a neposlušnost, nahnání mužů do prvních linií války, masové znásilňování, kobercová bombardování… A to vše pod záminkami, jako jsou „obrana před invazí cizích vojsk“, „před násilnými etnickými rozbroji“, „před vlnou násilí“, „osvobození“, „civilizování“, „vyvedení z feudalismu“, „ochrana národnostních menšin“… Kreml také využívá osvědčenou paletu manipulativních technik jako podněcování rozkolů, potlačování identity, falšování referend a voleb, šíření dezinformací, obviňování z fašismu, rozdmýchání etnického napětí, bombové útoky, provokace v blízkosti hranic… Signifikantní je, že když se impériu nedařilo, snažilo se o uzavření dohod, díky nimž si upevnilo své územní zisky nebo/a záhy je ve všech případech stejně porušilo. Naprostá většina imperiálních útoků Ruska se obešla bez jakékoli odezvy mezinárodního společenství, pokud nepočítáme občasné verbální odsouzení agrese následované tichem. Už od carský dob se nese argument odmítnutí pomoci napadeným v duchu myšlenky, že by to jen zbytečně „provokovalo Rusko“.

Ruské říši (jak už to u impérií bývá) jsou vlastní metody zotročení a podmanění; manipulace a zrada jsou naprosto v pořádku, jelikož zájem impéria je nade vše; a především ani trochu nezáleží na lidech. Vše, co se v knize dozvídáme o více než století trvajících kolonizačních snahách, se nám krásně promítá do současné reality ruské invaze na Ukrajinu. A je nám jasné, že není možné ustupovat, že je třeba bojovat a všemi možnými prostředky se stavět imperialismu. My u nás tak můžeme činit například bojem vůči ruské páté koloně, která pod heslem míru hlásá nutnost přijetí dohod, čímž mají na mysli uznání imperiálního nároku Ruska a podrobení napadeného území s vědomím toho, že Kreml případné dohody poruší, jelikož nikdy nejednal jinak.

Maksym Eristavi: *Ruský kolonialismus: průvodce*. UTOPIA LIBRI, 2024. 128 stran, cena 280 Kč. K dostání na utopia.cz. (-JK-)

HŘMOT Č. 3

Jo, čas letí. Ani bych neřekl, že jsou to už skoro dva roky, co jsem si od Kristy bral druhé číslo jejího *Hřmotu*. S tím třetím jsem ji zastihl těsně po vydání na benefici pro plzeňský kolektiv Food not Bombs. A stejně jako předtím proběhla výměna za nové číslo *Existence*. Miluju výměny.

Mezi hřmotí dvojkou a trojkou se toho neudálo zrovna málo – autorka se stala matkou a se čtenářstvem se neváhala o tuto skutečnost naplno podělit v úvodním sloupku, a to se všemi strastmi a radostmi, které jí to přineslo. „Nejdřív se zdálo, že můj mimomateřský život navždy skončil. Nakonec se ukázalo, že tak zle nebude…“

Když vynecháme pár drobných recenzí (mj. na knihy *Socrates the Skinhead* a *My Life Antifa*), celé číslo čítá všehovšudy čtyři rozhovory a jeden cestopis. Věřte ale, že žádný z těchto příspěvků neklouže po povrchu a nechybí vedle hudby a umění ani politika, záliby i osobní postoje a dozvíte se mj. mnoho zajímavého z různých míst.

Vezměme to tedy popořadě. Emaskülatör. Tříčlenná kapela z tureckého hlavního města, která hraje na feminismus zaměřený punk. Její členky se pozastavují nad rasistickým přístupem EU při udělování víz, což někdy komplikuje snahy zahrát si v Evropě; či nad tím, že je v dnešním světě stále radikální myšlenkou to, že ženy samy rozhodují o svém vzhledu, idejích a práci; nebo třeba nad skutečností, že hc/punková scéna není vždy tak feministická a LGBT+ friendly, jak bychom si rádx myslelx. Zaujala mě jejich zkušenost s punkovým feministickým festivalem v Postupimi, kde musely nakonec odmítnout účast, jelikož organizátorstvo vydalo „prohlášení ve prospěch Izraele a žádalo kapely, aby na festivalu neprojevovaly veřejnou podporu Palestině prostřednictvím slov jako ‚genocida‘“. Holky dál mluví o svých feministických aktivitách a o své kapele říkají: „Jsme plivanec do tváře hudebního průmyslu, který si dře lokty s kapitalisty, kteří ničí tuto planetu a vykořisťují většinu jejích bytostí. Neexistuje způsob, jak nás přenálepkovat jako ‚bezpečné‘ pro veřejnost.“

Na další otázky odpovídá Denča, toho času usazená v Holandsku. Všímá si rozdílů mezi hc/punkovou a techno scénou, popisuje stávající stav squatingu v zemi, přibližuje některé z nejznámějších baráků a (pro mě nová informace) tzv. Anti-kraak, což je takový paradoxní opak squatingu spočívající na domluvě s majiteli opuštěných budov, že za nízký nájem umožní bydlení coby ochranu proti squaterstvu. Dál Danča hovoří o výrobě šperků, ježdění na kole a osobní zkušenosti s policejním násilím.

Libereckou kapelu SCALP není třeba nijak zvlášť představovat. Z rozhovoru tedy vypíchnu zejména přemítání vyplývající z přibývajících roků: udržování vlastní integrity, zbavování se mesiášského syndromu, důraz na společně trávený čas, učení se od mladších generací, respekt k jiným přístupům…

No a pak tu máme jeden převzatý rozhovor s metalovou kapelou Svarta Havet, jejíž členstvo patří ke švédsky mluvící menšině ve Finsku, což je také jedno ze zajímavých témat, které se zde rozebírá vedle jiných, jako třeba potřeby politického rozměru umění, antifašismu, anarchistické kavárny Kirjakahvila, squatingu a samozřejmě hudby, kde platí: „Hlavní je nebrat se tak vážně.“

Nu a na závěr s Martinem ze SCALPU navštívíme čtyři latinskoamerická města (Bogotu, Quito, Trujillo a Cuzco) v úžasně zpracovaném cestopise přibližujícím jednak to, jak tu tepe punkové srdce, a jednak to, jak se zde projevují sociální rozdíly a chudoba. Nudit se rozhodně nebudete.

Hřmot č. 3. Leden 2025. 52 stran A5. Kontakt: liny.hrmot[a]seznam.cz. (-JK-)

NAKLADATELSTVÍ UTOPIA LIBRI

nabízí mj. následující publikace:
- T. Langrová (ed.): *Na této zemi je pro co žít* (350 Kč)
- M. Eristavi: *Ruský kolonialismus: průvodce* (280 Kč)
- T. Langrová (ed.): *Jestli mám zemřít, ať je to příběh* (350 Kč)
- I. Kalmar: *Bílí, ale ne tak docela* (370 Kč)
- V. Despret: *Autobiografie chobotnice* (280 Kč)
- G. Debord: *Společnost spektáklu* (350 Kč)
- I. Wallerstein: *Utopistika* (280 Kč)
- V. Pecka: *Továrna na lži: výroba klimatických dezinformací* (370 Kč)

více info na utopia.cz

NAKLADATELSTVÍ ANARCHISTICKÉ FEDERACE
ANARCHISTICKÁ REVUE EXISTENCE

2/24 ANARCHISTICKÁ PEDAGOGIKA

A. Strelcov: Anarchisté o vzdělávání • F. Ferrer: Obrození školy • Filozofie anarchistického vzdělávání • Svobodné vzdělávací projekty • Inspirace Freirem • Pryč se školou! • V. Tomek: Colin Ward o vzdělávání • Antro: Revoluce je pedagogická • W. Price: Co se můžeme naučit od Colina Warda? • S. Rubeš: Jak jsme poprvé nakopali náckům prdel • Y. Tarinski: Představa demokratických a ekologických měst • Tragikomédia pod Tatrami...

1/24 VÝCHODOEVROPSKÉ ANARCHISTKY

Mollie Steimerová • Ida Mettová • Marie Goldsmithová • Marija Grigorjevna Nikiforová • Zapomenuté hrdinky • Vzpomínka na pochody žen • M. Rachmaninová: Žebra války • Hlas kamarádek z ukrajinské fronty • Bezprostřední zkušenost vs. zjednodušená tvrzení • P. Gelderloos: Geopolitika pro rok 2024 • R. Firth: Anarchie v katastrofách • Kousavá deka: Jak Zádruha píše dějiny • Vzpomínka na Filipa Venclíka • Solidární Pick-Up...

2/23 JÍDLO

Politická ekonomie hladu • M. Bookchin: Radikální zemědělství • Kuchařky bez domova • S prázdným žaludkem se nedá bojovat • Nechat jídlo zase ožít • A. Pavlovová: Devět životů anarchisty Petrova • J. Kovalčuk: Pocta Žeňovi • První vlaštovka • Za město pro lidi, nikoli zájmy developerů • Mezinárodní antiautoritářské setkání v St-Imier • Dát si dvacet a něco si přečíst • Kvír anarchismus...

KOMIKSOVÁ EDICE
SV. 5 LIKVIDÁTOR
SV. 6 SBOHEM, BATMANE
SABATÉ — MĚSTSKÁ GUERILLA VE ŠPANĚLSKU
MARIKANSKÝ MASAKR
ANARCHISTICKÁ PUBLICISTIKA 1990 — 2013
DĚJINY ANARCHOSYNDIKALISMU
NEVIDITELNÉ VRAŽDY
ŽIDOVŠTÍ ANARCHISTÉ V NEW YORK CITY
ZÁPISKY ANTIGLOBALISTY
PO STOPÁCH ADAMITŮ
ANARCHISMUS V PALESTINĚ A IZRAELI
DENÍK KONFIDENTA
PŘÍBĚHY STARÉHO ANTONIA
KÁCHA IN MEMORIAM
MALATESTA (ŽIVOTOPISNÉ POZNÁMKY)
PÁSKOVÉ A CHULIGÁNI
PARALELNÍ SVĚT V BARVĚ
OCELOVÉ STOLETÍ
NAŠE LUZA, JEZUITÉ A DIPLOMATÉ
STATĚ O REVOLUCI
(ČESKY O UDÁLOSTECH V BĚLORUSKU)
ANARCHISMUS PRO ZAČÁTEČNÍKY
ANARCHIE FUNGUJE
VZPOMÍNKY ANARCHISTKY
RADIKÁLNÍ BUDDHISMUS
A PÍSNIČKA
ANARCHISTICKÁ ETIKA
JEDU DO MAGADANU
RICARDO FLORES MAGÓN
MARXOVA EKONOMIE PRO ANARCHISTKY A ANARCHISTY
VŠIVÁ HISTORIE
CHARLOTTE WILSON: (NE)ZNÁMÁ ANARCHISTKA
VÁCLAV TOMEK PRO ANARCHISTICKÝ TISK
BEZVLASTIE. Z HISTORIE ANARCHISTICKÉHO HNUTÍ
V BULHARSKU
ANARCHISMUS: VELICE STRUČNÝ ÚVOD
VÁLKA SLOV

AKTUÁLNÍ PŘEHLED O VŠECH VYDANÝCH PUBLIKACÍCH A DALŠÍCH MATERIÁLECH, STEJNĚ JAKO SEZNAM DISTRIBUČNÍCH MÍST NALEZNETE NA WEBOVÉ STRÁNCE NAKLADATELSTVI.AFED.CZ